

ΣΙΦΝΙΑΚΑ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ
2005

ΙΓ'

ΣΙΓΝΙΑΚΑ

**ΑΘΗΝΑΙ 2005
ΕΤΟΣ 13ο - ΤΟΜΟΣ ΙΓ΄**

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΜΕ ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΙΦΝΟΥ

ΣΙΦΝΙΑΚά

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΥΛΗΣ ΤΗΣ ΣΙΦΝΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ 2005 ΤΟΜΟΣ ΙΓ΄

Συναγάγετε τά περισσεύσαντα κλάσματα ίνα μή τι απόλλυται.
Ἰωάνν. ΣΤ΄, 12.

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΣΙΜΟΣ ΜΙΑΤ. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ
Ἀμμοχώστου 18α - Περισσός - 142 33 Ν. Ἰωνία, Τηλ. 210.2797.317
Ἀγ. Χρυσοστόμου Σμύρνης 8α- Τ.Κ. 190 09 Ραφήνα, Τηλ.: 22940-24885
Ἐκδοτική παραγωγή: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε., Ἀρδηττοῦ 12-16,
116 36 Ἀθήναι, Τηλ. 210.9214.452, 210.9217.513 Fax: 210.9237033
www.eptalofos.com.gr E-mail: info@eptalofos.com.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ἱστορικά Ἴ. Μονῆς Βρυσιανῆς	σελ. 5-82
2. Ὁ Κώδικας Β΄ τῆς Βρυσιανῆς	σελ. 83-110
3. Χρονικά πολεμικῶν - Πειρατικῶν δεινῶν	σελ. 111-142
4. Ἡ καταστροφή τῆς Μονῆς Καπουκίνων Μήλου	σελ. 143-156
5. Θεόδωρος Πέτρου Γαϊτάνος	σελ. 157-169
6. Σύμμεικτα σχολικά	σελ. 171-191
7. Εὔρετήρια	σελ. 195

Copyright Σ.Μ. Συμεωνίδη

ISSN 1105-4239

Ἡ ΣΦΡΑΓΙΔΑ ΤΟΥ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ προέρχεται ἀπό ἔγγραφο τῆς 19ης Μαΐου 1822 πού ἀπέστειλαν «οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σίφνου» πρὸς τοὺς Ἀρμοστὰς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. (Μπενάκειο Μουσεῖο. Ἀρχεῖο Ἀγῶνος. Φάκ. 87/3). Εἶναι ἡ παλαιὰ «ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΣΙΦΝΟΥ».

• Ὁ παρὼν ΙΓ΄ τόμος τοῦ περιοδικοῦ, ὅπως καὶ οἱ προηγούμενοι, διατίθενται ἀπὸ τὸν Δῆμο Σίφνου.

Ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας Βρυσιανῆς στό τέμπλο τοῦ καθολικοῦ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ 365 ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ, ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΗΣ «ΒΡΥΣΙΑΝΗΣ»

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Μέ τόν τίτλο «*Ἡ Κυρία Βρυσιανή, ἤγουν συμβολή εἰς τήν ἱστορίαν τῆς ἐν Σίφνῳ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου*», δημοσιεύσαμε τό ἔτος 1966 τό πρῶτο βιβλίον γιά τήν ἱστορία τῆς γεραρᾶς Μονῆς τῆς Σίφνου. Ἡ ἔκδοσι πραγματοποιήθηκε, κατά τό ἥμισυ τοῦ κόστους, μέ χορηγία τοῦ ἀειμνήστου συμπολίτου Ἰωάννη Λεων. Δημητριάδη, πολιτικοῦ μηχανικοῦ, καί κατά τό δεύτερο ἥμισυ μέ δικά μας ἔξοδα. Τά ἔσοδα ἀπό τήν πώλησή του διέθεσεν ἡ Μονή γιά τήν κάλυψη μέρους τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης γιά τήν ἀποκατάστασι τμήματος τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματός της, τό ὅποιο κινδύνευε νά καταπέσει σέ ἐρείπια.

Γιά τή συγγραφή τοῦ βιβλίου ἐκεῖνου χρησιμοποιήθηκαν ἱστορικά στοιχεῖα ἀπό τά κατάλοιπα τοῦ, ἀπό χρόνων, καταληλατημένου Ἀρχείου τῆς Μονῆς, ἔγγραφα τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους καί ἄλλων ἀρχείων καί ἡ ὑπάρχουσα πτωχή βιβλιογραφία. Παρ' ὅλα ταῦτα καί μολονότι μέ τήν ἔκδοσι ἐκεῖνη πραγματοποιήθηκε μιά πολύτιμη συναγωγή τῶν ὑπαρχόντων σέ διάσπαρτη κατάστασι ἱστορικῶν στοιχείων, ἡ Ἱστορία τῆς Μονῆς ἐξακολούθησε νά πάσχει σέ ἱκανά, βασικά μάλιστα, σημεία, ὅπως λ.χ. στόν χρόνο ἀνίδρυσής της, στόν ἰδρυτή καί τήν ιδιότητά του, στήν ἐποχή ἀνάδειξής της σέ πατριαρχικό σταυροπήγιο κ.ἄ. Ὅμως, οἱ πολυχρόνιες ἱστορικές ἐρευνές μας ἀπέδωσαν καί ἄλλους καρπούς καί, κυρίως, τά ἐλλείποντα βασικά στοιχεῖα, τά ὅποια δημοσιοποιήσαμε σέ τεῦχος 56 σελίδων τό ἔτος 1981 μέ τόν τίτλο «*Ἡ Κυρία Βρυσιανή, τά νεώτερα ἱστορικά στοιχεῖα*».

Τά τελευταῖα ταῦτα στοιχεῖα, προερχόμενα ἀπό τό περίφημο Ἀρχεῖο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Ἰωάννου Θεολόγου τῆς Πάτμου, τοῦ Βατικανοῦ καί τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ἀπεκατέστησαν ὀριστικά τά σοβαρά ζητήματα πού εἶχαν ἀπομείνει ἀδιευκρίνιστα ἢ ἀσαφῆ στήν ἔκδοσι τοῦ 1966, ἔφεραν δέ στό φῶς καί

άλλες, σπουδαίες ιστορικές λεπτομέρειες της μεταφραγκικής περιόδου της Ιστορίας της Σίφνου διά του μεγαλεμπόρου της Βασιλείου Λογοθέτη, του ιδρυτή-κτήτορα της Μονής και πολιτικής προσωπικότητας, ή όποια ανέδειξε τή Σίφνο του 17ου αιώνα σέ οικονομικό κέντρο τών Κυκλάδων νήσων μέ όλες τίς εύμενεϊς γι' αὐτήν συνέπειες. Λεπτομέρειες γιά τήν προσωπικότητα καί τό ἔργο του Λογοθέτη ἔχουμε καταγράψει σέ προηγουμένους τόμους του περιοδικού.

Παρά ταῦτα, ἡ ὑπαρξη δύο βιβλίων γιά τήν ιστορία της Μονής, μέ τό ἐνδεχόμενο μάλιστα τό δεύτερο νά εἶναι ἄγνωστο στους ἀναγνώστες - κατόχους του πρώτου, ἀποτελεῖ σοβαρό μειονέκτημα, ἀφοῦ ἀποβαίνει σέ βάρος της ἐνημέρωσής τους, ἀλλά καί αὐτῆς της Ιστορίας της Μονής καί της Σίφνου. Εἶχαμε λοιπόν πάντοτε κατά νουν νά προέλθουμε στήν ἀνασύνταξή της, δεδομένης καί της ἐξάντλησης τών ἀντιτύπων τών ἀνωτέρω δύο βιβλίων, μᾶς ἐμπόδιζεν ὅμως τό κόστος της ἀπαιτουμένης δαπάνης. Καί μολονότι, πρό διετίας περίπου, ὁ πατήρ Ἀντώνιος Λεβαντής, τ. ἀρχιερατικός ἐπίτροπος Σίφνου, θεώρησεν ὅτι, εὐσεβεῖς χριστιανοί θά μπορούσαν νά συνεισφέρουν οικονομικά γιά τήν ἐκτύπωση του νέου, ἀνασυντεταγμένου, βιβλίου της Ιστορίας της Μονής, τούς όποίους θά ἀνεύρισκεν ὁ ἴδιος, ἡ ἐπακολουθήσασα ὅμως σοβαρή ἀσθένειά του, δέν ἐπέτρεφε τήν πραγματοποίηση τών σχεδιαζομένων.

Παρ' ὅλα ταῦτα σκεφθήκαμε ὅτι καλό θά ἦταν νά προέλθουμε στήν ἀνασύνταξη ἀριθμοῦ κεφαλαίων της Ιστορίας της Μονής, ἐκείνων δηλαδή στά όποια χωροῦν διορθώσεις καί προσθήκες νέων στοιχείων πού ἀπεκαλύφθησαν μεταγενέστερα. Τοῦτο δέ, τόσο γιά νά φανοῦν χρήσιμα στον ιστορικό πού θά ξαναγράψει κάποτε αὐτή τήν Ιστορία, ὅσο καί γιά νά τιμηθοῦν ἀπό τό περιοδικό τά 365 χρόνια (1640-2005) του ιστορικού βίου της γεραρᾶς Μονής της Σίφνου καί ἡ μνήμη του ιδρυτή της Βασιλείου Λογοθέτη.

Κεφάλαια της ἔκδοσης του 1966, ἀναφερόμενα στήν οικονομική διαχείριση, τό λογιστικό σύστημα, καταλόγους κτημάτων, κειμηλίων κ.λπ. δέν χρήζουν ἀνασύνταξης, ἐνῶ γιά τήν Βιβλιοθήκη της Μονής, πλέον τών ὄσων ἀναφέρονται στήν ἀνωτέρω ἔκδοση, βλ. τά «Σιφνιακά», παράρτημα ἀριθμ. 1 (Ἀθήνα 1994), τήν πολύτιμη ἐργασία τών κυρίων Νίκου Ἀνδριώτη - Ρέννου Οἰχαλιώτη «Βιβλιοθήκες της Σίφνου», ἀλλά καί στίς σσ. 83-110 του παρόντος τόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΠΕΡΙ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΙΔΡΥΤΟΥ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΕΞΟΥΣΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ

1. Ὁ ναός τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου στό Πέρασμα μετόχι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου.

Ἡ γεραρά Μονή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου τῆς Πάτμου διατηροῦσε στή Σίφνο ἀπό τοῦ 16ου αἰῶνος μεγάλο μετόχι, δηλαδή κτηματική περιουσία πού εἶχε δωρηθεῖ σ' αὐτήν ἀπό εὐσεβεῖς Σιφνίους χριστιανούς. Τήν περιουσία αὐτήν ἀποτελοῦσαν ἐκκλησίες «ὀνόματι Σωτήρα καί Ἁγιοί Ἀνάργυροι καί ἄλλες, μετά τῶν σκευῶν καί ὀσπητίων καί χωραφίων καί ἀμπελίων καί περιβολίου καί ἄλλων τινῶν»¹ κτημάτων. Τό μετόχι, μέ ἔδρα τήν ἐκκλησία τοῦ Σωτήρα, διοικοῦσε ἡ Μονή τοῦ Θεολόγου μέ ἱερομονάχους τῆς, τούς λεγομένους οἰκονόμους, οἱ ὅποιοι εἶχαν τήν φροντίδα τῆς καλλιέργειας τῶν κτημάτων, τῆς συντήρησης τῶν ἐκκλησιῶν καί λοιπῶν οἰκοδομημάτων, τῆς συγκέντρωσης τῶν ἐσόδων καί τῆς γενικῆς προαγωγῆς τοῦ μετοχίου.

Ἀκολουθώντας τό παράδειγμα ἄλλων συμπολιτῶν τους, δύο εὐσεβεῖς σύζυγοι, «ἡ κυρ' Ἄννα τοῦ Ἀγγελέτου Καναβάρη» καί ὁ μάστορ Ἰωάννης Θεολογίτης, ἐνίσχυσαν μέ ἀξιόλογη κτηματική περιουσία τους τό πατριακό μετόχι χάριν ψυχικῆς σωτηρίας καί μνημόνευσῆς τους. Μέ κοινή διαθήκη-παραχωρητήριο ἔγγραφο τους τῆς 27ης Ἰουλίου 1587 προίκισαν, κατ' ἀρχήν, μιάν ἰδιόκτητη ἐκκλησία τους «ὀνόματι Θεοτόκος, εὐρισχομένη στό Πέρα(σ)μα» μέ τά ἐξῆς κτήματα: ἀμπέλι στά Ἐξάμπελα «γονικό τῆς Ἄννας», ἄλλο ἀμπέλι πού εἶχαν ἀγοράσει στήν ἴδια τοποθεσία, χωράφι στή Λαγκάδα, τό μισό περιβόλι τους στή θέση Βρύση (κάτω ἀπό τό Πέρασμα) καί ἓνα χωράφι μέ ἑπτὰ ἐλαιόδενδρα

1. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Ἡ Κυρία Βρυσιανή* (τά νεώτερα ἱστορικά στοιχεῖα), Ἀθήνα 1981, σελ. 51-52. Ἐντεῦθεν «*Βρυσιανή, 1981*».

στό Βαθύ, στήν τοποθεσία Φυργιαλούδια. Ἀκολούθως, ἀφιέρωσαν τήν ἐκκλησία «μέ ὄλον τό πρᾶμα» (= ἀκίνητα) πού τήν εἶχαν προικίσει στόν Ἅγιο Ἰωάννη Θεολόγο τῆς Πάτμου ὑπό τούς ἐξῆς ὄρους:

- α) «νά ἐορτάζη καί ἡ ἐκκλησία στίς ὀκτώ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός στό Γενέσιον» τῆς Θεοτόκου.
- β) «νά τρώγουν... ἕως τῆς θανῆς τους» τή μισή παραγωγή, τῶν κτημάτων.
- γ) «νά λειτουργᾶ» ὁ οἰκονόμος τῆς Πάτμου στή Σίφνο «τήν μίαν Κυριακήν στόν Σωτήραν», δηλ. τήν ἔδρα τοῦ μετοχίου «καί τήν ἄλλην στήν Παναγία στή Βρύση», δηλαδή στόν ἀφιερούμενο ναό καί
- δ) ὀφέποτε δέν ἤθελαν τηρηθεῖ τ' ἀνωτέρω ὀριζόμενα, νά ἔχουν τό δικαίωμα νά ἀναλαμβάνουν «τό πρᾶμα (= ἀκίνητα) καί τήν ἐκκλησίαν» στήν ἐξουσία τους.²

Ἀπό τούς ἀνωτέρω ὄρους, ὁ ὑπό στοιχεῖο β', τροποποιήθηκε βραδύτερα, ἄγνωστο πότε ἀκριβῶς. Ἴσως, μετά τόν θάνατο τῆς κυρ' Ἄννας, ἀπό τόν σύζυγό της, ὁ ὁποῖος ἀποδέχτηκε νά μήν περιέρχεται σ' αὐτόν τό ἥμισυ τῆς παραγωγῆς τῶν κτημάτων, ἀλλά στήν ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου στή Βρύση γιά τή συντήρηση καί τίς λοιπές ἀνάγκες της. Ὅπως μάλιστα ἀναφέρεται σέ ἔγγραφο τοῦ ἔτους 1642, συντάχθηκε πρὸς τοῦτο καί σχετικό ὅμοιο ἐπί τῶν ἡμερῶν τοῦ ἱερομονάχου τοῦ Θεολόγου Δανιήλ Φασουλᾶ³, πρὸ τοῦ ἔτους 1602 (ἀφοῦ τοῦτος ἀπεβίωσε στίς 25 Μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου στό μετόχι τῆς Πάτμου στήν Κρήτη).⁴

Ἡ ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου στή Βρύση διετέλεσεν ὑπό τό ἀνωτέρω μετοχιακό καθεστῶς ἐπί μισόν καί πλέον αἰῶνα, παρά τό γεγονός ὅτι οἱ οἰκονόμοι τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου δέν ἐτήρησαν τούς ὄρους πού εἶχαν θέσει οἱ δωρητές της.

2. Ὁ ναός τῆς Θεοτόκου στή Βρύση καθολικό ἀνδρικοῦ μοναστηριοῦ.

Περί τό ἔτος 1640 ὁ μεγαλέμπορος τῆς Σίφνου μισέρ Βασίλης Λογοθέτης, κινούμενος ἀπό «σκοπόν καλόν καί θεϊκόν ἔρωτα καί διά μνημόσυνον πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν καί διά τина βοήθειαν τῆς πατρίδος», ἀλλά «καί διά ψυχικόν ἐδικόν» του,⁵ ἀπεφάσισε νά ἀνεγείρει στό νησί μεγάλο ἀνδρικό μοναστήρι - πνευματικό κέντρο. Πρὸς

2. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 44-45.

3. Αὐτόθι, σελ. 47.

4. Χρυσοστόμου Γ. Φλωρεντῆ, διακόνου, Βραβεῖον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου, Ἀθῆναι 1980, σελ. 13.

5. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 29 ἐπ.

τοῦτο ἐπέλεξε ὡς κατάλληλο τόπο τόν χῶρο γύρω ἀπό τόν ναό τῆς Θεοτόκου στή Βρύση, ὥστε τοῦτος νά ἀποτελέσει τό καθολικό τοῦ μοναστηριοῦ. Πάμπλουτος ὁ Λογοθέτης, προσωπικότητα μέ μεγάλη πολιτική δύναμη καί κύρος, ἀλλά καί φανατικός ὀρθόδοξος, μετά τήν ἀνέγερση «τριῶν-τεσσάρων» ὀρθοδόξων ναῶν μέ ἀδρές δαπάνες του,⁶ θέλησε νά ἐνισχύσει ὅπως ἰδιαίτερα τούς ὁμοδόξους τοῦ Ἑλληνες προσφέροντάς τους ἕνα σημαντικό πνευματικό κέντρο, σκοπός τοῦ ὁποίου θά ἦταν «ἡ βοήθεια τῆς πατρίδος». Τόν σπουδαῖο αὐτόν ρόλο ἀσκοῦσαν, μέ τά δεδομένα τῆς ἐποχῆς, τά μοναστήρια, ὅπως λ.χ. ἐκεῖνο τῆς μεγάλης Μονῆς τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου, ἐξάρτημα τῆς ὁποίας, ἄλλωστε, ἦταν καί ἡ ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου στή Βρύση. Ὅμως ὁ Λογοθέτης ἔκανε τήν ἐπιλογή του καί γιά ἄλλον λόγο. Ἦταν δ' αὐτός ὁ δεσμός τῆς πατρικῆς οἰκογένειάς του μέ τήν ἐκκλησία τῆς Θεοτόκου στή Βρύση. Τή σχέση αὐτή μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος σέ ἐπιστολή του τῆς 10ης Ὀκτωβρίου 1642 πρὸς τόν ἡγούμενο τοῦ Θεολόγου Πάτμου: «... εἶχα καί ἔχω μεγάλα δικαιώματα (ἐπί τῆς ἐκκλησίας), ὡς καθὼς φαίνονται τά γράμματα τά συνοδικά ὅπου ἔχει καμωμένα ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου μέ τούς πρώην πατέρες (τοῦ Θεολόγου)· γράμματα τοῦ μακαρίτη τοῦ Φασουλᾶ καί οἱ πατέρες ἀπογραμμένοι μέ τή βούλα τοῦ Θεολόγου καί λέγει ὅτι ὁ οἰκονόμος (του στή Σίφνο) νά λειτουργᾶ Κυριακή παρά Κυριακή τόν ναόν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καί νά παγαίνει ἡ ἐσοδεία (τῶν ἀφιερωθέντων κτημάτων) ἡ ἔμισή εἰς τήν μπαναγιά (τῆς Βρύσης) καί ἡ ἔμισή εἰς τό μετόχι (τοῦ Θεολόγου στή Σίφνο) καί νά ἐορτάζεται καί νά φωταγωγῆται (ἡ ἐκκλησία) παντοτεινά· καί πᾶσαν καιρόν ὅπου νά ἤθελεν μανκάρει (ἰταλ. mancare = ἀθετῶ, παραλείπω) ὁ οἰκονόμος ἀπό τά ἄνωθι, νά ἔχη ἐξουσία ὁ πατέρας μου ἢ οἱ κληρονόμοι του νά βγάλουν τό μετόχι ἀπό τόν Θεολόγον νά τό προσηλῶνει ὅπου τῶν ἤθελε φανεῖ· καί ἐγὼ πατέρες ἅγιοι μέ τήν εὐχὴν σας ἔχω σήμερον 30 χρόνους ὅπου εὐρίσκομαι εἰς τήν Σίφουνο καί κανένα ἀπό τοῦτα δέν εἶδα νά κάμουνσι, ἐξόχως ἀπό τήν ἐορτήν τῆς Παναγίας, ὅπου πάει ἕνας παπᾶς καί λειτουργᾶ καί ἀπό κεῖ ὅλον τόν χειμῶνα ἐξεχειμωνιάζασιν τά πράματα (=κατσίκια - πρόβατα) μέσα καί πολλές φορές ἐπῆγα καί ἀτός μου καί ἤβγαλά τα...».⁷

Ἀπό τ' ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι πατέρας τοῦ Λογοθέτη ἦταν ὁ μάστρο Ἰωάννης Θεολογίτης,⁸ ὁ δωρητής τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου στή Βρύση, ὁ ὁποῖος εἶχε θέσει, κατά τήν παραχώρησή του, τούς ἐκτεθέντες

6. «Σιφνιακά», 5 (1995), σελ. 18, 6 (1998), σελ. 31.

7. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 46-47.

8. Ἐπί τοῦ ζητήματος τοῦ ἐπωνύμου τοῦ πατέρα τοῦ Λογοθέτη, δηλ. «Θεολογίτης» καί ὄχι «Λογοθέτης», οὔτε στήν ἐκδοση «Βρυσιανή, 1981» μπορέσαμε νά δώσου-

Τό εισοδικό τῆς Βρυσιανῆς.

δρους για τήν καλή λειτουργία του πού, από μακροῦ, δέν ἐτηροῦντο. Ἔτσι ὁ Λογοθέτης, γιά τήν ἱκανοποίηση καί τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν γονέων του γιά τακτική λειτουργία τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου, ἀπεφάσισε νά ἀνεγείρει τό μοναστήρι στόν περίγυρό του. Τήν ἀπόφασή του γνωστοποίησε στό ἡγουμενοσυμβούλιο τοῦ Θεολόγου, τό ὁποῖο τοῦ ἀπήντησε «νά κάμη ὡσάν νοικοκύρης, ὡσάν θέλει». Κατόπιν τούτου προχώρησε ἀμέσως στήν ἀνέγερση, γύρω ἀπό τόν ναό, «τῶν καθισμάτων» (= κελλιῶν) τῶν μοναχῶν καί τῶν λοιπῶν κτισμάτων, τῶν ἀναγκαίων σέ μοναστήρι, τά ὁποῖα ἦταν ἔτοιμα πρό τοῦ Ὀκτωβρίου 1642, ὅπως καί «κάποιοι πατέρες ὀρδινιασμένοι (ἰταλ. ordinare = διευθετῶ, ἐντέλλομαι· ἐδῶ ἐπιλεγμένοι) νά πᾶσιν ἐκεῖ»,⁹ προκειμένου νά συγκροτήσουν τήν πρώτη ἀδελφότητα τοῦ μοναστηριοῦ. Ταυτόχρονα ἐπισκεύασε καί ἀνακαίνισε τήν ἐκκλησία, ἡ ὁποία φαίνεται πώς εἶχεν ὑποστῆ σοβαρές ζημιές, πιθανόν καί νά τήν ἀνακατασκεύασε.

3. Διαφωνία Λογοθέτη - πατέρων Θεολόγου.

Καί ἐνῶ τά πράγματα εἶχαν προχωρήσει στόν ἱκανοποιητικόν αὐτόν βαθμόν, ἀνέκυψε ζήτημα, τό ὁποῖο ἔγινε ἀφορμή νά δημιουργηθεῖ ψυχρότητα στίς σχέσεις τοῦ Λογοθέτη μέ τούς πατέρες τοῦ Θεολόγου. Οἱ τελευταῖοι ἀξίωσαν νά ἔχουν τή διοίκηση τῆς νέας Μονῆς μέ ἡγούμενο δικόν τους, τόν ἀποστελλόμενον οἰκονόμο τους στό μετόχι, ἐνῶ μέχρι τότε εἶχαν ἀφήσει σέ τέλεια ἐγκατάλειψη τό ναό τῆς Θεοτόκου. Πρόθεση ὅμως τοῦ Λογοθέτη, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἔγραψε, «ἐξόδιασα καί ἤκαμα ἐκεῖνο ὁποῦ μέ ἐφώτισε ὁ ἀφέντης ὁ Θεός», ἦταν ἡ Βρύση νά γίνεῖ ἕνα σπουδαῖο μοναστικό κέντρο, ἕνα πνευματικό φυτώριο τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας πού αὐτός, καλύτερα ἀπό ὁποιονδήποτε ἄλλον, διέβλεπε τούς κινδύνους πού τήν ἀπειλοῦσαν, εἰδικά τήν ἐποχή ἐκείνη ἀπό τήν προσηλυτιστική δραστηριότητα τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας.¹⁰ Θεωροῦσε πώς, γιά νά ἀναδειχτεῖ τό μοναστήρι καί νά ἐργαστοῦν οἱ μοναχοί του μέ ζῆλο καί δημιουργικότητα, ἔπρεπε νά ἔχει αὐτοδιοίκηση, νά ἔχει ἡγούμενο ἐκλεγόμενον ἀπό τούς μοναχούς του καί μόνον οἰκονομική ἐξάρτηση ἀπό τόν Θεολόγο τῆς Πάτμου.

με ἐξήγηση, παρά τίς διάφορες ὑποθέσεις μας. Ἐπιτυχέστερη εἶναι ἡ ἀποφή μας στά «Σιφνιακά», 6 (1998), σελ. 12, ὅπου θεωρήσαμε ὅτι τό «Θεολογίτης» δέν εἶναι τό ἐπώνυμο τοῦ πατέρα Λογοθέτη, ἀλλά παρωνύμιο, δηλωτικό τῆς καταγωγῆς του ἀπό τήν Ἐφεσο, ἡ ὁποία στούς παλαιούς ἐκείνους χρόνους (ἀπό τοῦ 1082 μ.Χ.) ἔφερε τήν ὀνομασία «Ἅγιος Θεολόγος», οἱ δέ κάτοικοί της λέγονταν «Θεολογίτες». [Βλ. καί Ἐγκυκλοπαίδ. Λεξικό Ἐλευθερουδάκη, τόμ. 6ος, σελ. 120, στό λῆμμα «Ἐφεσος»].

9. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 46-47.

10. Βλ. στά «Σιφνιακά», 9 (2001), σελ. 91 ἐπ. λεπτομέρειες.

Τίς σκέψεις καί ἐπιθυμίες του γνωστοποίησε στους πατέρες τοῦ Θεολόγου μέ ἀπεσταλμένους του καί μέ ἐπιστολή στήν ὁποία σημείωνε, μεταξύ ἄλλων, πώς δέν εἶχε πρόθεση νά βλάβῃ τό μοναστήρι τους ἐξαπατώντας τήν ἀγιότητά τους μέ ἀφαίρεση περιουσιακῶν στοιχείων, ἀλλά ἐκεῖνο πού ἐπιζητοῦσε ἦταν ἡ ἀναγνώριση στή Βρύση τοῦ εὐεργετήματος τῆς αὐτοδιοίκησής της. Τοῦτο, ἄλλωστε, θά ἀξίωναν καί οἱ μοναχοί πού ἦταν «ὀρδινιασμένοι» νά ἐπανδρώσουν τό μοναστήρι.

Οἱ πατέρες τοῦ Θεολόγου, πού ἔβλεπαν ὅτι τά πράγματα ἔπαιρναν ἄλλη τροπή, δέν ἔδιναν ἀμεση ἀπάντηση, σχεδίαζαν δέ νά στείλουν στή Βρύση οἰκονόμο τους γιά νά τήν «κουμαντάρῃ», πράγμα πού πληροφορήθηκε ὁ Λογοθέτης, ὁ ὁποῖος ἔσπευσε νά τούς γράφει ὅτι ἔπρεπε νά τοῦ ξεκαθαρίσουν ἀμέσως τά πράγματα δίνοντας ἕνα τέλος στό ζήτημα. Ἄλλωστε αὐτοί τοῦ εἶχαν γράφει «νά κάμη ὡσάν νοικοκύρης, ὡσάν θέλει» καί δέν μπορούσε νά διανοηθεῖ τώρα γιά ποιόν λόγο τοῦ ἔφερναν τόσες δυσκολίες. Δέν παρέλειψε μάλιστα νά τούς ἐπισημάνει πώς, μολονότι αὐτοί εἶχαν παραβεῖ τή συμφωνία τους μέ τόν πατέρα του καί θά μπορούσε, ὡς κληρονόμος, νά διεκδικήσει τά δικαιώματά του στά δικαστήρια, αὐτός συζητοῦσε μαζί τους ἐπειδή ἤθελε νά γίνουν ὅλα σωστά καί ὄχι σέ βάρος τοῦ Θεολόγου. Τέλος τούς ἔκανε τήν πρόταση νά διαλέξουν μία ἀπό τίς ἐπόμενες τρεῖς λύσεις:

α) νά δεχτοῦν τήν καταβολή ἑνός ἐτησίου ἐνοικίου ἀπό τούς πατέρες τῆς Βρυσιανῆς.

β) νά παραχωρήσουν σ' αὐτήν γιά ἐκμετάλλευση καί τήν ὑπόλοιπη μετοχιακή περιουσία τους στή Σίφνο μέ ἠῤῥημένο φυσικά ἐνοίκιο «διότις εἶναι πολλά χαλασμένο» τό μετόχι, δηλ. χωρίς ἰκανοποιητική ἀπόδοση λόγω ἐγκατάλειψης, ἀφοῦ δέν ἀπέδιδε οὔτε τό ποσόν τῆς ἐτήσιας φορολογίας του καί

γ) νά τοῦ πωλήσουν τό κτῆμα μέσα στό ὁποῖο βρισκόνταν ἡ ἐκκλησία τῆς Βρυσιανῆς ἢ τήν ἀνταλλαγή του μέ κάποιο ἄλλο δικό του.¹¹

Οἱ δύο πρῶτες λύσεις θεωροῦσε πώς ἦταν οἱ πιό σωστές, γιατί εἴτε μέ τή μία, εἴτε μέ τήν ἄλλη, ἡ Βρύση θά ἦταν πάντοτε ἐξάρτημα τοῦ Θεολόγου, ἄν δέ οἱ μοναχοί τῆς πρώτης δέν ἐκπλήρωναν κάποτε τίς οικονομικές ὑποχρεώσεις τους, οἱ πατέρες τοῦ δεύτερου θά εἶχαν τό δικαίωμα νά ἀναλάβουν στήν πλήρη ἐξουσία τους, ὄχι μόνο τήν ἐκκλησία, ἀλλά καί ὅλα τά κτίσματα πού ἀνοικοδόμησε μέ ἔξοδά του γύρω ἀπό τήν ἐκκλησία μετατρέποντάς την σέ μοναστήρι. Τήν τρίτη λύση, τόνιζε, δέν τήν θεωροῦσε σωστή ἀφοῦ «ἔτσι ἀποξενώνεται ἡ Παναγία ἀπό τό μοναστήρι» τους. Στό τέλος τῆς ἐπιστολῆς δέν παρέλειψε νά

11. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 17-19.

σημειώσει: «... από τά 3 ζητήματα όπου σᾶς γυρέβγω, ἄ(ν) δέν κάμετε τό ἕνα, φαίνεται ὅτι πού τό κάνετε διά πεισματικό καί ἔχω το εἰσέ μεγάλη μου ἐντροπή καί δέν ὀλπίζω παρά μέ τή γνώση σας νά μοῦ δώσετε σοτισφατζιόν (ἰταλ. *sotisfare* = διαβεβαιῶ) πᾶσα κάνοντας πᾶσα χρειαζόμενον ἀτοῦ όπου στέλω τόν Βητόριο τόν ἐδικόν μας»¹².

Ὅμως, παρόλο πού ἐπῆγε στήν Πάτμο ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Λογοθέτη καί ἀνέπτυξε τό θέμα καί προφορικά, τό ζήτημα δέν ἐπῆρε τέλος. Στίς 7 Ἰανουαρίου 1643, ὁ Βιττώριο ἔγραφε πρὸς τόν ἡγούμενο Πάτμου Γερμανό, ὅτι μετεβίβασε στόν Λογοθέτη ὅσα συζήτησαν καί συνέστησε νά τοῦ δοθεῖ θετική ἀπάντηση «διότις ἐζημία σας δέν εἶναι... καί μὴν ἀκούγεις ἐκειῶν όπου δέν ἦτανε ποτέ ἄξιοι νά κάμουν κανένα καλό τοῦ μοναστηρίου, μήτε κάνουν...».¹³ Ὁ ἡγούμενος Πάτμου εἶχε στείλει καί γράμμα στόν Λογοθέτη μέ συγκαταβατικό περιεχόμενο, στό ὁποῖο τοῦτος ἀπήντησε μέ δικό του στίς 18 Ἰανουαρίου 1643. Σ' αὐτό τόνισε ὅτι δέν διαφέρουν οἱ ἀπόψεις τους, «μόνο ἕνας λόγος εἶναι όπου θέλει ξεκαθαρίσει, ὅτι νά γίνεται καί ἕνας ἡγούμενος ἀπό τήν ἀδελφότητα (τῆς Βρύσης) καί ὁ ἀπεσταλμένος οἰκονόμος (τοῦ Θεολόγου) νά ναι ἐπίτροπος καί νοικοκύρης νά δεσποτέβη τά πάντα καί χωρίς τήν βουλήν του κανένα πράγμα νά μὴ γίνεται καί ὁ ἡγούμενος νά μνημονεύεται κατά τήν τάξη τοῦ Θεολόγου». Πρότεινε δηλαδή ὁ Λογοθέτης νά ἔχει ὁ οἰκονόμος τοῦ Θεολόγου τήν οἰκονομική διαχείριση καί ἀνωτάτη ἐποπτεία, ὁ δ' ἡγούμενος νά ἐκλέγεται ἀπό τήν ἀδελφότητα γιατί θεωροῦσε πὼς ἦταν λογικό «πάσα ἄνθρωπος όπου ἐμπῆ μέσα γῆ (= ἦ) νά βάλῃ τό πεδίν του, ἀνημένη καί (ἐ)κεῖνος κατά καιρόν νά τιμηθῇ καί νά γενῆ προεστός», ἐνῶ ἂν ὑπάρχει μόνον ὁ οἰκονόμος τῆς Πάτμου «φαίνεται πάντα πὼς οἱ ἄλλοι δέν εἶναι (παρά) μόνο διά νά σκάφτου(ν) τά ἀμπέλια γῆ (= ἦ) νά κάνου(ν) τό ζευγάρι» τῶν χωραφιῶν. Κλείνοντας τό γράμμα τοῦ δέν παρέλειψε νά σημειώσει πὼς αὐτός θά μπορούσε «νά κάνῃ ἄλλου τήν ὄρεξή του (= ἐπιθυμία του) καί εἰς καλύτερο τόπο, μά διά τήν τιμήν τοῦ μοναστηρίου (τοῦ Θεολόγου) διά ταῦτό δέν ἐθέλησε παρά νά γενῇ εἰς τόν τόπον τοῦ Θεολόγου». Ἄλλωστε, συνέχιζε, «ἐπροέγραψά σας πὼς ἐγὼ ἔχω πάτους (ἰταλ. *pato* = ἔγγραφο δικαίωμα) μεγάλους καί μπορῶ νά κάνω τό θέλημά μου καί μέ δικαιοσύνη (= δικαστικῶς), μά νά μὴν τό ὀρίση ὁ Θεός καί ἐγὼ κόντρα τοῦ Θεολόγου ποτέ νά πάγω, διότις γνωρίζω πὼς ἡ εὐχή του καί τό φωμίν του μέχει εἰς τά τέρμενα όπου με»,¹⁴ δηλαδή στή μεγάλη πρόοδο καί ἐξέλιξή του.

12. Αὐτόθι, σελ. 46-47.

13. Αὐτόθι, σελ. 47-48.

14. Αὐτόθι, σελ. 48-49.

Παρά τις ανωτέρω προτάσεις και απειλές του Λογοθέτη, η υπόθεση δέν επήρε τέλος συμβιβαστικά, αλλά μέ ενέργειές του στό Οικουμενικό Πατριαρχείο.

4. Λύση τῆς διαφωνίας μέ ανάδειξη τῆς Βρύσης σέ πατριαρχικό σταυροπήγιο.

Πρέπει νά θεωρήσουμε ὅτι τό ἡγουμενοσυμβούλιο τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου εἶχε ἐξηγήσει στόν Λογοθέτη ὅτι ἀδυνατοῦσε νά ἱκανοποιήσει τήν ἐπιθυμία του ἐπειδή τό μοναστήρι τους, ὡς πατριαρχικό - σταυροπηγιακό μοναστήρι, ἐξαρτώμενο ἄμεσα ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, δέν εἶχε δικαίωμα παραχώρησης μερικῆς, ἔστω, αὐτονομίας τμήματος μετοχίου του, ὅπως αὐτό τῆς Θεοτόκου στή Βρύση, χωρίς τήν ἔγκριση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἔτσι ὁ Λογοθέτης ἀπεφάσισε νά λύσει τό ζήτημα διά τοῦ Πατριαρχείου, πράγμα εὔκολο γι' αὐτόν μέ τίς μεγάλες γνωριμίες του στήν πρωτεύουσα. Μέ ἀφορμή τήν πρόσκληση πού τοῦ ἀπηύθυνε ὁ καπουδάν πασᾶς «νά εὔρεθῆ εἰς τήν Χίον τίς Λαμπρές» τοῦ 1643, προκειμένου νά τακτοποιήσουν τόν τρόπο πληρωμῆς τῆς ἐτήσιας φορολογίας ὄλων τῶν νησιῶν (τή συγκέντρωση τῶν ὁποίων πραγματοποιοῦσε, μέ κρατική ἐντολή, ὁ Λογοθέτης), φαίνεται πώς ἐπῆγε πρῶτα στήν Κωνσταντινούπολη, τόσο γιά νά ἐχμαιεῦσει ἀπό τόν Βεζύρη, ὑπέρτερον ἀξιωματοῦχο ἀπό τόν καπουδάν πασᾶ, ἐντολή εὐνοϊκοῦ ποσοῦ φορολογίας (πράγμα πού ἐπέτυχε μέ τήν ἔκδοση «καταστίχου» 38.000 γροσίων μόνο)¹⁵, ὅσο καί γιά νά λύσει τό ζήτημα τοῦ μοναστηριοῦ του, πού ἐπίσης ἐπέτυχε μέ παράστασή του στόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη.

Πράγματι, μέ σιγίλλιο τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου Α' ἰδίου ἔτους «τό ἱερόν μοναστήριον τῆς βρύσης» ἀναγνωρίστηκε «ἐλεύθερον, αὐτόνομον, σταυροπηγιακόν μοναστήριον, μόνω τῷ οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὑποκείμενον» καί μή ἐξαρτώμενο ἀπό τόν Θεολόγο τῆς Πάτμου. Τό πατριαρχικό τοῦτο σιγίλλιο, ὅπως καί ὅμοιο τοῦ ἐπομένου ἔτους 1644, ἐπιβεβαιωτικό τοῦ πρώτου, δέν ἔχουν διασωθεῖ. Τήν ἔκδοσή τους πληροφοροῦμεθα ἀπό ἔγγραφο τῆς 16ης Μαΐου 1813 τῶν προκρίτων τῆς Σίφνου, οἱ ὁποῖοι βεβαίωσαν τήν ὑπαρξή τους στό ἀρχεῖο τῆς Μονῆς. Βάσει τῶν δύο τούτων σιγιλλίων ἀπήντησαν στό ἡγουμενοσυμβούλιο τοῦ Θεολόγου Πάτμου, τό ὁποῖο τότε εἶχε θέσει ζήτημα μετοχιακῆς ἐξάρτησης τῆς Βρύσης ἀπό τή Μονή τους, ὅτι ἡ πρώτη διατελοῦσε αὐτόνομο μοναστήρι ἀπό τοῦ 1643/1644, ὑποκείμενο μόνο στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο:

«... οἱ Πατέρες δέ τοῦ μοναστηρίου τῆς βρύσης... παρέστησαν ἡμῖν

15. Αὐτόθι, σελ. 49-50.

ένα πατριαρχικόν συνοδικόν γράμμα τοῦ ἀειδίμου πατριάρχου κυρίου Παρθενίου γεγραμμένον κατὰ τό *αχμγ'* (1643) σωτήριον ἔτος καί ἕνα ἕτερον σιγίλλιωδες γράμμα τοῦ αὐτοῦ ἀειδοίμου Πατριάρχου καί τῆς ἁγίας καί ἱερᾶς συνόδου κατὰ τό *αχμδ'* (=1644) σωτήριον ἔτος· ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ὁποίοις, τῇ προτροπῇ τοῦ Βασιλείου Λογοθέτου, ἀποφαίνεται καί ἀποκαθίσταται τό ἱερόν μοναστήριον τῆς βρύσης ἐλεύθερον, αὐτόνομον, σταυροπηγιακόν μοναστήριον, μόνω τῶ οἰκουμενικῶ θρόνω ὑποκειμένον...».¹⁶

Μέ δύο λοιπόν πατριαρχικά σιγίλλια, πού ἐκδόθηκαν κατόπιν αἰτήσεων τοῦ Λογοθέτη («τῇ προτροπῇ τοῦ Βασιλείου Λογοθέτου»), ἡ Βρύση ἀπέκτησε αὐτοτέλεια, ὑποκειμένη ἀπευθείας στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Τό ἐρώτημα πού τίθεται εἶναι γιατί, σέ τόσο σύντομο χρονικό διάστημα (1643-1644), ἐκδόθηκαν γιά τό ἴδιο θέμα, τῆς ἀνάδειξης τῆς νέας Μονῆς σέ σταυροπήγιο, δύο πατριαρχικά σιγίλλια. Πιθανόν γιά τή διευκρίνιση ὅρου ἢ ὅρων τοῦ πρώτου ἢ γιά τήν προσθήκη νέας διάταξης μέ τό δεύτερο. Πιθανολογοῦμε ὅτι συνέβη τό δεύτερο, προκειμένου νά ἰκανοποιηθεῖ ἐπιθυμία τοῦ Λογοθέτη σχετική μέ τήν οἰκονομική ἐνίσχυση, τόσο τῆς Βρύσης, ὅσο καί τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου, ὅπως θά περιγράψουμε στή συνέχεια.

Ἡ σταυροπηγιακή ἀξία τῆς Βρυσιανῆς ἀνανεώθηκε καί ἐπιβεβαιώθηκε μέ σιγίλλιο μηνός Μαΐου τοῦ 1798 τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου Γρηγορίου Ε', στό ὁποῖο ἀναγνωρίζεται, ἐπιπρόσθετα, ὁ ναός τῆς Χρυσοπηγῆς ὡς μετόχι τῆς.^{16α}

5. Ἐνέργειες τοῦ Λογοθέτη γιά οἰκονομική αὐτάρχεια τῆς Βρυσιανῆς.

Ὁ Βασίλης Λογοθέτης, ὅταν πῆρε τήν ἀπόφαση ἀνέγερσης μεγάλου ἀνδρικοῦ μοναστηριοῦ στή Σίφνο μέ σκοπό τήν ἀνάδειξή του σέ πνευματικό κέντρο καί ὄχι ἀπλό ἡσυχαστήριο, ὅπως τά ὡς τότε ὑπάρχοντα στό νησί μικρά μοναστήρια (λ.χ. τά δύο σιμωνοπετρίτικα τῶν Ἁγίων Ἀρτεμίου καί Ἀντίπα, τοῦ Προφήτ' Ἡλία, τοῦ μετοχίου τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἴσως καί ἄλλων),¹⁷ γνώριζε ἄριστα ὅτι τοῦτο ἔπρεπε νά διαθέτει καί οἰκονομική αὐτάρχεια πού νά τοῦ ἐπιτρέπει τήν ἀπρόσκοπτη ἄσκηση τοῦ ἔργου του τόσο «διὰ μνημόσυνον πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, (ὅσο) καί διὰ τινά βοήθειαν τῆς πατρίδος».¹⁸

16. Αὐτόθι, σελ. 53-54.

16α. Φιλαρέτου Βιτάλη, ἀρχιμ., Ἀνέκδοτον σιγίλλιον, περιοδ. «Κυκλαδικά», Σύρος 1956, σελ. 229 ἐπ.

17. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, *Μοναστήρια τῆς Σίφνου*, Ἀθήνα 1984, σελ. 54 ἐπ., «Σιφνιακά», 9 (2001), σελ. 94 ἐπ.

18. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 29.

Ἔπρεπε νά διαθέτει τά κατάλληλα σταθερά οικονομικά μέσα, περιουσιακά δηλαδή στοιχεία καί σωστή ἐκμετάλλευσή τους γιά τήν ἀπόδοση οἰκονομικῶν πόρων. Πρῶτος αὐτός τό προίκισε μέ διάφορα κτήματα, ἀλλά καί τρίτοι («ἀμπέλια, χωράφια καί ὀσπήτια καί κάθε ἄλλον») ἐπί τῆς Σίφνου, ἀλλά καί τῆς Πάρου καί Ἀντιπάρου. Σκέφτηκε ἀκόμη πῶς ἡ ἀκίνητη περιουσία πού κατεῖχε ὁ Θεολόγος τῆς Πάτμου στή Σίφνο, χωρίς κατάλληλη ἐκμετάλλευση γι' αὐτό καί χωρίς ἱκανοποιητική ἀπόδοση, θά μπορούσε νά ἀξιοποιηθεῖ ἀπό τούς πατέρες τῆς Βρυσιανῆς ἀποδοτικώτερα. Ζήτησε λοιπόν ἀπό τό ἡγουμενοσυμβούλιο τοῦ Θεολόγου νά «πακτώσουν» (= ἐνοικιάσουν) ὀλόκληρο τό μετόχι τους στή Σίφνο στό μοναστήρι τῆς Βρυσιανῆς μέ ἱκανοποιητικό ἐνοίκιο, ὥστε καί τό μοναστήρι τους νά διαθέτει ἕνα ἱκανοποιητικό τακτικό εἰσόδημα. Πρότεινε λοιπόν στό ἡγουμενοσυμβούλιο τοῦ Θεολόγου νά «πακτώσουν» ὀλόκληρο τό μετόχι τους στή Σίφνο στό μοναστήρι τῆς Βρυσιανῆς ἀντί 100 ρεαλιῶν «κάθα τρεῖς χρόνους». Ἐλκυστική ἡ πρότασή του, ἀφοῦ τό μετόχι σέ μιᾶ πενταετία (1638-1642) εἶχε ἀποδώσει μόνο 88 ρεάλια.

Μέ τήν οικονομικά συμφέρουσα πρότασή του ἤθελε, προφανῶς, νά ἀποκαταστήσει καί τίς σχέσεις του μαζί του, ὕστερ' ἀπό τήν αὐτονομίση τῆς Βρυσιανῆς, ἀλλά καί νά διασφαλίσαι τό οικονομικό ὄφελος πού εἶχε ὁ Θεολόγος ἀπό τή μετοχιακή περιουσία του στή Σίφνο. Μέ τόν οἰκονόμο λοιπόν τῆς Πάτμου στό νησί «παπα - κύρ Ἀθανάση ἐμίλησε ὄλα τά χρειαζόμενα» προκειμένου νά ἐνημερώσει τό ἡγουμενοσυμβούλιο Πάτμου «διά καλόν καί βοήθεια πάντα τοῦ μοναστηρίου» τους, ἀλλ' ἐκεῖνο φαίνεται πῶς διέβλεπε στίς προτάσεις τοῦ Λογοθέτη διάθεση κατάληψης τῆς περιουσίας τους καί καθυστεροῦσαν τήν ἀπάντησή τους. Δέν ἀποκλείεται λοιπόν νά τοῦ ἀπήντησαν ὅτι καί γι' αὐτό τό ζήτημα ἔπρεπε νά ἀποφασίσει τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ἀφοῦ δέν ἐπρόκειτο γιά «πακτωσιά» ἐνός χωραφιοῦ ἢ ἀμπελιοῦ, ἀλλά τοῦ συνόλου τοῦ μετοχίου τους, ὅποτε ὁ Λογοθέτης φρόντισε γιά τήν ἔκδοση τοῦ δεύτερου πατριαρχικοῦ σιγιλλίου, στό ὁποῖο περιελήφθη σχετικός ὅρος, ὅπως εἶναι λογικό νά ὑποθέσουμε.

Ἡ συμφωνία ἐπί τοῦ ζητήματος τούτου πραγματοποιήθηκε τελικά στίς 11 Μαΐου 1646. Τό σχετικό ἔγγραφο ὑπέγραψαν «ὁμοθυμαδόν... μιᾶ βουλῇ καί γνώμῃ» ὄλοι οἱ πατέρες τοῦ Θεολόγου, ὁ ἐκεῖ εὐρισκόμενος πρῶην Κῶου Σεραφεῖμ καί ὁ ἡγούμενος Σάββας, ἔχει δ' ὡς ἐξῆς:

«† Εἰς τό ὄνομα τοῦ π(α)τρ(ό)ς καί τοῦ υἱοῦ καί τοῦ ἀγίου πν(εύματος). ἐν ἔτει ἀπό τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἁχμς', Μαΐω ια'. ἐπειδή καί ὁ κύρης Βασίλειος Λογοθέτης, ὁ ὢν ἐκ νήσου Σίφνου, πρό ἡμερῶν ἤθελε ζητήση ἡμῶν τῶν π(ατέ)ρων τῶν ἐντυγχανόντων ἐν τῇ

μονῆ τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου καί εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ, κάποιαν ἐκκλησίαν, ἣν εἶχομεν ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ Σίφνῳ, ἐν τόπῳ εὐρισκομένη ὀνόματι Βρύση, μετὰ καί τοῦ χωραφίου αὐτῆς, καί ἄλλων τινῶν, ἃ ἀφιέρωσαν τινές εὐλαβεῖς ἐν τῇ ἡμετέρα μονῇ διά ψυχικήν σωτηρίαν. τήν ὁποίαν ἐκκλησίαν, οὐ μόνον ἀνάστησεν αὐτήν καί ἀνακαίνησεν, ἀλλά καί μονήδριον ἐποίησε εἰς πολλῶν ψυχῶν ὠφέλειαν καί πάλιν μετὰ ταῦτα ἐζήτησε παρ' ἡμῶν καί τό λοιπόν μετόχιον, ὃ ἔχομεν ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ Σύφνῳ, ἧγουν ἐκκλησίας, ὀνόματι Σωτήραν καί Ἁγίους Ἀναργύρους καί ἄλλας, μετὰ τῶν σκευῶν καί ὀσπητίων καί χωραφίων καί ἀμπελίων καί περιβολίου καί ἄλλων τινῶν, καθῶς εἰσὶ γεγραμμένα ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι, εἰς κυβέρνησιν καί ἀνάστησιν αὐτῶν, μέ τοῦτο οἱ κατά καιρόν π(ατέ)ρες τοῦ αὐτοῦ μονηδρίου δίδειν, καί παρέχειν τοῦ ἡμετέρου μοναστηρίου, ἧγουν τοῦ μεγάλου Θεολόγου, κάθ' ἅ τρεῖς χρόνους ριάλι(α) ἑκατόν διά πάχτος τῶν αὐτῶν πραγμάτων.

Καί ταῦτα εἰδότες ἡμεῖς οἱ δηλωθέντες μοναχοί, οἱ ἐν τῇ μονῇ τοῦ μεγάλου Θεολόγου, ἐσυνάχθημεν ὁμοθυμαδόν πάντες καί ἠθελήσαμ(εν) αὐτοθελῶς, μιᾷ βουλῇ καί γνώμῃ πάντων ἡμῶν καί δίδομεν τό αὐτό μετόχιον, ἧγουν τὰς ἐκκλησίας τὰς ἄνωθεν, μετὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὧν εἶπομ(εν), εἰς ἀνάστασιν καί κυβέρνησιν αὐτῶν καί μή εἰς ἀφανισμόν τοῖς αὐτοῖς πατρᾶσι τοῦ αὐτοῦ μονηδρίου, αὐτοί δέ οἱ εὐρισκόμενοι π(ατέ)ρες τοῦ αὐτοῦ μονηδρίου, παρέχειν τό ἄνωθ(εν) πάχτος τῆς ἡμετέρας μονῆς τοῦ μεγάλου Θεολόγου, ἧγουν κάθ' ἅ τρεῖς χρόνους ριάλια ἑκατόν. εἰ δέ καί οἱ αὐτοί π(ατέ)ρες τοῦ αὐτοῦ μονηδρίου οἱ εὐρισκόμενοι καί οἱ μεταγενέστεροι οὐκ ἤθελον δίδειν τό αὐτόν πάχτος ἐν τῷ καιρῷ αὐτοῦ ἢ ἤθελον ἀφανίζειν τά πράγματα τοῦ μετοχίου τοῦ μεγάλου Θεολόγου, νά ἔχωμεν ἐξουσίαν ἡμεῖς οἱ νῦν π(ατέ)ρες τοῦ μεγάλου Θεολόγου καί οἱ μεταγενέστεροι νά πέρνωμεν τό μετόχιόν μας ὀπίσω, ὅλον ὡς καθῶς εὐρίσκεται, ἀπό πολύ ἕως ὀλίγον, ὁμοῦ καί τήν Παναγίαν τῆς Βρύσης, μετὰ τοῦ χωραφίου αὐτῆς ὡς καθῶς εὐρίσκεται καί οἱ αὐτοί οἱ κατά καιρόν π(ατέ)ρες τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου νά μήν ἔχουν δικαιώματα νά γυρέφουν εἰς τά αὐτά πράγματα, οὔτε πολύ, οὔτε ὀλίγον, μόνον νά στρέφονται εἰς τόν μέγαν Θεολόγον ὡσάν ἰδιά του πράγματα ὁποῦ εἶναι. καί διά τό βέβαιον ὑπογράφουν πάντες οἱ π(ατέ)ρες κάτωθεν καί τυποῦται καί ἡ εἰκὼν τοῦ μεγάλου Θεολόγου, μετὰ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ καθηγουμένου.

† ὁ ταπεινός ἀρχιεπίσκοπος πρώην Κῶου Σεραφεῖμ.

† ησαΐας ἱερομόναχος στέργο τὰ ἄνωθεν

† νικηφόρος ἱερομόναχος στέργο τὰ ἄνωθεν

† Γερμανός ἱερομόναχος στέργο

† νεόφυτος ιερομόναχος στέργω τά άνωθεν
 † Ναθαναήλ ιερομόναχος στέργω τά άνωθεν
 † Ιωνᾶς ιερομόναχος επέγραφα
 † γαβριήλ ηερομόναχος στέργω τά άνωθεν
 † γεδεων ιερομωναχος στέργω
 † νικηφόρος ηερομόναχος παπαμάρκου (;)
 † γενάδης υερομόναχος στέργω τάνοθεν
 † γαβριήλ ιερομόναχος.
 † Ιωσήφ ιερομόναχος
 † Ιερώνυμος (;) ιερομόναχος κώτης γράφω
 † Ναθαναήλ ιερομόναχος
 † μωυσής ιερομώναχος στέργω
 † βενέδικτος (;) ιερομόναχος
 † ανατόλιος ιερομώναχος
 † νικηφόρος ιερομόναχος

(τ.ς) † Σάββας ιερομόναχος και καθηγούμενος Πάτμου». ¹⁹

Τό έγγραφο τουτο δέν υπογράφεται από τον Βασίλειο Λογοθέτη, αλλά αντίγραφό του, τό όποιο δέν φέρει τίς υπογραφές των πατέρων του Θεολόγου, γεγονός πού σημαίνει ότι ή συμφωνία πραγματοποιήθηκε δι' άλληλογραφίας. Τό αντίγραφο πού υπέγραφε μόνος ό Λογοθέτης όμοιάζει μέ τό ένσφράγιστο των πατέρων του Θεολόγου μέ κάποιες όμως σημαντικές διαφοροποιήσεις, άποβλέπουσες στην κατασφάλιση των δικαιωμάτων της πατριαρχής Μονής, τίς έξής:

α) ή συμφωνία δέν είχε χρονικούς περιορισμούς, θά ήταν διαρκής («ό σασμός πού γράφομε άνωθε νά στέχεται παντοτινός»).

β) ούτε οι πατέρες του Θεολόγου, ούτε εκείνοι της Βρυσιανής είχαν δικαίωμα τροποποίησης της συμφωνίας στό έλάχιστο.

γ) σε περίπτωση κατά την όποία οι πατέρες της Βρυσιανής άθετουσαν ποτέ τίς οικονομικές υποχρεώσεις τους προς τον Θεολόγο (τά 100 ρεάλια ανά τριετία), θά περιέρχονταν σ' αυτόν όλα τά κινητά και άκίνητα και αυτή ή έκκλησία της Βρυσιανής, οι δέ πατέρες της Πάτμου θά έγκαθιστουσαν σ' αυτήν δικούς τους μοναχούς για τή διοίκησή της.

δ) άν οι πατέρες του Θεολόγου άπεφάσιζαν ποτέ νά διαλύσουν τή συμφωνία, θά επανέρχονταν στην έξουσία τους όλα τά άκίνητα και κινητά πράγματα του παλαιου μετοχίου τους στη Σίφνο, όχι όμως και ή Παναγία της Βρύσης και ή γύρω έκτασή της, δηλαδή τό σύνολο του κτιριακου συγκροτήματός της πού ό ίδιος άνήγειρε, μέ την καταβολή στη Μονή του Θεολόγου 100 ρεαλιών, έναντι της άξίας του. ²⁰

19. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 51-52.

20. Αυτόθι, σελ. 52.

Ίδιο ακριβῶς περιεχόμενο ἔχει καί ἄλλο ἀντίγραφο, ὅμως ἀνυπόγραφο καί ἀπό τά δύο μέρη. Προφανῶς τό ἀπέστειλε στό ἡγουμενοσυμβούλιο Πάτμου πρὸς ὑπογραφήν, προκειμένου τοῦτο, μέ τό προηγούμενο πού ὑπέγραψεν αὐτός, νά ἀποτελέσει τήν ὀριστικοποίηση τῆς συμφωνίας.

Μέ τήν ἀνωτέρω συμφωνία, ὁ εὐφύεστατος Λογοθέτης διεσφάλιζε α) τή διαρκῆ λειτουργία τῆς Βρυσιανῆς, ἐάν ποτέ ἤθελεν αὐτή διακινδυνεύσει, εἴτε ἀπό τούς πατέρες τοῦ Θεολόγου, εἴτε καί ἀπ' αὐτούς τῆς Βρυσιανῆς καί β) τήν τακτική καταβολή στή Μονή τῆς Πάτμου τῶν ἐνοικίων τῆς «πακτωσιᾶς» τοῦ μετοχίου της στή Σίφνο, γεγονός πού ἀποδεικνύει τό ἐνδιαφέρον του ὑπέρ αὐτῆς καί τήν ἐπιθυμία του νά μήν ἀπωλέσει ἡ ἱστορική μονή τό εἰσόδημά της. Ἡ οἰκονομική αὐτή ὑποχρέωση τῆς Βρυσιανῆς πρὸς τόν Θεολόγο τῆς Πάτμου ἐξακολούθησε νά πληρώνεται κανονικά, μέχρι τά τέλη τοῦ 18ου αἰώνα. Τότε, ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε', μέ «σιγιλλιωδες ἐν μεμβράναις γράμματα» μηνός Μαΐου 1798, ἀπήλλαξε τήν Βρυσιανή τῆς ὑποχρέωσης καταβολῆς τοῦ ἐνοικίου στή Μονή τῆς Πάτμου.²¹

21. Ἀρχμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἀνέκδοτον σιγίλλιον, περιοδ. «Κυκλαδικά», Σύρος 1956, σελ. 299 ἐπ.

Φωτο κ. Νίκου Βίσοβιτς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ. ΕΙΣΟΔΟΣ ΜΟΝΑΧΩΝ - «ΠΡΟΧΛΩΣΗ» ΑΔΕΛΦΩΝ

1. Ἡ κυρία Βρυσιανή διετέλεσεν ανέκαθεν ἀνδρική Μονή. Οἱ ἐγγράφομενοι στήν κοινότητά της μοναχοί προσέφεραν σ' αὐτήν καί κάποιο ἤ περισσότερα περιουσιακά στοιχεῖα, χωρίς τοῦτο νά ἀποτελεῖ ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς εἰσόδου τους στή Μονή. Ἡ προσφορά, κυρίως, ἀκινήτων, ἀπέβλεπε στή δημιουργία κτηματικῆς περιουσίας ἀπό τήν ἐκμετάλλευση τῆς ὁποίας ἀντιμετωπίζονταν οἱ σοβαρές ἀνάγκες τῆς Μονῆς, τόσο γιά τή διαβίωση τῶν μοναχῶν, ὅσο καί γιά τή συντήρησή της καί τήν πληρωμή ὑποχρεώσεων ἀπό φορολογίες, καταβολή ἐνοικίων στή Μονή Θεολόγου τῆς Πάτμου ἀπό ἐκμισθώσεις κτημάτων της στή Σίφου κ.ἄ. Ἄλλοι, κατά τήν εἴσοδό τους στή Μονή, προσέφεραν, ἀντί ἀκινήτων, χρηματικά κεφάλαια γιά τήν ἐνίσχυσή της.

Κατά τήν εἴσοδο νέων μοναχῶν κατεχωρίζετο στόν Κώδικα σχετική πράξη τοῦ ἐπομένου τύπου.

«Εἰς δόξαν Θεοῦ. 1660 ἐν μηνί ἀπριλλίῳ πρώτη, σίφου.

Ἐπειδή καί ὁ κύρ Ἀπόστολος μαγγανάρης ἀποθανούσης τῆς γυναικός του τῆς κερά Μαρίας, θυγατέρας τῆς κερά Πετρουνέλας, νά θελήσῃ καί ἀγαπήσῃ τόν μοναδικόν (= μοναχικό) βίον, ἀφίνοντας πάντα τά τοῦ κόσμου καί νά θελήσῃ νά ἔλθῃ ἐδῶ στό μοναστήρι τῆς Παναγίας τῆς Βρύσης ἐπωνομαζομένης χωρίς νάχη ἀνάγκασιν ἀπό τινά, διά τοῦτο καί ἡ πεθερά του ἡ κυρά Πετρουνέλα, βλέποντας τήν καλήν του γνώμην καί διάθεσιν, θέλει μέ ἰδίαν της βουλήν καί ὄρεξιν καί προσηλώνει καί ἀφιερώνει εἰς τό ἄνωθεν μοναστήριον ὄλλον ἐκεῖνον ὁποῦ ἡ μακαρίτισσα ἡ θυγατέρα της τῆς ἄφησε καί τήν ἔκαμε νοικοκυράν ὡς θέλη νά τό κάμη... καί διά τό ἀνύποπτον καί βέβαιον τῆς ἀληθείας ἔκραξαν ἐμένα τόν πρωτονοτάριον τῆς κοινότητος σίφου καί ἔγραφα τό παρόν καί βάνουν καί παρακαλετοῦς μάρτυρας.

- ἀπόστολος μαγγανάρης στέργο βεβεόνο τά ἄνωθε.
- ἀντόνις μαγγανάρης μαρτυρό τά ἄνωθε.

- διάκονος Σερμαρτής πρωτονοτάριος σίφνου, ἔγραφα μέ θέλημα καί βουλήν τῶν ἄνωθεν καί μαρτυρῶ».

Ἄπό τόν Α΄ Κώδικα τῆς Μονῆς καί τά ἐπόμενα παραδείγματα:

α) Τῆς 3ης Ἰουλίου 1668, κατά τήν ὁποία ὁ Ἀντώνης Νικόλα Ζαμπέλης, προσηλούμενος καταλίπει στή Μονή τήν περιουσία του.

β) Τῆς 25ης Ἰουλίου 1698, κατά τήν ὁποία «ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος εἰσερχόμενος εἰς τήν μονήν καί συγκαταριθμούμενος μεταξύ τῶν μοναχῶν αὐτῆς ἀφήνει ρεάλια ἑκατόν».

γ) Τῆς 18ης Σεπτεμβρίου 1705, κατά τήν ὁποία «ὁ πρωτοσύγγελλος παπα κύρ Γεώργης Βερνῖκος, γενόμενος ἀδελφός τῆς μονῆς ἀφιερώνει ἅπασαν τήν περιουσίαν του ὡς καί τούς ναούς τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου καί Παναγίαν εἰς θέσιν Ἀρτεμῶνα».

δ) «1732, Αὐγούστου πρώτη.

Τήν σήμερον καί ὁ κάτωθι ὑπογεγραμμένος πάπα κύρ Ζαχαρίας Ἀλεξάνδρου μέ πᾶσαν του βουλήν καί θέλησιν, μή ὑπό τινος βιαζομένου, ἀλλά ἀπό τήν χάριν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου παρακινούμενος, αὐτοθελήτως ἀφιερώνει καί προσηλώνει τόν ἑμαυτόν του εἰς τό παρόν μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου βρῖσις ἐπονομαζομένης καί συναριθμεῖται μέ ὄλην τήν ἀδελφότητα κατά τήν τάξιν τοῦ μοναστηρίου καί προσηλώνει καί χαρίζει εἰς τό ἴδιον μοναστήριον ρεάλια πέντε (5) καί εἰς βεβαίωσιν τό ὑπογράφει ἰδιοχείρως του εἰς ἀσφάλειαν καί τά ἐξῆς.

† ὁ Σίφνου Νεόφυτος βεβαιοῖ

- σταμάτης γρυπάρης καί καντζιλιέρης παρακαλεμένος ἔγραφα μέ θέλημα τῶν δύο μερίδων καί μαρτυρῶ».¹

Ἐκτός ἀπό τούς εἰσερχομένους στή Μονή γιά νά μονάσουν, ὑπῆρχε καί ἡ κατηγορία τῶν «ἀδελφῶν», τῶν «προσηλουμένων» (= ἀφιερουμένων) ἀπό εὐλάβεια σ' αὐτήν, χάριν ψυχικῆς σωτηρίας. Ὁ θεσμός τοῦτος ὑπάρχει μέχρι σήμερα μέ κάποιαν διαφοροποίηση. Πρόκειται γιά τά λεγόμενα «ἀδελφάτα», δηλαδή ἐνώσεις ἀριθμοῦ προσώπων πού ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωση τῆς συντήρησης ἐκκλησιῶν καί ἐξωκκλησιῶν, τῆς τέλεσης τῶν πανηγυρέων τους, καί τῆ γενική φροντίδα τους. Οἱ προσηλούμενοι «ἀδελφοί» στή Μονή, ἄνδρες καί γυναῖκες ἤ καί οἰκογένειες ἀκόμη, ἀπέβλεπαν στήν προστασία τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Βρύσης καί στήν, μετά θάνατο, μνημόνευσή τους «κατά τήν τάξιν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν», ἐνίσχυσαν δ' οἰκονομικά τό κατά δύναμη τήν Κοινότητα γιά τήν ἐπιτέλεση τοῦ ἔργου της. Τά παραδείγματα «προσηλουμένων» στόν Α΄ Κώδικα εἶναι πολλά. Ἐνδεικτικά ἀναφέρονται:

1. Βλ. τό κείμενο τοῦ Α΄ Κώδικα στά «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 161-174, ὅπου ὅλες οἱ ἀνωτέρω καταγραφές.

α) 3 'Ιουλίου 1668. 'Ο 'Αντώνης Νικόλα Ζαμπέλης προσηλοῦται καί καταλίπει στήν ιερά Μονή τήν περιουσία του.

β) 28 'Ιουνίου 1752. Δωρεά καί προσήλωση τῆς Ζαμπέτας, θυγατρός τοῦ ποτέ Μαργετό Πατολιάς.

γ) 28 'Ιουνίου 1773. Δωρεά καί προσήλωση Μαρίας συζύγου τοῦ Παρῆ Κυπριώτη.

δ) 20 Νοεμβρίου 1773. Προσηλοῦνται ὁ κύρ 'Αντώνης Γαϊτάνος, ἡ συμβία του Αἰκατερίνη καί ὁ υἱός τους 'Ιωάννης, οἱ ὅποιοι δηλώνουν «ὅτι δέν ἔχουν τίποτες νά ἀφιερῶσουν».

ε) 8 Αὐγούστου 1789. Δωρεά γροσίων 20 καί προσήλωση κυρᾶς Μοσχάκι καί τοῦ υἱοῦ της Γεωργίου.

Δεχτές στήν 'Αδελφότητα καί γυναῖκες.

Στήν 'Αδελφότητα τῆς Μονῆς φαίνεται ὅτι γίνονταν δεχτές καί γυναῖκες, παρά τήν ἀπαγόρευση τοῦ κανονισμοῦ της. Σχετική εἶναι ἡ ἐπομένη μαρτυρία:

«6 'Ιουνίου 1704

'Η κερά καλογρηά Εὐγενία ποτέ 'Αντώνη Ζαμπέλη δέεται τήν εἴσοδο τοῦ μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ὀνομαζομένης Βρύσης καί ἐνωθῆναι τῇ ἀδελφότητι καί ὑποτάσσεται τῷ προεστώτῃ καί πάσῃ τῇ ἀδελφότητι καί κατά τήν τάξιν τοῦ μονήρους βίου· διό πρῶτον ἀφήνει καί προσηλώνει εἰς τό ἴδιον μοναστήριον καί εἰς τοῦ Ποθητοῦ τό χωράφι ὡς καθῶς εἶναι· καί εἰς τό Σχοτινό σπίτι, χωράφι ὡς καθῶς εὐρίσκονται· στίς 'Αμμουδάρες χωράφι... στά Δύο Ποτάμια χωράφι ὡς καθῶς εἶναι...».²

Θά πρέπει ἴσως νά θεωρήσουμε ὅτι τοῦτο συνέβαινε κατ' ἐξαίρεση καί, προφανῶς, γιά γυναῖκες μεγάλης ἡλικίας οἱ ὁποῖες εἶχαν ἀνάγκην περίθαλψης καί παρηγορίας. Ἴσως ἀκόμη ἡ διοίκηση τῆς Μονῆς, εὐρισκομένη σέ οικονομικές ἀνάγκες, νά ἀποδέχονταν τήν εἴσοδο γυναικῶν οἱ ὁποῖες προσέφεραν ἀξιόλογα περιουσιακά στοιχεῖα, ὅπως ἡ ἀνωτέρω καλογρηά Εὐγενία.

Σχετική εἶδηση ἔχομε καί ἀπό τήν 'Ανδρο, ἀπό τήν ἀνδρική μονή 'Αγίας, στόν κώδικα τῆς ὁποίας σημειώνεται: «1667, Δεκεμβρίου 20, ἦλθεν ἡ κηρά μακαρία ἡ σιφινία εἰς τό μοναστήρι καί ἀφιέρωσεν τά ὡς καθῶς ἦταν καί πρότα καί ἔγινεν καί αὐτή κοινοβιάτῃσα».

Λέγεται ὅμως ὅτι οἱ προσερχόμενες στή μονή τῆς 'Αγίας στήν 'Ανδρο μοναχές «δέν διητῶντο ἐντός αὐτῆς, ἀλλ' εἰς τό μετόχιον Κουτσοδό-ντα».³ Δέν ἀποκλείεται νά συνέβαινε τό ἴδιο καί στή Βρυσιανή, δηλα-

2. Αὐτόθι.

3. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 40.

δή οί μοναχές νά διέμεναν σέ κάποιο μετόχι της, πλήν δέν ἔχομε σχετική μαρτυρία.

2. Ὀνομασίες τῆς Μονῆς

Ἡ Μονή τιμᾶται στό Γενέθλιο τῆς Θεοτόκου, κατά τήν ἐπιθυμία τῶν δωρητῶν της κυρ' Ἄννας Καναβάρη καί μάστρο Ἰωάννη Θεολογίτη. Στό ὄνομά της προστέθηκε ἡ λέξη «Βρύση» ἀπό τήν παρακείμενη πηγή νεροῦ. Στά γραπτά ὅμως μνημεῖα διαφόρων ἐποχῶν τῆς ἀποδίδονται καί ἄλλες ὀνομασίες.⁴

α) «Ἡ Παναγία τῆς Βρύσης»

Ἀναφέρεται στό προοίμιο τῆς κτητορικῆς διαθήκης τοῦ Βασ. Λογοθέτη, ὡς ἀρχαιότερη ἀναγραφή, ὅπως καί αὐτή τῆς σφραγίδας της:

β) «Ἡ Παναγία ἢ Βρυσ(ι)ανή». Καί οἱ δύο ἔτους 1854.

γ) «Ἐπεραγία (Θεοτόκος) Βρύσις».

Στίς 27 Νοεμβρίου 1703 «ὁ κύρ Ἰωάννης ποτέ γιόργη ραφελέτου προσιλῶνει εἰς τό ἴδιο μοναστήρι τῆς ὑπεραγίας βρίσις τά μελίσια ὁποῦ ἔχει». Τό ἔτος 1704, Ἰουνίου 6, «ἡ κερά καλογρηά εὐγενία ποτέ ἀντόνι ζαμπέλι δέαιτε τήν ἰσοδον τοῦ μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου ὀνομαζομένης Βρίσις». Τό 1732, Αὐγούστου 1, «ὁ παπά κύρ Ζαχαρίας Ἀλεξάνδρου... προσηλῶνει τόν ἑμαυτόν του εἰς τό παρόν μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Βρίσις ἐπονομαζομένης». Τέλος τό 1834, Μαΐου 5, ὁ ἑπαρχος Μήλου ἀπηύθυνε τό ὑπ' ἀριθμ. 728 ἔγγραφό του «πρός τοὺς ἐν Σίφνω ἡγουμένους τῆς Μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Βρύσης καί τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ».

δ) «Κυρία (Θεοτόκος) Βρυσιανή».

Ἡ ὀνομασία ἀναγράφεται στοὺς δύο Κώδικες τῆς Μονῆς:

«Ἐπειδή καί πρό καιροῦ νά εἶχε ὁ πανιερώτατος ἅγιος Ἄνδρου Κύριος κύρ Φιλόθεος εὐλάβειαν εἰς τό Ἱερόν Μοναστήριον τῆς Κυρίας Βρυσιανῆς...».

«Ἐν ἔτει χιλιοστῶ ἐπτακοσιοστῶ ὀγδοηκοστῶ τρίτῳ, αὐγούστου μηνός δευτέρα, συνελθόντων τῶν πατέρων τῆς μονῆς τῆς κυρίας Θεοτόκου Βρυσιανῆς...».

ε) «Ἡ Βρύση».

Τό ἔτος 1679, Μαΐου 4, «ὁ ταπεινός ἀρχιεπίσκοπος πρώην Τζίας καί Θερμίων γερμανός καί ἔξαρχος πατριαρχικός... δηλοποιεῖ ὅτι ἔλαβε τό ἐτήσιον τοῦ μοναστηρίου τῆς Βρίσης...». Ἐπίσης, στόν Κώδικα ἔτους 1784 περί καθορισμοῦ τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Σίφνου ὑπέγραψε καί «ὁ καθηγούμενος τῆς βρύσης μακάριος», σέ

4. Αὐτόθι, σελ. 28-30.

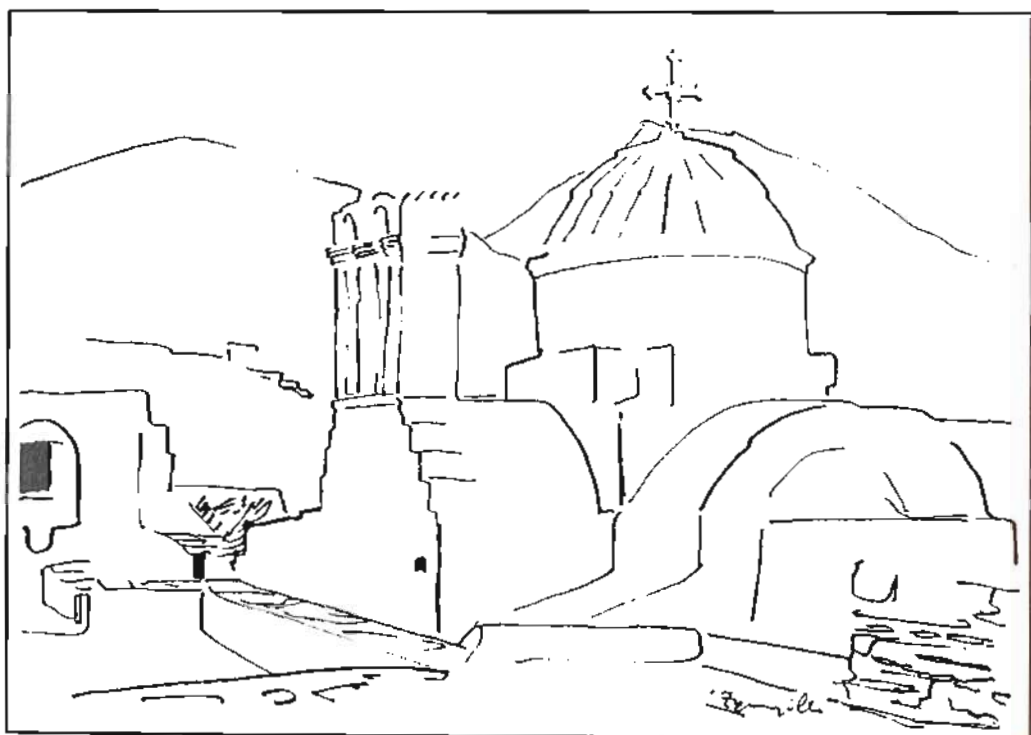

γράμμα δέ ἔτους 1816 τοῦ πατριάρχου ΚΠόλεως Κυρίλλου ἀναγράφεται τοῦ «ἱεροῦ καί σεβασμίου ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καί σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, τοῦ σεμνυνομένου ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, καί ἐπιλεγομένου Βρύσης...».

στ) «Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου εἰς τήν Βρύσιν».

Στό ὑπ' ἀριθμ. 7200/20.2.1835 ἔγγραφο τοῦ Νομάρχου Κυκλάδων, περί «τῶν κατά τόν Νομόν διατηρουμένων ἀνδρῶν καί γυναικείων μοναστηρίων» ἀναγράφεται: Σίφνος. Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου εἰς τήν Βρύσιν».

3. Ἡ Μονή τελεῖ δύο πανηγύρεις ἐτησίως, τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου (8 Σεπτεμβρίου) καί τοῦ Ἁγίου Βλασίου (11 Φεβρουαρίου). Μέ λαμπρότητα τελεῖται, ἐπίσης, τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα, ἡ ἑορτή τῆς Ἀγάπης μέ συρροή τοῦ λαοῦ τοῦ νησιοῦ.

Τό καθολικό τῆς Μονῆς σέ σχέδιο κ. Φίλιου Τριανταφύλλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

1. Σύστημα διαβίωσης.

«Στοχαζόμενος πώς τό κοινόβιον νά εἶναι εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ... ἔτζι θέλω καί ἐγώ πάντοτε τό μοναστηράκι ἐτοῦτο νά πορεύεται κοινόβιον», ἔγραψε ὁ Βασ. Λογοθέτης στό 2ο ἄρθρο τῆς κτητορικῆς διαθήκης του. Συνεπῶς, μποροῦμε νά θεωρήσουμε ὅτι, κατά τά πρῶτα χρόνια λειτουργίας τῆς Βρυσιανῆς, ἀκολουθήθηκε τό κοινοβιακό σύστημα διαβίωσης τῶν μοναχῶν τῆς. Ἐπί πόσο χρονικό διάστημα διατηρήθηκε ὁ κοινοβιακός χαρακτήρας τῆς, δέν προσδιορίζεται ἀπό τίς πηγές. Ἡ λειτουργία κοινοβίου προϋπέθετε σημαντικά χρηματικά κεφάλαια, σταθερό δηλαδή ἐτήσιο εἰσόδημα μέ τό ὅποιο ἔπρεπε νά ἀντιμετωπίζονται τά ἀπαιτούμενα ἔξοδα διατροφῆς - ἔνδυσης - ὑπόδησης τῶν μοναχῶν, συντήρησης τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς καί τῶν μετοχιῶν τῆς, καλλιέργειας τῆς κτηματικῆς περιουσίας, πληρωμές ἐνοικίων στόν Θεολόγο Πάτμου κ.λπ.

Κατά τά πρῶτα χρόνια λειτουργίας τῆς Μονῆς τά σημαντικά αὐτά ἔξοδα φαίνεται πώς ἀντιμετωπίστηκαν ἱκανοποιητικά μέ χορηγίες τοῦ Λογοθέτη καί τίς δραστηριότητες τῶν ἡγουμένων Νεκταρίου καί Ἰωνᾶ Ἀποστόλη, πολύ πιθανόν καθ' ὄλον τόν 17ο αἰῶνα. Περὶ τά τέλη τούτου τά πράγματα ἄρχισαν νά δυσκολεύουν ἀπό διάφορες αἰτίες, ὅπως οἱ λοιμοί καί τά πολεμικά γεγονότα μεταξύ Βενετίας - Τουρκίας (1684 - 1699). Κατά τή διάρκεια μάλιστα τοῦ πολέμου, οἱ Βενετοί ἀξίωσαν ἀπό τούς νησιῶτες τήν πληρωμή φόρων, ἐνῶ πλήρωναν καί στό τουρκικό κράτος. Ἡ διπλή αὐτή φορολόγηση ἐπεβάρυνε καί τή Βρυσιανή, στήν ὁποία ἐπιβλήθηκε φόρος 150 γροσιῶν ἐτησίως, γεγονός πού ἔφερε τή διοίκησή τῆς σέ δυσχερῆ θέση, σέ τέτοιο σημεῖο, ὥστε ν' ἀναγκαστεῖ νά ζητήσῃ τή βοήθεια τοῦ πάπα τῆς Ρώμης νά μεσιτεύσῃ στους Βενετούς νά τήν ἀπαλλάξουν τοῦ πρόσθετου ἐκείνου οἰκονομικοῦ βάρους, μέ τό ἐπόμενο ἔγγραφο:

(Τ.Σ.) «Μαχαριώτατε καί παναγιώτατε πάπα, κοινέ πάτερ, τήν σήν

μακαριότητα γονυπετῶς προσκυνῶ, ὁμοίως καί οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοὶ καὶ τοὺς ἱερούς αὐτῆς πόδας πανευλαβῶς καταφιλοῦμεν.

Ἀναφέρομε τῇ σῇ παμμεγίστῳ καὶ ὑψηλοτάτῃ ἀξίᾳ ὅτι, τό καθ' ἡμᾶς μονήδριο, ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας θεοτόκου ὑπὸ τοῦ μακαρίτου κυρίου Βασιλείου ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ ἤδη ἀνιδρυμένον, τῆς Βρύσεως δέ ἐπονομαζόμενον, ὑπὸ διαφόρων βαρέων, χαρατζίων δηλονότι χριστιανικῶν καὶ ἀγαρηνῶν (= τουρκικῶν), ἔτι δέ καὶ ὑπὸ τῶν ἐμπιπτόντων ὁσημέραι πτωχῶν καὶ ξένων, ἀλλά δὴ καὶ πάντων εἰς πικράν ἐρήμοσιν τε καὶ ἀποίκησιν οἴμοι κινδυνεύσ(ε), ἐάν μὴ ἡ θεῖα ροπή καὶ βοήθεια τῆς σῆς προφθάση μακαριότητος: ὅθεν δὴ καὶ προστρέχομεν τῇ σῇ χριστομιμήτῳ ἀντιλήφει ὡς κοινῶ πατρί, ὅπως ἂν χριστομιμήτως βοηθήσῃ ἡμῖν: τί δέ δεόμεθα λαβεῖν; δύο χιλιάδας Γρῶσα καὶ ἐβδομήκοντα ἐπέρριψεν ὁ ὑψηλότατος Γενεράλες (ἰταλ. *generale* = στρατηγός, ἐδῶ ὁ ναύαρχος) ἐπὶ τὴν Σίφνον ἵνα πληρώνη ἐν ἐκάστῳ ἔτει, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐγγίζουσιν εἰς τό μονήδριόν μας, νά πληρώνη μόνον τό βενετικὸν χαρατζιον, Γρῶσα ἑκατὸν πεντήκοντα. παρακαλοῦμεν οὖν γονυκλιτῶς τὴν πατρικὴν σου παναγιωτάτην μακαριότητα ἵνα γράψῃ πρὸς τό γαληνότατον σενάτον (ἰταλ. *senato* = βενετικὴ γερουσία), ἢ πρὸς τὸν ὑψηλότατον καπητάν Γενεράλε ἵνα κόψῃ τὰ ἑκατὸν πεντήκοντα γρῶσα, ἐκ τοῦ χαρατζίου τοῦ ἐπιπεσόντος εἰς τὴν νήσον ταύτην τῆς Σίφνου, τό βενετικὸν χαρατζί δηλονότι ἐκ τοῦ μονήδριου τοῦ καθ' ἡμᾶς. ναὶ μακαριώτατε πάτερ, ἀντιβολουῦμε σπλαγχνίσθητε ἡμᾶς διὰ τὸν κτίσαντα. οὐκ ἔχομεν γάρ πού προσδραμεῖν, γηραιοὶ ὑπάρχοντες καὶ ἀδύνατοι· ἡ δέ ὑπερουράνιος ροπή διαφυλάττει σου τὴν μακαριότητα εἰς μακραίωνας, εἰς σύστασιν καὶ κυβέρνησιν τῆς καθολικῆς (τοῦ) Χριστοῦ ἐκκλησίας. αἱ δέ τῆς παναγιότητος εὐχαὶ καὶ εὐλογίαι εἶησαν μεθ' ἡμῶν:

ἀπὸ Σίφνου κατὰ τό 'αχπς' (= 1686) ἔτος τῆς Θεοῦ σαρκώσεως, κατὰ τὴν κθ^η τοῦ ὀκτωβρίου.

† ταπεινός τῆς σῆς μακαριότητος ὑπόγειος δοῦλος, ὁ πρῶην Πάφου καὶ Τριμυθοῦντος Νεκτάριος ἀρχιερεὺς.

- Νικηφόρος ἱερομόναχος δροσᾶς καὶ πρῶην ἡγούμενος τῆς βρύσεως.
- Ἰγνάτιος ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος ταπεινός τῆς μακαριότητός σου δοῦλος
- Γαβριήλ ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος ταπεινός τῆς μακαριότητός σου δοῦλος».¹

Γιὰ τὴ βελτίωση τῶν δυσχερῶν οἰκονομικῶν τῆς Μονῆς κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτῇ, ἀπεφάσισε ὁ πρῶην ἡγούμενος, ἀλλά πάντοτε «ἐπίτροπος» τῆς Ἰωνᾶς Ἀποστόλης, νά ταξιδέφει στὴ Βενετία² καὶ νά διεκδικήσῃ τό

1. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 55.

2. Κώδικας Α', φ. 3β, βλ. στὰ «Σιφνιακά», 2(1992), σελ. 165.

σοβαρό ποσόν τῶν 2.000 δουκάτων, μέ τό ὁποῖο τήν εἶχε δωρεοδοτή-
σει ὁ ἰδρυτής τῆς Βασιλείου Λογοθέτης, ἀπό τά ἐκεῖ κατατεθειμένα χρη-
ματικά κεφάλαιά του, καί ἐξακολουθοῦσε, ἄγνωστο γιά ποιούς λόγους,
νά βρίσκεται δεσμευμένο.

Δέν ἀποκλείεται λοιπόν παρόμοιες δυσχερεῖς οἰκονομικές καταστά-
σεις, τότε ἤ ἀργότερα, νά ἀνάγκασε τή διοίκηση τῆς Μονῆς νά μετα-
τρέψει τό σύστημα διαβίωσης ἀπό κοινοβιακό σέ ἰδιόρρυθμο, προκειμέ-
νου νά ἐξακολουθήσει ἡ λειτουργία τῆς. Αὐθεντική περιγραφή τῆς μετα-
κοινοβιακῆς διαβίωσης τῶν μοναχῶν τῆς Βρυσιανῆς μᾶς παρέχει ἔγγρα-
φο τῆς 13ης Ἰουνίου 1834:

«Μή ὄντος τοῦ Μοναστηρίου εἰς κατάστασιν ν' ἀνθέξη εἰς βάρος τῆς
κοινοβιότητος, ζῶσιν οὔτοι (οἱ μοναχοί) ἰδιορίθμως, ποριζόμενοι
ἕκαστος τά πρὸς τό ζῆν ἀναγκαῖα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἔργων. Πολλοί
τῶν Μοναχῶν τοῦ Μοναστηρίου τούτου μετέβαινον εἰς τά μέρη τῆς
Τουρκίας, ὅπου τινές μὲν μέ τό διδασκαλικόν ἐπάγγελμα, τινές δέ
μετερχόμενοι τόν ἐφημέριον καί ἄλλοι προσκολλούμενοι εἰς τινά Ἀρχιε-
ρέα, ἐπορίζοντο τά πρὸς τό ζῆν. Μετά παρέλευσιν δέ ἐτῶν τινῶν ἀφ'
οὗ ἤθελον ἀποκτήσει χρηματικὴν τινά κατάστασιν, ἐπέστρεφον εἰς τὴν
Μονήν τῆς προσηλώσεώς των καί ἐνοικίαζεν ἕκαστος διὰ βίου ἐν κτῆμα
τῆς ἰδίας Μονῆς διὰ χρηματικῆς τινός προσφορᾶς ἀπαξ προσφερθείσης,
ὥστε διὰ τῆς γεωπονίας του, διὰ τῆς βοηθείας τῶν χρηματικῶν του
μέσων καί τῶν ἱεροπραξιῶν του εἰς τάς ἔξω ἐκκλησίας μόλις ἠδύνατο
νά ἐπαρκέσει πρὸς διατροφήν του μετὰ μεγάλης οἰκονομίας. Μετά δέ
τόν θάνατον ἐνός Μοναχοῦ, τό εἰς αὐτόν ἐνοικιασθέν κτῆμα μετέβαινε
εἰς τὴν κυριότητα τοῦ κοινοῦ τῆς Μονῆς, ἥτις τό ἐνοικίαζεν ἐκ δευτέ-
ρου κατὰ τόν αὐτόν τρόπον εἰς ἕτερον, ὥστε οὕτω πως ἐπορίζοντο τά
κοινὰ ἔξοδα τῆς Μονῆς».³

Ἄλλο ἔγγραφο, ἔτους 1829, χαρακτηριζόμενο «σύντομος ἐκθεσις τῆς
ζωῆς τῶν πατέρων τῶν δύο Σεβασμιῶν (ἀνδρικῶν) μονῶν τῆς νήσου
Σίφνου» μᾶς πληροφορεῖ ὅτι οἱ πατέρες «προσπορίζονται τά πρὸς τό ζῆν
ἐκ τῶν προσόδων τὰς ὁποίας λαμβάνουσι, μετὰ πολλῶν κόπων, ἐκ
μερικῶν ὑποστατικῶν (= κτημάτων)... τά ὁποῖα ἐνοικιάζουσι ἐφ' ὅρου
ζωῆς των καί ἐκ τῆς ἀδιακόπου ἐργασίας τὴν ὁποίαν ἕκαστος αὐτῶν,
κατὰ τό ἐπάγγελμά του ἐργάζεται· ζῶσιν ὅμως λιτότατα· τά δέ πλεί-
ονα τῶν ὑποστατικῶν τούτων ἀνήκουσιν εἰς τό κοινόν καί τά ἐπισκέ-
πτονται (= διαχειρίζονται) οἱ κατὰ καιρόν ἡγούμενοι καί ἐξ αὐτῶν
πάλαι μὲν ἐβοήθουν καί τοὺς λοιπούς ἀδελφούς».⁴ Σέ ἄλλο ἔγγραφο τοῦ
Δεκεμβρίου 1829 «πρὸς τόν σοφολογιώτατον ἀρχιγραμματέα τῶν ἐσω-

3. «Βρυσιανή 1966», σελ. 41.

4. Αὐτόθι, σελ. 41-42.

τερικῶν καί τῆς Δημοσίου ἐκπαιδεύσεως κύριον κύριον Νικόλαον Χρυσόυλον» (= Χρυσόγελον, τόν Σίφνιο), σημειώνεται «ὅτι νόμος (= κανονισμός, συνήθεια) ἦτον τοῦ μοναστηρίου μας νά ἐμβατικιάζωσιν (= ἐνοικιάζου) οἱ πατέρες τά ὑποστατικά του, νά τά ἐργάζωνται (= καλλιεργοῦν) καί νά τά καρποτρῶγωσιν ἐν ὅσω ζῶσι, καί μετὰ θάνατον νά μένωσιν πάλιν εἰς τήν κυριότητα τῶν πατέρων (ἐννοεῖται τῆς ἀδελφότητος, τοῦ κοινοῦ τῆς Μονῆς), νά τά ἐνοικιάζωσιν ἀναλόγως μέ τά ὑποκείμενα...».⁵

Ἀπό τά μισά καί ἐξῆς τοῦ 19ου αἰῶνα, ὅταν καί ὁ ἀριθμός τῶν ἐγκαταβιούντων μοναχῶν ἄρχισε νά περιορίζεται σημαντικά, τά ἔσοδα διαβίωσής τους πορίζονταν ἀπό τά κοινά ἔσοδα τῆς Μονῆς, τά προερχόμενα ἀπό οικονομικές ἐνισχύσεις καί, κυρίως, ἀπό τήν ἐκμετάλλευση τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῆς. Γιά τόν σκοπό αὐτό ἐγγράφονταν στόν ἐτήσιο Προϋπολογισμό εἰδικά κεφάλαια (κωδικοί ἀριθμοί) μέ συγκεκριμένες ὀνομασίες, ὅπως λ.χ. «Διατροφή καί Μισθοί», «Ἐνδυση - ὑπόδηση» κ.ἄ.⁶

2. Ἡ Διοίκηση τῆς Μονῆς.

Τῆ Διοίκηση τῆς Μονῆς ἀσχοῦσαν δύο ὄργανα, τό Ἡγουμενοσυμβούλιο καί οἱ Ἐπίτροποι.

α) Ἡγουμενοσυμβούλιο.

Κατά τό ἄρθρο 3ο τῆς κτητορικῆς διαθήκης τοῦ Βασ. Λογοθέτη, τῆ Διοίκηση τῆς Μονῆς ἀσχοῦσαν ὁ ἐκάστοτε ἡγούμενος καί «δύο γέροντες... διά νά στοχάζονται τά ἰντερέσε (ἰταλ. interesse = συμφέρον) τοῦ μοναστηρίου καί νά μὴν κάνη ὁ ἡγούμενος τίποτις χωρίς τό θέλημα τῶν, καθὼς εἶναι ἡ τάξις τοῦ κοινοβίου».

Ἔργο τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου ὀρίζονταν τά «ἰντερέσε» τοῦ μοναστηρίου, δηλ. ἡ γενική φροντίδα γιά τή Μονή, ἡ μέριμνα γιά τά οικονομικά καί ἀξιοποίηση τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῆς, ἡ συντήρηση τοῦ οἰκοδομικοῦ συγκροτήματος καί τῶν μετοχίων, ἡ καλή διαβίωση τῶν μοναχῶν, ἀλλά καί «τό ἐπιτιμᾶν, σωφρονίζειν καί ἀποβάλλειν ἐκ τῆς μονῆς τοὺς ἀτακτοῦντας καί ἀδιαφοροῦντας τοὺς μετερχομένους τόν ἄθλον τῆς ἀσκήσεως καί μὴ πειθομένους τελευταῖον». Ὁ ἡγούμενος καί οἱ δύο σύμβουλοι τηροῦσαν καί τή σφραγίδα τῆς Μονῆς, ἡ χρήση τῆς ὁποίας (ὡς διεσπασμένης στά τρία) γίνονταν παρουσία καί τῶν τριῶν.

Οἱ συνεδριάσεις τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου πραγματοποιοῦντο στόν ἴδιο πάντοτε τόπο, δηλ. τό κελλί τοῦ ἡγουμένου:

5. Αὐτόθι, σελ. 42.

6. Αὐτόθι.

«Πράξις IB'.

Τό Μοναστηριακόν Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς ἐν Σίφνῳ Ἱεραῶς Μονῆς τῆς Παναγίας Βρύσεως.

Συγκείμενον ἐκ τῶν προσυπογεγραμμένων μελῶν αὐτοῦ Δαμιανοῦ Βατῆ, Ἡγουμένου, Ἀβερχίου Γεροντοπούλου καί Ἀνθίμου Καρδίτση, Συμβούλων.

Συνελθόν σήμερον τήν δεκάτην ἐνάτην τοῦ μηνός Ἰουνίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηχοστοῦ ἔκτου ἔτους, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Πέμπτην καί ὥραν δεκάτην πρ. μεσημβρίας εἰς τό κελλίον τοῦ Ἡγουμένου, σύνηθες τῶν συνεδριάσεων του δωμάτιον...».⁷

Σέ ἄλλη Πράξη τῆς 7ης Μαΐου 1891 ἀναφέρεται ὅτι τό Συμβούλιον συνῆλθεν «ἐν τῷ γραφείῳ τῆς μονῆς, ἀρχαῖον ἡγουμενεῖον, ἐνθα τακτικῶς συνεδριάζει...». Ἀπό τήν τελευταία αὐτή διατύπωση συνάγεται ἡ, ἀπό παλαιότητας χρόνους, ὑπαρξή ἰδιαιτέρου διαμερίσματος διαμονῆς τοῦ ἐκάστοτε ἡγουμένου καί χώρος γραφείου («ἀρχαῖον ἡγουμενεῖον»)⁸.

Ἡ σύνθεση τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου προσδιορίστηκε καί κατά τό ἔτος 1834, Μαΐου 5, μέ τό ὑπ' ἀριθμ. 728 ἔγγραφο τοῦ Ἐπάρχου Μήλου:

«Γ'. δύο, οἱ φρονιμότεροι τῶν πατέρων, ἐκλεγόμενοι κατ' ἔτος παρά τῶν συναδελφῶν των, θέλουν ἀποτελεῖ μετά τοῦ Ἡγουμένου τό συμβούλιον τοῦ Μοναστηρίου προσυπογραφόμενοι εἰς ὅλας τάς, περί οὐσιωδῶν ἀντικειμένων, ἐγγράφους πράξεις, τῶν ὁποίων, καθῶς καί ὄλων τῶν ἐγγράφων τοῦ μοναστηρίου των, θέλουν φυλάττη ἀντίγραφα καί ἀριθμόν· καμμία πράξις οὐσιώδης δέν ἔχει κῦρος, γινομένη χωρίς τήν εἶδῃσιν καί συγκατάθεσίν των...».⁹

Ὅταν τό 1842 ἀνέκυψε διαφορά κατά τήν παραχώρηση «ἀμπελίου καί ἐλαιοδένδρων» τῆς Μονῆς, ἡ ἀναφορά τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου πρὸς τήν Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐπί τοῦ θέματος, ἐπέσυρε τήν προσοχή τῆς τελευταίας ἀπό τό γεγονός ὅτι ὑπεγράφετο ἀπό τόν ἡγούμενο καί ἕνα μόνο σύμβουλο καί ζήτησε μέ τό ἔγγραφο ὑπ' ἀριθμ. 1777/29-10-1842 ἀπό τόν Ὑποδιοικητή Μήλου νά ἐξετάσει τό ζήτημα. Ὁ Ὑποδιοικητής ἔγραψε σχετικῶς στόν Δήμαρχο Σίφνου καί ἀφοῦ ἔλαβε τήν ἀπάντησή του, ἐνημέρωσε, μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 1894/23-12-1842 ἀναφορά του, τή Γραμματεία ὅτι «ὑπάρχει καί ἕτερος σύμβουλος τῆς εἰρημένης μονῆς ὀνομαζόμενος Δαμιανός Μπατῆς, δέν προσυπέγραψε δέ εἰς τήν ἀναφοράν διότι εἶναι ὑπογεγραμμένος εἰς τό, περί παραχωρήσεως, ἔγγραφο τοῦ ἀμπελίου καί ἐλαιοδένδρων».¹⁰

7. Αὐτόθι, σελ. 43.

8. Αὐτόθι, σελ. 43-44.

9. Αὐτόθι, σελ. 44.

10. Αὐτόθι.

Τό 1857, ἡ κυβέρνησις κατέστρωσε «κανονισμόν τῆς ὑπηρεσίας τῶν, ἐν ταῖς Μοναῖς, Συμβουλίων», ὁ ὁποῖος ἐπικυρώθηκε μέ Βασιλ. Διατάγμα καί ἀπεστάλη σέ ὅλες τίς μονές γιά ἐνημέρωσι καί τήρησίν του. Σχετικό τό ἐπόμενο ἀποδεικτικό παραλαβῆς τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου τῆς Βρυσιανῆς:

«1004.

Ἐλάβομεν οἱ ὑποφαινόμενοι παρά τοῦ κ. Δημάρχου Σιφνίων τέσσαρα, ἀριθ. 4, ἔντυπα Β. Διατάγματος περί κανονισμοῦ τῆς ὑπηρεσίας τῶν, ἐν ταῖς διατηρουμέναις Μοναῖς, καθεστημένων Συμβουλίων καί εἰς ἐνδειξίν.

Ὁ ἡγούμενος καί τό Συμβούλιον τῆς ἐν Σίφνῳ

Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Παναγίας τῆς Βρύσεως.

- νικηφόρος συνοδινός, ἡγούμενος.
- Ἀνανίας Βατῆς, σύμβουλος.
- Ἀνθιμος Ζαμπέλης, σύμβουλος.

Ἐπικυροῦται τό γνήσιον τῆς ὑπογραφῆς τῶν ἀνωτέρω ὑπογραφῶν.

Σίφνος, τῇ αὐτῇ ἡμερομηνία

Ὁ Δήμαρχος

(Τ.Σ.) Ἰω. Προβελέγγιος». ¹¹

β) Ἐπιτροπική προστασία.

Δεύτερο, συμμετοχικό στή διοίκηση τῆς Μονῆς, ὄργανο ἀποτελοῦσαν οἱ «ἐπιτροποί», συνήθως δύο ἢ καί τρεῖς τόν ἀριθμό, ἐπίλεκτα πολιτικά μέλη τῆς κοινωνίας τοῦ νησιοῦ μέ βαρύνοντα λόγο στά πράγματα τοῦ τόπου. Τό ἔργο τους ἦταν τιμητικό καί ἀπέβλεπε στήν ἐν γένει προστασία τῆς Μονῆς ἀπό ἐπιβουλές τρίτων, τήν περιφρούρηση τῆς περιουσίας καί τῶν συμφερόντων τῆς καί εἶχαν συμβουλευτικό λόγο στίς ἀποφάσεις τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου.

Τόν διορισμό τους ἐνεργοῦσε ἡ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μέ σχετική ἀπόφασή τῆς κατά τίς μαρτυρίες τῶν πηγῶν. Σέ ἀναφορά τοῦ ἔτους 1825 «τοῦ Παραστάτου τῆς Ἐπαρχίας Σίφνου Νικ. Χρυσογέλου» πρὸς τό Ὑπουργεῖο τῆς Θρησκείας, «περί τῆς καταστάσεως τῶν δύο σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων» τοῦ νησιοῦ, ἀναγράφεται, μεταξύ ἄλλων:

«Τά δύο ταῦτα Μοναστήρια, τιμώμενα ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης Βρύσεως καί τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, στερούμενα προστατῶν ἐπιτρόπων, τούς ὁποίους ἡ μεγάλη Ἐκκλησία ἄλλοτε διώριζεν...». ¹²

11. Αὐτόθι, σελ. 45.

12. Αὐτόθι, σελ. 46.

Συμμετείχαν ακόμη οί επίτροποι στίς λογοδοσίες τῶν καθηγουμένων καί υπέγραφαν τό «καλῶς ἔχει» τῶν οἰκονομικῶν διαχειρίσεων τους, ἢ καί διαχειρίζονταν χρηματικά ποσά γιά τήν ἐπιτέλεση συγκεκριμένων ἔργων. Π.χ. τό ἔτος 1783, Αὐγούστου 2, κατά τή θεώρηση τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ καθηγουμένου Μακαρίου, ἀναγράφεται στή σχετική πράξη: «Κατά τόν λογαριασμόν τοῦ δευτερίου τοῦ καθηγουμένου, θεωρήσαντες μετά προσοχῆς ἡμεῖς οἱ ἐπίτροποι τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου...», ἢ «1785, Ἰουλίου 25, λογαριασμός τῶν ἐπιτρόπων, τί ἔδωσαν διά τήν χρεῖαν τοῦ μοναστηρίου καί τί ἐπῆρεν ἔδωσεν ὁ (ἐξ αὐτῶν) γεωργάκης γρηπάρης...».¹³

[Βλέπε κατάλογο ἐπιτρόπων στή «Βρυσιανή, 1966», σελ. 47-49].

γ) Οἱ «γέροντες» καί ἀξιωματοῦχοι μοναχοί.

Στή διοίκηση τῆς μονῆς, ἐκτός τοῦ ἡγουμένου, τῶν συμβούλων καί τῶν ἐπιτρόπων (λαϊκῶν ἢ κληρικῶν), συμμετείχαν, τόσον οἱ γεροντότεροι τῶν μοναχῶν, ὅσο καί ἐκεῖνοι πού ἔφεραν κάποιο ἀπό τά μοναστηριακά ἀξιώματα. Παρευρίσκονταν στίς συνεδριάσεις τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου ἢ σέ ἐξετάσεις ἐξειδικευμένων θεμάτων, ὅπως λ.χ. τά οἰκονομικά, τῆς κτηματικῆς περιουσίας κ.ἄ. καί εἶχαν ἀποφασιστική ἀρμοδιότητα. Ἀναφέρεται λ.χ. ὅτι:

«Μοναστηριακαί χρεωστικά ὁμολογία ὑπογράφονται ὑπό τῶν ἐχόντων τά τμήματα τῆς σφραγίδος πατέρων (δηλ. τοῦ ἡγουμένου καί τῶν δύο συμβούλων) ἐπί παρουσία καί των προκριτοτέρων ἐν τοῖς συκοινοβιάταις ὑπογραφομένων κάκεινων ἰδίαις χερσί».¹⁴

Ἡ συμμετοχή περισσοτέρων προσώπων στή διοίκηση τῆς Μονῆς μέ ἀποφασιστικές ἢ συμβουλευτικές ἀρμοδιότητες ἀπέβλεπε στήν εὐρυθμῆ λειτουργία της, δηλαδή τή διασφάλιση τῶν οἰκονομικῶν μέσων καί τῆς κτηματικῆς καί λοιπῆς περιουσίας της, ὅπως καί στήν, ἀπό κοινοῦ, ἀντιμετώπιση ἀναφουμένων προβλημάτων καί ζητημάτων.

Βαθμούχους μοναχοῦς, ἐκτός τῶν ἡγουμένων καί συμβούλων, ἡ ἱστορική ἔρευνα ἀπεκάλυψεν ἐλαχίστους. Στούς Κώδικες τῆς Μονῆς ἀναγράφονται λ.χ. ὁ οἰκονόμος Μάτζας, ὁ ὁποῖος στίς 2 Νοεμβρίου 1784 «ἡμέρα κυριακή, ἐπλήρωσε τό κοινόν χρέος» καί «ὁ μακαρίτης Παρθένιος μοναχός καί πρώην οἰκονόμος», ὁ ὁποῖος «ἀνεπαύθη» στίς 23 Αὐγούστου 1799. Στίς 6 Ἰουνίου 1797, ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε', μέ ἔγγραφο πρὸς τόν μητροπολίτη Σίφνου Καλλίνικο καί τοῦς ἐπιτρόπους τῶν Μονῶν γνωστοποίησε τόν διορισμό τοῦ Μακαρίου Σκουρ-

13. Αὐτόθι.

14. Αὐτόθι, σελ. 57.

γιαλοῦ στή θέση τοῦ ἡγουμένου τῆς Βρυσιανῆς καί τοῦ ἱερομονάχου Ἰακώβου Ξηροῦ σ' ἐκείνην τοῦ σκευοφύλακος. Ἐπίσης, στίς 13 Ἰουνίου 1834 ἀναφέρεται «*Νεόφυτος ἱερομόναχος Κουζουρῆς, ἐκ Σίφνου, ἐτῶν 55, σκευοφύλαξ καί σύμβουλος*» σέ πίνακα τῶν μοναχῶν τῆς Βρυσιανῆς. Σέ ἔγγραφο, τέλος, τῆς 8ης Δεκεμβρίου 1829 τῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς πρὸς τόν Κυβερνήτη Ἰω. Καποδίστρια συνυπέγραψε καί «*ὁ σακελλίων Γαβριήλ*», δηλαδή ὁ μοναχός ὁ ὑπεύθυνος γιά τή φυλακή τῆς Μονῆς καί τούς ναούς τῶν μετοχίων της καί τῶν ἐντός αὐτοῖς σκευῶν, βιβλίων καί λοιπῶν κειμηλίων.¹⁵

15. Αὐτόθι, σελ. 58.

Ἡ Πολιοῦχος Σίφνου Παναγία Χρυσοπηγή, μετόχι τῆς Παναγίας Βρυσιανῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΗΓΟΥΜΕΝΩΝ

Κατά τὰ πρῶτα τριάντα χρόνια λειτουργίας τῆς Μονῆς, δηλαδή ἀπό τῆς ἀνακήρυξής της σέ πατριαρχικό σταυροπήγιο (1643/44) μέχρι τοῦ ἔτους 1674, μόνο δύο ἱερομόναχοι ἀνευρίσκονται στό ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου κατά τίς μαρτυρίες τῶν πηγῶν· ὁ Ἰωνᾶς Ἀποστόλης καί ὁ Νεκτᾶριος, ὁ μετὰ ἐπίσκοπος Πάφου τῆς Κύπρου. Καί γιά τούς δύο αὐτούς ἡγουμένους οἱ πληροφορίες μας ἐκκινοῦν μετὰ τήν καθιέρωση τοῦ Α' Κώδικα τῆς Μονῆς, δηλ. μετὰ τίς 20 Μαΐου 1654, ὅταν καταγράφηκε σ' αὐτόν ἡ κτητορική διαθήκη τοῦ Βασιλείου Λογοθέτη.

Παλαιότερα εἶχαμε δεχτεῖ ὅτι, κατά τήν πρώτη δεκαετία λειτουργίας της (1643/44 - 1654), τῆ Μονῆ διοίκησε ὁ ἴδιος ὁ Λογοθέτης χωρίς τήν ὑπαρξη ἡγουμένων.¹ Τήν ἄποψη στηρίξαμε στά διαλαμβανόμενα στό ἄρθρο 3ο τῆς κτητορικῆς διαθήκης του, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς ἑξῆς:

«Θέλω νά κάμουσιν ἡγούμενο ἀπομέσο τοῦ μοναστηρίου, πατέρα μέ βούλησι καί θέλησι... καί ὅταν ἐέλθῃ τό θέλημα τοῦ Χριστοῦ καί περάσω εἰς τήν καλλιότερην ζωήν, τότες νά εἶναι ἐκεῖνος ὅπου θέλει εὐρίσκεται ἀπό τό μέρος τῆς...» ἀδελφότητος τῶν πατέρων, ὡσάν δηλαδή μέχρι τοῦ θανάτου του θά ἀσχοῦσεν ὁ ἴδιος τή διοίκηση τῆς Μονῆς χωρίς νά ἐκλέγονται ἡγούμενοι.

Ὅμως τὰ διατυπούμενα στό ἀνωτέρω ἄρθρο θά μπορούσαν νά ἔχουν καί ἄλλη σημασία. Ὅτι δηλαδή μέχρι τοῦ θανάτου του θά ἐπέλεγεν ὁ ἴδιος τούς ἡγουμένους καί μόνον «ὅταν πέρναγε στήν καλλιότερην ζωήν» ἡ ἐκλογή τους θά πραγματοποιεῖτο ἀπό τήν ἀδελφότητα τῶν πατέρων. Τοῦτο, ἐπειδή ἤθελε νά διασφαλίσαι, μέ πρόσωπα ἱκανά καί ἔμπιστα, τήν καλή λειτουργία τῆς Μονῆς στά πρῶτα βήματά της γιατί ἀπ' αὐτήν ἐξηρτᾶτο καί τό μέλλον της. Ὡς κτήτοράς της, ὁ ὁποῖος εἶχε δαπανήσει μεγάλα χρηματικά ποσά γιά τήν ἀνέγερσή της, εἶχε ἀλλωστε φροντίσει ἔγκαιρα καί γιά τούς μοναχούς πού θά συγκροτοῦσαν τήν

1. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 30.

ἀδελφότητά της («εἶναι κάποιιοι πατέρες ὀρδινιασμένοι νά πάσιν ἐκεῖ» ἔγραψε στόν ἡγούμενο Πάτμου στίς 10 Ὀκτωβρίου 1642)², δηλ. πρόσωπα τῆς ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης του, ἐπιλεγμένα ἀπό τόν ἐμπειρότατο μεγαλέμπορο, γιά τίς ἰκανότητες καί τόν καλό βίο τους.

Οἱ ἀνωτέρω σκέψεις ἐνισχύονται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι, μέχρι τοῦ ἔτους 1674, ἐπί ὀλόκληρη τριακονταετία, ὅπως προαναφέρθηκε, ἡγουμένευσαν στή Βρυσιανή οἱ δύο ἱερομόναχοι Νεκτάριος καί Ἰωνᾶς Ἀποστόλης, διακεκριμένες προσωπικότητες μέ μεγάλες ἰκανότητες, οἱ ὁποῖοι ἐργάστηκαν μέ ζήλο γιά τή στερέωση καί καλή λειτουργία τῆς νέας Μονῆς. Φαίνεται δ' ὅτι ἐκλέγονταν ἀπό τήν ἀδελφότητα καί μετά τόν θάνατο τοῦ Λογοθέτη μόνον οἱ δύο αὐτοί. Κατά μαρτυρία τοῦ ἔτους 1676, περιεχομένη στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Νεκταρίου σέ ἐπίσκοπο Πάφου, ἀναφέρεται ὅτι τοῦτος εἶχε ἡγουμενεύσει στή Βρυσιανή ἐπί ὄλην 18ετιαν.

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ (1643-1656)

Ὁ ἱερομόναχος Νεκτάριος γεννήθηκε περί τό ἔτος 1600 καί «ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τόν μοναχικόν ὑποδύντα ζυγόν», ἄγνωστο σέ ποιάν μονή, διετέλεσεν ὁ πρῶτος ἡγούμενος τῆς Βρυσιανῆς [Στίς παλαιότερες ἐργασίες μας θεωρήσαμε ὅτι ἡγουμένευσε μετά τόν Ἰωνᾶ Ἀποστόλη]. Στή θέση αὐτή καταλήγουμε ἤδη ἀπό μαρτυρία ἡ ὁποία περιέχεται στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς του, στίς 28 Δεκεμβρίου 1676, σέ ἐπίσκοπο Πάφου καί ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Μετά σκέψεως ὅτι πλείστης καί βουλής καί συναινέσεως πάντων, ἐξελεξάμεθα εἰς ἐπίσκοπον Πάφου τόν ὀσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καί ἡγούμενον τοῦ ἀγίου ἐνδόξου (Ἰωάννου Χρυσοστόμου) κύρ Νεκτάριον... ἄνδρα ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων τόν μοναχικόν ὑποδύντα ζυγόν καί παντοίαις ἀρεταῖς κεκοσμημένον καί ἐν ἀσκήσει ὑπέρ τά νε' (=55) ἔτη εὐδοκιμήσαντα ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ καί σεμνότητι καί μοναχῶν ἡγησάμενον ἐν τῷ κατὰ Σίφνον κοινοβίῳ τῷ ἐπιλεγομένῳ Παναγία τῆς Βρύσεως ἔτη ιη' (=18) καί κατὰ πάροδον ἐπί τόν Ζωοδόχον τοῦ Κυρίου Τάφον ὑφ' ἡμῶν παραμεῖναι τῇ τοῦ ἀποστόλου οἰκοδομῇ παρακληθέντα καί πιστόν ἡμῖν συνεργόν οἷς ἐνεχειρίσαμεν ἀναδειχθέντα...».³

Δηλαδή τό ἔτος 1676 ὁ Νεκτάριος εἶχε μοναχικό βίο ὑπέρ τά 55 ἔτη, κατὰ τή διάρκεια τῶν ὁποίων ἡγουμένευσε στή Βρυσιανή ἐπί δεκαοκτώ (18) χρόνια. Τή δεκαοκτάχρονη αὐτήν ἡγουμενία του στή Σίφνο, ἡ ὁποία, σημειωτέον, δέν ὑπῆρξε συνεχῆς, κατὰ τίς μαρτυρίες πού

2. Αὐτόθι, σελ. 47.

3. Χρυσοστ. Παπαδοπούλου, Κατάστασις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Κύπρου κατὰ τόν 12' αἰῶνα, «Θεολογία», τόμ. 6 (1928), σελ. 125.

περιέχονται στον Α' Κώδικα τῆς μονῆς, θά ἐπιχειρήσουμε νά ὀριοθετήσουμε ἐδῶ, ἀφοῦ πρῶτα ἐπισημάνουμε ὅτι αὐτή ὑπολογίζεται ἀπό τοῦ ἔτους 1674 καί παλαιότερα, δεδομένου ὅτι κατά τό ἔτος τοῦτο εἶχεν ἀναχωρήσει ἀπό τή Σίφνο καί στή Βρυσιανή ἡγούμενος διατελοῦσε, κατά τό ἴδιο ἔτος, ὁ Νικηφόρος Δροσᾶς.

Ὅπως προαναφέρθηκε, τίς πρῶτες μαρτυρίες γιά ἡγούμενους τῆς Βρυσιανῆς ἔχουμε κατά τά ἔτη 1656 καί 1657, κατά τά ὅποια «προεστός» (= ἡγούμενός) τῆς ἀναγράφεται στον Α' Κώδικα ὁ ἱερομόναχος Ἰωνᾶς Ἀποστόλης, κατ' Ἰανουάριο δέ τοῦ 1660 «προηγούμενος» ὁ Νεκτάριος, γεγονός πού φανερώνει ὅτι ὁ τελευταῖος ἡγούμενευσε πρό τοῦ Ἰωνᾶ Ἀποστόλη, καί, πολύ πιθανόν, ἐπί ὀλόκληρη δωδεκαετία, δηλαδή ἀπό τῆς ἀνακήρυξης τῆς Βρυσιανῆς σέ πατριαρχικό σταυροπήγιο (1643/44) μέχρι τοῦ ἔτους 1656, ὁπότε τόν διαδέχτηκε ὁ Ἰωνᾶς. Ἀπομένουν λοιπόν γιά τή συμπλήρωση τῆς 18ετοῦς θητείας του στό ἀξίωμα τοῦ ἡγούμενου ἄλλα ἕξι χρόνια, μετά τήν ὁμοια τοῦ Ἰωνᾶ, κατά τά ἐπόμενα.

ΙΩΝΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ (1656-1668)

Ὁ Ἰωνᾶς Ἀποστόλης εἶχε τή φήμη ἐξαιρέτου μοναχοῦ καί «ἐπιτηδείου ἱατροῦ, τοῦ ὁποίου τό κλέος ἐπί μοναδικῇ (= μοναχική) πολιτεία καί τέχνῃ ἱατρικῇ λάμπει εἰς πάσας τάς Κυκλάδας καί Σποράδας νήσους». Ἦταν δηλαδή διάσημος κληρικός καί γιατρός στον αἰγαιακό χῶρο, γεγονός πού ἐπιτρέπει νά θεωρήσουμε ὅτι δέν ἐπρόκειτο γιά ἕναν ἐμπειρικό, ὅπως πολλοί ἄλλοι, γιατρό, ἀλλά «ἐπιστήμονα» μέ κατάλληλες σπουδές τῆς ἐποχῆς του στήν Εὐρώπη. Τήν ἱατρική του τέχνη ἐπαινεῖ ἰδιαίτερα ὁ λόγιος Κρητικός ἱερομόναχος Παρθένιος Χαιρέτης, ἄνθρωπος, ἐπίσης, μέ ἰδιαίτερη μόρφωση, στό σύγγραμμά του (ἔτους 1677) γιά τά θαύματα τῆς Παναγίας Χρυσοπηγῆς.⁴

Ὅπως γίνεται κατανοητό, ὁ εὐφύεστατος μεγαλέμπορος καί κτήτορας τῆς Βρυσιανῆς Βασίλειος Λογοθέτης, προκειμένου νά στερεωθεῖ τό νεοσύστατο μοναστήρι του καί νά ἀποκτήσει μεγάλη φήμη, ὅπως ἐπιθυμοῦσε, πρόσωπα σάν τόν Ἰωνᾶ Ἀποστόλη εἶχεν ἐπιλέξει γιά νά τό ἐπανδρώσουν. Ἡ διπλή ιδιότητα τοῦ Ἰωνᾶ, τοῦ πνευματικοῦ ἱερομόναχου καί τοῦ διακεκριμένου ἱατροῦ, ἦταν φυσικά σπουδαῖοι λόγοι προσέλκυσης, ἐκτός τῶν Σιφνίων, καί πολλῶν ἀνθρώπων τῶν ἄλλων νησιῶν πού προσέτρεχαν στή Σίφνο καί τόν Ἰωνᾶ τῆς Βρυσιανῆς, ἡ φήμη τῆς ὁποίας ἀπλώθηκε ἔτσι σέ ὅλον τόν νησιωτικό χῶρο, κατά τήν ἐπιθυμία τοῦ ἱδρυτῆ τῆς Λογοθέτη.

4. Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα, *Ἡ Παναγία ἡ Χρυσοπηγή τῆς Σίφνου*, Ἀθήναι 1949, σελ. 47, 55, 61, 66.

Κατά τις αναγραφές στον Α' Κώδικα της Βρυσσιανής, ο Ίωνας φέρεται ήγγουμένος της («προεστός») κατά τὰ ἔτη 1656 καί 1657:

α) «1656, Νοεμβρίου πρώτη.

Τὴν σήμερον ὁμολογεῖ ὁ μισέρ Μανός Καρδίτζης, τοῦ Οἰκονόμου υἱός, πῶς ἔλαβε καί ἐπερίλαβεν ἀπὸ τὸν ἀφέντη κύρ Ίωνᾶ, προεστόν τῆς Παναγίας τῆς Βρύσης, ριάλια ἑκατό, ἤγουν ρ(εάλια) 100, τὰ ὅποια ριάλια εἶναι τοῦ μοναστηρίου τῆς Βρύσης καί ὀμπλιγάρεται (ἰταλ. *obbligarsi* = ὑποχρεοῦμαι) ὅσον καιρόν ἤθελαν τοῦ ἀφίνει νὰ τὰ κρατῆ καί τῶν δίδει διάφορον (= τόκον) τὰ δέκα ἔντεκα τὸν χρόνον (= 10%) καί διὰ σιγουρετά (ἰταλ. *sicurtá* = ἀσφάλεια, ἐγγύηση) ὀμπλιγάρεται αὐτός καί τὰ καλά του, κινητὰ καί ἀκίνητα, ἕως τῶν ἀκέραιων ἀποπλερωμῆν καί διὰ ἐμπίστευσιν τῆς ἀληθείας ὑπογράφει καί ἰδιοχειρός του καί βάνομεν καί μάρτυρας.

- Οἰκονόμος σίφνου ἔγραφα τό παρόν καί ἀπομένω καί (μάρτυς).

- μανός καρδίτζης στέργω καί βεβαιώνω τ' ἄνωθεν».

β) «1657, Ἰουλίου πρώτη.

Ὁμολογία ὅτι ὁ Ἀντώνης Λιά Ναδάλε ἔλαβε καί ἐπερίλαβε ἀπὸ τὸν ἀφέντη κύρ Ίωνᾶ, προεστόν τῆς Παναγίας τῆς Βρύσης ριάλια ἑκατόν, ἤγουν ρ(ιάλια) 100, τὰ ὅποια εἶναι τοῦ μοναστηρίου τῆς Βρύσης.

- Ἀντώνης Λιά Ναδάλε

- Διάκονος Σερμαρτῆς καί πρωτονοτάριος Σίφνου ἐρεχοπιάρισα (ἰταλ. *coriage* = ἀντιγράφω, *recoriage* = ξαναγράφω) τὰ ἄνωθεν παρόντα σκρῆτα (ἰταλ. *scritto* = γραπτό, κείμενο).

- Ίωνᾶς Ἀποστόλης βεβαιώνω»⁵.

Τὸν ἴδιο χρόνο 1657, Ὁκτωβρίου 1, ὁ Ίωνας ταχτοποίησε τοὺς λογαριασμούς τῆς Μονῆς μέ τὸν ἀπεσταλμένο τῆς Μονῆς Πάτμου, προηγούμενο Ἰωσήφ Φραδέλο, κατά τὸ ἐπόμενο ἔγγραφο:

«Ἴσον τοῦ πρωτοτύπου.

~: 1657:~ ἐν μηνί Ὁκτωβρίῳ πρώτη ~

Ἔστοντας καγὼ ὁ ἐν ἱερομονάχοις ἐλάχιστος Ἰωσήφ ὁ Φραδέλος καί προηγούμενος τῆς σεβασμίας καί βασιλικῆς μονῆς Πάτμου νὰ ἔλθω εἰς τὴν Σίφνον ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸ μοναστήριόν μας διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν λογαριασμόν ὅπου ἔχομεν μέ τοὺς π(ατέ)ρας τοῦ μοναστηρίου τῆς Βρύσης διὰ τὸ πάκτος. Ἐτζι λοιπὸν ἐκάμαμεν καί ἴδομεν τὸν λογαριασμόν μέ τὸν αἰδεσιμώτατον κύριον Ίωνᾶ τὸν Ἀποστόλην ὡς προεστόν καί ἐπίτροπον τοῦ ἄνωθεν μοναστηρίου τῆς Βρύσης καί ἐπληρώθηκα ὅλον ἐκεῖνον ὅπου εἴχομεν νὰ λάβωμεν διὰ τὸ πάκτος ἀπὸ τοὺς 1646 Μαΐου μηνός, καθὼς τὸ γράμμα τὸ συμφωνητικόν μας διαλαμβάνει καί ἡμεθα σοτισφάδοι ἀποπλερωμένοι ἕως τοὺς 1658 καί μήνα τὸν Μαΐιον.

5. «Βρυσσιανή, 1966», σελ. 60-61.

Καί ακόμη από τήν σήμερον έλαβα άλλα εκατό ριάλια, τά οποῖα εἶναι διά ἕνα πάκτος ἕως τούς 1661 καί δέν ἔχομεν νά λάβωμεν παρά εἰς τούς 1661. Καί διά τό ἀληθές ἐγράφθη διά χειρός ἐμοῦ Παύλου Ἀναγνώστου τοῦ Σερμαρτῆ ἐν τῷ παρόντι κόνδιχι τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς Παναγίας Βρύσης ἐπονομαζομένου. Ἐνυπογράφει καί διά τό πλέον ἀναμφίβολον διά χειρός του ὁ ἄνωθεν προηγούμενος κύριος Ἰωσήφ ὁ Φραδέλος.

- Ἰωσήφ ἱερομόναχος καί προηγούμενος ὁ Φραδέλος βεβαιώνω τ' ἄνωθι.

- διάκος σερμαρτῆς καί πρωτονοτάριος τῆς κοινότητος Σίφνου ἐρεκοπιάρησα τό παρόν».⁶

Τήν ἴδια ἡμέρα ρύθμισε συμβιβαστικά μέ τόν Ἰωσήφ Φραδέλο καί ζήτημα πού εἶχε ἀνακύψει ἀπό τήν «κληρονομία τοῦ παπαῦ κύρ Ἀθανασίου Καζανόβη», ὁ οποῖος εἶχε ἀποβιώσει στή Σίφνο στίς 6 Ἰουλίου.⁷

Ἀπό τίς ἀνωτέρω μαρτυρίες συνάγεται ὅτι ὁ Ἰωνᾶς, μέ τή διπλή ιδιότητα τοῦ ἡγουμένου καί «ἐπιτρόπου» (=οἰκονομικοῦ διαχειριστή) τῆς Μονῆς, ἀξιοποιοῦσε τά χρηματικά κεφάλαιά της μέ τή μορφή δανειῶν σέ ἀξιόχρεα πρόσωπα καί τακτοποιοῦσε τίς ὑποχρεώσεις της πρός τόν Θεολόγο Πάτμου, ακόμη καί μέ προεξόφλήσεις τους. Φαίνεται πώς ἦταν ἄξιος ἄνθρωπος καί μέ ιδιαίτερες ικανότητες καί γνώσεις. Πρέπει μάλιστα νά ἀπουσίαζε κατά διαστήματα ἀπό τή Σίφνο σέ περιodes στά νησιά καί ἄλλους τόπους προσφέροντας πνευματικό ἔργο καί «τήν ἰατρική τέχνη του» συγκεντρώνοντας χρηματικά ποσά καί ἐκκλησιαστικόν καί ἄλλον ἐξοπλισμό ὑπέρ τῆς Μονῆς. Τοῦτο συνάγεται ἀπό δύο μαρτυρίες τοῦ Α' Κώδικα της:

α) Ἀπουσιάζοντος τοῦ Ἰωνᾶ, «ὁ ἀφέντης ὁ προηγούμενος παπαῦ κύρ Νεκτάριος» εἰσέπραξε τόν Ἰανουάριο τοῦ 1660 «ἀπό τόν ἔκλαμπρον ἀφέντη Μιχελέτο Κοντόσταυλο ρεάλια εκατό» πού εἶχε τάξει ἡ σύζυγός του γιά νά γίνει καλά ἀπό τήν ἀσθένειά της:

«Θύμιση ὅτι πού ἐπῆρε ἀφέντης ὁ προηγούμενος παπα-κύρ Νεκτάριος ἀπό τόν ἔκλαμπρον ἀφέντη Μιχελέτο Κοντόσταυλον ρεάλια εκατό, τά οποῖα τά ἐμέτρησεν ἀφέντης Γιαννάκης Χαλεπῆς, τά οποῖα ρεάλια εκατό ἤταξε τῆς Παναγίας ἡ κερά Κατερίνα, γυνή τοῦ αὐτοῦ ἀφέντη Μιχελέτου, διά νά μὴν ἀποθάνη καί νά τά δώση. Ὡ τοῦ θαύματος τήν Τρίτην τά ἐδώσασι καί παρευθὺς ἄρχισε νά δίδει ὄξω ἐκεῖνο τό σάπημα καί τήν τετράδη παντελῶς ἐλευθερώθην ἀπό κεῖνον τό σάπημα καί αὐτό εἰς θύμισην τοῦ θαύματος καί ὁ ἀφέντης ὁ Μιχελέτος ἄς κάμη ὡς ὀρίζει».⁸

6. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 53.

7. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 174 καί Χρυσοστ. Φλωρεντῆ, Βραβεῖον, σελ. 34.

8. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 61.

β) Κατά τήν ἐπιστροφή του τό 1660 ὁ Ἰωνᾶς, κατέθεσε στή διαχείριση τῆς Μονῆς τίς μνημονευθεῖσες ἀνωτέρω δύο χρεωστικές ὁμολογίες τοῦ Μανουῦ Καρδίτζη καί Ἀντώνη Λιά Ναδάλε, συνολικοῦ ποσοῦ 200 ρεαλιῶν, κατά τήν ἐπομένη ἐγγραφή στόν Α' Κώδικα:

«Εἰς δόξα Θεοῦ. 1660: ἐν μηνί ἀπριλλίῳ - πρώτη -

Τήν σήμερον ὁ αἰδεσιμώτατος κύρ Ἰωνᾶς, εὐρισκόμενος ἐδῶ εἰς τό μοναστήριον τῆς Παναγίας τῆς βρύσης ἐπωνομαζομένης, θέλει ἰδία του βουλῆ καί γνώμη καί ἀφιερώνει τά σκρήτα τῶν διακροσίων ρεαλιῶν, τό ἕνα τοῦ μισέρ Μανουῦ Καρδίτζη, ἀρ. 100, καί τό ἄλλο τοῦ κύρ Ἀντώνη Λιαναδάλε, ἄλλα ἑκατό, τῶν ὁποίων σκρήτων ἢ κόπιας τυπόνονται ἐδῶ διά πᾶσα φύλαξιν καί μνημόσυνον τοῦ ἄνωθεν κύρ Ἰωνᾶ Ἀποστόλη».⁹

Ὅπως φαίνεται ὁ Ἰωνᾶς ὅταν δάνειζε τοὺς δύο δανειολήπτες μέ δικά του χρήματα, ἔγραφε στά χρεωστικά ὁμολογια ὅτι τό ποσόν τῶν 200 ρεαλιῶν προέρχονταν ἀπό κεφάλαια τῆς Μονῆς, ἐπειδή πρόθεσή του ἦταν νά τά προσφέρει στό ταμεῖο της, ὅταν δ' ἐπέστρεφε στή Σίφνο («εὐρισκόμενος ἐδῶ») μετά τήν ἀπουσία του, κατέγραψε στόν Κώδικα τήν πράξη ἀφιέρωσής τους.

Τό 1662, Μαΐου 31, ὁ μεγαλέμπορος Πετράκης Ρόζας συνέταξε τή διαθήκη του μέ τήν ὁποία κατέλιπε «εἰς τό μοναστήρι τῆς Βρύσης τό μόνιασμα μέ τό ἀμπέλι καθῶς εὐρίσκεται εἰς τήν Ἁγίαν Ἀναστάσια καί τοῦ κύρ Ἰωνᾶ ρεάλια ἑκατό», τόν κατέστησε δέ ἕναν ἀπό τοὺς τρεῖς ἐκτελεστές της.¹⁰ Ὑπό τήν τελευταία αὐτή ιδιότητα δραστηριοποιήθηκε τό 1673 γιά τήν προάσπιση τῶν οἰκονομικῶν δικαιωμάτων τῶν παιδιῶν τοῦ διαθέτη, τά ὁποῖα, ὅπως συνάγεται ἀπό τίς πηγές, κινδύνεψαν νά φαλκιδευτοῦν.¹¹

Θεωροῦμε ὅτι ἡ ἡγουμενία του διήρκεσε μέχρι τοῦ ἔτους 1668 (προκειμένου νά συμπληρωθοῦν τά λοιπά ἕξι τῆς 18χρονης ἡγουμενίας τοῦ Νεκταρίου). Ἐκτοτε συνέχισε νά προσφέρει τίς πνευματικές καί ἰατρικές ὑπηρεσίες του στοὺς πιστοὺς (ὅπως ἀναφέρει ὁ ἱερομόναχος Παρθένιος Χαιρέτης στό ἔργο του γιά τά θαύματα τῆς Παναγίας Χρυσοπηγῆς, ἔτους 1677) μέχρι καί αὐτῆς τῆς δεκαετίας τοῦ 1690. Τότε, ἂν καί σέ μεγάλη, προφανῶς, ἡλικία, ἐτόλμησε νά ταξιδέψει στή Βενετία προκειμένου νά ἐπιτύχει τήν ἀποδέσμευση ποσότητας 2000 δουκάτων μέ τήν ὁποία εἶχεν εὐεργετήσῃ τή Βρυσιανή ὁ ἰδρυτής της Βασίλειος Λογοθέτης μέ τή διαθήκη του, τήν ὁποία εἶχε συντάξει πρό τοῦ ἔτους 1659, ἔτους τοῦ θανάτου του. Τά χρήματα αὐτά βρῖσκονταν, ἐπί τριάντα περίπου χρόνια, δεσμευμένα ἐκεῖ, πολύ πιθανόν ἀπό τό Βενετικό κράτος (ἂν

9. Αὐτόθι.

10. «Σιφνιακά», 12 (2004), σελ. 100, 102.

11. Αὐτόθι, σελ. 107 ἐπ.

ἦταν κατατεθειμένα στό Δημόσιο Ταμεῖο), ἢ ἀπό τόν ἀντιπρόσωπο τοῦ διαθέτη στήν πόλη τῶν δόγηδων Νικολό Κοντόσταυλο, ὁ ὁποῖος τά ἐχμεταλλεύονταν γιά λογαριασμό του. Ἡ ἔξοδος αὐτή τοῦ Ἰωνᾶ ἀπό τή Σίφνο, ἢ τελευταία κατά πᾶσαν πιθανότητα, φαίνεται πῶς εἶχεν ἐπιτυχία γιατί, σύμφωνα μέ σχετική ἐγγραφή στόν Α΄ Κώδικα, κατά τήν ἐπιστροφή του στό νησί κατέθεσε ἐνώπιον τῶν πατέρων τῆς Μονῆς τό εὐνοϊκό ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν του. Τό κείμενο τῆς ἐν λόγω ἐγγραφῆς, κατά τό ἀντίγραφο τοῦ Α΄ Κώδικα πού μᾶς παρέδωσεν ὁ ἀείμνηστος παπα - Γιάννης Ράμφος, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«169 (;) ἐν μηνί Ἀπριλλίῳ

Ἔστοντας καί ὁ αἰδεσιμώτατος κύρ Ἰωνᾶς Ἀποστόλης, ἐπίτροπος τοῦ μοναστηρίου, αὐτοθελήτως νά κινήθῃ θείῳ ζήλῳ κινούμενος νά πάγῃ εἰς τήν Βενετίαν νά μπορέσῃ νά ρεχοπεσάρῃ (ἰταλ. riscuotere = ἀνακτῶ) ταῖς δύο χιλιάδες τά δουκάτα ἀπό τά χέρια τοῦ... ἀφισμένα εἰς τό μοναστήρι ἀπό τόν μακαρίτη Βενιαμίν (sic) τόν Λογοθέτην, κτήτορα τοῦ μοναστηρίου, ὁ ὁποῖος κύρ Ἰωνᾶς μέ τήν βοήθειαν καί ἐπίσκεψιν τῆς Παναγίας ἐρχόμενος, καλόν κατευώδιον, εἰς τό μοναστήρι, θέλει καί δείκτει λογαριασμόν τῶν πατέρων, καθῶς ἐπακολουθοῦν τά κάτωθι.»¹² (ἀκολουθεῖ λογαριασμός) ἔγραψεν ὁ παπα - Ράμφος, τόν ὁποῖον ὅμως δέν ἀντέγραψε, δυστυχῶς!

[Ἐπί τῆς ἀνωτέρω σημαντικῆς μαρτυρίας, παρατηρητέα τά ἑξῆς: Ὁ π. Ἰω. Ράμφος, ὅπως δέν μπόρεσε νά διακρίνει τό τελευταῖο νούμερο τῆς χρονολογίας τῆς (169;) καί τό ὄνομα τοῦ προσώπου στή Βενετία, τό ὁποῖο κρατοῦσε «στά χέρια» του τά «ἀφισμένα» ὑπέρ τῆς Βρυσσιανῆς 2000 δουκάτα, ἄλλο τόσο δέν ἀπέδωσε σωστά τό ὄνομα τοῦ Βασιλείου Λογοθέτη καί τό ἔγραψε Βενιαμίν, ἀφοῦ, κατά τά ἤδη ἱστορηθέντα, «κτήτοράς» τῆς ὑπῆρξεν ἀναμφίβολα ὁ μεγαλέμπορος τοῦ νησιοῦ. Ἄλλωστε καί ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Νεκτᾶριος, σέ ἐπιστολή τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1686 πρὸς τόν πάπα τῆς Ρώμης (τή μεσιτεία τοῦ ὁποῖου ζητοῦσε προκειμένου νά ἀπαλλαγεῖ ἡ Μονή τῆς Βενετικῆς φορολογίας), ρητά ἀναφέρει: «... τό καθ' ἡμᾶς μονήδριον, ἐπονόματι τῆς παναγίας Θεοτόκου ὑπό τοῦ μακαρίτου κυρίου Βασιλείου ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ ἤδη ἀνιδρυμένον, τῆς βρύσεως δέ ἐπονομαζόμενον...». (Βλ. «Βρυσσιανή, 1981», σελ. 55). Οὐδεμία λοιπόν ἀμφιβολία περὶ αὐτοῦ.

Ὁ π. Ράμφος δέν μᾶς παρέδωσε καί τό ὄνομα τοῦ προσώπου, «στά χέρια» τοῦ ὁποῖου βρῖσκονταν τά 2.000 δουκάτα, γιά τά ὁποῖα ταξίδεψε στή Βενετία ὁ Ἰωνᾶς ὡς «ἐπίτροπος» τῆς Βρυσσιανῆς, προκειμένου νά τά

12. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 165.

ἀποδεσμεύσει. Ἦταν βέβαια ὁ Ἄνδριος Νικολός Κοντόσταυλος, ἐγκατεστημένος στή Βενετία ὡς διαχειριστής χρηματικῶν κεφαλαίων - ἐμπορευμάτων τοῦ Λογοθέτη καί ἄλλων ἐμπόρων (ὅπως τοῦ Πέτρου Ρόζα καί τῶν δύο ἀδελφῶν του Μιχελέτου καί Γάσπαρη Κοντόσταυλων), ἀκόμη καί χρημάτων τοῦ Βατικανοῦ προοριζομένων γιά τίς ἀνάγκες τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν τῶν νησιῶν. Εἶναι προφανές ὅτι ὁ Λογοθέτης κατέλιπε ὑπέρ τῆς Βρυσσιανῆς τά 2000 δουκάτα ἀπό τά εὐρισκόμενα στή Βενετία κεφάλαιά του στή διαχείριση τοῦ Νικολοῦ Κοντόσταυλου. Ὁ τελευταῖος, εἴτε γιὰ τί τά εἶχε κατατεθειμένα κατὰ τρόπο πού ἀδυνατοῦσε νά ἀποδεσμεύσει, εἴτε γιά ἄλλους λόγους, πού ἀγνοοῦμε, δέν ἐκπλήρωνε τήν ἐπιθυμία τοῦ διαθέτη. Ἄν ἀναλογιστοῦμε ὅτι, δωρεά διά διαθήκης τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχελέτου Κοντόσταυλου ὑπέρ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Σίφνου δέν ἐκπληρώνονταν γιά περισσότερα ἀπό τριάντα, ἐπίσης, χρόνια ἀπό νομικές παρεμβάσεις τοῦ Νικολοῦ, μποροῦμε νά ὑποθέσουμε διάφορα γι' αὐτόν].

Ἐτόλμησε λοιπόν ὁ Ἰωνᾶς μέσα στή δεκαετία τοῦ 1690 νά πραγματοποιήσει τό δύσκολο ταξίδι μέχρι τή Βενετία προκειμένου νά καταστῆ δυνατή ἡ περιέλευση τῶν 2000 δουκάτων στή Βρυσσιανή, γεγονός πού φανερώνει, τόσο τό ἀπροσμέτρητο ἐνδιαφέρον του ὑπέρ αὐτῆς, ὅσο καί τή δικαίωση τοῦ Βασιλείου Λογοθέτη στήν ἐπιλογή αὐτοῦ καί τοῦ Νεκταρίου ὡς ἱκανῶν προσώπων νά διευθύνουν τίς τύχες τῆς γιά τή στερέωση καί αὐτεξουσιότητά της, ὥστε νά γίνη δυνατή ἡ πραγματοποίηση τοῦ ὁράματός του.

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ (1668-1674)

Ὁ Νεκτάριος διαδέχτηκε τόν Ἰωνᾶ στήν ἡγευμενία τό 1668 καί παρέμεινε στό ἀξίωμα μέχρι τοῦ ἔτους 1674. Μέ τήν ἐξαετῆ αὐτήν θητεία του συμπληρώνονται τά 18 χρόνια ἡγευμενίας του στή Βρυσσιανή, κατὰ τά προεκτεθέντα, ἄν καί κατ' αὐτήν ἔχομε μόνο μία, τήν ἐπομένη μαρτυρία τοῦ Α' Κώδικα:

«Εἰς τάς 2 Ἀπριλίου 1673, Σίφνος.

Τήν σήμερον φαίνεται ὁ Ἰωάννης τ' Ἀνδριαδάκη καί μέ πᾶσα του καλήν θέλησιν ἐσυμφώνησεν μέ τόν πανοσιώτατον καθηγούμενον τοῦ μοναστηρίου τῆς Βρύσης κύρ Νεκτάριον καί ἐκάμασι τήν παροῦσαν ἀλλαξίαν καί τοῦ δίδει ὁ ἄνωθεν καθηγούμενος μέ βουλήν καί τῶν πατέρων τό κάτωθι σπίτι ὁποῦ ἔχουσι εἰς τό Σταβρί ἀπό τόν καλόγερο Καρᾶ, σύμπλεος (= ὄμορος) ὁ Γεώργιος Κορφιάτης, διά τό ὁποῖον σπίτι δίδει καί ὁ εἰρημένος Ἰωάννης τῶ μοναστηρίῳ τό χωράφι ὁποῦ ἔχει ἄγριον καί χέρσον ἀπό γονέων του εἰς τό Χοχλακοπόν τοῦ Κοντοῦ, σύμπλεος Ἀναγνώστης Γιάκουμου Μπουφούνου...».¹³

13. «Βρυσσιανή, 1966», σελ. 62.

Περί τά τέλη τοῦ ἴδιου χρόνου ἢ στίς ἀρχές τοῦ 1674 (καί πρό τῆς 26ης Φεβρουαρίου), ἀφοῦ παρέδωσε τήν ἡγουμενία στόν ἱερομόναχο Νικηφόρο Δροσᾶ, ἀνεχώρησε ἀπό τή Σίφνο καί προσῆλθε στίς τάξεις τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος. Ὡς ἀγιοταφίτης τοποθετήθηκε ἡγούμενος τῆς Μονῆς Χρυσοστόμου στήν Κύπρο, μετοχίου τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων,¹⁴ πιθανόν κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Ἰλαρίωνα Κιγάλα. Τοῦτο δ' ἐπειδή ὁ τελευταῖος πρέπει νά εἶχε γνωρίσει τόν Νεκτάριο κατά τήν (πιθανολογούμενη) διέλευσή του ἀπό τή Σίφνο¹⁵ τό ἔτος 1668, κατευθυνόμενος στήν Κύπρο, καί εἶχε ἐκτιμήσει τά προσόντα του.

Ἀφοῦ ἔφερε σέ αἴσιο πέρας διάφορες ἐργασίες πού τοῦ εἶχεν ἀναθέσει ὁ ἀρχιεπίσκοπος («καί πιστόν ἡμῖν συνεργόν οἷς ἐνεχειρίσαμεν ἀναδειχθέντα», ἔγραφε ὁ τελευταῖος), μέ πρότασή του ἐκλέχθηκε ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος καί Πρόεδρος Πάφου στίς 28 Δεκεμβρίου 1676, παρά τίς δικές του ἀντιρρήσεις νά μὴν ἐγκαταλείψει τήν ἡγουμενία τοῦ Χρυσοστόμου, ὅτι βρίσκονταν προσωρινά στήν Κύπρο καί ὅτι δέν θεωροῦσε ἱκανό τόν ἑαυτό του νά ποιμάνει μιά τόσο μεγάλη μητρόπολη, βεβαρμένην μάλιστα μέ μεγάλα χρέη («ἀλλ' ἐπειδή πέρ, τό μὲν ὑπ' εὐλαβείας τήν οὕτω λαμπράν ἡγουμενείαν παρητήτο, τό δέ ὡς παρεπίδημος ὑπό δέους τοσοῦτον μεγάλης μητροπόλεως ἀπεσειέτο φόρτον καί μάλιστα χρέεσι βαρέσι πιεζομένης...»¹⁶, σημειώνεται στό ὑπόμνημα ἐκλογῆς του).

Ἔτσι ὁ Νεκτάριος, ἄνθρωπος τῆς ἐπιλογῆς τοῦ Βασιλείου Λογοθέτη, ἀπό ἡγούμενος ἐπί 18ετία τῆς Βρυσιανῆς «καί τῆς λαμπρᾶς» ὁμοιάς του στή μονή Χρυσοστόμου τῆς Κύπρου, ἀναδείχτηκε στό ἀνώτερο ἐκκλησιαστικό ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου. Πρόκειται γιά τόν πρῶτο ἀπό τούς πολλούς μοναχοῦς τῆς Βρύσης, οἱ ὅποιοι κατέλαβαν, στά κατόπιν χρόνια τῆς ἱστορικῆς πορείας τῆς, ἀρχιερατικούς θρόνους τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Οἱ ἄνδρες αὐτοί, μέ τό πνευματικό καί ἐθνικό ἔργους, ὑπῆρξαν στυλοβάτες τοῦ χειμαζόμενου Ἑλληνισμοῦ, δικαίωσαν δέ τό ὄραμα τοῦ ἱδρυτῆ τῆς Βρυσιανῆς «διά τινά βοήθειαν τῆς πατρίδος».

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΡΟΣΑΣ (1675-1678)

Στίς 26 Φεβρουαρίου 1674 τό Κοινό τῆς Σίφνου προῆλθε σέ διακανονισμό χρέους του πρός τόν μεγαλέμπορο Γάσπαρη Κοντόσταυλο καί

14. Χρυσοστ. Παπαδοπούλου, ὁ.π.π.

15. Ἄγαμ. Τσελίκα, *Παρθένιος Χαιρέτης, ἕνας ἀγνοημένος Κρητικός λόγιος στή Σίφνο* (17ος αἰ.), στά Τεύχη τοῦ Ε.Λ.Ι.Α., Ἀθήνα 1986, τόμος 1ος, σελ. 28.

16. Χειρόγραφο Νο 411 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος «ἐκ τῶν συμμίκτων τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων Χρυσάνθου, ὅπου ἡ πράξη τῆς 28-12-1676 ἐκλογῆς τοῦ Πάφου».

τόν γαμπρό του Κων. Ἀλιπράντη. Πρὸς τοῦτο συντάχθηκε σχετικό ἔγγραφο τὸ ὁποῖο ὑπέγραψαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Κοινότητος μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ «ὁ ἡγούμενος τῆς Βρύσης Νικηφόρος»,¹⁷ διάδοχος τοῦ Νεκταρίου στὸ ἀξίωμα. Τὸ ἐπώνυμό του, Δροσᾶς, μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος, ὅπως θὰ ἀναφερθεῖ κατωτέρω. Ἦγουμένευσεν ἐπὶ τέσσερα χρόνια, μέχρι τέλους τοῦ 1678. Ἐκτοτε καὶ ἐπὶ ὀκτῶ περίπου χρόνια οἱ πηγές, δέν ἀναφέρουν ἄλλον ἡγούμενο. Τὸ γεγονός ὅτι ὅλες οἱ γνωστές πράξεις καὶ ἔγγραφα τῆς Μονῆς, πού συντάχθηκαν κατὰ τὸ ἴδιο χρονικό διάστημα, ὑπογράφονται ἀπὸ τὸν πρῶην Πάφου Νεκτάριο, θεωροῦμε ὅτι προϊστάμενός της διετέλεσε καὶ πάλιν ὁ

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ (1679-1686)

ὁ ὁποῖος, μετὰ τὴν παραίτησή του ἀπὸ τὸν θρόνο, λόγω τοῦ μεγάλου χρέους τῆς μητροπόλεως, εἶχεν ἐπιστρέφει στὴ Βρυσιανή. Ὅτι τοῦτος διετέλεσε καὶ πάλι προεστός τῆς Μονῆς μετὰ τὴν ἐπάνοδό του ἐπὶ ὀκταετία (1679-1686) συνάγεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὸ ἴδιο χρονικό διάστημα δέν ἀνευρίσκειται στὴν ἡγουμενία ἄλλο πρόσωπο. Στὸ ἔγγραφο μάλιστα τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1686 πρὸς τὸν πάπα τῆς Ρώμης (προκειμένου νὰ μεσιτεύσει στὴ Γαληνοτάτη Δημοκρατία τῆς Βενετίας νὰ μὴν πληρώνει φόρους ἢ Βρυσιανή), μετὰ ἀπ' αὐτὸν ὑπογράφει ὁ «*Νικηφόρος ἱερομόναχος Δροσᾶς καὶ πρῶην ἡγούμενος τῆς βρύσεως*»,¹⁸ ὅχι δηλαδή «*προηγούμενος*», πού θὰ σήμαινε πρόσφατη θητεία του στὸ ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου, ἀλλὰ «*πρῶην ἡγούμενος*», διατύπωση ἢ ὁποία ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ, πρὸ ἰκανῶν χρόνων, ἡγουμενεύσαντος.

Ὁ Νεκτάριος, μετὰ τὴν ἐπιστροφή του, ἀνευρίσκει νὰ ὑπογράφει κατὰ τὰ ἔτη:

α) 1679, Ἰανουαρίου 20, τὴν πράξη ἀναχώρησης ἀπὸ τὴ Μονή «*τοῦ παπα Νικόλα Μορφογοῦ*», ὁ ὁποῖος παρέλαβε καὶ τὴν περιουσία του.

β) 1679, Αὐγούστου 6, «*συμφωνία τῶν πατέρων τῆς μονῆς μετὰ τοῦ Ἰωάννου Γεωργίου Ραφελέτου περὶ παραχωρήσεως κτημάτων*» σ' αὐτόν. Βραδύτερα (30-1-1691) ὁ Ραφελέτος ἀφιέρωσε στὴ μονή ὅλη τὴν περιουσία του μέ τὴν παράκληση νὰ τὸν ἐνταφιάσουν μέσα στὴν ἐκκλησία, «*εἰς τὸ καθολικόν*» τῆς Μονῆς.

γ) 1680, Ἰανουαρ. 25, τὴ διαθήκη «*τῆς κερά Μακαρίας Νικολάου Γεώργη Γερόνυμου*».¹⁹

17. Δημητρίου Ἰ. Πολέμη, Οἱ Κοντόσταβλοι τῆς Ἄνδρου, στὸ Δελτίο τῆς Καϊρείου Βιβλιοθήκης «*Ἄγκυρα*», τεῦχος 2 (2004), σελ. 209.

18. «*Βρυσιανή, 1981*», σελ. 55.

19. «*Βρυσιανή, 1966*», σελ. 62.

δ) 1686, Ὀκτωβρίου 29, τήν ἰκετήρια ἐπιστολή πρὸς τόν πάπα τῆς Ρώμης, τήν ὁποία συνυπέγραψαν:

- «- Νικηφόρος ἱερομόναχος Δροσᾶς καί πρῶην ἡγούμενος τῆς βρύσεως.
- Ἰγνάτιος ἱερομόναχος καί ἐφημέριος ταπεινός
- Γαβριήλ ἱερομόναχος καί ἐφημέριος ταπεινός».

Μετά τό ἔτος 1686 δέν υπάρχουν πληροφορίες γιά τόν Νεκτάριο, ἀλλ' οὔτε καί γιά ἡγουμένους ἐπί δέκα χρόνια. Στά πρόσωπα αὐτῶν καταλήγομε, συμπερασματικά, ἀπό τά στοιχεῖα πληροφορίας ἔτους 1698.

ΓΑΒΡΙΗΛ (1686- ;)

Διάδοχο τοῦ Νεκταρίου στή ἡγουμενία θεωροῦμε τόν ἱερομόναχο Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος συνυπέγραψε τό ἀνωτέρω ἔγγραφο πρὸς τόν πάπα. Σέ πράξη τῆς 5ης Μαΐου 1698, ἡ ὁποία καταχωρίστηκε στόν Α' Κώδικα τῆς Μονῆς ὑπογράφουν, κατά σειρά καί τάξη, οἱ

- καθηγούμενος Ἰάκωβος ἐν ἱερομονάχοις
- ὁ προηγούμενος Νικηφόρος
- ὁ πρῶην ἡγούμενος Γαβριήλ.²⁰

Δηλαδή, πρό τοῦ προηγούμενου Νικηφόρου, ὁ ὁποῖος εἶναι γνωστό ὅτι ἡγουμένευε κατά τό ἔτος 1696, κατά τά κατωτέρω, ἡγούμενος, πρό τοῦ ἔτους τούτου, εἶχε διατελέσει, μετά τό 1686, ὁ Γαβριήλ, ἄγνωστο κατά πόσο χρονικό διάστημα.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΔΡΟΣΑΣ (: -1698)

Ὁ Νικηφόρος, σέ δεύτερη θητεία στό ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου, ἄγνωστο ἀπό πότε ἀκριβῶς, διατελοῦσε σ' αὐτό στίς 30 Μαρτίου 1696, σύμφωνα μέ ἀφιερωτικό ἔγγραφο πού περιέχεται στόν Α' Κώδικα τῆς Μονῆς. Κατ' αὐτό:

«Ἡ καιρά Μοσχοῦ, θυγάτηρ ποτέ ἀφέντη Πετράκη Ρόζα» [ἐγγόνη τοῦ Βασιλείου Λογοθέτη] καί σύζυγος Καίρη, ἀφιερώνει εἰς τήν Μονήν κτήματα κείμενα εἰς θέσιν Πλατύ Γιαλός». Τό ἔγγραφο ὑπογράφει «δι' ὄνομα αὐτῆς ὁ υἱός της Λεονάρδος Καίρης», ὁ ὁποῖος ὑποχρεώνει τοὺς πατέρες «κατά διαδοχὴν αἰωνίως νά κάμουν μίαν λειτουργίαν τόν κάθε μῆνα εἰς τό καθολικόν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, μέρα Σάββατο... καί νά δίδουν ἢ νά στέλνουν πρὸς τήν ἰδίαν του μητέραν [ἡ ὁποία, μετά τόν γάμο της διέμενε στήν Ἄνδρο] ἕνα ταβλομάντηλο καί δώδεκα πετζέτες σωστές καί ὁμορφες ἕως ἐπί ζωῆς».²¹

20. Αὐτόθι, σελ. 63.

21. Αὐτόθι, σελ. 64.

Ἡ τράπεζα τῆς Μονῆς (Φωτο 1961).

Τό ἔγγραφο, ἐκτός ἀπό τόν Λεονάρδο Καΐρη, συνυπογράφουν οἱ:

- Νικηφόρος ἱερομόναχος καί ἡγούμενος
- ὁ λογοθέτης Σίφνου Ἰωάννης Μοθονιός
- γεώργης γρυπάρης μάρτυς.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ (1698-1700)

Ἀρχιμανδρίτης

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Σίφνου Ἰάκωβος Τριαντάφυλλος «παρακληθεῖς ἀπό τόν Μακάριο ἱερομόναχο Πουλάκη» ἔγραψε στόν Α' Κώδικα τῆς Μονῆς στίς 17 Αὐγούστου 1677 «θύμιση διά τό ἀσῆμι καί μάλαμα ὁποῦ ἐπροσήλωσεν» σ' αὐτήν.²² Πρόκειται γιά τήν πρώτη περί αὐτοῦ εἶδηση, χωρίς ἀκόμη νά ἀνήκει στή δύναμη τῆς ἀδελφότητός της. Σ' αὐτήν ἐγγράφηκε εἰκοσιένα χρόνια μετά, στίς 25 Ἰουλίου 1698. Κατά τήν ἡμέρα αὐτήν καί ἔτος καταχωρίστηκε στόν Α' Κώδικα ἀντίγραφο ἐγγράφου του, μέ τό ὁποῖο δήλωνε ὅτι «εἰσερχόμενος εἰς τήν μονήν καί συγκαταριθμούμενος μεταξύ τῶν μοναχῶν αὐτῆς, ἀφίνει ρεάλια ἑκατόν (100)». ²³ Δύο χρόνια νωρίτερα, στίς 28 Δεκεμβρίου 1696, ὅταν ὁ Νικολός Λεργιοῦ προσέφερε ὑπέρ τῆς μονῆς κτήματά του, τή σχετική δωρεά κατέγραψε στόν Α' Κώδικα ὁ Ἰάκωβος, ὁ ὁποῖος ὑπέγραψε: «Ἰάκωβος ἱερομόναχος Τριαντάφυλλος καί ἀρχιμανδρίτης Σίφνου παρακαλεμένος ἀπό τόν ἄνωθεν ἔγραφα καί μαρτυρῶ ὡς ἄνωθεν». ²⁴ Παρατηροῦμε λοιπόν ὅτι τοῦτος ἐξεδήλωνε τό ἐνδιαφέρον του ὑπέρ τῆς Βρυσιανῆς ἐπί χρόνια, ἄν καί δέν ἀνῆκε στή δύναμή της. Μετ' αὐτήν (25 Ἰουλίου 1698) ἀνευρίσκεται ἀμέσως ἡγούμενός της, κατά τήν ἐπομένη ἐγγραφή στόν Α' Κώδικα:

«κόπια ἀπό τό προτότηπον

Ἐνάθεσις ἐπιτροπείας τῆς Μονῆς εἰς τόν ἐντιμώτατον ἅγιον οἰκονόμον Ντολφίν καί τόν πολλά ἔκλαμπρον ἀφέντι Μιχελάκη Φεδέλαι καί ἐντιμώτατον ἅγιον λογοθέτην Γιαννάκη Μοθονιόν, 5 Σεπτεμβρίου 1698.

- ὁ καθηγούμενος Ἰάκωβος ἐν ἱερομονάχοις τῆς ἀγίας μονῆς βεβαιώνω τά ἄνωθεν.

- ὁ προηγούμενος Νικηφόρος βεβαιώνω τά ἄνωθεν.
- Ἰγνάτιος ἱερομόναχος βεβαιώνω τά ἄνωθεν.
- Μακάριος ἱερομόναχος βεβαιώνω τά ἄνωθεν.
- Γεράσιμος ἱερομόναχος βεβαιώνω τά ἄνωθεν.
- Κλήμης ἱερομόναχος βεβαιώνω τά ἄνωθεν.
- Ἰωσήφ ἱερομόναχος βεβαιώνω τά ἄνωθεν.

22. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 166.

23. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 64.

24. Αὐτόθι.

- Γρηγόριος μοναχός - Ίωακείμ μοναχός
- Ίάκωβος μοναχός - Μεθόδιος μοναχός». ²⁵

Ὁ Ίάκωβος Τριαντάφυλλος ἡγουμένευσεν ἐπὶ δύο χρόνια, ἀφοῦ στίς 25 Μαρτίου 1701 φέρεται ὡς πρῶην ἡγούμενος. Κατ' αὐτὴν «ὁ κύρ Θεοδωρῆς Ἀντώνη Σπίθα... καὶ ὁ κύρ Νικολός Γεώργη Ίωάννη Ἀποστόλου... ἐσυμβάστηκαν καὶ δίνει ὁ ἄνωθεν Θεοδωρῆς τοῦ ἄνωθεν κύρ Νικολοῦ τὸ χωράφι ὅπου ἔχει στὸν Ἅγιον Ἀνδρέαν καὶ ὁ κύρ Νικολός τοῦ δίνει τὸ χωράφι ὅπου ἔχει στὸν Ἅγιον Ίωάννην τοῦ Φάρου». Τὸ ἔγγραφο τῆς «ἀλλαξίας» ἔγραψε «ὁ ἀρχιμανδρίτης Ίάκωβος καὶ πρῶην ἡγούμενος». ²⁶

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Β' (1701-1705)

Τὸν Ίάκωβο διαδέχτηκε στὴν ἡγουμενία ὁ ἱερομόναχος Νικηφόρος, ὃχι ὁ Δροσᾶς, ἀλλ' ἓνας δεύτερος Νικηφόρος, πρὸ τῆς 25ης Μαρτίου 1701. Στίς 17 Δεκεμβρίου 1703 καταχωρίστηκε στὸν Α' Κώδικα τῆς μονῆς πράξη ἀνάδειξης ἐπιτρόπων τῆς «τοῦ ἐκλαμπροτάτου ἀφέντη Κωνσταντάκη Μπάου, κονσόλου καὶ τοῦ ἐντιμωτάτου ἀγίου λογοθέτη Γιαννάκη Μοθονιοῦ», τὴν ὁποία ὑπέγραψαν οἱ:

- «- Καθηγούμενος νικηφόρος ἱερομόναχος τῆς σεβασμίας μονῆς
- ὁ πρῶην ἡγούμενος Νικηφόρος Δροσᾶς
- ὁ ἀρχιμανδρίτης Ίάκωβος καὶ πρῶην ἡγούμενος». ²⁷

Τὸ ἐπόμενο ἔτος 1704, στίς 6 Ἰουνίου

«ἡ κερά καλογρηά εὐγενία ποτέ ἀντόνι ζαμπέλι δέαιτε τὴν εἴσοδον τοῦ μοναστηρίου τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου ὀνομαζομένης Βρίσις καὶ ἐνωθῖναι τί ἀδελφότητι καὶ ὑποτάσεται τὸ προεστότι καὶ πᾶσι τῇ ἀδελφότητι καὶ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ μονίρους βίου· διό πρότον ἀφίνει καὶ προσιλόνει εἰς τὸ ἥδιον μοναστήριον καὶ εἰς τοῦ ποθητοῦ τὸ χωράφι ὡς καθὸς εἶναι· καὶ εἰς τὸ σκοτινὸ σπῖτι χωράφι ὡς καθὸς εὐρίσκονται· στίς ἀμουδάρες χωράφι... στά δύο ποτάμια χωράφια ὡς καθὸς εἶναι... καὶ εἰς βεβαίωσιν ὑπογράφουν καὶ μάρτιρες παρακαλετί καὶ τὰ ἐξῆς:

- ὁ ἡγούμενος νικηφόρος ἱερομόναχος βεβαιόνω τὰ ἄνωθεν
- ἀρχιμανδρίτης ἰάκωβος πρῶην ἡγούμενος βεβαιώνω τὰ ἄνωθεν
- Ἰγνάτιος ἱερομόναχος μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν
- Ἀπόστολος γοζαδῖνος χωρεπίσκοπος σίφνου μάρτυς
- Ίωάννης... πρωτοπαπᾶς καὶ κατζηλιέρης σίφνου παρακληθεῖς ἔγραφα». ²⁸

25. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 165.

26. Ἐγγραφο τῆς Συλλογῆς Γ. Γαϊτάνου. Βλ. σχετικῶς «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 14.

27. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 65.

28. Αὐτόθι, σελ. 65-66.

Ὁ Νικηφόρος Β΄ διατελοῦσε ἡγούμενος καί τόν ἐπόμενο χρόνο 1705, Σεπτεμβρίου 18. Κατ' αὐτήν ἀναγράφεται στόν Α' Κώδικα τῆς Μονῆς ὅτι συντάχθηκε πράξη μέ τήν ὁποία «ὁ πρωτοσύγκελλος παπα - κύρ Γεώργης Βερνίκος, ὅστις γενόμενος ἀδελφός τῆς μονῆς ἀφιερώνει ἅπασαν τήν περιουσίαν του ὡς καί τοὺς ναοὺς τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καί Παναγίαν εἰς θέσιν Ἀρτεμιῶνα». Τήν πράξη ἐπικύρωσαν μέ τίς ὑπογραφές τους οἱ:

- « - πρωτοσύγκελλος παπαγεώργης βερνίκος
- Ἡγούμενος Νικηφόρος ἱερομόναχος
- Ἀρχιμανδρίτης πρώην ἡγούμενος
- Κωνσταντῖνος Μπαῶς καί ἐπίτροπος τοῦ μοναστηρίου
- Γεώργης γρυπάρης μαρτυρῶ
- Σακελλάριος Σίφνου Κωνσταντῖνος ἔγραφα καί οὕτως μαρτυρῶ». ²⁹

Ἄλλες μαρτυρίες γιά τήν ἡγουμενία τοῦ Νικηφόρου Β΄ δέν ἔχομε. Μετ' αὐτόν ἡγουμένευσε καί πάλιν ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ (1706-1710;)

Ἀρχιμανδρίτης (τό 6')

Ἄν θεωρήσουμε τετραετῆ τήν ἡγουμενία τοῦ Νικηφόρου Β΄, ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος Τριαντάφυλλος τόν διαδέχτηκε, σέ δεύτερη θητεία στό ἀξίωμα, τό ἔτος 1706. Τόν ἐπόμενο χρόνο 1707, «έν μηνί Ἰουλίου 15», σέ ἔγγραφο διαβεβαίωσης ὅτι τό μονύδριο τοῦ Ἁγίου Ἀρτεμίου ὑπῆρχε πάντοτε μετόχι τῆς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας τοῦ Ἁγίου Ὅρους, τοῦτος ὑπέγραψεν ὡς ἐξῆς:

« - Ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος καί καθηγούμενος τῆς μονῆς Παναγία Βρύσης ἔγραφα καί μαρτυρῶ». ³⁰

Ἐπί πόσο χρονικό διάστημα ἡγουμένευσεν ὁ Ἰάκωβος Τριαντάφυλλος κατά τήν δεύτερη θητεία του στό ἀξίωμα δέν προσδιορίζεται ἀπό τά στοιχεῖα τῶν πηγῶν. Ἴσως καί αὐτός ἐπί τετραετία. Θεωροῦμε ὅτι πρόκειται γιά τήν τελευταία θητεία του στήν ἡγουμενία.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ (1710;-1714)

ἄγνωστο ἀπό πότε ἀκριβῶς καί ἐπί πόσο χρονικό διάστημα. Οἱ περί αὐτοῦ μαρτυρίες τῶν ἐτῶν 1716 καί 1718 τόν φέρουν ὡς «προηγούμενον», δηλαδή ἡγουμενεύσαντα ὁπωσδήποτε πρό τοῦ ἔτους 1716. Ἄν δέ ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος ἡγουμένευσεν ἐπί τέσσερα χρόνια, δηλ. μέχρι τοῦ ἔτους 1710, τότε ἡ ἡγουμενία τοῦ Γερασίμου θά μπορούσε νά ὀριοθετηθεῖ ἀπό 1710-1714.

29. Αὐτόθι, σελ. 66.

30. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 55-56.

ΙΑΚΩΒΟΣ Β' (περὶ 1716-1720:)

Ἡ ἔναρξη τῆς ἡγουμενίας τοῦ ἱερομονάχου Ἰακώβου Β' τοποθετεῖται πρό τῆς 21ης Νοεμβρίου 1716. Κατ' αὐτὴν συνέταξε τὴν διαθήκη τοῦ μοναχοῦ Ἰωνᾶ, ἡ ὁποία καταχωρίστηκε στὸν Α' Κώδικα τῆς Μονῆς, ἐπειδὴ ὁ διαθέτης ὑποχρέωνε τὴ θυγατέρα του Μαρία «νά κάνη μίαν ἑορτὴν μέσα στὴν Παναγίαν τῆς Βρύσης τὴν ἰδίαν ἡμέραν ὅπου θέλει μέ καλέσει ὁ Κύριος». Ὑπέγραψαν οἱ:

- « - προηγούμενος Γεράσιμος
- Μακάριος ἱερομόναχος
- Κωνσταντῖνος Μπαῶς καὶ ἐπίτροπος τοῦ μοναστηρίου
- Καθηγούμενος Ἰάκωβος ἔγραφα καὶ μαρτυρῶ».

Ἀκολούθως, ὅταν στίς 7 Ἰουλίου 1718 «γενομένου μοναχοῦ τοῦ Ἰωάννου μεγαλοκονόμου Πυριγότη» μέ προσφορά στή Μονή 100 ρεαλιῶν, καταστρώθηκε στὸν Α' Κώδικα σχετικὴ πράξη, τὴν ὑπέγραψαν οἱ:

- « - καθηγούμενος Ἰάκωβος
- ὁ προηγούμενος Γεράσιμος
- Ζωρζης Μπαῶς καὶ ἐπίτροπος τῆς μονῆς
- Ἰωάννης μεγαλοκονόμος
- Χαρτοφύλαξ Σίφνου
- Ἀναγνώστης Γρυπάρης ἔγραφα τό παρόν μέ θέλημα τῶν δύο μερίδων καὶ οὕτως μαρτυρῶ».³¹

Τέλος, ὁ ἴδιος κατέστρωσε στίς 3 Ἰουνίου 1719 στὸν Α' Κώδικα τῆς Μονῆς τὴν πράξη ἐγκατάστασης ὡς ἐπιτρόπων τῆς «τοῦ εὐγενοῦς ἀφέντη Ἀναγνωστάκη Γρυπάρη καὶ τοῦ ἀφέντη Ζωρζάκη Μπάου» καὶ ὑπέγραψε:

- « - ὁ καθηγούμενος Ἰάκωβος ἐν ἱερομονάχοις τῆς ἀγίας μονῆς».³²

Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι τὸν ἡγούμενο αὐτόν θεωροῦμε διαφορετικὸ πρόσωπο τοῦ Ἰακώβου Τριαντάφυλλου, ἐπειδὴ ὁ τελευταῖος, σέ ὅλες τίς πράξεις πού ἔχει ὑπογράψει σημειώνει, συνήθως καὶ τὴν ιδιότητά του τοῦ ἀρχιμανδρίτη, ἐνῶ ὁ Ἰάκωβος Β' ὑπογράφει «καθηγούμενος Ἰάκωβος» ἢ «καθηγούμενος Ἰάκωβος ἐν ἱερομονάχοις».

Πόσο χρονικὸ διάστημα διήρκεσεν ἡ ἡγουμενία τοῦ Ἰακώβου Β' δέν προσδιορίζεται μέ ἱστορικὰ στοιχεῖα ἀφοῦ στερούμεθα τούτων ἐπὶ ὀλόκληρην δεκαπενταετία. Τότε ἀκριβῶς ἐπανεμφανίζεται στό προσκήνιο ὅταν στίς 23 Ἰανουαρίου 1735 ἀνευρίσκει νά συντάσσει πωλητήριο ἔγγραφο γιὰ τὴ μεταβίβαση χωραφιοῦ, ἰδιοκτησίας Ἰωάννου Μιχελῆ

31. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 66.

32. Αὐτόθι, σελ. 67.

Σπίθα καί τῆς συζύγου του, στόν ἀφέντη Γιαννάκη Μπαο καί νά ὑπογράφει: «καθηγούμενος Ἰάκωβος, παρακαλεμένος ἀπό τούς ἄνωθεν ἔγραφα καί οὕτως μαρτυρῶ». ³³ Δέν γνωρίζουμε ἂν ἠγουμένευσε μέχρι τότε συνεχῶς (1716-1735) ἢ ἂν ἄσκησε καθήκοντα ἠγουμένου ἐναλλάξ μέ τόν Γεράσιμο.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ (μεταξύ 1720;-1734)

Στήν ὑπόθεση αὐτή καταλήγουμε ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ Γεράσιμος, ὅπως καί κατά τό 1716 (ἠγουμένα Ἰακώβου Β΄) ἔτσι καί κατά τό 1737, Μαρτίου 22, ἀνευρίσκεται νά ὑπογράφει ὡς «προηγούμενος». ³⁴

ΙΑΚΩΒΟΣ Β΄ (πρό 1735-1737)

Ὁ Ἰάκωβος Β΄ παραιτήθηκε ὀριστικά ἀπό τή διοίκηση τῆς Μονῆς στίς 22 Μαρτίου 1737. Προηγούμενως ἔγιναν ἐνέργειες ἀνάθεσης τῆς ἠγουμενίας σέ διακεκριμένην ἐκκλησιαστική προσωπικότητα, ἦταν δ' αὐτή «ὁ πρωτοσύγκελλος τοῦ ἁγίου Ξάνθης Παρθενίου κύρ Ἰωσήφ». ³⁵

ΙΩΣΗΦ (1737-1745)

Ὁ ἠγούμενος Ἰάκωβος Β΄ ὑπέβαλε τήν παραίτησή του στίς 22 Μαρτίου 1737 ὅταν ἤδη εἶχε φτάσει στή Σίφνο ὁ Ἰωσήφ. Δέν γνωρίζουμε ἂν ὁ τελευταῖος ἦταν ἀδελφός τῆς Βρυσιανῆς ἢ μόνον Σίφνιος. Κατά τήν ἡμέρα λοιπόν ἐκείνην κατεγράφη στόν Α΄ Κώδικα τῆς Μονῆς:

«1737, Μαρτίου 22

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου Νεόφυτος βεβαιοῖ παραίτησιν τοῦ καθηγουμένου κύρ Ἰακώβου καί ἀνάθεσιν τῆς ἠγουμενίας εἰς τόν Πρωτοσύγκελλον τοῦ ἁγίου Ξάνθης Παρθενίου κύρ Ἰωσήφ.

† ὁ προηγούμενος Ἰάκωβος - Γρηγόριος ἱερομόναχος

† ὁ καθηγούμενος Ἰωσήφ - Σακελλάριος Σίφνου

† ὁ προηγούμενος Γεράσιμος - Παρθένιος ἱερομόναχος

- Λεόντιος ἱερομόναχος - Ἀναγνώστης Γρυπάρης

- Μελέτιος ἱερομόναχος - Ἰγνάτιος ἱερομόναχος

- Ζαχαρίας ἱερομόναχος - Κωνσταντῖνος Μάτζας

- Χαρίτων ἱερομόναχος - Γεώργιος Ἀλιμπέρτης

- Ἰωακείμ ἱερομόναχος - Γεώργιος Τριαντάφυλλος». ³⁶

33. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 37.

34. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 170.

35. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 67.

36. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 170

Ὁ Ἰωσήφ ἡγουμένευσεν ἐπὶ ὀκταετίαν. Κατὰ τὴ χρονικὴ αὐτὴν περίοδο ἀνευρίσκειται νὰ ὑπογράφει τὶς ἐπόμενες πράξεις:

- 1738, Ἀπριλίου 18, τὴ διαθήκη τῆς Μαρίας Ἀντωνίου Ζερβουῦ μετὰ τὴν ὁποία κατέλιπε στὴ Μονὴ «ἀπάσαν τὴν περιουσίαν τῆς». Ὑπέγραψεν «ὁ καθηγούμενος Ἰωσήφ ἱερομόναχος καὶ ὄλοι οἱ ἀδελφοὶ βεβαιώνομεν ὡσάνωθεν».³⁷

- 1744, Αὐγούστου 20, συνέταξεν ἔγγραφο ρύθμισης χρέους ὀφειλομένου πρὸς τὸν Γιαννάκη Τουλάκη.³⁸

- 1744, Δεκεμβρίου 15, προσυπέγραψε πράξη «δωρεᾶς (ὑπὲρ τῆς Βρυσσιανῆς) τῆς Καλῆς θυγατρὸς τοῦ ποτέ παπαποστόλη Κάτζα».³⁹

Τὸν ἐπόμενον χρόνον 1745, Δεκεμβρίου 18, «† ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σίφνου Νεόφυτος μετὰ θέλημα τοῦ πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κύριου Ἰωσήφ βεβαιώνει τὰ παρόντα κάτωθεν», ἦτοι τὴν παραίτησή του, «παραιτουμένου καὶ ἐκ παντός δικαιώματός του»,⁴⁰ τὸ ὁποῖο, προφανῶς, εἶχε θεμελιωθεῖ κατὰ τὴν ἀνάληψη τῆς ἡγουμενίας (1737), ἄγνωστο ποιό.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ (1745-1754)

Μετὰ τὴν παραίτηση τοῦ Ἰωσήφ, ἡγούμενος ἀναδείχτηκε αὐθημερόν (18 Δεκεμβρίου 1745) ὁ ἱερομόναχος Ἰγνάτιος⁴¹. Τὸν ἐπόμενον χρόνον 1746, Σεπτεμβρίου 21, ὑπέγραψε σὲ προικῶ ἔγγραφο: «ὁ ἡγούμενος τῆς Βρύσης Ἰγνάτιος μαρτυρῶ ὡς ὀπισθεν»,⁴² τὸ δ' ἔτος 1752, Ἰουνίου 28, τὴ δωρεὰ καὶ προσήλωσις στὴ Μονὴ τῆς Ζαμπέτας, θυγατρὸς τῆς ποτέ Μαργετοῦς Πατολιᾶς.⁴³ Φαίνεται πὺς ἡγουμένευσεν ἐπὶ δύο τετραετίες, μετὰ τὶς ὁποῖες τὸν διαδέχτηκεν ὁ

ΙΩΣΗΦ ΧΛΩΡΟΣ (1754-1764)

ἂν καὶ περὶ αὐτοῦ ἔχομε πρώτην εἴδησι μόνις τὸ 1760, Μαρτίου 4. Κατ' αὐτὴν κατεγράφη στὸν Κώδικα τῆς Μονῆς ἡ ἐπομένη πράξις:

«Ἐπειδὴ καὶ πρό καιροῦ νὰ εἶχε ὁ πανιερώτατος ἅγιος Ἄνδρου Κύριος κύριος Φιλόθεος εὐλάβειαν εἰς τὸ Ἱερόν Μοναστήριον τῆς Κυρίας Βρυσσιανῆς, σήμερον εὐρισκόμενος ἐδῶ εἰς τὴν πατρίδα του ὁποῦ ἦλθε διὰ νὰ λειτουργήσῃ τοὺς Μακαρίτας γονεῖς του, θέλει μετὰ ἰδίαν του γνώμην καὶ βούλησιν καὶ ἀφιερώνει τὸν ἑαυτὸν του ψυχικῶς καὶ σωματικῶς

37. «Βρυσσιανή, 1966», σελ. 67.

38. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 14.

39. «Βρυσσιανή, 1966», σελ. 67.

40. Αὐτόθι.

41. Αὐτόθι.

42. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 107.

43. «Βρυσσιανή, 1966», σελ. 68.

νά είναι ένας από τους αδελφούς της Τεράς ταύτης Μονής καθώς και ένας από τους λοιπούς. Καί χαρίζει όσα άσπρα έχει έως της σήμερα χάριν έλέους εις την Τεράν Μονήν. Καί ως αδελφόν του Μοναστηρίου θέλουν οι πατέρες καί δίδουν της πανιερότητός του τό χοράφι μέ άμπέλι όπου έχουν τοποθετημένον εις τόν Θόλον, όπου έκρατούσε ο μακαρίτης παπαΧαρίτων καί τά δένδρα του Λογίζου εις τό Πέραμα νά τά καρποτρύγη ως αδελφός της Μονής έως ου ήθελεν έχει τό ζην. Καθώς ή πανιερώτης του αφιερώνει (ένα τών) έδικών του νά κάθηται εις τό Μοναστήρι καί νά καλλιεργή τό αυτό πράγμα καί νά τό έχη έννοια κατά την θέλησιν της αυτού πανιερώτητος.

Όθεν καί από του νυν καί εις τό έξης θέλει ο πανιερώτατος κύρ Φιλόθεος νά είναι αδελφός της Μονής, δι' ο καί εις ένδειξιν έγράφη εις τόν παρόντα Κώδικα εις ασφάλειαν: 1760, Μαρτίου 4.

Καί όταν μου άπελθῆ (;) ο θάνατος νά έχη νά λαβαίνη τό Μοναστήρι γρόσια εκατόν πενήντα.

† ο Άνδρου Φιλόθεος υπόσχομαι.

† ο ήγούμενος Ίωσήφ βεβαιοῖ

- ο προηγούμενος Ίγνάτιος

- χωροπίσκοπος Σίφνου βεβαιοῖ

- μαρίνος μπᾶος μαρτυρῶ

- ο οίκονόμος σίφνου καί επίτροπος της μονής παρακληθείς έγγραφα καί μαρτυρῶ». ⁴⁴

Ο Ίωσήφ διατελοῦσε στην ήγουμενία καί μετά τετραετίαν αφού στίς 26 Ἀπριλίου 1764, όταν «ή Μαρία, άνεφιά της Μαρίας Πιτζινῆ, έξηγόρασε τά δωρηθέντα υπό της θείας της κτήματα εις την μονήν διά γροσίων 14½», υπέγραφε τή σχετική πράξη ως «ο ήγούμενος Ίωσήφ Χλωρός». ⁴⁵

Διάδοχος του Ίωσήφ Χλωρου άνευρίσκεται ο

ΔΑΝΙΗΛ (1764-1770)

ή ήγουμενία του οποίου προσδιορίζεται έμμεσα από μαρτυρία της 28ης Ίουνίου 1773. Κατ' αυτήν υπέγραφε πράξη δωρεᾶς μέ την ιδιότητα του «προηγούμενου». Δεδομένου δ' ότι από του 1771-1773 διατελοῦσεν άλλος ήγούμενος, ο Ίγνάτιος, ο Δανιήλ ήγουμένευσε πρό του 1771, δηλαδή μετά τόν Ίωσήφ Χλωρό καί πρό του Ίγνατίου, μεταξύ 1764-1770. ⁴⁶

44. Αυτόθι.

45. Αυτόθι, σελ. 68-69.

46. Αυτόθι, σελ. 69.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ (1771-1773)

Τόν Δανιήλ διαδέχτηκεν ὁ Ἰγνάτιος, ὁ ὁποῖος στίς 24 Ὀκτωβρίου 1771 ὑπέγραψε στόν Α' Κώδικα τῆς Μονῆς τή «δωρεά καί προσήλωση τοῦ διακόνου Φιλοθέου Κουλούρη» ὡς «ὁ καθηγούμενος Ἰγνάτιος». Ὁμοια πράξη «δωρεᾶς καί προσήλωσης τῆς Μαρίας συζύγου Παρῆ Κυπριώτη» καταχωρίζεται στόν Α' Κώδικα στίς 28 Ἰουνίου 1773 καί ὑπογράφεται ἀπό τόν Ἰγνάτιο, ἡγούμενο καί τόν Δανιήλ, προηγούμενον. Μέσα στόν ἴδιο χρόνο 1773 καί πρό τῆς 20ῆς Νοεμβρίου ἔληξε ἡ ἡγουμενία τοῦ Ἰγνατίου, ὁ ὁποῖος ἀπεβίωσε μετὰ δεκαετίαν κατά σχετική σημείωση τοῦ Α' Κώδικα:

«1782, δεκεμβρίου 27, ἐπλήρωσε ὁ μακαρίτης ὁ προηγούμενος Ἰγνάτιος τό κοινόν χρέος».⁴⁷

ΙΩΣΗΦ (1773-1778)

Τόν Ἰγνάτιο διαδέχτηκε ὁ Ἰωσήφ (πιθανόν ὁ Χλωρός), ὁ ὁποῖος στίς 20 Νοεμβρίου 1773 συνυπέγραψε, μετὰ τοῦ «πρώην Σκύρου Σεραφεῖμ», στόν Α' Κώδικα τήν πράξη προσήλωσης στή Μονή «τοῦ κύρ ἀντόνη γαιϊτάνου, τῆς συμβίας του Αἰκατερίνης καί τοῦ υἱοῦ τους Ἰωάννου» ὡς «ὁ καθηγούμενος Ἰωσήφ».⁴⁸ Ὁ πρόην ἀρχιεπίσκοπος Σκύρου Σεραφεῖμ, ἀδελφός τῆς Μονῆς, ἀνευρίσκεται ἀπό τοῦ ἔτους τούτου καί ἐξῆς νά ὑπογράφει στόν Α' Κώδικα διάφορες πράξεις, βραδύτερα δέ ἀναδέχτηκε καί τήν «ἐπιστασία», δηλ. τήν ἡγουμενία τῆς, κατά τά κατωτέρω.

Ἡ ἡγουμενία τοῦ Ἰωσήφ, ἄν θεωρηθεῖ τετραετής, ἔληξε τό ἔτος 1778, κατά τό ὁποῖο τόν διαδέχτηκε ὁ

ΔΑΝΙΗΛ (1778-1782)

κατά σημείωση τοῦ Β' Κώδικα τῆς Μονῆς, σχετική μέ τίς δοσοληφίες τῆς οικονομικῆς διαχείρισης τοῦ ἐπιτρόπου Γεωργάκη Γρυπάρη:

«ἔχω νά λαμβάνω καί ἀπό τά [17]80 = Ὀκτωβρίου 14 = ὁποῦ ἔδωσα τοῦ ἡγουμένου κύρ δανιήλ διά βόδι ὁποῦ ἀγόρασαν γρό(σια) 12:20».⁴⁹

Ἦγουμένευσε μέχρι τῆς 13ῆς Ἰουνίου 1782 κατά τήν ὁποία τόν διαδέχτηκε ὁ

47. Αὐτόθι.

48. Αὐτόθι.

49. Αὐτόθι, σελ. 70.

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΣΚΟΥΡΓΕΛΟΣ (1782-1786)

Ἡ ἡγουμενία ἀνετέθη ἐν συνεχείᾳ στὸν Μακάριο Σκουργελό στις 13 Ἰουνίου 1782. Ἐνα χρόνο κατόπιν, στις 2 Αὐγούστου 1783 θεωρήθηκε ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισή του⁵⁰ καὶ στις 26 Φεβρουαρίου 1784 ὑπέγραψε τὸν Κώδικα δικαιομάτων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἱερέων τοῦ νησιοῦ.⁵¹ Στὴν ἡγουμενία παρέμεινε ἐπὶ τέσσερα χρόνια, θεωρήσεις δὲ τῶν λογαριασμῶν του πραγματοποιήθηκαν στις 23 Ἰουνίου 1784, στις 10 Ἰουλίου 1785 καὶ στις 16 Ἰουλίου 1786 ὅποτε καὶ «ἐπαρητήθη ὁ πανοσιώτατος καθηγούμενος κύρ Μακάριος αὐτοθελήτως».⁵² Ἀπὸ τίς λεπτομερειακὲς καταγραφές τῶν ἐτησίων οἰκονομικῶν διαχειρίσεων του συνάγεται ὅτι ὁ Μακάριος ἄσκησε σοβαρὸ καὶ νοικοκυρομένο ἔργο στὴ μονή, ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν του φαίνεται πὼς ἄρχισαν καὶ προσκυνηματικὲς ἐπισκέψεις Θερμιωτῶν στὴ Βρυσιανή καὶ Σιφνίων στὰ Θερμιά (γιά τίς ὁποῖες δὲν γνωρίζουμε, δυστυχῶς, λεπτομέρειες καὶ παραμένουν θέμα περαιτέρω ἐρεύνης). Τὸν Μακάριο διαδέχτηκε στὴν ἐπιστασία τῆς Μονῆς ὁ ἀρχιεπίσκοπος

ΣΕΡΑΦΕΙΜ, ὁ πρῶν Γκύρου (1786-1788)

«1786, ἰουλίου = 16 = μέ τό νά ἐπαρητήθη ὁ πανοσιώτατος καθηγούμενος κύρ μακάριος αὐτοθελήτως μέ ἰδίαν του γνώμην καὶ θέλησιν ἀπὸ τὴν δούλεψιν τοῦ μοναστηρίου, οἱ εὐρισκόμενοι πατέρες τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἱερομόναχοι καὶ μοναχοὶ ἐπαρεκάλεσαν τὸν θεοφιλέστατον ἅγιον πρῶν Γκύρου κύρ σεραφεῖμ καὶ ἔλαβεν τὴν ἐπιστασίαν τοῦ μοναστηρίου».⁵³

Ὁ Σεραφεῖμ, ἀδελφός τῆς Μονῆς, εἶχεν ἀναδειχτεῖ ἀρχιεπίσκοπος Σκύρου τό ἔτος 1764, ἀλλά τὸν ἐπόμενο χρόνο παραιτήθηκε τοῦ θρόνου καὶ ἐπέστρεψε στὴ Σίφνο, στὴ μονή τῆς μετανοίας του, ὅπου ἐφεσύχαζε προσφέροντας σ' αὐτὴν καὶ τίς ὑπηρεσίες του.⁵⁴ Στὰ 1783 ἡγήθηκε τῆς προσκυνηματικῆς ἐπίσκεψης τῶν Θερμιωτῶν στὴ Βρυσιανή, κατὰ σημείωση τῆς 11ης Αὐγούστου ἰδίου ἔτους στὸν Β' Κώδικα.⁵⁵ Ἡ παρουσία του στὴ Μονή φτάνει ὡς τό 1801, ὑπογράφει δὲ διάφορες πράξεις στοὺς Α' καὶ Β' Κώδικες ἀπὸ τοῦ ἔτους 1773 καὶ ἐξῆς. Τὴν ἡγουμενία ἀνέλαβε τό 1786, μετὰ τὴν παραίτηση τοῦ Μακαρίου Σκουργελοῦ⁵⁶, καὶ τὴν ἄσκησε ἐπὶ δύο χρόνια, ὅποτε τὸν διαδέχτηκε ὁ πρῶν ἡγούμενος

50. Αὐτόθι.

51. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 178.

52. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 71.

53. Αὐτόθι.

54. Αὐτόθι, σελ. 71-72.

55. Κώδικας Βρύσης Β', φ. 3α.

56. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 71.

ΔΑΝΙΗΛ (1788-1789)

σέ τρίτη θητεία στό ἀξίωμα. Κατ' αὐτήν ἀνευρίσκει νά ὑπογράψει στίς 5 Ὀκτωβρίου 1788 «δωρεά καί προσήλωση Λεοντίου καί Νεοφύτου». ⁵⁷ Ἦγουμένευσεν ἕναν μόνο χρόνο καί παρέδωσε τήν ἡγουμενία στόν Ἰωσήφ.

ΙΩΣΗΦ ΧΛΩΡΟΣ (1789-1795)

Δέν εἶναι γνωστό ἂν πρόκειται γιά τόν Ἰωσήφ Χλωρό ὁ ὁποῖος ἡγουμένευσεν πρό 25ετίας (1760-1764), ἢ ἄλλο πρόσωπο μέ ἴδιο ὀνοματεπώνυμο. Ὁ ἐν λόγῳ Ἰωσήφ ἀνευρίσκει νά ὑπογράψει στίς 11 Ἰουνίου 1789 δωρεά καί προσήλωση στή μονή «τοῦ Ἀντώνη Νικολοῦ Συναδινουῦ» καί στίς 8 Αὐγούστου ἰδίου ἔτους «δωρεά γροσίων 20 καί προσήλωση τῆς κυρᾶς Μοσχάκι καί τοῦ υἱοῦ τῆς Γεωργίου». Ἐπίσης, στίς 31 Ἰανουαρίου 1793 ὑπέγραψε τήν πράξη προσήλωσης στή Βρυσιανή τοῦ Γεωργίου Κουζουρη. Ὁ ἡγούμενος Ἰωσήφ προσέφερε τίς ὑπηρεσίες του ἐπί ἕξι χρόνια καί στίς 9 Σεπτεμβρίου 1795 παραιτήθηκε ἀφοῦ «ἐθεωρήθησαν οἱ λογαριασμοί τοῦ προηγουμένου Ἰωσήφ χλωροῦ τῶν ἕξι χρόνων καί ἐτελειώθησαν». ⁵⁸

ΣΕΡΑΦΕΙΜ, ὁ πρῶν Σκύρου (1795-1796)

Τόν Ἰωσήφ Χλωρό διαδέχτηκε γιά ἕνα πεντάμηνο, περίπου, ὁ ἀρχιεπίσκοπος πρῶν Σκύρου Σεραφεῖμ. Στίς 23 Ἰανουαρίου 1796 «ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τῆς ἐπιστασίας τοῦ ἀγίου σκύρου καί ἔγιναν τά ἔξοδα ὅλα γρόσια ἑκατόν εἴκοσι πέντε, ἔλαβε καί εἰς ἔσοδα ἑβδομήντα τέσσερα, μένει νά λάβῃ σαράντα δύο... ἦτοι γρ. 42:30. ἔδωσεν καί εἰς τό μουλάρι ἀπό τά ἄνωθεν ἔξοδα γρ. 35: ἦτοι ἔλαβεν εὐθύς ἀπό τά σαράντα δύο, γρ. 10». ⁵⁹

Μετά τήν ἐπιτυχῆ ἡγουμενία τοῦ Μακαρίου Σκουργελοῦ, τά πράγματα τῆς Μονῆς φαίνεται πῶς δέν ἐπήγαιναν καλά ἀπό οἰκονομικούς λόγους, ὅπως συνάγεται καί ἀπό τήν ἀνάγκη σύναψης δανείου, ἀπό τόν σιόρ Νικολάκη Παλαιό, τό ὕψος τοῦ ὁποῖου, μετά τῶν τόκων εἶχεν ἀνέλθει τό 1803 σέ 742 γρόσια. ⁶⁰

57. Αὐτόθι, σελ. 72.

58. Αὐτόθι, σελ. 72-73.

59. Αὐτόθι, σελ. 73.

60. Αὐτόθι, σελ. 77.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΔΕΚΑΒΑΛΛΕΣ (1796-1797)

Τήν ἐπικρατοῦσα στή Μονή ἄσχημη κατάσταση, ὄχι μόνον οἰκονομική, εἶχε πληροφορηθεῖ τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, τό ὁποῖο ἀνέθεσε τήν ἡγουμενία σέ προσωπικότητα εὐρισκομένην ἐκτός τῆς Σίφνου, πιθανόν στήν Κων/πολη. Ἦταν δ' αὐτή ὁ ἱερομόναχος - ἀδελφός τῆς Βρυσιανῆς Κύριλλος Δεκαβάλλες, κατά σχετική ἀναγραφή στόν Β' Κώδικα:

«1796: μαῖω: κβ': ἐδιορίσθη ἡγούμενος παρά τοῦ παναγιωτάτου καί προσκυνητοῦ δεσπότη καί πατριάρχου καί παρά πάσης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν μονῆς, ὁ πανοσιώτατος καί συνάδελφός μας κύρ Κύριλλος, τόν ὁποῖον καί ἡμεῖς τόν ἐδεκτήκαμεν μετά πάσης περιχαρίας ὅθεν καί καταγράφομεν ἐν τῷ παρόντι κόνδικοι τά ὅσα τοῦ ἐπαρδάσαμεν τοῦ μοναστηρίου, παρόντων καί τῶν εὐγενεστάτων ἐπιτρόπων, τῶν ἤδη διορισθέντων παρά τῆς ἱερᾶς συνόδου, σιόρ παυλάκη βαλέτα καί σιόρ κωνσταντάκη μάτζα, κινητῶν καί ἀκινήτων πραγμάτων, Ἱερῶν ἀμφίων καί κειμηλίων καί ὅ,τι ἄλλο εὐρίσκεται τοῦ μοναστηρίου».⁶¹

Μέ ἄλλους λόγους τό Πατριαρχεῖο ἐπενέβη τότε ἄμεσα στή διακυβέρνηση τῆς Μονῆς, χωρίς νά περιμένει προηγουμένη ἐκλογή ἡγουμένου ἀπό τήν ἀδελφότητα τῶν πατέρων, διορίζοντας ἀπευθείας στό ἀξίωμα τόν Κύριλλο, ἀλλά καί νέους ἐπιτρόπους, προκειμένου νά βελτιώσουν τήν ἐπικρατοῦσα σ' αὐτήν κατάσταση. Γιά τόν Κύριλλο γνωρίζουμε ὅτι εἶχε γεννηθεῖ στή Σίφνο τό ἔτος 1755, εἶχε εἰσέλθῃ ὡς δόκιμος στή Βρυσιανή σέ ἡλικία ἐννέα ἐτῶν καί ἐκάρῃ μοναχός τό 1770. Στή συνέχεια, κατά τήν ἐπικρατοῦσα συνήθεια, ξηνητεύθηκε στά μέρη τῆς Τουρκίας προκειμένου νά συγκεντρώσει, μέ τήν προσφορά ὑπηρεσιῶν, ἕνα χρηματικό κεφάλαιο μέ τό ὁποῖο θά ἐπέστρεφε στή Βρυσιανή γιά νά περάσει τό ὑπόλοιπο τοῦ βίου του. Στήν ἡγουμενία ὅμως δέν παρέμεινε τότε παρά μόλις ἕνα χρόνο, ἀπό 28ης Μαΐου 1796 μέχρι 19ης Ἰουλίου 1797, ὅποτε καί παραιτήθηκε. Ὅπως συνάγεται ἀπό τή θεώρηση τοῦ λογαριασμοῦ του, ἡ διαχείρισή του ὑπῆρξεν ἐπιτυχής, ἀφοῦ κατέλιπε καί ἕνα πλεόνασμα γροσίων 19 καί πέντε παράδων, τό ὁποῖο παρέδωσε στόν διάδοχό του προηγούμενον Μακάριο Σκουργελλόν.⁶²

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΣΚΟΥΡΓΕΛΛΟΣ (1797-1799)

Ὅπως καί τοῦ Κυρίλλου Δεκαβάλλε, ὁ διορισμός τοῦ Μακαρίου Σκουργελλοῦ στήν ἡγουμενία τῆς Βρυσιανῆς διατάχθηκε ἀπό τό Οἰκου-

61. Αὐτόθι, σελ. 73-74.

62. Αὐτόθι, σελ. 74.

μενικό Πατριαρχείο. Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε', μέ ἔγγραφο τῆς 6ης Ἰουνίου 1697 πρὸς «τόν πανιερώτατον ἅγιον Σίφνου» καί τούς ἐπιτρόπους τῶν Μονῶν «Κωνσταντάκην τοῦ ποτέ Ἀποστόλου Μπάγου (= Μπάου) καί Νικολάκην Παλαιόν», διέταξε «νά ἀποκαταστήσουν ἡγούμενον ἐν τῷ τῆς Βρύσεως μοναστηρίῳ τόν προηγούμενον Μακάριον Σκουργιαλόν ἐπιλεγόμενον καί σκευοφύλακα τόν ἱερομόναχον Ἰάκωβον Ξηρόν...». Προέτρεψε δέ τούς ἐπιτρόπους «νά βάλωσιν εἰς τάξιν τάς τῶν μοναστηρίων διοικήσεις καί νά ἀποκαταστήσωσιν ἐκάστῳ μοναστηρίῳ τά δίκαια καί τήν ἀναγκαίαν σεμνότητα καί εὐνομίαν τῶν ἐν αὐτοῖς μοναζόντων καί μοναζουσῶν καί νά ἐκριζώσωσιν τά ἀναφυόμενα ζιζάνια, ἀποδιώκοντες τάς ἀσέμνως πολιτευόμενας καθὼς καί περί αὐτῶν ἔγραφεν ὁ ἐνδοξότατος ἄρχων δραγουμᾶνος τοῦ βασιλικοῦ στόλου κύριος Κωστάκης Χαντζερῆς, καί ταῦτα ἐξεδόθησαν τῇ ἐπιστασίᾳ τῆς αὐτοῦ ἐνδοξότητος».

Ἡ ἔκφραση «καί ταῦτα ἐξεδόθησαν τῇ ἐπιστασίᾳ τῆς αὐτοῦ ἐνδοξότητος» σημαίνει ὅτι τό πατριαρχικό γράμμα ἐξεδόθη κατόπιν παρεμβάσεως τοῦ δραγομάνου τοῦ στόλου Κ. Χαντζερῆ, πρὸς τόν ὁποῖο θά εἶχαν γίνει σχετικές καταγγελίες. Δέν ἦταν λοιπόν «εἰς τάξιν» οἱ διοικήσεις τῶν μοναστηριῶν, οὔτε σέ εὐνομία καί σεμνότητα, γι' αὐτό καί οἱ ἡγούμενοι δέν μποροῦσαν νά ἀνταπεξέλθουν στίς περιστάσεις τῶν καιρῶν μέ ἀποτέλεσμα νά παραιτοῦνται σύντομα. Ὁ Μακάριος Σκουργελλός, ὁ ὁποῖος κατά τήν πρώτη ἡγουμενία του (1782-1786) ἄσκησε χρηστή διοίκηση καί προήγαγε τά πράγματα τῆς Μονῆς, ἐκλήθη καί πάλι νά προσφέρει τίς ὑπηρεσίες του στή δύσκολη αὐτή περίοδο καί νά βάλει τήν πρέπουσα τάξη καί εὐνομία στή λειτουργία της. Ἡγουμένευσε ἕνα ἔτος καί ὀκτώ μῆνες χωρίς νά καταφέρει πολλά πράγματα γι' αὐτό καί παραιτήθηκε στίς 11 Φεβρουαρίου 1799.⁶³

ΑΓΑΠΙΟΣ (1799-1800)

Αὐθήμερόν «ἀναδέχθη τήν ἡγουμενίαν τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας τῆς Βρύσης ὁ πανοσιώτατος κύρ Ἀγάπιος καί ἡ Παναγία νά τόν ἀξιῶσιν νά παραδώσῃ κατά τό ἐπάγγελμα τῆς ἡγουμενίας» σημειώθηκε στόν Β' Κώδικα. Ὅμως καί αὐτός δέν κατέστη δυνατόν νά ἀποκαταστήσῃ τήν εὐνομία, γι' αὐτό καί μετὰ ἕνα ἔτος, λίγο πρὶν παραιτηθεῖ, ἀφοῦ συνεννοήθηκε καί μέ τούς λοιπούς μοναχοῦς, ἀπηύθυνε πρόσκληση στόν ἔξω τῆς Σίφνου, εὐρισχόμενον ἀρχιμανδρίτη Ἀνθιμο Γρυπάρη, νά ἀναδεχτεῖ τήν ἡγουμενία «δι' ἀγάπην τῆς οὐρανίου ἀνάσσης καί ἔλθη εὔρη δύναμιν κατ' ἐξουσίαν ἐπί πᾶσαν συμπίπτουσαν τῇ μονῇ ὑποθέσει, διοικῶν καί

63. Αὐτόθι, σελ. 75.

κυβερνῶν ἐν φόβῳ Θεοῦ» ἐπιτιμοῦντα τοὺς (εἰς) τὴν μονὴν ἀναξίους... ἔχει ἐξουσίαν τοὺς τῆς μονῆς προσόδους ἐξετάζων πῶς καὶ ποῦ καὶ διατί ἐξοδεύονται...», προκειμένου νὰ ἀποφευχθεῖ ἢ προσφυγῇ «εἰς δικαστήριον κοσμικόν» τῶν διαφορῶν καὶ ζητημάτων ποῦ εἶχαν δημιουργηθεῖ ἀπὸ κάποιους ἀναξίους, μὴ κατονομαζομένους.⁶⁴ Ἡ πρόσκληση πρὸς τὸν Ἄνθιμο Γρυπάρη καταχωρίστηκε στίς 12 Ἀπριλίου 1800 στὸν Β' Κώδικα καὶ ἀπεστάλη στὸν παραλήπτη. Πρόκειται, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, γιὰ τὸν Ἄνθιμο Σταματίου Γρυπάρη, ἀνεψιὸν τοῦ ἀποθανόντος τὸ 1794 μητροπολίτου Κυζίκου Ἀγαπίου Γρυπάρη, ὁ ὁποῖος ὅμως δέν ἀποδέχτηκε τὴν πρόσκληση. Ὅπως συνάγεται ἀπὸ τὰ ἐκτεθέντα ἀνωτέρω ἢ ἀδελφότητα τῶν πατέρων τῆς Βρυσιανῆς ζοῦσε δραματικά γεγονότα, ἱκανά νὰ ἀναρθοῦν ἀκόμη καὶ ἐνώπιον τῆς κοσμικῆς Δικαιοσύνης, ἀγνοοῦμε ὅμως ποιά ἦταν αὐτά καὶ ποιοί τὰ εἶχαν δημιουργήσει. Ὁ Ἀγάπιος, ἀφοῦ ἔδωσε λογαριασμό τῆς οἰκονομικῆς διαχείρισής του, παραιτήθηκε τῆς ἡγουμενίας στίς 20 Μαΐου 1800.⁶⁵

ΦΙΛΟΘΕΟΣ (1800-1801)

Τὸν Ἀγάπιο διαδέχτηκεν ὁ Φιλόθεος, ἐπικαλούμενος πρωτοφάλτης, ἀνεψιὸς τοῦ ποτέ ἀρχιεπισκόπου Ἄνδρου Φιλοθέου τοῦ Σιφνίου. Τοῦτος ἐπέστρεψε στὴ Σίφνο τὸ ἔτος 1798 καὶ παρέδωσε στὴ Βρυσιανή, στίς 23 Ἰουλίου, μιὰ πλήρη στολή τοῦ θείου του κατὰ τὴν ἐπομένη σημείωση στὸν Κώδικα Β'.

«1798, Ἰουλίου 23,

τά ὅσα πράγματα ἔφερον ὁ πρωτοφάλτης φιλόθεος ἀπὸ τὸν μακαρίτην θεῖον τοῦ ἀνδρου κύριον φιλόθεον:

ἐν(α) σάκκον, ἐν στιχάριον, δύο ζευγάρια ἐπιμάνηκα κεντητά, ἐν περιζώνιον, ἐν φελώνιον.

πρωτοφάλτης φιλόθεος βεβαιοῖ».⁶⁶

Ὁ Φιλόθεος ἡγουμένευσε ἐπὶ δεκατέσσερις μῆνες, μέχρι τῆς 18ης Αὐγούστου 1801,⁶⁷ ὅποτε θεωρήθηκε ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισή του καὶ παραιτήθηκε. Τὸν διαδέχτηκε ὁ

ΨΧΗΦ (1801-1803)

ὁ ὁποῖος ἡγουμένευσε μέχρι τῆς 12ης Νοεμβρίου 1803. Θεωρήσεις τῶν λογαριασμῶν του ἐνεργήθησαν στίς 10 Ἀπριλίου καὶ 12 Νοεμβρί-

64. Αὐτόθι, σελ. 75-76.

65. Αὐτόθι.

66. Κώδικας Β', φ. 1β.

67. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 77.

Ὁ μητροπολίτης Καισαρείας Φιλόθεος, ὁ Σίφνιος, ἀπὸ τοὺς διακριθέντες μοναχοὺς τῆς Βρυσιανῆς σέ ἐλαιογραφία τοῦ 1814.

Θαυμάσιο χειρόγραφο λειτουργικό τῆς Μονῆς.

ου 1803.⁶⁸ Στίς 20 ίδίου μηνός καί ἔτους παρέδωσε τήν ἡγουμενία στόν ἀρχιδιάκονο Ἰωαννίκιο, ἀνεφιόν τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας Φιλοθέου τοῦ Σιφνίου καί ἀδελφοῦ τῆς Βρυσιανῆς.

ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ, Ἀρχιδιάκονος (1803-1811)

«Ἐν ἔτει χιλιοστῶ ὀκτακοσιοστῶ τρίτῳ, τῇ εἰκοστῇ μηνός νοεμβρίου, ἀνεδέχθη τήν τῆς μονῆς προστασίαν ὁ ὀσιολογιώτατος ἀρχιδιάκων κύρ Ἰωαννίκιος...»,⁶⁹ ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε μία δυναμική προσωπικότητα πού ἀπεκατέστησε στή Μονή τάξη καί εὐνομία, ἀλλά καί σταθερή οἰκονομική πορεία ἐπί πολλά χρόνια, πέραν τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν πού πραγματοποιοῖσε μέ ἀνεγέρσεις «νέων ὀντάδων» (= κελλιῶν), συντήρηση τοῦ οἰκοδομικοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς καί τῆς λοιπῆς ἀκίνητης περιουσίας τῆς.

Ὅταν ἀνέλαβε τήν ἡγουμενία ὁ Ἰωαννίκιος «εὐρέθη εἰς χρέος τό μοναστήριον διά κοινῆς ὁμολογίας χρεωστικῆς, ἣν εἶχον πρός τόν σιῶρ Νικολάκην Παλαιόν, γρόσια ἑπτακόσια τεσσαράκοντα δύο...», τοῦ ὁποῖου «τήν διόρθωσιν οἰκονομήσασα ἡ ὀσιολογιότης του, ἔδωσεν ἐξ ἰδίων του γρόσια πεντακόσια, ὁ ἅγιος πρώην σίρρου τριάκοντα, ὁ προηγούμενος μακάριος εἰκοσιπέντε, ὁ πρωτοφάλης φιλόθεος εἴκοσι, ὁ παπά - Ἰωακείμ εἴκοσι, ὁ παπα - Ἰωαννίκιος εἴκοσι, ὁ παπά Ἱερεμίας εἰκοσιπέντε, ὁ παπά - ζαχαρίας δέκα καί πενήντα ὅπου διά μίαν παρρησίαν ὁ δανειστής τους παλαιός εἰς τό μοναστήριον ἄφησε καί ἐξωφλίσθη ἡ ὁμολογία, ἐναπομείναντος ἐκ τούτων κουσούριου (= ὑπολοίπου;) χρέους εἰς τό μοναστήριον μόνα γρόσια τεσσαράκοντα πέντε, ἥτοι γρ(όσια) 45».⁷⁰

Ὁ Ἰωαννίκιος ἡγουμένευσε ἐπί πολλά χρόνια, μέχρι καί τοῦ Ἰουλίου 1811. Κατά τό διάστημα τοῦτο ἐπέτυχε τήν ἀξιοποίηση χρηματικῶν κεφαλαίων πού περιέρχονταν στή Μονή καί ἀπεκατέστησε τήν ἀπαραίτητη ἡρεμία στήν ἀδελφότητα τῶν πατέρων, ἔχαιρε δέ τοῦτος τῆς ἐκτίμησης ὄλων.

ΚΥΡΙΛΛΟΣ (1811-1812)

Τόν Ἰωαννίκιο διαδέχτηκε γιά ἕνδεκα μῆνες (Ἰούλιος 1811 - Μάϊος 1812) ὁ Κύριλλος, ὁ διατελέσας στό ἀξίωμα καί παλαιότερα (1796 - 1797).⁷¹ Μετά τοῦτον ἐπανῆλθεν ὁ ἀρχιδιάκονος

68. Κώδικας Β', φφ. 4β-5α.

69. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 77.

70. Αὐτόθι.

71. Αὐτόθι, σελ. 79.

ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ (1812-1816)

ἐπί ὀλόκληρη τετραετία, μέχρι τῆς 30ῆς Μαΐου 1816, ὅποτε θεωρήθηκεν ἡ οἰκονομική διαχείρισή του ἐνώπιον τοῦ μητροπολίτου Σίφνου καί τοῦ πατριαρχικοῦ ἐξάρχου πρώην Οὐζιτζῆς Ἀνθίμου. Οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ ζήτησαν νά παραμείνει στήν ἡγουμενία, ἀλλά δέν ἀποδέχτηκε⁷² καί τήν ἡγουμενία ἀνέλαβεν ὁ

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΜΠΑΤΗΣ (1816-1819)

Ὁ Δαμιανός φέρεται ὅτι γεννήθηκε τό ἔτος 1774 καί ὅτι προσῆλθε στή Μονή σέ μικρή ἡλικία, τό 1781, μοναχός της δέ ἐκάρη τό 1794. «Ξενητευόμενος» ἀκολούθως σέ διάφορα μέρη, συγκέντρωνε χρήματα μέ τά ὅποια ἐνοικίαζε κτήματα τῆς Μονῆς «πρός καλλιέργειαν» κατά τήν ἐπικρατοῦσα μοναστηριακή συνήθεια. Κατά Ἰούλιο τοῦ 1816 ἀναδέχτηκε τήν ἡγουμενία ἐπί δύο χρόνια,⁷³ ἀνανεώθηκε δέ ἡ θητεία του μέχρι τοῦ ἔτους 1820, ὅποτε ἐπανῆλθε στή διοίκηση τῆς Μονῆς ὁ ἀρχιδιάκονος

ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ (1819-1822)

σέ τρίτη, διετη, θητεία στό ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου κατά τήν ὁποία ξέσπασε καί ἡ μεγάλη Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Ὑπέρ αὐτῆς ὁ Ἰωαννίκιος, ὡς ἡγούμενος τῆς Βρυσιανῆς, καί ὁ Δαμιανός Μπατῆς, ὡς προηγούμενος, προσέφεραν ἀπό 100 γρόσια ἕκαστος, ὅπως καί ἄλλοι πατέρες, διάφορα ποσά.⁷⁴ Ἀπό τοῦ ἔτους 1822 παρέδωσε ὀριστικά τήν ἡγουμενία, μέγας πλέον καί στήν ἡλικία, στόν προηγούμενο Δαμιανό Μπατῆ. Ὁ Ἰωαννίκιος ἀπεβίωσε στίς 28 Νοεμβρίου 1829.⁷⁵

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΜΠΑΤΗΣ (1822-1832)

Ὁ Δαμιανός, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος, ἡγουμένευσε ἐκ νέου «εἰς τήν κατά τήν νῆσον Σίφνον Μονήν τῆς Θεοτόκου ἐπιλεγομένην Βρύσιν κατά συνέχειαν ἀπό τοῦ 1822 μέχρι τοῦ 1831», δηλαδή ἐπί ὀλόκληρη δεκαετία, δυσχερέστατη δεκαετία ἀπό τά γεγονότα τῆς Ἐπανάστασης καί τίς ἀνωμαλίες πού ἀνέκυψαν. Κατ' αὐτήν μετέτρεψε τή Μονή σέ «στρατιωτικόν καταγώγιον τῶν ἐντεῦθεν διαβαινόντων καί παροικούντων Κρητῶν...» πού κατευθύνονταν στά πεδία τῶν μαχῶν, ὅπως δ' ἔγραψε

72. Αὐτόθι.

73. Αὐτόθι, σελ. 87.

74. «Σιφνιακά», 7 (1999), σελ. 108.

75. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 80.

σέ αναφορά τοῦ ἔτους 1836, «ἐπλήρωσε χρέος ἱερόν τό ὁποῖον ἐπεφορτίσθη παρά τῶν συναδελφῶν του, ἀγωνισθεῖς ὑπέρ τῆς βελτιώσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος καί δαπανήσας ὅσα ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ξηνητευόμενος 25 χρόνους ἀπέκτησε εἰς καλλιέργειαν τῶν κτημάτων αὐτοῦ». Τήν ἡγουμενία παρέδωσε στίς 28 Φεβρουαρίου 1832, κατά τήν ὁποία καί θεωρήθηκαν οἱ δεκαετείς λογαριασμοί τῆς διαχείρισής του, ἀπέμεινε δέ νά τοῦ χρεωστεῖ ἡ Μονή 590: 35 γρόσια,⁷⁶ τά ὁποῖα εἶχεν ἐξοδεύσει ἐξ ἰδίων κεφαλαίων.

ΙΩΣΗΦ ΓΑΪΤΑΝΟΣ (1832-1834)

Ὁ Ἰωσήφ Γαϊτάνος γεννήθηκε κατά τό ἔτος 1774 καί εἰσῆλθε στή Μονή σέ ἡλικία εἴκοσι χρόνων, τό 1794, ὅποτε ἐκάρῃ μοναχός καί βραδύτερα χειροτονήθηκε ἱεροδιάκονος.⁷⁷ Ὡς ἡγούμενος ἀνευρίσκεται νά ὑπογράφει ἔγγραφα τῆς 13ης Μαΐου 1833⁷⁸ καί τῆς 6ης Μαΐου 1834.⁷⁹ Στίς 18 Ἰανουαρίου 1835 θεωρήθηκαν οἱ λογαριασμοί τῆς ἡγουμενίας του καί ἀπέμεινε νά τοῦ χρεωστεῖ ἡ Μονή 320:08 γρόσια.⁸⁰ Διάδοχός του ἐκλέχθηεν ὁ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ (1835-1849)

Ὁ Νικηφόρος Συναδινός γεννήθηκε τό ἔτος 1789 καί εἰσῆλθε στή Μονή σέ ἡλικία πέντε ἐτῶν, κατά τό 1794. Ἡ κουρά του σέ μοναχό πραγματοποιήθηκε τό 1813 σέ ἡλικία 24 ἐτῶν.⁸¹ Ἠγούμενευσεν ἐπί ὄλην 14ετία (1835-1849) κατά τή διάρκεια τῆς ὁποίας ἀγωνίστηκε μέ σθένος γιά τήν προάσπιση τῶν δικαιωμάτων καί συμφερόντων τῆς Μονῆς σέ βαθμό πού οἱ ἐνέργειές του νά ὀδηγήσουν σέ διχασμό τήν ἀδελφότητα τῶν πατέρων, ὅπως λεπτομερῶς ἔχει ἱστορηθεῖ.⁸² Παρατήθηκε τῆς ἡγουμενίας πρό τῆς 23ης Ἰουλίου 1849.

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΚΟΥΖΟΥΡΗΣ (1849-1851)

Τόν Νικηφόρο διαδέχτηκε στήν ἡγουμενία ὁ Νεόφυτος Κουζουρῆς, ἡλικίας τότε ἐτῶν 70 (γεννηθεῖς τό 1779). Στή Μονή εἰσῆλθε τό ἔτος

76. Αὐτόθι, σελ. 89-90.

77. Αὐτόθι, σελ. 89.

78. Ἐφημ. «Σιφναϊκή Φωνή», φ. Δεκεμβρ. 1974.

79. Γεωργίου Α. Πετροπούλου, Νομικά Ἐγγραφα Σίφνου τῆς Συλλογῆς Γ. Μαρτιδάκη (1684 - 1835), ἔκδοση Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 1956, σελ. 327.

80. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 89.

81. Αὐτόθι, σελ. 89.

82. Αὐτόθι, σελ. 83 ἐπ., 89 ἐπ.

1798, διετελέσε δέ καί σκευοφύλακός της. Ἡγούμενος ἀναδείχτηκε πρό τῆς 23ης Ἰουλίου 1849. Ἀνευρίσκεται νά ὑπογράφει διάφορες ἀποδείξεις μέχρι καί τοῦ Ὀκτωβρίου 1851.⁸³

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ΨΥΧΟΥΛΗΣ (μετά 1851-Μάρτ. 1855)

Ὁ Ἱερεμίας (κατά κόσμον Ἱεράνυμος) Ψυχούλης δέν καταγράφεται στό κατάλογο τῶν ἡγουμένων τῆς ἔκδοσης τοῦ 1966 γιατί δέν εἶχαμε ὑπόψη σχετική μαρτυρία. Τοῦτος γεννήθηκε τό ἔτος 1822 καί προσῆλθε στή Βρυσιανή στίς 29 Ἰουνίου 1837. Ἡ ἀπόκασή του πραγματοποιήθηκε στίς 8 Μαΐου 1840⁸⁴ καί ἐνῶ ἀκόμη διατελοῦσε μαθητής τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου Σίφνου (σπούδασε κατά τά ἔτη 1839-1841).⁸⁵ Ὡς ἡγούμενος ἀνευρίσκεται νά ὑπογράφει στίς 6 Μαρτίου 1855 ἀντίγραφο ἐγγράφου «τῶν εἰς δημοπρασίαν ἐκποιήσεως ἐκτεθέντων κτημάτων» τῆς Μονῆς.⁸⁶

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ (μετά 1855-1859)

Σέ δεύτερη θητεία στό ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου ὁ Νικηφόρος Συναδινός ἀνευρίσκεται νά ὑπογράφει μέ τήν ιδιότητα αὐτή ἀπόδειξη παραλαβῆς ἐντύπων Β. Διατάγματος «περί κανονισμοῦ τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐν ταῖς διατηρουμέναις μοναῖς καθεστημένων Συμβουλίων» τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1857. Ἀπεβίωσε μετά δεκαετίαν, τήν 1η Ἰουλίου 1867.⁸⁷

ΑΝΘΙΜΟΣ ΖΑΜΠΕΛΗΣ (1859-)

Ὁ Ἄνθιμος (κατά κόσμον Ἀντώνιος) Ζαμπέλης γεννήθηκε τό ἔτος 1794 καί εἰσῆλθε στή Μονή σέ ἡλικία 15 ἐτῶν, στίς 8 Σεπτεμβρίου 1809. Ἡ κουρά του πραγματοποιήθηκε στίς 7 Ἰανουαρίου 1828. Στό ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου ἀνευρίσκεται στίς 10 Αὐγούστου 1859. Κατ' αὐτήν συνυπέγραψε τήν γενομένη ἀρίθμηση τῶν φύλλων τοῦ βιβλίου Μοναχολογίου τῆς Μονῆς ἀπό τόν Μητροπολίτη Σύρου Δανιήλ. Ἄγνοοῦμε τή χρονική διάρκεια τῆς ἡγουμενίας του. Ἀπεβίωσε στίς 17 Μαρτίου 1879.⁸⁸

83. Αὐτόθι, σελ. 98.

84. Αὐτόθι, σελ. 51-52.

85. «Σιφνιακά», 3 (1993), σελ. 94.

86. «Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 15.

87. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 98-99.

88. Αὐτόθι, σελ. 99.

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΒΑΤΗΣ (1876-)

Ὁ Δαμιανός (Δημήτριος κατά κόσμον) Βατῆς γεννήθηκε τό ἔτος 1829. Στή Μονή προσήλθεν ὡς δόκιμος τό ἔτος 1845, ἡ δ' ἀπόκασή του πραγματοποιήθηκε τό 1864. Ἱεροδιάκονος κατ' ἀρχήν καί βραδύτερα ἀρχιμανδρίτης. Στήν ἐκδοθεῖσα ἀπό τόν σχολάρχη Κάρολο Γκιών Ἱστορίαν τῆς Νήσου Σίφνου (1876) καί στόν κατάλογο τῶν συνδρομητῶν τῆς ἐκδοσης ἀναγράφεται καί ὁ ἡγούμενος τῆς Βρύσης Δαμιανός Βατῆς.⁸⁹ Δέν ὑπάρχουν στοιχεῖα γιά τή χρονική διάρκεια τῆς ἡγουμενίας του.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΟΥΔΙΑΝΟΣ (1878-1880)

Ὁ Γεράσιμος (κατά κόσμον Γεώργιος) Σουδιανός γεννήθηκε τό ἔτος 1826 καί προσήλθε στή Βρυσιανή στίς 8 Μαΐου 1847. Ἡ ἀπόκασή του πραγματοποιήθηκε στίς 20 Ἀπριλίου 1858. Κατά τό ἔτος 1878, ὅταν ἔγινε ἀνασύνταξη τοῦ Μοναχολογίου τῆς Μονῆς, ἡγούμενος διατελοῦσε ὁ Γεράσιμος Σουδιανός.⁹⁰ Τοῦτον διαδέχτηκεν ὁ

ἸΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ (1880-1881)

Ὁ Ἰωαννίκιος (Ἰωάννης) Γραμματικῆς γεννήθηκε τό ἔτος 1829, εἰσῆλθε στή Μονή στίς 15 Μαΐου 1844 καί ἡ ἀπόκασή του ἐνεργήθηκε στίς 25 Μαρτίου 1858. Ὅπως συνάγεται ἀπό τό διατηρούμενο στό Ἄρχεῖο τῆς Μονῆς «*Πρόχειρο Καθημερινό Βιβλίον τῆς ἐν Σίφνω Ἱερᾶς Μονῆς Βρύσεως*», τοῦτος ἡγουμένευσε κατά τά ἔτη 1880-1881.⁹¹

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΒΑΤΗΣ (1882-1887)

Σέ δεύτερη θητεία στό ἀξίωμα μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔτους 1887. Στίς 18 Ἀπριλίου 1886 προσυπέγραψε τήν Πράξη ΙΑ' τοῦ Μοναστηριακοῦ Συμβουλίου μέ τήν ὁποία τοῦτο «*διορίζει ἐπιστάτας (ἐπιτρόπους) εἰς τό εἰς τήν Μονήν ἀνήκον Μετόχιον τοῦ Τόσου Νεροῦ, τιμῶμενον εἰς τήν μνήμην τῆς Κοιμήσεως ὑπεραγίας Θεοτόκου, διά μίαν πενταετίαν, τοῦς συνδημότας αὐτοῦ Ἀντώνιον Ζερβόν, Γεώργιον Τουλῆν (ἢ Κώσταρον), Γεώργιον Κουκῆν καί Ἀπόστολον Κουκῆν*».⁹²

Τήν 1η Φεβρουαρίου 1887, γενομένης ἐκλογῆς, τήν ἡγουμενία ἀναδέχτηκε ὁ

89. Αὐτόθι.

90. Αὐτόθι, σελ. 99-100.

91. Αὐτόθι, σελ. 100.

92. Αὐτόθι, σελ. 100-101.

ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ (1887-1892)

Τήν ἐκλογή του ἐπεκύρωσεν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σύρου μέ τό ὑπ' ἀριθμ. 1863/9-2-1887 ἔγγραφό του. Στή νέα αὐτοῦ θητεία ὁ Ἰωαννίκιος ἐπιδόθηκε μέ ζῆλο στήν ἐπιδιόρθωση «τῶν ἤδη χρηζόντων ἐπισκευασίας» τμημάτων τῆς Μονῆς, γιά τήν ὁποία ὑπῆρχε πίστωση στήν Ἐθνική Τράπεζα κατατεθειμένη πρό εἰκοσαετίας.⁹³

Τόν Φεβρουάριο τοῦ 1892 τόν διαδέχτηκεν ὁ

ΑΝΘΙΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ (1892-1897)

Ὁ Ἄνθιμος (Ἀντώνιος κατά κόσμον) γεννήθηκε τό ἔτος 1827. Τήν 1η Ἰανουαρίου 1874 προσῆλθε στή Μονή τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, ὅπου καί πραγματοποιήθηκε ἡ ἀπόκασή του στίς 24 Φεβρουαρίου ἰδίου ἔτους. Μετά τήν προσάρτηση τῆς ἱστορικῆς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ στή Μονή τῆς Βρυσιανῆς, ὁ Ἄνθιμος καί οἱ λοιποὶ συμμαστές του ἐνεγράφησαν στή δύναμη τῆς Βρυσιανῆς. Ἡγουμένευσε σ' αὐτήν ἐπὶ μίαν πενταετία καί παραιτήθηκε στίς 16 Φεβρουαρίου 1897. Ὁ μητροπολίτης Σύρου μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 4747/1-3-1897 διαταγή του διέταξεν ὅπως ὁ Ἄνθιμος ἐξακολουθήσει νά διαμένει στό κελλί τοῦ ἡγουμένου.⁹⁴ Ἀπεβίωσε τήν 1η Ἰανουαρίου 1901.

ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ (1897-1902)

Τόν Ἄνθιμο Καρδίτση διαδέχτηκεν ὁ Ἰωαννίκιος Γραμματικῆς γιά τρίτη φορά στήν ἐπιστασία τῆς Μονῆς. Ἡγουμένευσεν ἐπὶ ὀλόκληρη πενταετία, μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1902.⁹⁵ Ἐπιχειμένων τότε τῶν ἐκλογῶν νέου ἡγουμενοσυμβουλίου, οἱ ὁποῖες ματαιώθηκαν μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 655/1902 Δ/γή τοῦ Ἀρχιεπ. Ἐπιτρόπου Σύρου, τοποθετήθηκε προσωρινό ἡγουμενοσυμβούλιο ὑπό τόν Φιλόθεο Τσιλιμπουνίδη.

ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΤΣΙΛΙΜΠΟΥΝΙΔΗΣ (1/3-16/5/1902)

Ὁ Φιλόθεος (Ἐμμανουήλ) Τσιλιμπουνίδης γεννήθηκε τό ἔτος 1847. Στίς 14 Σεπτεμβρίου 1872 προσῆλθε στή Μονή τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, μετά διετία δέ (20 Δεκεμ. 1874) ἔγινε ἡ ἀπόκασή του.

Ὁ διορισμός του ὡς προσωρινοῦ ἡγουμένου τῆς Βρυσιανῆς ἔγινε μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 6514/1-3-1902 Διαταγή τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σύρου. Ἡ ἐπανάληψη τῆς ἐκλογῆς ἡγουμένου ὀρίστηκε γιά τήν 21 Ἀπριλίου ἰδίου

93. Αὐτόθι, σελ. 101.

94. Αὐτόθι, σελ. 101-102.

95. Αὐτόθι, σελ. 102.

έτους «διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. 6525/14-3-1902 Δ/γῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σύρου» κατ' αὐτήν ἐξελέγησαν ὁ Γεράσιμος Σουδιανός, ἡγούμενος καί σύμβουλοι οἱ Ἰωαννίκιος Γραμματικῆς καί Ἄνθιμος Σιγάλας.

Ὁ Φιλόθεος παρέδωσε τήν προσωρινή ἡγουμενία του στίς 16 Μαΐου, αὐθημερόν δ' ἀπέστειλε «πρός τόν Ἀρχιεπίσκοπον Σύρου ἔχθεσιν ὑπηρεσίας κατά τό δίμηνον διάστημα» τῆς παραμονῆς του στό ἀξίωμα. Ἀπεβίωσε στίς 25 Ἰουνίου 1915.⁹⁶

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΟΥΔΙΑΝΟΣ (1902-1907)

Ὁ Γεράσιμος ἀνέλαβε, γιά δεύτερη φορά, τήν ἡγουμενία στίς 16 Μαΐου 1902. Αὐθημερόν δόθηκε ἀρνητική ἀπάντηση τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου στό ὑπ' ἀριθμ. 6553/1-5-1902 ἔγγραφο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σύρου «περί καταβολῆς δραχμῶν τουλάχιστον διακοσίων (200)... ὑπέρ τοῦ ἱερατικοῦ» γιατί τά οἰκονομικά τῆς Μονῆς δέν τό ἐπέτρεπαν γι' αὐτό ἄλλωστε ζητοῦσε τήν ἐκποίηση τῶν κτημάτων της στήν Ἀντίπαρο καί τή σύνοψη δανείου χιλίων δραχμῶν.

Στό ἀξίωμα τοῦ ἡγουμένου διατηρήθηκε μέχρι τῆς 6ης Μαΐου 1907, μετά δέ τριετία, στίς 25 Φεβρουαρίου 1910, ἀπεβίωσε σέ ἡλικία 84 ἐτῶν⁹⁷.

ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ (1907-1909)

Στίς 6 Μαΐου 1907 πραγματοποιήθηκαν ἀρχαιρεσίες γιά τήν ἀνάδειξη νέου ἡγουμενοσυμβουλίου. Κατ' αὐτές ἐξελέγη, γιά τέταρτη φορά, ἡγούμενος ὁ Ἰωαννίκιος Γραμματικῆς καί σύμβουλοι οἱ ἱερομονάχοι Γαβριήλ Κιουρῆς καί Φιλόθεος Τσιλιμπουνίδης.

Στίς 24 Ὀκτωβρίου 1907 τό, ὑπό τόν Ἰωαννίκιο, ἡγουμενοσυμβούλιο ἐζήτησε μέ ἀναφορά του πρὸς τόν Μητροπολίτη Σύρου τήν ἐπέμβαση του ἀναφορικά «μέ τό κλαπέν ἐγκόλπιο καί ἤδη κατεχόμενον ὑπό τοῦ ἐπισκόπου Δημητριάδος πρὸς ἐπιστροφήν εἰς τήν Μονήν ὡς καί περί ἐρευνήσεως καί ἐξευρέσεως μιᾶς ἀρχιερατικῆς ράβδου καί ἐνός ζεύγους δικηροτριχῆρων».

Μετά διετῆ παραμονή στήν ἡγουμενία ὁ Ἰωαννίκιος παραιτήθηκε τόν Φεβρουάριο 1909 καί τόν ἐπόμενο χρόνο ἀπεβίωσε πλήρης ἡμερῶν.⁹⁸

96. Αὐτόθι.

97. Αὐτόθι, σελ. 103.

98. Αὐτόθι, σελ. 103-104.

Ἐπὶ ἀνω ἀριστερά οἱ ἡγούμενοι Ἰωαννίκιος Γραμματικῆς, Γεράσιμος Σουδιανός,
Ἀβέρχιος Γεροντόπουλος καί Σταμάτιος Γαϊτάνος.

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ΓΑΪΤΑΝΟΣ (1909-1910)

Ὁ Σταμάτιος Γαϊτᾶνος γεννήθηκε τό ἔτος 1873. «Ἀπεφοίτησε τοῦ Γ' Γυμνασίου Ἀθηνῶν εἰς τάς 10-2-1889· ἐπάγγελμα πατρός: γεωργός. Διαγωγή: καλλίστη». Ἐν συνεχείᾳ διορίστηκε ὑπάλληλος στό Ὑπουργεῖο Ἑσωτερικῶν, ὅπου καί ὑπηρέτησεν ἐπί 20 χρόνια.⁹⁹ Ἀκολούθως προσήλθε στήν ἱερά Μονή τῆς Βρυσσιανῆς τῆς ὁποίας ἐκάρη μοναχός στίς 19-2-1909. Στίς 23 Μαΐου 1909 ὁ μητροπολίτης Σύρου Ἀθανάσιος τόν χειροτόνησε ἱεροδιάκονο. Πρεσβύτερος ἔγινε στίς 5 Ὀκτωβρίου 1914.

Ἡγούμενος τῆς Βρυσσιανῆς ἐκλέχθηκε τό ἔτος 1909 καί διετηρήθη στό ἀξίωμα μέχρι τῆς 20ης Ἰανουαρίου 1910.¹⁰⁰ Τόν διαδέχτηκε ὁ

ΑΒΕΡΚΙΟΣ ΓΕΡΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ (1910-1912)

Ὁ Ἀβέρκιος Γεροντόπουλος γεννήθηκε τό ἔτος 1829 καί ὡς κοσμικός ἔφερε τό ὄνομα Ἀπόστολος. Εἰσῆλθε στή Μονή τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ στίς 17 Ἰουλίου 1850 «μαθητεύσας καί δοκιμασθεῖς παρά τῶ γέροντι αὐτοῦ Ἀνθίμῳ Ραφελέτῳ». Ἡ ἀπόκασή του πραγματοποιήθηκε στίς 14 Νοεμβρίου 1854 «τῇ ἀδείᾳ τοῦ σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Σύρου Δανιήλ». Ἦταν εὐπαίδετος ἄνθρωπος καί ἔφερε τό ἀξίωμα τοῦ ἀρχιμανδρίτου.

Ἡγούμενος τῆς Κυρίας Βρυσσιανῆς ἀνέλαβε τό 1910 μέ ἐντολή τοῦ μητροπολίτου Σύρου καί ἐπί δύο χρόνια¹⁰¹. Στίς 29 Μαΐου 1912 παρέδωσε τήν ἡγουμενία στόν Ἄνθιμο. Ἀπεβίωσε στίς 5 Φεβρουαρίου 1915.

ΑΝΘΙΜΟΣ ΣΙΓΑΛΑΣ (1912-1917)

Γεννήθηκε στήν Οἶα τῆς Θήρας τό ἔτος 1855. Τό 1878 προσήλθε ὡς δόκιμος στή Βρυσσιανή τῆς ὁποίας ἐκάρη μοναχός στίς 10 Ἰουνίου 1883. Μετά τέσσερα χρόνια χειροτονήθηκε ἱεροδιάκονος, βραδύτερα δέ πρεσβύτερος καί ἀρχιμανδρίτης.

Ἡγούμενος διετέλεσεν ἐπί πέντε χρόνια, ἀπό τῆς 29ης Μαΐου 1912 μέχρις Ἀπριλίου 1917. Ἀπεβίωσε στίς 20 Ἰουλίου 1932 κατόπιν ἀσθενείας.¹⁰²

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ΓΑΪΤΑΝΟΣ (1917-1922)

Ὁ Σταμάτιος διαδέχτηκε τόν Ἄνθιμο στίς 12 Ἀπριλίου 1917 καί παρέμεινε στήν ἡγουμενία ἐπί πέντε χρόνια, μέχρι τοῦ ἔτους 1922.

99. «Σιφνιακά», 10 (2002), σελ. 97.

100. «Βρυσσιανή, 1966», σελ. 104-105.

101. Αὐτόθι, σελ. 105-106.

102. Αὐτόθι, σελ. 106.

Ὁ Σταμάτιος Γαϊτάνος ὑπῆρξεν ἄνθρωπος δυναμικοῦ χαρακτήρος, ἔτρεφε ἀπέραντη ἀγάπη γιὰ τὴ Βρυσιανή καὶ ὑπεστήριζε τὰ συμφέροντά της μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις του, γι' αὐτὸ καὶ ἔρχονταν σέ προστριβές μὲ ὅσους ἐπεδίωκαν νὰ τὰ σφετερισθοῦν. Ἦταν ὀξύθυμος, ὄχι ὅμως κακός. Γιὰ τὸν χαρακτήρα του αὐτὸν εἶχε τιμωρηθεῖ πολλές φορές. Ὅταν λ.χ. τὸ ἔτος 1937 θεώρησεν ὅτι ὁ μητροπολίτης Σύρου αἰμίμηστος Φιλάρετος Ἰωαννίδης ἀδιαφοροῦσε γιὰ τὰ ζητήματα τῆς Μονῆς, ἔγραψε παράτυπα ἀπ' εὐθείας στὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ὅταν ὁ Σύρου πληροφορήθηκε τὸ γεγονός τοῦ ἐπέβαλε «δεκαήμερον ἀργίαν ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας μὲ ἀνάλογον στέρησιν τοῦ ἐπιδόματός» του.

Ὁ παπα-Σταμάτης, μία δυναμική, πράγματι, προσωπικότητα, ἀγωνίστηκε μὲ σθένος γιὰ τὴ διατήρηση τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς, καλλιεργοῦσε μάλιστα τοὺς ἀγρούς της ὁ ἴδιος. Ἡ βατότητα τοῦ δρόμου πρὸς τὸ μοναστήρι τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ στό Βουνό ἀναγνωρίζεται ὡς ἔργο τοῦ παπα-Σταμάτη. Τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του ὑπῆρξαν, δυστυχῶς, ὀδυνηρά λόγῳ βαρυτάτης ἀσθενείας. Ἀναπαύθηκε στίς 26 Μαρτίου 1953.¹⁰³

ΓΑΒΡΙΗΛ ΚΟΡΕΣΣΗΣ (1922)

Κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 5262/22-3-1922 Δ/γῆς τοῦ μητροπολίτου Σύρου, πραγματοποιήθηκε στίς 24 Ἀπριλίου ἰδίου ἔτους ἡ ἐκλογή νέας μοναστηριακῆς ἀρχῆς μὲ ἡγούμενο τὸν Γαβριήλ Κορέσση.

Ὁ κατὰ κόσμον Μιχαήλ Κορέσσης γεννήθηκε στὴ Σύρο τὸ ἔτος 1858. Στὴ Βρυσιανή ἐγγράφηκε ὡς δόκιμος συνεπεία τῆς ὑπ' ἀριθμ. 269/1916 Δ/γῆς τοῦ μητροπολίτου, ἡ δ' ἀπόκασή του σέ μοναχὸ κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 666/20-10-1916 ὁμοίας. Τότε ἐπῆρε τὸ ὄνομα Γαβριήλ.

Στὴν ἡγουμενία παρέμεινε μόνον ἐπὶ πέντε μῆνες, μετὰ τοὺς ὁποῖους παραιτήθηκε λόγῳ ἀσθενείας.¹⁰⁴ Τὸν διαδέχτηκε ὁ

ΜΟΔΕΣΤΟΣ ΑΡΜΑΚΟΛΛΑΣ (1922-1924)

Γεννήθηκε τὸ ἔτος 1893 καὶ ἔγινε μοναχὸς στὴ Μονὴ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης τοῦ Ὄρους Σινᾶ, πρεσβύτερος δὲ στὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐφερε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιμανδρίτη. Στὴ δύναμη τῶν μοναχῶν τῆς Βρυσιανῆς ἐγγράφηκε δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθμ. 5610/31.8.1922 Δ/γῆς τοῦ μητροπολίτου Σύρου. Τὴν ἡγουμενία ἀνέλαβε στίς 21 Ὀκτωβρίου

103. Αὐτόθι, σελ. 106-108.

104. Αὐτόθι, σελ. 108.

ιδίου έτους σύμφωνα μέ τό ύπ' αριθμ. 5861/15-10-1922 διοριστήριο έγγραφο τοῦ μητροπολίτου καί μάλιστα «προσωρινῶς».¹⁰⁵ Διετηρήθη ὁμως μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1924, ὅποτε τόν ἀντικατέστησε ὁ ἀρχιμανδρίτης

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΑΡΑΚΗΣ (1924-1930)

Ἀρχιμανδρίτης (ἐξ ἱερέων ἐν χηρείᾳ) ὁ Γεώργιος Καλαράκης γεννήθηκε στή Σίφνο. Στή δύναμη τῶν ἀδελφῶν τῆς Μονῆς ἐγγράφηκε μέ τήν ύπ' αριθμ. 7206/1922 ἐντολή τοῦ μητροπολίτου μέ προηγούμενη αἴτηση τοῦ ἡγουμενοσυμβουλίου. Τήν ἡγουμενία ἀναδέχτηκε τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1924.

Ἐπί τῶν ἡμερῶν τῆς ἡγουμενίας του ἡ Μονή προσέφερε στό κοινό τῆς Σίφνου ἐξαιρετικές ὑπηρεσίες μέ δωρεές ἀκινήτων μετά φρεάτων γιά τόν ποτισμό ζῶων, διάθεση ἔκτασης στή θέση «Μαρούσα» γιά τήν ἀνέγερση ἐργοστασίου παραγωγῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας καθώς καί τρία στρέμματα στή θέση «Ἀράδες» γιά τήν ἀνέγερση Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1930 παραιτήθηκε τῆς ἡγουμενίας¹⁰⁶ καί κατά τή διεξαγωγή ἐκλογῶν ἀνάδειξης νέου ἡγουμενοσυμβουλίου στίς 16 Νοεμβρίου 1930 ἡγούμενος ἐκλέχθηκεν ὁ

ΑΝΘΙΜΟΣ ΣΙΓΑΛΑΣ (1930-1932)

Καί σύμβουλοι οἱ Σταμάτιος Γαϊτᾶνος καί Ἀντώνιος Κατραναῖος. Στήν ἡγουμενία παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του (Ἰούλιος 1932).¹⁰⁷

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΑΡΑΚΗΣ (1932-1937)

Μετά τόν θάνατο τοῦ Ἀνθιμου Σιγάλα, ἡ ἡγουμενία ἀνατέθηκε προσωρινά στόν προηγούμενέυσαντα ἀρχιμανδρίτη Γεώργιο Καλαράκη. Ἡ προσωρινή αὐτή ἡγουμενία του διήρκεσεν ἐπί ὀλόκληρη πενταετία. Τήν ἐπιστασία τῆς Μονῆς παρέδωσε στόν μοναχό Αὐγουστῖνο Κουρεμπέτη κατόπιν τῆς ἀπό 12-4-1937 ἐντολῆς τοῦ μητροπολίτου Σύρου.¹⁰⁸

ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΚΟΥΡΕΜΠΕΤΗΣ (1937-1944)

Ὁ Αὐγουστῖνος (κατά κόσμον Ἀθανάσιος) γεννήθηκε τό ἔτος 1907 στόν Πολύγυρο - Χαλκιδικῆς καί ἔγινε μοναχός στή μονή Βατοπεδίου

105. Αὐτόθι, σελ. 108-109.

106. Αὐτόθι, σελ. 109-111.

107. Αὐτόθι, σελ. 111.

108. Αὐτόθι, σελ. 111-112.

του Ἁγίου Ὁρους. Στή δύναμη τῶν μοναχῶν τῆς Βρυσιανῆς ἐγγράφηκε στίς 19 Ἀπριλίου 1937 μέ ἐντολή τοῦ μητροπολίτου Σύρου καί αὐθημερόν ἀνέλαβε τήν ἡγουμενία. Κατά τή διάρκεια τῆς θητείας του συνέπεσαν ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος καί ἡ ἐχθρική κατοχή τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Σίφνου βέβαια. Κατά τή δυσχερῆ αὐτήν περίοδο ὁ Αὐγουστίνος, ὅπως λέγεται, δέν ἄφηκε καλό ὄνομα. Τήν ἡγουμενία του ἀνέκοφεν ὁ θάνατος τήν 14ην Ἰανουαρίου 1944 «ἐπισυμβάς περί ὥραν 3ην μ.μ. συνεπεία δυστυχήματος ἐκ πτώσεως ἦν ὑπέστη ἀσχολούμενος εἰς ὑπηρεσίαν τῆς μονῆς τήν 9ην Ἰανουαρίου ἐ.ἐ.». ¹⁰⁹

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΑΡΑΚΗΣ (1944-1948)

Μετά τόν θάνατο τοῦ Αὐγουστίνου ἡ ἡγουμενία ἀνατέθηκε, καί πάλι προσωρινά, στόν ἀρχιμανδρίτη Γεώργιο Καλαράκη. Ἡ προσωρινή ἐπιστοασία του ἔληξε στίς 31 Δεκεμβρίου 1948, κατά τήν ὁποία παρέδωσε στόν Νικόλαο Σαραντινό, πρεσβύτερον ἐν χηρεία καί ἀρχιερατικόν ἐπίτροπον Σίφνου.

Ὁ Γεώργιος Καλαράκης ἀπεβίωσε τήν 21η Μαρτίου 1950. ¹¹⁰

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΑΡΑΝΤΙΝΟΣ (1949-1956)

Ὁ Νικόλαος Σαραντινός γεννήθηκε στό χωριό Καταβατή τῆς Σίφνου τό ἔτος 1888. Ἔτυχε πανεπιστημιακῆς μορφώσεως καί χειροτονήθηκε πρεσβύτερος τό ἔτος 1929. Ἀπό τῆς 25ης Αὐγούστου 1930 ἀσχοῦσε στή Βρυσιανή καθήκοντα γραμματέως. Μετά τόν θάνατο τῆς συζύγου του (1948) ἔγινε ἀρχιμανδρίτης καί Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος Σίφνου. Ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα εὐλαβοῦς ἱερέως, ἐξαιρετος ὁμιλητής καί σπουδαῖος φιλόσοφος. Ἡ ἡγουμενία του στή Βρυσιανή, τήν ὁποία κατεῖχε προσωρινῶς, διεκόπη μέ τόν θάνατό του στίς 31 Δεκεμβρίου 1956. ¹¹¹

ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ ΧΑΒΙΑΡΗΣ (1957-1963)

Ὁ Θεόκλητος Χάβιαρης γεννήθηκε τό ἔτος 1918 στόν Πειραιᾶ, ὅπου καί διήκουσε τά μαθήματα τῆς στοιχειώδους καί μέσης ἐκπαιδεύσεως. Τό 1941 ἐγγράφηκε στή Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀλλ' ὅταν χειροτονήθηκε διάκονος στίς 19 Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους, ζήτησε καί μετεγγράφηκε στή Θεολογική Σχολή. Ἐπί ἑννέα ἔτη

109. Αὐτόθι, σελ. 112.

110. Αὐτόθι, σελ. 112.

111. Αὐτόθι, σελ. 112-113.

υπηρέτησεν ὡς διάκονος σέ ναούς τοῦ Πειραιᾶ καί στίς 25 Νοεμβρίου 1950 προχειρίσθη σέ πρεσβύτερο καί ἀρχιμανδρίτη. Ὑπηρέτησε στήν Ἐλασσόνα, στήν Κύθνο (1954-1956) καί ἀκολούθως στή Σίφνο (1 Ἰανουαρ. 1957) ὡς ἐφημέριος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἐξαμπέλων, ἀρχιερατικός ἐπίτροπος καί ἡγούμενος τῆς Κυρίας Βρυσσιανῆς μέχρι τῆς 13ης Νοεμβρίου 1963, ὁπότε μετετέθη στόν Πειραιᾶ.

Κατά τήν ἐξαετῆ ἡγουμενία του ἄρχισε ἡ κίνηση τῆς κτιριακῆς ἀποκατάστασης τῆς Μονῆς ἀπό τά πενιχρά ἔσοδά της ἐπεσχεύασε τό ἡγουμενεῖο, συγκέντρωσε σέ ἐνιαῖο χῶρο τόν κειμηλιακό θησαυρό της καί ἐπανεφέρε τήν, κατά τήν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, τελουμένην ἑορτήν τῆς Ἀγάπης. Σ' αὐτόν ὀφείλεται καί ἡ ἀνακάλυψη τοῦ Β' Κώδικα τῆς Μονῆς σέ ὑπόγειον χῶρο της κατά τόν καθαρισμό του.¹¹²

ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ (1963-1967)

Ὁ Ἰάκωβος (κατά κόσμον Ἰωάννης) Παπανικολόπουλος γεννήθηκε τό ἔτος 1918 στήν ἀποστολική πόλη τῶν Πατρῶν ὅπου καί ἔλαβε τή στοιχειώδη ἐκπαίδευση καί στήν Ἀθήνα τή Μέση. Κατά Σεπτέμβριο τοῦ 1941 εἰσῆλθεν, ὡς δόκιμος μοναχός, στή Μονή τῆς Ἁγίας Λαύρας Καλαβρύτων καί ἀπ' αὐτήν στή Μονή τῶν Ἁγίων Θεοδώρων Καλαβρύτων ὅπου ἐκάρη μοναχός στίς 6 Αὐγούστου 1942. Στίς 25 Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους χειροτονήθηκε διάκονος καί ὑπηρέτησε στήν Πάτρα, στόν ναό τοῦ Πρωτοκλήτου (1944-1946) καί ἀκολούθως στήν Ἀθήνα (1946-1950). Τό 1951 χειροτονήθηκε πρεσβύτερος (ἀρχιμανδρίτης). Ὑπ' αὐτήν τήν ιδιότητα ὑπηρέτησε στή μητρόπολη Φωκίδος καί ἀκολούθως τῆς Σύρου (στήν Κέα καί Σέριφο) ἀπό τοῦ 1957-1963. Στή Σίφνο διαδέχτηκε τόν Θεόκλητο Χάβιαρη ὡς ἀρχιερατικός ἐπίτροπος, ἐφημέριος Ἀγ. Νικολάου Ἐξαμπέλων καί ἡγούμενος τῆς Βρυσσιανῆς.¹¹³

ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑΣ 1967-1979

ΜΕΘΟΔΙΟΣ ΚΑΡΠΟΓΙΑΝΝΗΣ 1980-1981

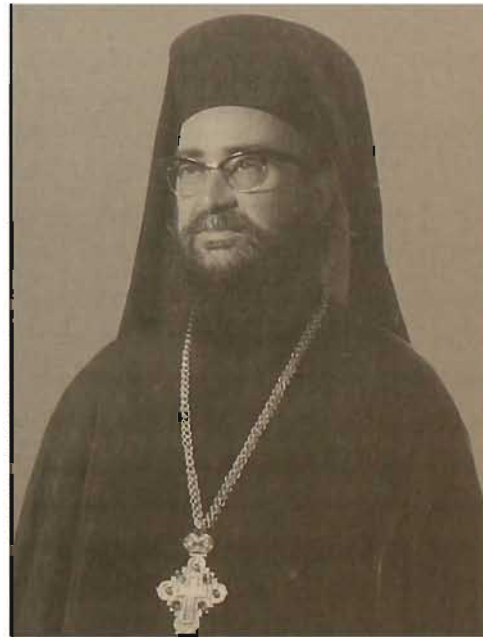
ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ 1981-1989

ΙΩΑΝΝΙΚΙΟΣ ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ 24/5/1989

112. Αὐτόθι, σελ. 113-114.

113. Αὐτόθι, σελ. 114-116.

Άπό άνω άριστερά οί ήγούμενοι Γεώργιος Καλαράκης, Νικόλαος Σαραντινός,
Θεόκλητος Χάβιαρης καί Ίάκωβος Παπανικολόπουλος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

ΤΑ ΜΕΤΟΧΙΑ ΤΗΣ ΒΡΥΣΙΑΝΗΣ

Στήν κτηματική περιουσία τῆς Κυρίας Βρυσιανῆς περιέχονταν καί τά μετόχια τῆς ἐπί τῆς Σίφνου καί τῆς Ἀντιπάρου. Ἀπό τά πρῶτα χρόνια τῆς λειτουργίας τῆς, ὁ Βασίλειος Λογοθέτης φρόντισε νά ἐνοικιασθεῖ ἀπ' αὐτήν ὀλόκληρη ἡ μετοχιακή περιουσία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Θεολόγου Πάτμου στό νησί (1646), στήν ὁποία περιλαμβάνονταν καί ἐκκλησίες «*σῶτήρα καί ἅγιοι ἀνάργυροι καί ἄλλαι*»,¹ ἄγνωστο πόσες καί ποιές. Οἱ καταβολές τῶν ἐνοικίων πρὸς τή Μονή τοῦ Θεολόγου, κατά τά ἤδη ἐκτεθέντα, συνεχίστηκαν ἀδιαλείπτως ἐπί ἕναν καί μισό αἰῶνα, μέχρι καί τοῦ ἔτους 1797. Τότε, ἀφοῦ ἡ Βρυσιανή ἀπέκτησε μέ ἀγορά καί τό ἱερό προσκύνημα τῆς Παναγίας Χρυσοπηγῆς, ζήτησε μέ «*ἐπιστολήν ἐσφράγιστον τῶν ἐν αὐτῇ συνασχυμένων πατέρων*» ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τήν ἀνανέωση τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας τῆς μέ ἔκδοση νέου σιγιλλίου, προκειμένου νά περιληφθεῖ σ' αὐτό καί ἡ κυριότητά τῆς ἐπί τῆς Χρυσοπηγῆς.

Ἀκόμη, φαίνεται πῶς ζητήθηκε καί ἡ ἀπαλλαγή τῆς ἀπό τήν ὑποχρέωση καταβολῆς τοῦ ἐνοικίου στόν Θεολόγο τῆς Πάτμου, ἀφοῦ ἡ ἐπί 150ετία πληρωμή του εἶχε ξεπεράσει κατά πολύ τήν ἀξία τῶν ἀκινήτων πού εἶχαν ἐνοικιασθεῖ ἀπό τό 1646. Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε', ἐξετίμησεν ὡς δίκαια τά αἰτήματα τῆς Βρυσιανῆς καί προῆλθε, κατά Μάϊον τοῦ 1798, στήν ἔκδοση σιγιλλίου, ἀφοῦ πρῶτα «*ἐπληροφορήθη ὅτι ἀληθῶς (ἡ Χρυσοπηγή) ἐστὶ μετόχιον τοῦ μοναστηρίου τούτου ἀπό μαρτυρίας τοῦ Ἱερωτάτου μητροπολίτου Παροναξίας κύρ Νεοφύτου καί τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Σαντορίνης κύρ Γαβριήλ*». ² Οἱ δύο αὐτοί ἱεράρχες εἶχαν ἐπισκεφθεῖ τή Σίφνο τόν προηγούμενο χρόνο (1797) ὡς πατριαρχικοί ἔξαρχοι καί πραγματοποιοῖσαν ἐλέγχους στά

1. «*Βρυσιανή, 1981*» σελ. 52.

2. Φιλαρέτου Α. Βιτάλη, ἀρχμ., Ἀνέκδοτον σιγιλλιον τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Γρηγορίου Ε' περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Βρύσεως Σίφνου, Κυκλαδικά, 1 (Σύρος, Σεπτ.-Ὀκτ. 1956), τεῦχος 50, σελ. 229 ἐπ.

τέσσερα πατριαρχικά σταυροπήγια του νησιού. Καταγράφοντας (21 Σεπτεμβρίου 1797) στον Κώδικα Β' της Μονής «άπαντα τὰ χωράφια καί ἀμπέλια, τὰ ὅσα περ τήν σήμερον κέχτηται τό παρόν σταυροπηγιακόν πατριαρχικόν μοναστήριον τῆς βρύσης», σημείωσαν:

«ἡ Παναγία ἡ Χρυσοπηγή μέ κελλία καί μέ τήν περιοχὴν τῆς, μετόχι τοῦ μοναστηρίου, ὅπερ ἐστὶ ἀγορά ἀπό τὰ παιδιὰ τοῦ παπᾶ Ἱερώνυμου Ζαμπέλη».³

Στό σιγίλλιο του λοιπόν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε' διεσαφήνισεν ὅτι «τό ἱερόν καί σεβάσμιον μοναστήριον, τό σεμνηνόμενον τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου, ἐπιλεγόμενον τῆς βρύσης, μετά τοῦ μετοχίου αὐτοῦ τῆς Παναγίας Χρυσοπηγῆς τῆς ἐν τῷ πόρτῳ Φάρῳ εἰς τόν κάβον τοῦ αὐτοῦ νησιού, ... μετά πάντων τῶν πραγμάτων καί κτημάτων αὐτοῦ, κινητῶν τε καί ἀκινήτων καί τῶν ἀφιερωμάτων αὐτοῦ, ὑπάρχει καί λέγεται καί παρά πάντων γινώσκεται, ὡς ἀνέκαθεν, οὕτω καί εἰς τόν ἐξῆς ἅπαντα χρόνον, πατριαρχικόν καί σταυροπηγιακόν, ἀδούλωτον, ἀκαταπάτητον καί ὅλως ἀνεόκλητον... λόγῳ δέ ὑποταγῆς ἀποδιδῶ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀπαραιτήτως γρόσια πεντήκοντα, μηδ' ὅλως εἰς το ἐν Πάτμῳ μοναστήριον, ἀλλ' εἰς μόνην τήν Μεγάλην Ἐκκλησίαν...».⁴

Μέ τό σιγίλλιο αὐτό ἀπεκόπη ὀριστικά ἡ ἐξάρτηση τῆς Βρυσιανῆς ἀπό τῆ Μονῆ τῆς Πάτμου καί ἀναγνωρίστηκε ἡ πλήρης ἀνεξαρτησία καί αὐτονομία τῆς.

Α. ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΧΡΥΣΟΠΗΓΗ

1. Ἱστορικό ἀνίδρυσης

Τό ἱστορικό τῆς ἀνίδρυσης τοῦ προσκυνήματος - ἱεροῦ ναοῦ Παναγίας τῆς Χρυσοπηγῆς Σίφνου ἔχομε σέ χειρόγραφο ἔτους 1677 τοῦ λογίου Κρητικοῦ ἱερομονάχου Παρθενίου Χαιρέτη, πνευματικοῦ τῆς γυναικείας Μονῆς τοῦ νησιοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἐπιλεγομένου Μογχοῦ. Ἐγραφε τοῦτος ὅτι, ὅπως κάθε Σιφνιός ἐπιθυμοῦσε «νά ἔχη εἰς τήν ἐξουσίαν ἑαυτοῦ ναόν ἢ εὐκτήριον οἶκον, ἵνα τόν φωταγωγῆ καί νά τόν θυμιᾷ ἐν ταῖς ἀργείαις ἡμέραις καί νά κάνη ἐκεῖσε λειτουργίας καί ὀλοκλήρους ἐορτάς, ὅσας δύναται...», ἔτσι καί ἕνας εὐσεβῆς χριστιανός, ὁ Νικόλαος Πιτζινῆς, «εἶχε πόθον νά κτίσῃ καί αὐτός ἢ ναόν, ἢ εὐκτήριον οἶκον». Γιά τήν ἱκανοποίηση τοῦ σκοποῦ του ἀνεζήτησε καί τελικά ἐπέλεξε τήν τοποθεσία ὀνομαζομένην «χομμένος κάβος ἢ νησιδίον, πρό τῆς ἐμβασίας τοῦ λιμένος τῆσδε τῆς νήσου,

3. Βλ. στόν παρόντα τόμο «Ὁ Κώδικας Β' τῆς Μονῆς Βρύσεως», σελ. 83-110

4. Βιτάλη, ὀ.π.π.

οὗτος δέ ὀλικῶς Φάρος λέγεται», δηλαδή τή θέση στήν ὁποία βρίσκεται ὁ ναός μέχρι σήμερα.

Ὁ «κομμένος κάβος» τότε ἦταν κατάφυτος μέ σχοίνους καί ἄλλα ἀγριόχορτα καί ὁ Πιτζινῆς, βοηθούμενος καί ἀπό ἄλλους πιστούς (μεταξύ τῶν ὁποίων καί «ὁ ἐν ἱερεῦσιν εὐλαβέστατος Ἰωάννης ὁ Ζαμπέλης»), ἐπιδόθηκε στόν καθαρισμό τοῦ χώρου προκειμένου νά γίνει δυνατή ἡ ἀνέγερση μικροῦ ναοῦ («εὐκτηρίου οἴκου»). Κατά τήν πρόοδο τῆς ἀναγκαίας αὐτῆς ἐργασίας καί πρός μεγάλην ἐκπληξή τους «βλέπουσι τινά θεμέλια ἐπί τοῦ τόπου μικροῦ τινός ναοῦ... ὅσον τρισί πήχεσι» μήκους, ἐπάνω στά ὁποῖα καί ἀνήγειραν τόν νέο ναῖσκο. Δηλαδή, στά θεμέλια προϋπάρξαντος ἐκεῖ (ἀγνώστου μέχρι τότε) ναοῦ, ἀνήγειρεν ὁ Πιτζινῆς τόν «εὐκτήριον οἶκον» του καί ἀνέθεσε στόν ἱερέα Ἰωάννη Ζαμπέλη νά τόν ἐφημερεύει. Ὁ ναῖσκος τιμήθηκε στό ὄνομα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Ζωοδόχου Πηγῆς, ἀργότερα δέ «τινές εὐλαβεῖς συνεργήσαντες, ἐν ἄλλαις τρισίν (πήχεσιν) ἐμάκρυναν» τό οἰκοδόμημα, ὥστε τοῦτο ἔγινε μήκους ἕξι πήχεων.⁵

2. Ὁ χρόνος τῆς ἀνίδρυσης

Ὁ Παρθένιος Χαιρέτης δέν μᾶς παραδίδει τόν χρόνο ἀνέγερσης τοῦ πρώτου ναῖσκου τῆς Χρυσοπηγῆς. Θεωροῦμε ὅμως ὅτι ὁ Πιτζινῆς πραγματοποίησε τήν ἐπιθυμία του μέσα στή δεκαετία 1635-1645. Τοῦτο δ' ἐπειδή κατ' αὐτήν ἄρχισαν νά ἀνεγείρονται ἀπό τούς ὀρθοδόξους κατοίκους πολυάριθμοι ναοί καί ναῖσκοι, μετά τήν ἐμπέδωση τοῦ αἰσθήματος κατακυριαρχησῆς τους στόν τόπο τους καί τῆς ὀριστικοποίησης τοῦ ἀδυνατοῦ ἐπιστροφῆς τῶν μέχρι πρό τινας (1617) καθολικῶν ἡγεμόνων τους τοῦ Οἴκου τῶν Γοζαδίνων. Μάλιστα, ἡ ἀνέγερση τότε ναῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Δόγματος, ἐρμηνεύεται καί ὡς ἔκφραση πολιτικῆς ἀντιπαράθεσης πρός τούς ἐναπομείναντες κατοίκους τοῦ Λατινικοῦ ὁμοίου καί, κυρίως, τούς περιερχομένους τά νησιά καθολικούς ἱεραποστόλους - προπαγανδιστές τοῦ Βατικανοῦ. Τῆς πολιτικῆς αὐτῆς κίνησης στή Σίφνο προεξῆρχεν ὁ μεγαλέμπορος Βασίλειος Λογοθέτης καί Σίφνιοι ἀγιορεῖτες ἱερομόναχοι, οἱ ὁποῖοι, μέ ἔγκριση τῶν ἱερῶν κοινοτήτων τῶν Μονῶν τους, εἶχαν ἐπιστρέψει καί ἐγκατασταθεῖ μόνιμα γι' αὐτόν τό σκοπό στή γενέτειρά τους. Ὁ Λογοθέτης ἀνήγειρε τότε μέ δαπάνες του «τέσσερις-πέντε περικαλλεῖς ναούς», ἀλλά καί τή μεγάλη ἀνδρική Μονή τῆς Παναγίας Βρυσιανῆς καί οἱ ἀγιορεῖτες τίς μικρές Μονές τοῦ Ἁγίου Ἀρτεμίου καί τοῦ Ἁγίου Ἀντίπα, κέντρα κατά τοῦ Λατινικοῦ προπαγανδισμού.⁶

Κατά τήν ἐποχή ἀνέγερσης τοῦ πρώτου ναῖσκου τῆς Χρυσοπηγῆς, ὁ

5. Θεοδοσίου Κ. Σπεράντσα, *Ἡ Παναγία ἡ Χρυσοπηγή τῆς Σίφνου*, Ἀθήναι 1949.

6. «Σιφνιακά», 6 (1998), σελ. 31 καί 9 (2001), σελ. 91 ἐπ.

Παρθένιος Χαιρέτης πρέπει νά μήν εἶχε ἀκόμη ἐγκατασταθεῖ στή Σίφνο, γι' αὐτό καί δέν γνώριζε τίς λεπτομέρειες τῆς ἀνοικοδόμησής του ἀπό τόν Πιτζινῆ. Τίς πληροφορήθηκε μεταγενέστερα καί μάλιστα μετά τό 1645, ὅταν δηλαδή τοῦτος ἀναγκάσθηκε νά ἐγκατασταθεῖ στή Σίφνο ἐγκαταλείποντας τήν πατρίδα του Χανιά, λόγω τοῦ Κρητικοῦ πολέμου (1645-1669), γιά νά διασωθεῖ ἀπό τή μανία τῶν Τούρκων.⁷ Εἶχε ὅμως γνωρίσει τόν Πιτζινῆ σέ μεγάλην ἡλικία, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος, «ὅτι δέν εἶναι πολλοί χρόνοι περασμένοι ἀφοῦ ἐν Κυρίῳ κεκοίμηται, δύο ὅμως ἐκείνου θυγατέρες καί ἄλλοι αὐτοῦ συγγενεῖς (ἀπό τούς ὁποίους, πολύ πιθανόν, πληροφορήθηκε τά τῆς ἀνέγερσης τοῦ ναῖσκου ὅταν ἄρχισε νά γράφει τό βιβλίο του γιά τά θαύματα τῆς Χρυσοπηγῆς) ζῶσιν ἔτι τήν σήμερον ὅπου γράφομεν κατά τό *ἄχοζ'* (=1677) σωτήριον ἔτος»,⁸ σημείωσεν ὁ Χαιρέτης.

3. Κτιριακές ἐπεκτάσεις - ἐπεμβάσεις

Ὁ τριῶν πήχεων ναῖσκος τοῦ Πιτζινῆ, στόν ὁποῖο λίγο ἀργότερα προστέθηκε ἕνα ἀκόμη τμήμα ἄλλων τριῶν πήχεων, ὅπως ἔγραφεν ὁ Χαιρέτης, ἄρχισε νά προσελκύει τούς εὐσεβεῖς χριστιανούς «ἀφοῦ διεκωδωνήθησαν τά θαύματα τά ἐκεῖσε τελούμενα» διά τῆς χάριτος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.⁹ Στό ναό ἐφημέρευε πάντοτε ὁ παπα-Ἰωάννης Ζαμπέλης μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος λίγα χρόνια πρό τοῦ 1677. Στήν ἐφημερία τόν διαδέχτηκε «ὁ παπα-κύρ Ἰερώνυμος, ὁ καί Ροῦσος ἐπικεκλημένος»,¹⁰ σύζυγος ἐγγονῆς τοῦ Ἰωάννη Ζαμπέλη. Πρό τοῦ ἔτους 1675 «ὁ ἱερεύς Ἰερώνυμος... συνδρομή καί ἀντιλήφει [συμπολιτῶν του], ἕνα οἶκον κοινόν ἔκτισε (=βοηθητικόν οἶκημα) διά μικράν ἀνάπαυσιν τινῶν ἀπ' ἐκείνους ὅπου ἐκεῖ διανυκτερεύουν εἰς τάς ἑορτασίμους ἡμέρας».¹¹ Τό «ἔκτισεν ἐκεῖ σιμά εἰς τό Κόμμα» ἦταν δέ «ἕνα σπίτι μέ θόλον» κατάλληλο γιά τήν ἐξυπηρέτηση καί τό ξαπόστασμα τῶν πολλῶν προσκυνητῶν πού κατέφθαναν ἐκεῖ γιά νά ζητήσουν τή βοήθεια τῆς Παναγίας.¹²

Τό ἔτος 1675, ὁ παπα-Ἰερώνυμος Ροῦσος «καί πολλοί ἄλλοι χριστιανοί... ἀφοῦ τό πρότερον ἀπό θεμελίων ἐχαλάσθη τό μικρόν οἰκίδιον... μέγα ναόν... εὐπρεπῶς» ἀνήγειραν. Στό νέο μεγάλο τρί-

7. Ἄγαμ. Τσελίκα, *Παρθένιος Χαιρέτης* κ.λπ., Τεύχη τοῦ Ε.Λ.Ι.Α., Ἀθήνα 1986, τόμος 1ος, σελ. 21 ἐπ.

8. Σπεράντσα, ὅ.π.π., σελ. 40.

9. Αὐτόθι, σελ. 41.

10. Αὐτόθι.

11. Αὐτόθι, σελ. 42.

12. Αὐτόθι, σελ. 56.

κογχο ναό «ἐνιδρύθησαν καί ἀνηγέρθησαν τρία μεγάλα θυσιαστήρια ἐν τρισὶ προθέσεσιν ἔνδον τοῦ ἁγίου βήματος ἵνα λειτουργοῦσιν οἱ ἀνατολικοὶ κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας... Ἄλλο δὲ θυσιαστήριον, τέταρτον, εὐπρεπίζει ἀπέξω τοῦ ἁγίου βήματος τὸν θεῖον ναόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἱερουργοῦσιν οἱ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας τρόφιμοι ἱερεῖς κατὰ τὴν ἐκείνων συνήθειαν καὶ τάξιν».¹³

4. Ἡ ἀνέγερση τοῦ Λατινικοῦ βήματος (άλταρίου)

Ἡ καθιέρωση τοῦ Λατινικοῦ βωμοῦ στό ναό τῆς Χρυσοπηγῆς πραγματοποιήθηκε ἀπό τὸν Κορσικανὸ πειρατὴ Ἰωάννη Μαρία Κάρντι, κατὰ τὰ ἄλλα «εὐσεβῆ» καθολικόν. Κατὰ τὰ ἀναφερόμενα στὴν ἔκθεση (Μαΐου 1678) τοῦ ἀποστολικοῦ ἐπισκέπτη Angelo Venier, ἐπισκόπου Τήνου, ὁ πειρατὴς αὐτός, μέ ἔγγραφο τῆς 19 Φεβρουαρίου 1674 (φαίνεται πῶς ἀπὸ τότε εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἀνέγερση τοῦ νέου μεγάλου ναοῦ) προικοδότησε τὸν Λατινικὸ βωμὸ μέ 100 ρεάλια γιὰ τὴ συντήρησή του μέ τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐπένδυθουν τὰ χρήματα σέ ἀριθμὸ ἀκινήτων ἐπὶ τῆς Σίφνου.¹⁴ Εἶναι ὁ ἴδιος «εὐσεβῆς» πειρατὴς, ὁ ὁποῖος ἀνήγειρε καθολικὴ ἐκκλησία καὶ στό νησί τῆς Κύθνου.¹⁵

Τὰ χρήματα τοῦ εὐεργετήματός του παρέδωσε ὁ Κάρντι στὸν καθολικὸ ἐπίσκοπο Μήλου καὶ τοποτηρητὴ Σίφνου Ἰωάννη Ἀντώνιο Καμίλλη προκειμένου νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἐπένδυσή τους μέσα σέ τρεῖς μῆνες. Ὁ Καμίλλης ὅμως χρησιμοποίησε τὰ χρήματα γιὰ τὴν ἱκανοποίηση ἐπείγουσων οικονομικῶν ὑποχρεώσεων του καὶ δέν πραγματοποίησε τὴν ἐπένδυση ἐπὶ τρία χρόνια. Φαίνεται πῶς ὁ πειρατὴς ἀνέχθηκε τὴν ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ ἐπισκόπου Μήλου, ἀναγνωρίζοντας τίς μεγάλες οικονομικὲς ἀνάγκες του· ἄλλωστε, τὸ εἰσόδημα τῆς ἐπένδυσης τῶν 100 ρεαλιῶν θὰ περιέρχονταν, κατὰ τὴν ἐπιθυμία τοῦ Κάρντι, στὸν Καμίλλη ἐφ' ὅρου ζωῆς του, προκειμένου τοῦτος νὰ τελεῖ ἀριθμὸ λειτουργιῶν ἑτησίως. Ὅταν ὅμως παρῆλθε τριετία χωρὶς νὰ πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐπένδυση, ὁ Κάρντι, εὐρισκόμενος, προφανῶς, καὶ πάλι στὴ Σίφνο, «μέ γράμμα τῆς 8 Φεβρουαρίου 1677» ἀνέθεσε ἐκ νέου στὸν Καμίλλη τὴν ἐντὸς τριμήνου ἀπόκτηση ἀκινήτου, διαφορετικὰ θὰ ἐξέπιπτε τοῦ εὐεργετήματος τῶν ἐσόδων τῆς ἐπένδυσης.¹⁶

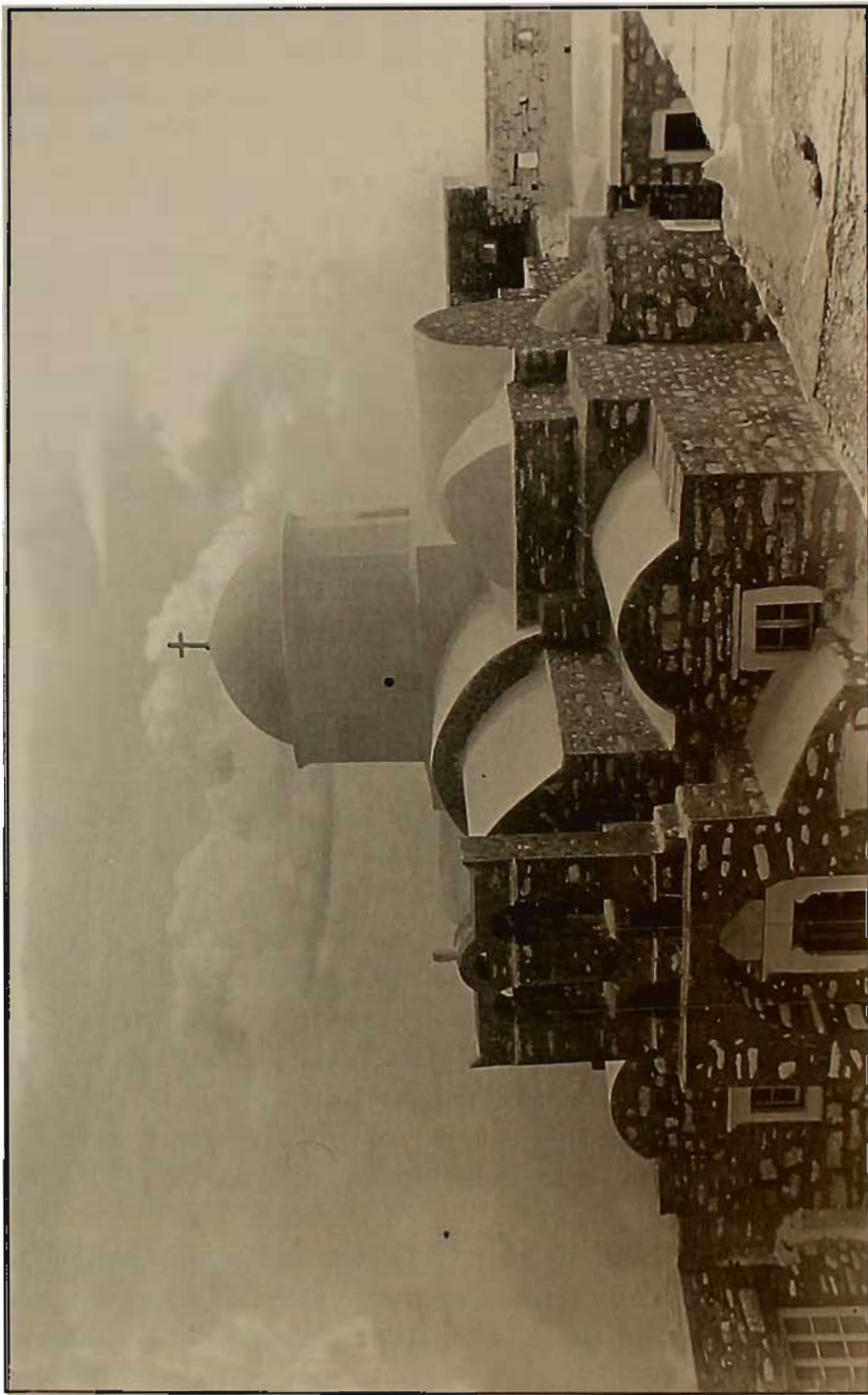
Ὁ Καμίλλης, ὁ ὁποῖος ἀντιμετώπιζε μεγάλα οικονομικὰ προβλήματα, δέν πραγματοποίησε τὴν ἐπένδυση οὔτε καὶ μέσα στὸν ἐπόμενο χρόνο, ἀλλ' οὔτε καὶ μέχρι τὸ ἔτος 1685, κατὰ μαρτυρία τῆς 18ης Ἰουνίου τοῦ

13. Αὐτόθι, σελ. 38-39.

14. «Σιφνιακά», 8 (2000), σελ. 176.

15. «Σιφνιακά», 9 (2001), σελ. 82, ὑποσ. 29.

16. «Σιφνιακά», 8 (2000), σελ. 176-177.

Τό καθολικό τῆς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ.

βικαρίου Σίφνου Fr. Lorendano, άγνωστο δ' άν αυτή πραγματοποιήθηκε ποτέ. Ο Καμίλλης βέβαια, ό όποιος χρησιμοποίησε τά χρήματα για τίς ύποχρεώσεις τής έπισκοπής του, θά τελούσε κατά τίς έπισκέψεις του στή Σίφνο λειτουργίες ύπέρ του Κάρντι στό ναό τής Χρυσοπηγής.

Πρέπει νά έπιστημόνουμε ότι από του έτους 1685 και έξής δέν ύπάρχουν πληροφορίες, τόσο για τήν τύχη του κληροδοτήματος Κάρντι, όσο και για τόν ίδιο τόν βωμό (άλτάριο) των καθολικών στή Χρυσοπηγή. Για τά άλτάρια μάλιστα δέν κάνουν λόγο στίς έκθέσεις τους ούτε και οι άποστολικοί έπισκέπτες πού πραγματοποίησαν έπιθεωρήσεις στή Λατινική Έκκλησία τής Σίφνου. Μόλις τόν Ιούλιο του 1806, μετά 120 δηλαδή χρόνια, αναφέρεται ως μόνη καθολική έκκλησία στή Σίφνο «έπαρκώς τακτοποιημένη στήν παραλία τής Χρυσοπηγής, όπου ύπάρχει σχισματικός ναός (έννοείται τό ιερό προσκύνημα τής Παναγίας) μέσα στον όποιο βρίσκεται μία λατινική άγία τράπεζα, στήν όποία, κατά καιρούς, τελούνται λειτουργίες»¹⁷ από τόν καθολικό έφημέριο Μήλου για τούς δύο πιστούς του καθολικού δόγματος πού έμεναν στό νησί.

Β. ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ (Υψηλός)

Έπί του όμωνόμου όρους τής Σίφνου, ή άλλοτε δεύτερη άνδρική Μονή του νησιού ή όποία, έλλείπει ίκανού άριθμού μοναχών, προσαρτήθηκε στή Βρυσιανή. [Βλ. συμβολή στήν ιστορία της στά «Σιφνιακά» 2 (1992), σελ. 21-101 και 7 (1999), σελ. 155-161], όπως και τά δύο αξιόλογα μετόχια της, του Ταξιάρχη τής Σκάφης και των Φυρογίων [Βλ. και γι' αυτά στά «Σιφνιακά» 2 (1999), σελ. 67, 72 και 68-71, αλλά και Έμμ. Νικολαΐδη, Ίερά Μονή Άγίου Άθανασίου και των Εισοδίων τής Θεοτόκου - «Φυρόγια» 2003 (δακτυλογραφημένο)].

Γ. Κατά τίς ύπάρχουσες στους Κώδικες τής Μονής και άλλες πηγές, καταγραφές και αναφορές, μετόχια της φέρονται:

- «ή έκκλησία τής Σωτήρας» (Άπολλωνία) και των «Άγίων Άναργύρων» στήν Πηγή.
- «ή Παναγία εις τήν Βρύσιν».
- «έτέρα έκκλησία τής Παναγίας εις Στραβοπόδι».
- «ό Άγιος Γεώργιος του Περάσματος».
- «ή Παναγία εις τό Πελιάρδι».
- «ή Άγία Σοφία εις τήν Άλυκήν» (Πλατύ Γιαλό)
- «ή Παναγία Κοίμηση στό Τόσο Νερό».

17. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ίστορία τής Σίφνου από τήν Προϊστορική Έποχή, Άθήνα 2002 (Β' έκδοση), σελ. 197.

- «ὁ Ταξiάρχης στὴ Μερσίνη».
- «ἡ Ἁγία Φωτεινὴ στό Στραβοπόδι».
- «ὁ Ἅγιος Εὐστάθιος στὴ Σκάφη».
- «ἡ Ἁγία Αἰκατερίνη στὴν Ἀντίπαρο» (μέ κτήματα).¹⁸

Ἐπίσης, μετόχι τῆς Βρυσιανῆς ἦταν καὶ ἡ νησίδα τῆς Κιτριανῆς ἢ Κυπριανῆς, ὄχι ὅμως καὶ ὁ ἐπ' αὐτῆς ἀρχαῖος ναῖσχος. Τοῦτος, ὅπως καὶ ὁ ναός τοῦ Ταξiάρχη στό Βαθύ, παρεχωροῦντο στόν ἐκάστοτε οἰκονόμο τῆς ἀρχιεπισκοπῆς καὶ μετὰ μητροπόλεως Σίφνου, ὡς οἰκονομικά προνόμια τοῦ ἀξιωματός του.¹⁹

Τά μετόχια καὶ ἡ τυχόν περιουσία τους ἐπετηροῦντο κανονικά ἀπό τοὺς μοναχοὺς τῆς Βρυσιανῆς. Ὅταν ὅμως ἄρχισε ἡ μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τελευταίων, ἡ ἐπιστασία καὶ ἡ ἐν γένει φροντίδα τῶν μετοχιῶν ἀνετίθετο σέ ἐπιτρόπους, δηλαδή πολίτες τοῦ νησιοῦ πού διακρίνονταν γιὰ τὴν εὐσέβειά τους. Σχετικὴ μέ τὸν διορισμό ἐπιτρόπων ἡ ἐπομένη Πράξι τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου:

«Πρᾶξι ΙΑ'

Τό Μοναστηριακόν Ἡγουμενοσυμβούλιον
τῆς ἐν Σίφνω Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Παναγίας Βρύσεως

Συγκείμενον ἐκ τῶν προσυπογεγραμμένων μελῶν αὐτοῦ Δαμιανοῦ Βατῆ, ἡγουμένου, Ἀβερκίου Γεροντοπούλου καὶ Ἀνθίμου Καρδίτη, συμβούλων.

Συνελθόν σήμερον τὴν δεκάτην ὀγδόην τοῦ μηνός Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1886, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Παρασκευῆν καὶ ὥραν δεκάτην πρ. μεσημβρίας ἐν τῷ κελλίῳ τοῦ Ἡγουμένου σύνηθες τῶν συνεδριάσεων τοῦ δωμάτιον.

Λαβόν ὑπ' ὄψιν τὴν προφορικὴν αἴτησιν τῶν κ.κ. Ἀντωνίου Ζερβοῦ, Γεωργίου Τουλῆ (ἢ Κώσταρου), Γεωργίου Κουκῆ καὶ Ἀποστόλου Κουκῆ, δημοτῶν τοῦ Δήμου Σίφνου, παρακαλούντων ὅπως ἐπιτραπῆ αὐτοῖς ἀρμοδίως καὶ ἐπιστατῶσιν εἰς τὴν διακόσμησιν καὶ βελτίωσιν τοῦ, εἰς τὴν θέσιν Τόσου Νεροῦ, κειμένου ἐκκλησιδίου ἀνήκοντος εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τιμώμενον.

Θεωροῦν ὅτι ἡ αἴτησις τῶν ἀναφερομένων ἐκ θρησκευτικοῦ ζήλου καὶ εὐλαβείας πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον προερχομένη οὐδέν ἄλλο προτίθεται ἢ τὴν εὐπρέπειαν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τούτου καὶ τὴν συντήρησιν τῶν παρ' αὐτῷ κελλίων καὶ ὅτι τό μετόχιον τοῦτο τῆς Παναγίας τοῦ Τόσου Νεροῦ, ἀπέχοντος τῆς Μονῆς τρεῖς ὥρας σχεδόν, ἀδύνατος καθίσταται ἢ πρὸς αὐτό ἐπίβλεψις τοῦ Μοναστηριακοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου, γινώσκει δέ ἐκ τῶν προτέρων τὴν τιμιότητα καὶ τὸν πρὸς τό Ἱερόν τοῦτο τῆς

18. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 142 ἐπ. καὶ «Βρυσιανή, 1981», σελ. 41-42.

19. «Βρυσιανή, 1981», σελ. 41-42.

Υπεραγίας Θεοτόκου μετόχιον θρησκευτικόν αὐτῶν ζῆλον.

Ἀποφαίνεται παμφηφεί.

Α. Διορίζει ἐπιστάτας (ἐπιτρόπους) εἰς τό, εἰς τήν Μονήν, ἀνήκον μετόχιον τοῦ Τόσου Νεροῦ, τιμώμενον εἰς τήν μνήμην τῆς Κοιμήσεως Ὑπεραγίας Θεοτόκου, διά μίαν πενταετίαν τοὺς συνδημότας αὐτοῦ Ἀντώνιον Ζερβόν, Γεώργιον Τουλήν (ἢ Κώσταρον), Γεώργιον Κουκῆν καί Ἀπόστολον Κουκῆν, ὅπως χάριν εὐλαβείας ἐπιστατῶσιν εἰς ἅπαντα τά ἀφορῶντα τήν διακόσμησιν καί βελτίωσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καί τῶν κελλίων, ἀναφερομένων ἐκάστοτε πρός τό Μοναστηριακόν Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Μονῆς καί μή δυναμένων καθόσον ἀφορᾶ τάς ἐν τῷ Ἱερῷ τούτῳ Ναῷ ἱεροτελεστίας νά τελῶσι δι' ἄλλου ἱερέως ἐκτός τοῦ τῆς Μονῆς ἐφημερίου ἢ ἐν ἐλλείψει τοιούτου οἶον ἤθελεν διορίζει τό Μοναστ. Ἡγουμενοσυμβούλιον.

Β. Ἀντίγραφον τῆς παρούσης Πράξεως νά ὑποβληθῇ τῷ Σεβασμιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Σύρου, Τήνου καί Μήλου κ.κ. Μεθοδίῳ, παρακαλουμένῳ ὅπως περιβάλῃ αὐτήν μέ τήν κανονικήν ἐκκλησιαστικήν ἔγχερσίν του.

Ἐγένετο καί ἐξεδόθη ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ Παναγίας Βρύσεως

Τό Μοναστηριακόν Ἡγουμενοσυμβούλιον

(Τ.Σ.) Δαμιανός Βατῆς

Ἀβέρκιος Γεροντόπουλος

Ἀνθιμος Καρδίτσης». ²⁰

Εἶναι σημαντικό ἀλλά καί παρήγορο νά σημειώσουμε ὅτι ὁ «θεσμός» αὐτός τῶν ἐπιτρόπων ναῶν ἢ ἐξωκκλησίων, συνεχίζεται πάντοτε, μέχρι καί τίς ἡμέρες μας, ἀπό τοὺς Σιφνίους, ὅπως καί τῶν ταχτικῶν ἐπιτρόπων τῶν ἐνοριακῶν ναῶν. Ὅμάδες ἀνθρώπων, καί μάλιστα νέων ἀνθρώπων, συγκροτοῦν τά λεγόμενα «ἀδελφάτα», ἕκαστο τῶν ὁποίων ἀναλαμβάνει τή φροντίδα συντήρησης - ἐπισκευῆς - καλλωπισμοῦ ἐξωκκλησίων καί ναῶν μέ προσωπική ἐργασία καί δαπάνες, σημαντικές δαπάνες, ὡς συνέχεια οἰκογενειακῆς παράδοσης καί εὐσέβειας πρός τοὺς τιμωμένους ἀγίους. Τό ἀδελφάτο τῆς μεγάλης Μονῆς τοῦ Προφήτη Ἡλία στό Ὑψηλό τῶν Βουνῶν ἔχει κάνει θαύματα ἐκεῖ ἐπάνω, ἄλλο ἀδελφάτο συντηρεῖ καί βελτιώνει, λίγο παρακάτω, στό Φλάμπουρο, τό ταπεινό ἐκκλησάκι τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου πού κινδύνευε νά καταπέσει σέ ἐρείπια καί ὁ Ταξιάρχης τῆς Σκάφης, τό σημαντικό αὐτό μοναστηριακό συγκρότημα, θά εἶχε ἤδη εὐπρεπισθεῖ ἂν ἡ Ἀρχαιολογική Ὑπηρεσία ἀπεφάσιζε, χωρίς χρονοτριβές, νά διατυπώσῃ τοὺς ὅρους πραγματοποίησης τῶν σχετικῶν ἐργασιῶν.

20. «Βρυσιανή, 1966», σελ. 149-150.

Ο ΚΩΔΙΚΑΣ Β' ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΒΡΥΣΕΩΣ

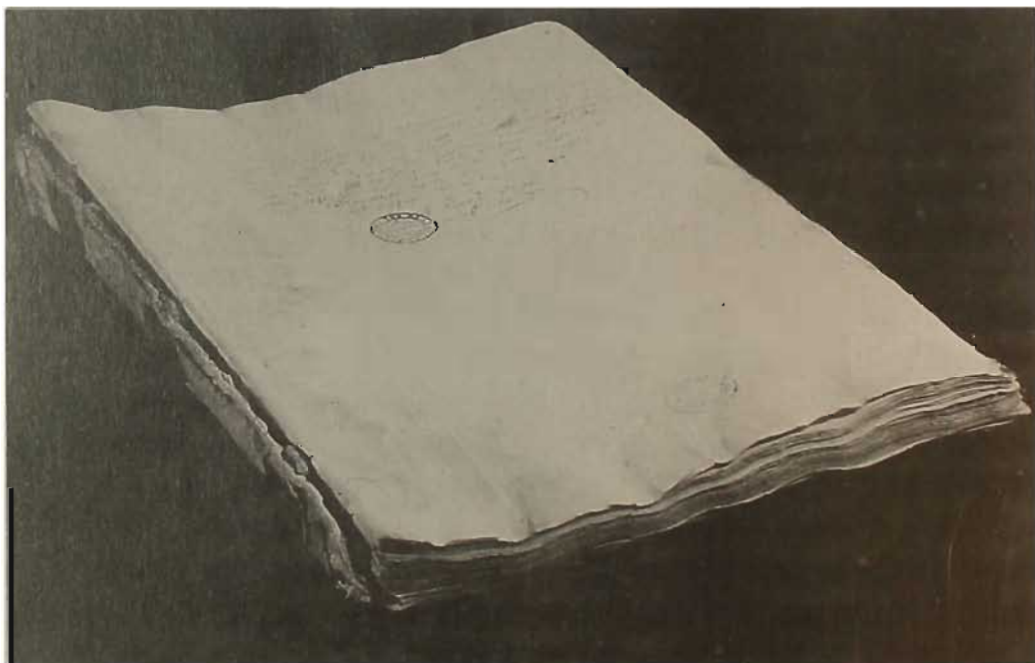
Στά «Σιφνιακά», 2 (1992), σσ. 161-174, δημοσιεύσαμε τόν Α' Κώδικα τῆς γεραρᾶς Μονῆς τῆς Βρύσεως ὅπως τοῦτος εἶχεν ἀντιγραφεῖ (περιληπτικά, δυστυχῶς) ἀπό τόν ἀείμνηστο πρωτοπρεσβύτερο Ἰωάννη Ράμφο, τόν Κιμῶλιο, κατά μίαν ἀπό τίς ἐπισκέψεις του στή Σίφνο τό ἔτος 1936. Παρά τό σοβαρό μειονέκτημα τοῦ περιληπτικοῦ περιεχομένου του, ἡ χρησιμότητά του στήν ἀντληση σημαντικῶν στοιχείων (λ.χ. ὀνομάτων ἡγουμένων-προηγούμενων, χρονικῶν θητειῶν κ.ἄ. εἰδήσεων) ὑπῆρξε πολύτιμη κατά τή συγγραφή τῆς ἱστορίας τῆς Μονῆς, τήν ὁποία δημοσιεύσαμε μέ τόν τίτλο «Ἡ Κυρία Βρυσιανή, ἡγουν συμβολή εἰς τήν ἱστορίαν τῆς ἐν Σίφνῳ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου», Ἀθῆναι 1996, σσ. 1-216.

Μέ τή δημοσίευση τοῦ Κώδικα τούτου στά «Σιφνιακά», διασφαλίστηκε ἡ διάσωση τοῦ περιεχομένου του, ὅπως καί ἂν ἔχει τοῦτο, ἀφοῦ τό πρωτότυπό του ἔχει ἀπωλεσθεῖ, ἤ, ὅπως λέγεται, ἀρπαγεῖ ἀπό τούς Ἰταλούς κατακτητές τοῦ νησιοῦ κατά τόν Β' παγκόσμιον πόλεμον τοῦ 1940.

Ἦδη, μέ τήν αὐτή πρόθεση, δηλαδή τή διάσωση τοῦ περιεχομένου τοῦ Β' Κώδικα τῆς Μονῆς, ὁ ὁποῖος διατηρεῖται στό Ἀρχεῖο τῆς στό πρωτότυπο (ἀλλά μέ ἐλλείποντα φύλλα ἀπό βέβηλα χέρια ἀσυνειδήτων ἀνθρώπων), τό δημοσιεύουμε αὐτούσιο στό περιοδικό, σκοπός τοῦ ὁποῖου εἶναι «ἡ συναγωγή τῶν περισσευόντων κλασμάτων ἵνα μή τί ἀπόλλυται».

Περιγραφή του Κώδικα:

- Διαστάσεις 43,5x30,5.
- Περιείχε κατά τήν κατάρτισή του (1783) φύλλα «έκατόν εβδομήκοντα τρία ἀριθμημένα καί ἐσφραγισμένα» ἀπό τόν Ἐπαρχο Μήλου Νικόλαο Ε. Γερακάρη στίς «9 ἀπριλλίου 1834».
- Κατά τήν ἀντιγραφή του ἀπό ἐμᾶς ὁ Κώδικας περιεῖχε μόνον 66 φύλλα, ἀπό τά ὅποια πολλά ἄγραφα καί ἀκυρωμένα μέ κυματοειδεῖς γραμμές. Ἡ παλαιά ἀρίθμησή του σώζεται στήν ἐπάνω δεξιᾷ γωνία τῶν φύλλων ὀλογράφως ὡς τόν ἀριθμό «ὀγδοήντα ἕξι».
- Γιά τή δημοσίευση τῶν περιεχομένων του χρησιμοποιοῦμε δική μας ἀρίθμηση τῶν φύλλων.

ΟΙ ΔΙΑΣΩΖΟΜΕΝΕΣ ΑΝΑΓΡΑΦΕΣ

φ. 1β 1798: Ιουλίου: 23:

τά ὅσα πράγματα ἔφερον ὁ πρωτοφάλτης φιλόθεος ἀπό τόν μακαρίτην θεῖον του ἀνδρου κύριον φιλόθεον:

ἐν σάκκον

ἐν στιχάριον

δύω ζευγάρια ἐπιμάνηχα κεντητά

ἐν περιζώνιον

ἐν φελώνιον

πρωτοφάλτης φιλόθεος βεβαιοῖ.

φ. 2 Ἐν ἔτει χιλιοστῶ ἑπτακοσιοστῶ ὀγδοηκοστῶ τρίτῳ, αὐγούστου μηνός δευτέρα, συνελθόντων τῶν πατέρων τῆς μονῆς τῆς κυρίας θεοτόκου βρυσιανῆς, παρόντων καί τῶν παρά τῆς ἀγίας καί ἱερᾶς συνόδου διορισθέντων ἐπιτρόπων σινιὸρ γεωργάκη καί ἀντωνίου τῶν γρηπάριδων, ἐθεωρήθη τῆς περασμένης χρονιάς ὁ λογαριασμός παρά χειρός τοῦ καθηγουμένου τῆς μονῆς κυρίου μακαρίου ἀπό ἀφπβ' ἔτους, μηνός Ιουνίου ιγ*, μέχρι τοῦ ἀφπγ' ἔτους, αὐγούστου βας καί κατεστρώθη ἐνταῦθα τῶν τε ἐσόδων καί ἐξόδων ἢ ἐπαρίθμησις ἐξ ἑκατέρου μέρους, διὰ παράστασιν παντός καιροῦ καί βεβαίωσιν, ὑπογραφομένη καί βεβαιουμένη διὰ τῶν ἰδιοχείρων ὑπογραφῶν τῶν τε παρευρεθέντων πατέρων τῆς μονῆς καί τῶν εὐγενεστάτων ἐπιτρόπων τοῦ αὐτοῦ μονηδρίου.

«ἡ καταγραφή τῶν ἐσόδων

Κατά τόν λογαριασμόν τοῦ δευτερίου τοῦ καθηγουμένου, θεωρήσαντες μετά προσοχῆς ἡμεῖς οἱ ἐπίτροποι τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου καί οἱ πατέρες καί οἱ ἀδελφοί ὅσα κατά καιρόν ὁ καθηγούμενος ἔλαβε χάριν ἐλέους καί βοηθείας παρά τῶν χριστιανῶν, ἴδομεν ὅτι συνεποσώθησαν πάντα τά συναχθέντα μεταξύ μηνῶν δεκατεσσάρων εἰς χεῖρας τοῦ καθηγουμένου μακαρίου γρόσια: 96:30.

«ἡ κατάστρωσις τῶν ἐξόδων ὡσαύτως μετά πολλῆς ἐρεύνης ἐξετάσαντες τά ὅσα νόμιμα ἔξοδα εἰς διάστημα τῶν δεκατεσσάρων τούτων μηνῶν ἐγένοντο, εὖρομεν τά νομίμως καί εὐλόγως ἐξοδευθέντα καί ἐγένοντο ὅλα τά στερκτά καί δίκαια ἔξοδα γρόσια 98:34.

† ὁ πρῶην Σκύρου Σεραφεῖμ.

- δανιήλ προηγούμενος

- ἀγάπιος ἱερομόναχος

- ζαχαρίας ἱερομόναχος

- ἰωακείμ ἱερομόναχος

= γεώργιος γρηπάρης καί ἐπίτροπος

= ἀντώνιος γρηπάρης καί ἐπίτροπος

= κωνσταντῖνος παλαιός

1783

- παπα ἰωσύφ ἱερομόναχος
- φιλόθεος ἱερομόναχος

1784: ἰουνίου: 23

- ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τοῦ καθηγουμένου κύρ μακαρίου καί εὐρέθη ἡ σύναξις γρ. 32:30
- κριθάρι ὁποῦ ἐπούλισαν γρ. 40:
- τοῦ ἱερεμίου καί φιλοθέου καί μελισσοῦ γρ. 40:

112:20

- κατεβάζομε τ' ἀντίκρυ ἔξοδα

γρ. 55: 5

- ἔμειναν τοῦ μοναστηρίου γρ. 57:15.
- † ὁ πρῶν Σκύρου Σεραφεῖμ.
- δανιήλ προηγούμενος
- ἀγάπιος ἱερομόναχος
- ζαχαρίας ἱερομόναχος
- ἰωακίμ ἱερομόναχος

- τὰ ἔξοδα τοῦ χρόνου ἔγιναν γρ. 55:5
- ὁ φιλόθεος ἔδωκεν ἓνα στιχάρι στό μοναστήρι καί τοῦ ἄφισαν τὰ 10 γρόσια

- = ἀντώνιος γριπάρης καί ἐπίτροπος
- = γεώργιος γριπάρης καί ἐπίτροπος

φ. 2β 1785: ἰουλίου: 10: ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τοῦ καθηγουμένου κύρ μακαρίου καί εὐρέθη ἡ σύναξις σίφνου γρό: 126:13 ἡ σύναξις θερμίων γρό: 16

142:13

ἔχει νά λάβη τό μοναστήρι ἀπό τήν προσήλωσιν τοῦ γιώργη μελισσοῦ γρό: 20 ἔδωκεν ὁ γιώργης γρό: 10 † ὁ πρῶν Σκύρου Σεραφεῖμ † ὁ πρῶν ἡγούμενος Δανιήλ ἀγάπιος ἱερομόναχος μάρτυς

1785: ἰουλίου: 25 λογαριασμός τῶν ἐπιτρόπων τί ἔδωσαν διά τήν χρεῖαν τοῦ μοναστηρίου καί τί ἐπῆρεν ἔδωκεν ὁ γεωργάκης γρηπάρης

στά 783: νοεμβρίου 9 στό χαράτζι τοῦ μοναστηρίου γρό: 194:27 = ἔως 85: φεβρουαρίου 3: μῆνες 15: τό διάφορόν τους γρό: 23:25

213:12

= ἔξοδα τοῦ μοναστηρίου ἐδῶ γρό: 129:22 = ἔξοδα θερμίων γρό: 49:7

γρό: 178:29

= κατεβάζομε τήν ἀντίκρυ σύναξιν γρό: 142:13 = νά λάβη ὁ ἡγούμενος αὐτά = 36:16

τριάντα ἔξη γρόσια καί δεκάξι παράδες = ἔχει ἀπάνω του περιουσία γρό: 27:15

= μένει νά λάβη ὁ ἡγούμενος γρό: 09:01

= ἔλαβαν ἀπό ... κομάτι γρό: 3

= ἔμεινε νά λάβη ἔτι-τάλαβεν γρό: 006:01

= ἀντώνιος γριπάρης καί ἐπίτροπος

= γεώργιος γρηπάρης καί ἐπίτροπος

= στά 85: φεβρουαρίου 3: ἔλαβον ἀπό τήν παρισίαν τοῦ μακαρίτου

χατζή Ἀλέξη Πρόκου γρό: 50

= στά 85: ἰουλίου 22: ἔλαβα

ἀπό τόν ἐξάδελφό μου σιγιόρ

ἀντώνιον διά τό χρέος ὁποῦ

ἐχρεωστοῦσεν τό μοναστήρι

τοῦ προφήτου ἡλιοῦ τοῦ μοναστηρίου

ἐδῶ γρό: 102

κατεβάζω ταντίκρου όπου έλαβα	50	= έλαβα έτι από τόν εξαδέλφό μου	
	<u>163:12</u>	από τό διάφορον τών	
= έως Ιουλίου 22: τό διάφορον		πεντακοσίων γροσίων του	
τούς μήνες έξι	γρό: 8	αγίου Κυζίκου	γρό: 15
	<u>176:12</u>	= 81: έλαβα από τά άσπρα	
κατεβάζω ταντίκρου όπου έλαβα	102	του αγίου πρόην σχύρου διά	
	<u>069:12</u>	τήν βοήθειαν όπου έδωσεν του	
κατεβάζω ταντίκρου όπου έλαβα	15	μοναστηρίου: έλαβα	γρό: 15
μένει νά λάβω από σήμεραν		= 84: από δακτυλίδια του	
85: Ιουλίου 25: αυτά	γρό: 054:12	μοναστηρίου όπου τάχαμε εις	
έχω νά λαμβάνω και από τά		του λογιωτάτου διά νά πουληθοῦν	
80: οκτωβρίου: 14: όπου έδωσα		έλαβα πού μ' έδωσεν	γρό: 5:30
του ήγουμένου κύρ Δανιήλ διά		= από τόν ίοσήφ διά τό πράγμα	
βόδι όπου αγοράσαν	γρό: 12:20	όπου του έδωσαν έλαβα	γρό: 8
εις τόν ναῦλον του καδίνι (;)			<u>28:30</u>
πού τούς έπήγεν στά θερμιά	γρό: 6:20	= 85: Ιουλίου: 26 διά τό διάφορον	
- διά γύρον του μύλου και βουρλα	3	των πεντακοσίων γροσίων	
		του αγίου Κυζίκου έδωσεν ο	
- στα 83: του σινιόρ φραζεσάκι		αυτάδελφός του σινιόρ άντόνιος	
στή Μήλο διά μία ρέσιμα χαρτί		ξοφλήζοντας τό χαρατζι του	
τό όποιον τό έπλήρωσα διατί έχά-		μοναστηρίου	γρό: 35
ρισεν τήν πέτρα	γρό: 1:35	= 86: Ιουνίου: 26, έλαβα από	
- 84 του χαρατζιάρη Κάστρου		τό μοναστήρι μετρητά	γρό: 20
διά τό μοναστήρι	γρό: 1:14	και από τό δακτυλίδι και	
	<u>79:21</u>	καρδιά πού έδώσαμε του	
κατεβάζω ταντίκρου όπου έλαβα	γρό: 28:30	μαρουσακιου	γρό: 6
	<u>50:29</u>		<u>26</u>
= έτι διά τό παρόν τευτέρι όπου κατα-			
γράφομεν τούς λογαριασμούς, έδωσα τό			
αγόρασα από σινιόρ λιναρδάκη	γρό: 4		
	<u>54:29</u>		
† ο πρώην Σχύρου Σεραφείμ μάρτυς			
= μακάριος καθηγούμενος μάρτυς			
- δανιήλ προηγούμενος μάρτυς			
- αγάπιος ιερομόναχος μάρτυς			
έχω νά λαμβάνω τάνωθεν	γρ: 54:29		
τό διάφορόν τους έως 86	γρ: 5:18		
	<u>60:07</u>		
κατεβάζω τ'άντικρύ όπου έλαβα	26		
	<u>34:07</u>		

φ3-1786: Ιουλίου: 16. έθεορήθη ό λογαριασμός του καθηγουμένου κύρ μακαρίου και εύρέθη ή σύναξις σίφνου και θερμίων με τούς προσκυνητάς θερμιώτας όπου ήλθαν με τήν παρισίαν του γιανάκη θερμιότη πούχε τήν γυναίκα τήν πονεμένη με είκοσι γροσίον κριθάρι όπου έπούλισεν άλλα γρό: 189:16

= έγιναν τά έξοδα του μοναστηρίου με τά έξοδα τον θερμιόν και με τά έξοδα του μήλου συνάζοντας όμως ό κάλος όπου έπήραν στα θερμιά, τό όποιον έβαλεν ό σινιόρ αντώνης και θά τό περάση στον λογαριασμόν του. τά έξοδα μόνον του ήγουμένου γρό: 191:2
 - κατεβάζομεν τ'αντικρύ όπου έσύναξεν γρό: 189:16
 = έμειναν νά λάβη ό ήγούμενος αυτά γρ: 2:11 «αντώνιος γριπάρης και έπίτροπος) γεώργης γρηπάρης και έπίτροπος.»

1786: Ιουλίου: 16: με τό νά έπαρητηθη ό πανοσιώτατος καθηγουμένος κύρ μακάριος αυτοθελήτος με ίδιαν του γνώμη και θέλησιν από τήν δουλεψιν του μοναστηρίου, οι εύρισκόμενοι πατέρες του ιεροϋ μοναστηρίου ιερομόναχοι και μοναχοί έπαρακάλεσαν τον θεοφιλέστατον άγιον πρώην σκύρου κύρ σεραφείμ και έλαβεν τήν έπιστασίαν του μοναστηρίου.

- ό πρόην
- ό καθηγουμένος μακάριος.

= 1783: αυγούστου: 11: έθεορήθη ό λογαριασμός του άγίου προίν σκύρου κύρ σεραφείμ και έγινε η σύναξις σίφνου και θερμιόν γρ. 173:34
 - νά δόση του μοναστηρίου διά 37 κυλά κριθάρι πούδοσεν γρ. 37:

- έγιναν και τά έξοδα θερμιόν και σίφνου γρ. 237: 7
 - διά 60 κάρτα λάδι πούβαλεν 30:
 - του δραγάτι πούδοσεν γρ. 1:
 - στοϋ σταμάτι διά χαράτζι 2:28
 270:35

- διά μεταξύ πού κράτησαν νά δώση γρ: 2: έχει νά λάβη τό μοναστήρι τά παρόντα γρ. 212: 34

- κατεβάζομεν τ'αντίκρυ γρ. 212:34
 γρ. 058:01

«87: αυγούστου: 11: έπούλησαν οι πατέρες τό πράγμα του μακαρίτου αβέρχου μοναχοϋ ζανάκη του άγίου λαζάρου της αδελφης του πελαγίας διά γρ. 65
 - έδωσαν και τό πράγμα στις τρις εκκλησιαις τά δεντρουλάκια του γιάνη κουζουνοϋ με γράμμα του άγίου κυζίκου διά γρ. 25
 - επήραν και από λογιώτατον παλαιόν διά δακτυλίδια γρ. 7:10
 97:10

- έλαβα εγώ διά ταντίκρυ
 - 34 έως της σημερον με τό διάφορον γρ. 37:23
 - έδώσαμεν και διά έλεη-
 μοςύνην διά γράμματος του σίφνου ενός μεσολογ-
 γίτου γρ. 5
 42:23

- κατεβάξω τ'άντικρυ

γρ. 42:23
54:27

φ3β 1788: Σεπτεμβρίου: 17: βρύσις
- 'Ιδού σημειώνομεν τά ἔξοδα ὁποῦ
ἔγιναν εἰς τόν μῆλον δι' ἐπιστασίας
τοῦ προηγουμένου κύρ μακαρίου εἰς
τήν ἀνακαινήσιν τοῦ αὐτοῦ μήλου καί
ἔγιναν ὄλλα γρόσια ἑκατόν ἑννέα
καί εἴκοσι ἑπτὰ παράδες, ἦτοι γρ. 109:7
- ἔξ ἀπό τήν.... πενήντα τῆς
ἀθανασίας εἶναι εἰς τά ἔξοδα τά
ξόλα....

...γρ. 38

= τά ὅσα ἔλαβεν ἀπό δικαιώματα
τοῦ μοναστηρίου
- ἀπό τοῦ οἰκονόμου τήν προσήλωσιν γρ. 60
- ἀπό τήν... γρ. 50
- ἀπό τοῦ παπᾶ ἀβερκίου γρ. 13
- τοῦ ἐμετρίσαμε τό ρέστος γρ. 18:27
- ἔτι τοῦ ἐμετρίσαμε εἰς
ἄλλα ἔξοδα γρ. 8:20

1788: νοεμβρίου: 22

- 'Ιδού σημειώνομεν ὅτι ἐλάβομεν διά τήν χρεωστικήν ὁμολογίαν
τῶν πεντακοσίων γροσίων τοῦ προφήτου ἡλιοῦ γρόσια ἑκατόν
τό δουλευμένον διάφορον ἦτοι γρ: 100

1792: δεκεμβρίου 15: βρύσις

= ἦλθεν ὁ σιόρ γιαννάκις ὁμοῦ καί
ὁ ἀδελφός του σιόρ ἀλεξανδράκης
καμπάνης καί ἀφιέροσαν εἰς τό ἱερόν
μοναστήριον δώδεκα μινέα τοῦ
ἐνιαυτοῦ καί ἡ πρεσβεία τῆς θεοτόκου
νά τούς διαφυλάττη ψυχικά καί
σοματικά.

1795: Σεπτεμβρίου 9

= ἐθεωρήθησαν οἱ λογαριασμοί τοῦ
προηγουμένου κύρ ἰωσήφ χλοροῦ
τῶν ἔξε χρόνων καί ἐτελειώθησαν.

† ὁ Σίφνου καί Μήλου Καλλίνικος ἐπιβεβαιοῖ.

φ.4. 1797: 'Ιουλίου 19 ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ ἡγουμε-
νεύσαντος κύρ κυρίλλου δεκαβάλλε διά καθαροῦ καταστίχου παρόντος τοῦ πανιερωτάτου
καί σεβασμιωτάτου ἀγίου σίφνου κυρίου ἡμῶν κυρίου Καλλινίκου καί τοῦ λογιωτάτου
κυρίου 'Ιερωνύμου, ἀνθρώπου τοῦ ἐνδοξοτάτου ἄρχοντος κυρίου Κωνσταντῆ Χαντζερῆ καί
τῶν ἀρχόντων προεστώτων, οὔτινος λογαριασμοῦ τά μὲν ἔσοδα εἰσὶ ταῦτα:

- ἦτοι γρ. 430:32, τόσα ἐσυναξεν ὁ ἄνωθεν κύρ κύριλλος

104:10 ἔλαβεν ἀπό ὁμολογίαν τοῦ πέτρου λουρέντζου

42: ὁμοίως ἀπό ὁμολογίαν τῆς διάνας κατζηγιάνην

:577:2, ἦτοι γρ. πενταχόσια ἑβδομήκοντα ἑπτὰ καί παράδες δύο, ἔλαβεν ἀπό
ἔσοδα τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ὁ ρηθείς κύριλλος.

557:37 τόσα όφείλονται τά
 19: 5 γενόμενα έξοδά του
 ήτοι γρόσια δεκαεννέα
 και παράδες πέντε έμειναν
 εις χειρας του κυρίλλου, τά
 όποια και τά έδωσεν τω
 νυν ήγουμενεύσοντι κύρ
 μακαρίω σκουργελλω.

557:37 εις τόσα συμποσούνται τά έξοδα
 όπου έκαμε ό ρηθείς κύριλλος έν ω
 ήγουμένευσε, ήτοι από 28 Μαΐου του
 1796 έτους μέχρι του 1797, 'Ιουλίου 19,
 άτινα όφείλονται από την άντικρυς
 ποσότητα ως φαίνονται άνευ των
 χαρατζίων

† κύριλλος πρώην ήγούμενος βεβαιοϊ
 ό βοεβόδας μύλου 'Ιερώνυμος μάρτυς
 = ζαφείρης μάτζης
 = 'Ιωάννης Μπάος
 = 'Αντώνιος Γρυπάρης
 = γεόργιος διπάστης

= άντώνιος νιόταρις
 = κωνσταντίνος και νικόλαος οι παλαιοί
 «ό οίκονόμος σίφνου μπάος μάρτυς

φ.4β 1799: φεβρουαρίου: 11: σίφνος
 αναδέχθη την ήγουμενειαν του μοναστηρίου της παναγίας της βρύσης ό
 πανοσιώτατος κύρ αγάπιος και ή παναγία νά τον αξιώση νά παραδώση
 κατά τό επάγγελμα της ήγουμενειας.

1800: μαΐου: 20

'Εθεωρίσαμε λογαριασμόν του άνωθεν καθηγουμένου κύρ αγαπίου εις έσωδα
 και έξωδα και καθώς εις τό κατάστιχόν του

φαίνεται έσωδα

έκπίπτω τά αντίκρυ

νά στρέφη γρόσια τέσσερα, ήτοι

γρ. 162:35 και έξωδα γρ. 158:31

γρ. 158:31

γρ. 004:04.

- έθεωρήθη τό ρέστος του λογαριασμού της του προηγουμένου
 κύρ αγαπίου ήγουμενειας των τε έσόδων και έξόδων του και έβγήκεν
 ή λαβή του πάσα γρόσια γρ. 126:08
 και ή έξοδος γρόσια γρ. 82:29
 μένει νά διδη εις τό μοναστήρι γρ. 38:79

= 1801: αύγουστου 18

έθεωρήθη ό λογαριασμός του κύρ φιλοθέου Πρωτοφάλτου των τε έξόδων
 και των έσόδων του και εύρέθη ή λαβή

των έσόδων του πρωτοφάλτου εις γρόσια

γρ. 151:13

- ή έξοδος εις γρόσια

γρ. 211

- εκπίπτονται εκ της λαβής του πρωτοφάλτου

γρ. 151

τά όποια 60 και έλαβε

060:13

1803 νοεμβρίου 12

= έθεωρήθη του ήγουμένου κύρ Ίωσήφ των τε έξόδων και έσόδων του ό λογαριασμός, και ή μέν λαβή του συνεποσώθη εις γρ. 252

- ή δέ των έξόδων εις γρόσια	γρ. 300
- εκπίπτομεν τά τής λήψεως	<u>γρ. 252</u>
μένει νά λάβη	048

φ.5 1803 άπριλλίου 10

- ώσαύτως έθεωρήθη ό προπεπερασμένος και προθεωρηθείς λογαριασμός του αύτου κύρ Ίωσήφ προηγουμένου των δεκαοκτώ μηνών τής ήγουμενείας του και εύρέθησαν τά τούτου έσοδα γρόσια

	γρ. 548:09
- όμοίως και τά αύτου έξοδα γρόσια	<u>γρ. 484:27</u>
ήτοι 63:22 έμεινε νά δίδη, τά όποια διεπέρασαν εις τον άντικρυνόν λογαριασμόν του 1803 έτους και μηνός νοεμβρίου 12:, εις τον όποτον φαίνεται ρέστος νά λάβη γρόσια σαράντα όκτώ γρ. 48	063:22

- έλαβεν ό κύρ Ίωσήφ τά 48 γρόσια και άπεπληρώθη.

φ.5β Ίσον άπαράλλακτον τής άποσταλείσης πατριαρχικής έπιστολής επί τής πατριαρχείας του παναγιωτάτου πατριάρχου κύρ καλλινίκου, περι τής άφέσεως του προσδιορισθέντος έτησίου πατριαρχούντος του παναγιωτάτου κυρίου γρηγορίου τοίς έν σίφνω μοναστηρίοις

Καλλίνικος έλέω θεου άρχιεπίσκοπος κωνσταντινουπόλεως και οικουμενικός πατριάρχης.

Ίερώτατε μητροπολίτα σίφνου και μίλου, υπέρτιμε και έξαρχε αίγαίου πελάγους, έν άγίω πνεύματι άγαπητέ άδελφέ και συλλειτουργέ τής ήμών μετριότητος κύρ καλλίνικε, χάρις ειη σου τή ιερότητι και ειρήνη παρά θεου. Έπειδή έπληροφορήθημεν συνοδικώς επί παρουσία και των ιερωτάτων έπιτρόπων του κοινου τής καθ' ήμάς του Χ(ρισ)του μεγάλης εκκλησίας, ότι τά έν τή νήσω ταύτη σίφνω κείμενα δύο ιερά και σεβάσμια ήμέτερα πατριαρχικά και σταυροπηγιακά μοναστήρια, τό μέν τής βρύσεως έπιλεγόμενον, τό δέ του προφήτου ήλιου τιμώμενον, εισίν έν άκρα δυστυχία και άπορία, και ουκ έξαρχουσιν όλως νά αποδίδωσιν κατ' έτος τά διορισθέντα πρό καιρου εκκλησιαστικώς και κοινώς έτήσια, τό έν πεντήκοντα γρόσια, και τό έτερον είκοσιπέντε, και τήν τοιαύτην δυστυχή κατάσταση αυτών βεβαιωθέντες και τό αδύνατον τής αποδόσεως του έτησίου, διά τουτο άπεφάνθη ήδη páλιν γνώμη κοινή νά αφεθωσιν τά έτήσια αυτών και νά μένωσι πάντη απηλλαγμένα τής άπαιτήσεως τούτων, έφ' ω και γράφοντες διά τής παρούσης ήμών έντελλόμεθα και επιτάττομέν σοι άμεταθέτως, όπου εις τό έξης μηδέν νά άπαιτήσης από των ειρημένων δύο σταυροπηγιακων ήμων μοναστηρίων, τής παναγίας τής βρύσεως και του προφήτου ήλιου, λόγου έτησίου ή άλλου οίουδήτινος προβλήματός σου, ότι άφέθησαν

αὐτοῖς παρά τῆς ἐκκλησίας τοιαῦτα ἐτήσια. καί ἕνεκα τούτου νά πληροφορήσης ἀρχιερατικῶς τούς ἐν αὐτοῖς ἡγουμένους καί λοιπούς προκρίτους, τό γενόμενον πρός αὐτούς παρά τῆς ἐκκλησίας ἔλεος, διά νά μένωσιν ἡσυχοί καί ἀνενόχλητοι καί νά εὐχωνται πρός θεόν ὑπέρ τοῦ γενομένου αὐτοῖς ἐλέους. καί πρός ἀσφάλειαν ἑκατέρου μοναστηρίου νά μεταγραφῆ ἀπαρλλάκτως ἡ παροῦσα πατριαρχική ἡμῶν ἐπιστολή καταγεγραφομένη ἐν τοῖς κώδιξι τῶν δύο τούτων ἱερῶν μοναστηρίων καί γνωρίζων αὐτά ἡ ἱερότης σου πατριαρχικά ἡμῶν καί σταυροπηγιακά, νά φροντίσης τῆς διατηρήσεως τῶν ἐν αὐτοῖς ἐκκλησιαστικῶν προνομίων καί νά ἐπιμελῆσαι τῆς βοηθείας αὐτῶν καί διατηρήσεως. οὕτω γενέσθω καί μή ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως. εἴη δέ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις μετά τῆς ἱερότητός σου:

ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστῶ) ἀδελφός. αὐβ' δεκεμβρίου χγ'.

[βούλα τοῦ κοινου]

- = ἐν ἔτει χιλιοστῶ ὀκτακοσιοστῶ τρίτῳ καί εἰκοστῇ μηνός νοεμβρίου, ἀνεδέχθη τήν τῆς μονῆς προστασίαν ὁ ὀσιολογιώτατος ἀρχιδιάκων κύρ Ἰωαννίκιος καί εὐρέθη εἰς χρέος τό μοναστήριον διά κοινῆς ὁμολογίας χρεωστικῆς, ἣν εἶχον πρός τόν σιόρ νικολάκην παλαιόν, γρόσια ἑπτακόσια τεσσαράκοντα δύο, τῶν ὁποίων τήν διόρθωσιν οἰκονομήσασα ἡ ὀσιολογιότης του, ἔδωσεν ἐξ ἰδίων του γρόσια πεντακόσια, ὁ ἅγιος πρῶην σκύρρου τριάκοντα, ὁ προηγούμενος μακάριος εἰκοσιπέντε, ὁ πρωτοφάλης φιλόθεος εἴκοσι, ὁ παπᾶ Ἰωακείμ εἴκοσι, ὁ παπα Ἰωαννίκιος εἴκοσι, ὁ παπᾶ Ἱερεμίας εἰκοσιπέντε, ὁ παπα Ζαχαρίας δέκα καί πενήντα ὅπου διά μίαν παρρησίαν ὁ δανειστής τους παλαιός εἰς τό μοναστήριον ἄφησε καί ἐξωφλίσθη ἡ ὁμολογία, ἑναπομείναντος ἐκ τούτων κουσούριου χρέους εἰς τό μοναστήριον μόνα γρόσια τεσσαράκοντα πέντε, ἧτοι 45.
- = 1804 ὀκτωβρίου 2, ἐδόθη ἡ ποῦντα εἰς τοῦ κοντοῦ μισιάρικη εἰς τόν γεωργάκην γέρου νικολοῦ καί τόν υἱόν αὐτοῦ νικολόν νά τήν ἔχουν οἱ δύο ἐνόσω ζοῦν νά κάμνι αὐτοῖ ὄλα τά ἔξοδα καί κόπους καί νά πέρνουν αὐτοῖ δύο μερίδια καί ἕνα τό μοναστήρι.
- = 1807 ἦλθαν οἱ ἄνωθεν ὅτε γεωργάκης καί ὁ υἱός αὐτοῦ νικολός καί ἔδωσαν τό συμφωνητικό γράμμα ὀπίσω παρακαλόντας τό μοναστήριον νά μήν τούς ἐνοχλήσῃ ἐπειδή δέν ἔχουν τόν τρόπον νά τήν καλλιεργοῦν.
- = 1807, μαρτίου 9, ἦλθεν ὁ κύρ ἀντώνης Ἰωάννου Χανούτζου οἰκεία βουλή καί ἀβιάστω γνώμη καί ἐπροσήλωσεν εἰς τό μοναστήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου διά ψυχικήν του σωτηρίαν δύο ελαιόδενδρα.
- ἦλθεν ἡ ἀδελφή ἐκεῖνου Εἰρήνη καί ἔδωσεν εἰς τό μοναστήριον γρόσια 12 καί τῆς ἐδόθησαν εἰς τήν ἐξουσίαν τῆς νά τά κάμῃ ὅτι θέλει.
- φ.6 = μετά παρέλευσιν χρόνων πέντε καί ἐννέα μηνῶν, τουτέστιν ἐν ἔτει χιλιοστῶ ὀκτακοσιοστῶ ἐννάτῳ καί μήνας ἐννέα, κατά μήνα ἰούλιον, ἐθεωρήθη καθαρός λογαριασμός τοῦ παρελθόντος καιροῦ, τῶν τε ἐσόδων καί ἐξόδων τῆς ἐπιστασίας τοῦ ὀσιολογιωτάτου ἀρχιδιακόνου κύρ Ἰωαννικίου καί ἐβγήκεν

ή πρόσδος δύο χιλιάδες πεντακόσια ὄγδοήντα ἑπτὰ	γρ. 2587
ή δέ ἔξο(δο)ς δύο χιλιάδες τετρακόσια ἔννενηντα ἑπτὰ	γρ. 2497
- αὐτά τὰ ἔννενηντα γρόσια εὐρίσκονται τήν σήμερον	<u>0090</u>

εἰς χείρας τοῦ ὀσιολογιωτάτου κύρ Ἰωαννικίου.
 - ὁ προτοπαπᾶς βερνίκος καί ἐπίτροπος τῆς μονῆς
 - Κωνσταντῖνος παλαιός ὁ καί τοῦ μοναστηρίου ἐπίτροπος.

† ὁ Σίφνου Καλλίνικος ἐπιβεβαιοῖ   † ὁ λαμφάκου ἀρσένιος

= ἔτι γίνεται δῆλον καί σημειοῦται ἐν τῷ τοῦ μοναστηρίου κώδιχι ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ μοναστηρίου ἐπιστάσις του ἔλαβεν ὁ ὀσιολογιώτατος κύρ Ἰωαννίκιος παρά τοῦ πανιερωτάτου ἀγίου καισαρείας, θείου του γρόσια χίλια, ἤτοι 1000 καί παρά τοῦ μακαρίτου πρώην σκίρρου ἕτερα πεντακόσια, ἤτοι 500, ἐκ τῶν ὁποίων, τὰ μέν χίλια ἐδόθησαν εἰς τό κοινόν σίφνου διά πάγκον ὡς ἡ ὁμολογία δηλοποιεῖ. τὰ δέ λοιπά πεντακόσια ἐξοδεύθησαν εἰς τούς νέους ὀντάδες ὁποῦ ὁ αὐτός κύρ Ἰωαννίκιος ἔκτισε.
 - ὁ προτοπαπᾶς βερνίκος καί ἐπίτροπος τῆς μονῆς
 - κωνσταντῖνος παλαιός καί τοῦ παρόντος καιροῦ ἐπιτροπικός τοῦ μοναστηρίου.

= 1810 Ἰαννουαρίου 16: ἤλθαν ὁ ἀνεγνόστης καί ἀντώνιος οἱ κοσμίδες καί ἐσυμφώνησαν νά καματεύουν τήν ποῦνταν, νά βάζουν ἡ τιμιότης τους τούς σπόρους, κόπους καί ὅλα τὰ ἀκόλουθα ἔξοδα καί νά πέρνουν οἱ ρηθέντες δύο μερδικά καί ἕνα τό μοναστήρι. 1810.

= 1815: ἀπριλλίου: 20, ἐδόθη τοῦ μανόλη παρικοῦ εἰς τό χορίον θερμιά μιά δαμαλίδα δύο χρόνων μέ συμφωνία τό πρῶτον δαμάλι πού θά κάμη νά εἶναι τοῦ μοναστηρίου, τὰ δέ λοιπά νά τὰ μοιράζουν μέ τό μοναστήρι, ἡ δέ δαμαλίδα νά εἶναι ὅλη τοῦ μοναστηριοῦ καί νά ἀγρικῆται ἡμισυ δαμαλίδα ἐδική του.

φ.6β 1811: Ἰουλίου 23. ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τῶν τε ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπιστάσις τοῦ πανοσιολογιωτάτου ἀγίου ἀρχιδιακόνου κυρίου κύρ Ἰωαννικίου καί τὰ μέν ἔξοδα τῶν δύο χρόνων συνεποσώθησαν εἰς γρόσια ἑξακόσια ἐξήκοντα δύο καί παράδες δεκαεπτὰ, ἤτοι 662: 17
 τὰ δέ ἔσοδα τῆς συνάξεως τῶν δύο χρόνων γρόσια πεντακόσια ἕννεα καί παράδες εἰκοσιτρεῖς, ἤτοι 509:23
 - καί μένει ρέστος νά λαμβάνη ἡ ὀσιολογιότης του ἀπό 152:34
 τό μοναστήριον γρόσια ἑκατόν πενήκοντα δύο καί παράδες τριάντα τέσσερις, ἄνευ διαφόρου, ἐνόσω καιρῷ τοῦ τὰ χρεωστεῖ τό ἱερόν μοναστήριον, ἤτοι γρ. 152:34
 - Ἰωάννης Μπάος καί ἐπίτροπος
 - Κωνσταντῖνος παλαιός καί ἐπίτροπος

= 1812: μαΐου: 12, ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τῶν τε ἐσόδων καί ἐξόδων τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς παναγίας βρύσεος, τῆς ἡγουμενίας τοῦ πανοσιωτάτου κύρ κυρίλλου

καί τά μέν ἔξωδα συνεποσώθησαν εἰς γρόσια διακόσια ἐξήντα, ἦτοι γρ. 260
 τά δέ ἔσωδα τῆς συναξέως τῶν ἑνδεκα μηνῶν
 τῆς ἡγουμενίας του διακόσια ἑννέα γρ. 209
 μένει λοιπόν ρέστος νά λαμβάνη ὀφείλονται τά τῶν ἐσόδων 051
 ἡ πανοσιότης του παρά τό μοναστήριον
 γρόσια πενήντα ἕνα, ἦτοι... 51
 - Ἰωάννης Μπαός καί ἐπίτροπος 1814: τά ἔλαβα καί ἐξόφλησα
 - Κωνσταντῖνος Μπαός καί ἐπίτροπος μαρτίου: 11
 † ὁ Σίφνου Καλλίνικος ἐπιβεβαιοῖ

= 1814, νοεμβρίου 29: ἐδόθη γνώμη κοινῇ εἰς τόν κύρ Τζόρτζην Γρυπάρην τό ἔμπροσθεν τῆς λότηζας τοῦ μοναστηρίου κυπάριον ἐπί συμφωνία καί ὑποσχέσει αὐτοῦ νά μερεμετίζη καί νά πλύνη δωρεάν τά ἀσημικά τῆς ἐκκλησίας ἐν ὅσω εὐρίσκεται τό κυπάριον εἰς χεῖρας του καί εἰς ἔνδειξιν κατεγράφη ἐν τῷ Κώδιξι τοῦ μοναστηρίου, ἐξαιρουμένης τῆς ἐν αὐτῷ συκαμιναίας, ἡ ὁποία θέλει εὐρίσκεται εἰς τήν κυριότητα τοῦ ἡγουμένου.

- ὁ ἀρχιδιάκονος Ἰωαννίκιος καί ἐπιστάτης τῆς μονῆς
 Ἰωάννης Μπαός καί ἐπίτροπος τῆς μονῆς.

= 1816: μαΐου: 30, ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τοῦ μοναστηρίου ἀπό τοῦ 1812 ἔτους, μέχρι τοῦ 1816: τεσσάρων ὀλοκλήρων χρόνων τῆς ἡγουμενίας τοῦ ἀγίου ἀρχιδιακό-νου κύρ Ἰωαννικίου ἐπί παρουσία ὄλων τῶν πατέρων καί τά μέν ἔσοδα ἐφάνηκαν γρόσ. 2216:07, τά δέ ἔξωδα γρόσια 2505:26 καί ἔμεινεν νά λαμβάνη ἡ πανοσιότης του ἀπό τό μοναστήρι γρόσια 289:18 [τά ὅποια τά ἔλαβε ἰουλίου:2: τοῦ αὐτοῦ ἔτους καί ἐξώφλησε (μέ ἄλλη μελάνη)].

καί ἐδιωρίσθη πάλιν ἡ πανοσιότης του ἡγούμενος, παρακληθεῖς παρά τῶν ἀρχιερέων, ἐπιτρόπων τε καί ἀδελφῶν τοῦ μοναστηρίου.

† ὁ Σίφνου Καλλίνικος βεβαιοῖ

ὁ πρῶην Οὐζιτζης Ἄνθιμος καί πατριαρχικός ἔξαρχος ὑποβεβαιοῖ.

- Ἰωάννης Μπαός καί ἐπίτροπος

- Κωνσταντῖνος Μπαός καί ἐπίτρο-

πος τῆς μονῆς.

φ.7. = 1818: ἰουλίου: 7: ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τοῦ καθηγουμένου κύρ διαμιανοῦ, δύο ὀλοκλήρων χρόνων καί ἐφάνη ὅλο τό εἰσόδημα γρόσια 2053:18 καί τά ἔξωδά του 2.445:36, ἐξ ὧν, ἐκβληθέντων τῶν εἰσοδημάτων, ἔμειναν νά λαμβάνη γρ. 392:18 παράδες. διό ὑπογράφεται παρά τῶν εὐγενεστάτων ἐπιτρόπων καί τῶν πατέρων.

- ὁ προηγούμενος κύριλλος

- ὁ ἀρχιδιάκονος Ἰωαννίκιος

- ὁ ἱεροδιάκονος Ἰωσήφ

- Ἰωάννης Μπαός καί ἐπίτροπος τῆς μονῆς

- Κωνσταντῖνος Μπαός καί ἐπίτροπος τῆς μονῆς.

- = 1819: Ἰουλλίου: 7: ἐθεορήθη ὁ λογαριασμός τοῦ καθηγουμένου κύρ δαμιανοῦ ἐνός ὀλοκλήρου χρόνου καί μένει νά λαμβάνη ὁ ἡγούμενος ἀπό τὰ μείναντα γρόσια 294:31, ἦτοι διακόσια ἐνενηήντα τέσσερα καί παράδ. τριάκοντα ἕνα· διό καί ὑπογράφεται ὑπό τε τῶν πατέρων καί ἐπιτρόπων.
- ὁ προηγούμενος κύριλλος
  - ὁ ἀρχιδιάκονος Ἰωαννίκιος
  - ὁ προηγούμενος Ἰωσήφ
  - Ζαννῆς Ἰωάννου Καμπάνης καί ἐπίτροπος τῆς μονῆς
  - Κωνσταντῖνος Παλαιός.
- = 1819: δεκεμβρίου: 19: ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τοῦ καθηγουμένου κύρ δαμιανοῦ· κατά τόν λογαριασμόν του ἦτον τό εἰσόδημά του γρ(όσια) 928:20. ἔδοσεν εἰς τό μοναστήρι τὰ ἄνωθεν γρόσια 928:20 εἰς μετρητά καί ἔξοδα ὅπ' εἶχεν καί ἐξώφλησεν· διό ὑπογράφονται παρά τῶν ἐπιτρόπων καί τῶν πατέρων.
- ὁ προηγούμενος κύριλλος
  - ὁ προηγούμενος Ἰωσήφ
  - ὁ Ἀρχιδιάκονος Ἰωαννίκιος
  - ὁ ἱεροδιάκονος Ἰωσήφ
  - Κωνσταντῖνος Μπᾶος
  - Ζαννῆς Ἰωάννου Καμπάνης καί ἐπίτροπος.

Ἴσον τοῦ πρωτοτύπου.

= φ.7β = Περίοδος Γ'
Ἄρ. 577

Προσωρινή Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Τό Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας.

Πρός τοὺς πανοσιωτάτους ἡγουμένους τῶν εὐαγῶν σταυροπηγιακῶν
Μοναστηρίων τῶν ἐν ἀπάσαις ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀγῶνος, τὰ εὐαγῆ σταυροπηγιακὰ μοναστήρια, ὅσα κεῖνται εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καί εἰς τὴν λοιπὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, στερηθέντα προστασίας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἔχασαν καί τὰ προνόμια καί δικαιώματα, ὅσα ἐβράβευσεν εἰς αὐτὰ ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ μεγάλη ἐκκλησία καί ἐκ τούτων καταπατοῦνται ὑπὸ τοῦ τυχόντος καί συμβαίνουν τόσες καταχρήσεις εἰς αὐτὰ, ἡ Σεβαστὴ Διοίκησις, πρόνοιαν λαβοῦσα τῆς οἰκονομίας καί καλῆς διαγωγῆς αὐτῶν τῶν μοναστηρίων ὅπως ἀπολαμβάνωσι τὴν ὁμοίαν περίθαλψιν καί ἐπίσκεψιν αὐτῶν, τὴν ὁποῖαν εἶχον καί πρό τῆς ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἐξέδωκε διαταγὴν ὑπὸ ἀριθ. 3864: φεβρουαρίου: 28, διορίζουσαν τὸν σεβασμιώτατον ἅγιον ἀρχιμανδρίτην κύριον Σωφρόνιον Καμπανάκη διὰ νὰ περιέλθῃ ἐξαρχικῶς εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ μοναστήρια· νὰ θεωρήσῃ τοὺς λογαριασμοὺς τῶν εἰσοδημάτων καί ἐξόδων αὐτῶν· νὰ καταγράψῃ τὸν κατάλογον καί τὰ ὀνόματα αὐτῶν τῶν μοναστηρίων διὰ νὰ σταλθοῦν μετὰ ταῦτα ἐγκύκλια γράμματα τετυπωμένα ἀπὸ τὸ ἱερόν ὑπουργεῖον τοῦτο, ἐπικυρωτικὰ τῶν ἱερῶν σιγιλλίων, διὰ νὰ μένωσιν εἰς τὸ ἐξῆς αὐτὰ τὰ μοναστήρια ἀνενόχλητα ἀπὸ ἀρχιερεῖς καί ἀπὸ λαϊκοὺς ὁποιασδήποτε ἀξίας καί τάξεως.

Πρός τούτοις ὁ ρηθείς ἔξαρχος νά συνάξῃ τά ἐτήσια ἀπό τό καθέν ὅσα εἰδίδοντο καί εἰς τήν μεγάλην ἐκκλησίαν διά νά τά παραδώσῃ εἰς τό ἐθνικόν ταμεῖον· διά λόγον ὑποταγῆς ἀκόμη, νά ἐνεργήσῃ καί ὅσα ἄλλα κεφαλαιωδῶς διετάχθη ἐν ἰδιαιτέρῳ ἐπισήμῳ. Διατάττεσθε λοιπόν ἡ πανοσιότης σας ἵνα ἀποδεχόμενοι εὐμενῶς καί μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς τήν αὐτοῦ σεβασμιότητα, παραδόσετε εἰς αὐτόν τούς λογαριασμούς τῶν μοναστηρίων σας καί τά ἐτήσια διά νά τά παραδώσῃ εἰς τήν διοίκησιν, γράφοντες ἰδιοχείρως σας εἰς τό ἐσφραγισμένον κοινόν κατάστιχον τοῦ ὑπουργείου τούτου ὅσα γρόσια παραδίδετε εἰς τήν σεβασμιότητά του. Ἀκόμη θέλετε τόν δῶσῃ καί μίαν ἀπόδειξιν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ἀπό ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐλάμβανε τό μοναστήριον κατὰ καιρόν διά τό ἐτήσιον δόσιμόν του, διά νά τεθοῦν τά πάντα ὑπ' ὄψιν τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως.

Μετά δέ ταῦτα θέλουν σταλθῆ καί εἰς καθέν ἀπό αὐτά τά σταυροπηγιακά μοναστήρια τά ἐπικυρωτικά τῶν σιγιλίων γράμματα, ἀφοῦ ἐκδοθοῦν διά τοῦ τύπου. Εἰς ταύτας τὰς διαταγὰς τῆς Διοικήσεως δέν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι θέλετε εὐαρεστηθῆ καί θέλετε δεῖξῃ τήν προσήκουσαν ὑπακοήν καί εὐγνωμοσύνην.

εἶητε ὑγιαίνοντες, ἐν Κυρίῳ τῇ 4ῃ μαρτίου 1825
ἐν Ναυπλίῳ.

Εἰς ἀπουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς θρησκείας
ὁ Γέν. Γραμματεὺς
(Τ.Σ.) Δανιὴλ Γεωργόπουλος.

τά φφ. 8, 9, 10 καί 11 λευκά
μέ κάθετες κυματοειδεῖς γραμμές

φ.12 Καταγραφή τῶν ὄσων βιβλίων κέκτηται τό Ἱερόν σταυροπηγιακόν μοναστήριον τῆς βρύσης, ἅτινα κατεγράφησαν κατέμπροσθεν τῶν Πανιερωτάτων ἀγίων ἐξάρχων.

1 Εἰς βαρῖνος παλαιός

1 μία παλαιά καί νέα...

2 δύο τόμοι χρυσοστομικοί παλαιοί

1 εἰς ἔτι χρυσοστομικός

1 εἰς τόμος ἅπαντα τοῦ μεγάλου βασιλείου εἰς τήν ἐξαήμερον

1 εἰς τόμος ἐπιτομή εἰς τόν προφήτην ἠσαΐαν

1 εἰς τόμος εὐσεβίου τοῦ παμφίλου

1 εἰς τόμος ἀγάπης Φωτίου

1 εἰς τόμος ἅπαντα διονυσίου ἀρεοπαγίτου

1 εἰς τόμος ἐξήγησις παλαιά καί νέα

1 εἰς τόμος ἠθικοί λόγοι συμείων μαγίστρου καί λογοθέτου

1 εἰς τόμος ἱστορικός χειρόγραφος Ἰωάννου μοναχοῦ

1 εἰς τόμος ἅπαντα ἀθανασίου ἀλεξανδρείας

1 εἰς τόμος διονυσίου ἀρεοπαγίτου περί Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας

1 εἰς τόμος διονυσίου τοῦ αὐτοῦ περί οὐρανίου Ἱεραρχίας

1 εἰς τόμος εὐσεβίου τοῦ παμφίλου Ἐκκλησιαστική ἱστορία

- 2 δύο τόμοι παλαιά
 1 ἔν εὐαγγέλιον ἐξηγητόν
 1 εἰς τόμος συμειών θεσσαλονίκης
 1 εἰς τόμος Ἰωάννου κωνσταντινουπόλεως συμφωνία πασῶν τῶν βιβλίων καί γραφῶν
 1 εἰς τόμος γεωγραφία Χρυσάνθου Ἱεροσολύμων
 1 εἰς τόμος πανοπλία δογματική ἀλεξίου βασιλέως τοῦ κομνηνοῦ
 1 ἔν ψαλτήριον ἐξηγητόν
 1 ἔν νομικόν χειρόγραφον
 1 ἔν βιβλίον χειρόγραφον γραμματική παλαιά
 3 βιβλία ἔτι χειρόγραφα
 1 ἔν χειρόγραφον λεξικόν κυρίλλου ἀλεξανδρείας
 2 δύο χειρόγραφα ψαλτήρια ἐξηγητά
 1 ἔν βιβλίον νεκταρίου πατριάρχου Ἱεροσολύμων κατὰ φρατόρων
 1 ἔν βιβλίον ἠρακλείου βασιλικαί διαταγαί
 1 ἔν βιβλίον γρηγορίου θεσσαλονίκης λόγοι ἀποδεικτικοί
 1 ἔν βιβλίον εἰσαγωγή εἰς ἅπασαν τήν λογικήν
 2 δύο τόμοι κορυδαλέως
 1 εἰς τόμος δημοσθένους ἅπαντα
 3 τρεῖς τόμοι γραμματική γεωγραφική
 1 ἔν βιβλίον παππιανῶ ἀλεξανδρείας ρωμαϊκόν
 1 ἔν βιβλίον θεοφίλου κορυδαλέως εἰς τὰ ἅπαντα τοῦ ἀριστοτέλους
 2 δύο τόμοι ἅπαντα λουκιανῶ
 1 εἰς τόμος ἅπαντα Πλουτάρχου
 1 εἰς τόμος ἅπαντα Ἰσοκράτους
 1 εὐσταθίου νικομαχείας ἐξήγησις
 1 γαληνοῦ ἅπαντα, σφαῖρον
 1 βιβλιάριον..... καί πόλεων
 1 ἔν βιβλίον ὄμηρος
 4 ἕτερα βιβλία μικρά
 12 δώδεκα μηνέα καινούρια
 14 συναξάρια Ἐκκλησιαστικά καί διάφορα, ἄλλα μέν γερά, ἄλλα δέ ἐφθαρμένα
 1 μία.... καί ἕτερα βιβλία τῆς ἀκολουθίας ἕνα τακίμι σῶον
 1 ἔν βιβλιάριον φιλοστράτου...
 † ὁ Παροναξίας Νεόφυτος καί ἔξαρχος συνοδικός ὑποβεβαιοῖ
 † ὁ Σαντορίνης Γαβριήλ καί ἔξαρχος συνοδικός ὑποβεβαιοῖ.

φ.12β = ,αφγς': μαίω: χβ' ἐδιορίσθη ἡγούμενος παρά τοῦ παναγιωτάτου καί προσκυνητοῦ δεσπότη καί πατριάρχου καί παρά πάσης τῆς ἱερᾶς συνόδου καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν μονῆς ὁ πανοσιώτατος καί συνάδελφός μας κύρ Κύριλλος, τόν ὁποῖον καί ἡμεῖς τόν ἐδεχτήκαμεν μετά πάσης περιχαρείας ὅθεν καί καταγράφομεν ἐν τῷ παρόντι κόνδιξι τὰ ὅσα τοῦ παραδώσαμεν τοῦ μοναστηρίου, παρόντων καί τῶν εὐγενεστάτων ἐπιτρόπων, τῶν ἤδη διορισθέντων παρά τῆς ἱερᾶς συνόδου,

σιόρ παυλάκη βαλέτα καί σιόρ κωνσταντάκη μάτζα, κινητῶν καί ἀκινήτων πραγμάτων, Ἱερῶν ἀμφίων καί κειμηλίων καί ὅ,τι ἄλλο εὑρίσκεται τοῦ μοναστηρίου.

- ἕξι πιρούνια καί ἕξι κουτάλια ἀσημένια	Ἱερά ἀμφια τῆς ἁγίας ἐκκλησίας
- μίαν σαλέλια ἀσημένια	- 22 φελόνια
10 πιάτα στάνινα	15 στιχάρια
2 τιγάνια	14 πετραχήλια
1 τραπεζομάνδηλο καινούριο	3 οὐράρια
8 πετζέτες κενές	3 ζευγάρια ὑπομάνικα κεντητά
12 π(η)χ(ες) πανί διά σεντόνια	11 περιζώνια
1 βατζέλι πρόντζινον	10 ἀέριδες
1 δεργκάρι μπακιρένιο	1 μποξάς χρυσός πράσινος
1 τραπεζομάνδηλον τῆς τραπέζης	8 καλύματα
1 πεσκήρι	3 σάκους
3 σηνία μπακιρένια	6 ποδιές
3 χαρανιά	3 ὑπογονάτια
1 ἕτερον μικρότερον	1 ὁμοφόριον παλαιόν
1 ἕτερον τοῦ ζημοτοῦ	5 ἅγια δισκοπότηρα ἀσημένια
1 τῆς μάνδρας	4 δισκάρια ἀσημέια
2 ἕτερα παλαιά	4 ἀστερίσκους ἀσημένιους
3 στρώματα	3 λαβίδες
2 ζευγάρια σεντόνια	1 λόγχη
1 πάπλωμα	2 ἀνοματερά ἀσημένια
1 παλαιόν πεύκη εἶδη κελαιριῶν	3 ἅγια εὐαγγέλια ἀσ(ημένια)
3 ξυλοβούτζια εἰς πύργον	2 ἅγιες λειτουργίες, ἡ μία ἀσημ(ένια)
2 βουτζιά	2 ἑξαπτέρυγα ἀσημένια
1 ἕτερον μέγαν τῶν ἐλιῶν	2 κανδηλέρια ἀσημ. τῆς ἁγίας τραπέζης
1 ξυλοβούτζι τ' ἀλευριοῦ	2 θυμιατά ἀσημένια
5 τζάρες μεγάλες	5 μεγάλες κανδηλές ἀσημ.
	6 μικρότεροι ἀσημ.
	1 πολυέλαιος ἀσημ.
	1 σταυρός τῆς παντιέρας μέγανος ἀσημ.
	2 παλαιοί ἕτεροι ἀσημ.
αὐτά παρεδόθησαν εἰς χεῖρας	8 ἕτεροι μέ μάλαγμα καί μέ τίμιον ξύλον οἱ 3
τοῦ ἁγίου καθηγουμένου κύρ κυρίλλου	6 κομάτια ἅγια λείψανα
καί ἰδοῦ ὅπου ὑπογράφεται	1 ἐγκόρπιον
- ὁ καθηγουμένος κύριλλος βεβαιοῖ	1 καδενέτα μαλαγματένια
† ὁ πρῶην Σχύρου Σεραφεῖμ	1 κορδῶνι μαλαγματένιο μέ κωσταντινάτο
- ὁ προηγούμενος μακάριος	1 χαρχάλι μέ πετράδια
- ὁ προηγούμενος Ἰωσήφ	
- παῦλος βαλέτας καί ἐπίτροπος	
τῆς ἱεράς μονῆς	

- Κωνσταντίνος μάτζης και
επίτροπος τῆς ἱερᾶς μονῆς.

1 κουτί ἀσημένιο
1 κασελάκι ἀπό μπεγέ
2 τρικέρια τοῦ ἄρτου ἀσημένια
1 ἕτερον τρικέρι εἰς χεῖρας τοῦ ἁγίου σκύρου
1 ἕτερον τρικέρι εἰς χεῖρας τοῦ ἁγίου σίφνου.
- ταῦτα παρεδόθησαν εἰς χεῖρας τοῦ πανο-
σιωτάτου ἁγίου προηγουμένου κύρ μακαρίου
κατά τόν κατάλογον ὅπου ἔχει εἰς χεῖρας του
« ὁ προηγούμενος μακάριος.

† ὁ Παροναξίας Νεόφυτος και ἕξαρχος συνοδικός ὑποβεβαιοῖ.

† ὁ Σαντορίνης Γαβριήλ και ἕξαρχος συνοδικός ὑποβεβαιοῖ.

φ.13 1797: Σεπτεμβρίου: 21, ἐλθόντες ἡμεῖς οἱ πατριαρχικοί και Συνοδικοί ἕξαρχοι ἐν
τῇ νήσῳ σίφνω, κατεγράψαμεν ἅπαντα τά χωράφια και ἀμπέλια τά ὅσαπερ τήν
σήμερον κέκτηται τό παρόν σταυροπηγιακόν πατριαρχικόν μοναστήριον τῆς βρύσης·
ὁμοίως και τά ὅσα δωσίματα δίδει τό κάθθα ἐν.

« ἡ Παναγία ἡ Χρυσοπηγή μέ κελλία και μέ τήν περιοχὴν τῆς, μετόχι τοῦ μοναστηρίου, ὅπερ ἐστὶ ἀγορά ἀπό τά παιδιά τοῦ παπᾶ Ἰερώνυμου Ζαμπέλη. « ἑτέρα ἐκκλησία τῶν ἁγίων ἀναργύρων κειμένη εἰς τήν πηγὴν, μετόχι του μοναστ. « ἑτέρα ἐκκλησία τῆς παναγίας εἰς στραβοπόδι. « ἡ παναγία εἰς τήν βρύσιν « ὁ ἅγιος γεώργιος τοῦ περάσματος « ἡ παναγία εἰς τό πελιάρδι - χωράφι εἰς τό πελιάρδι δίδει δώσιμον ἄσπρα - χωράφι εἰς τοῦ μούγκρου μέ ἔλιαϊς - χωράφι εἰς τήν ἁγίαν φωτεινὴν - χωράφια εἰς τά διποτάματα - εἰς τόν καλαγκάλαμον χωράφι - εἰς τά καμινάκια χωράφι - εἰς τοῦ κοντοῦ χωράφι - εἰς τό πέρασμα χωράφια - εἰς τόν ἅγιον γεώργιον χωράφια - εἰς τήν ἀλυκὴν μέ ἔλιαϊς - εἰς τόν πλατύν γιαλόν λιβάδι - εἰς τά περιβόλια ἀμπέλια - χωράφι βερνίκου - ἕτερον ἐκεῖ σιμά	ἄσπρα ὅπου πληρώ- νουσι τά πράγ- ματα	- εἰς τήν βρύσιν χωράφι... - τό περιβόλι στάη πλησίον τοῦ μοναστηρίου - εἰς τόν θόλον χωράφι - ἕτερον ἐκεῖ - ἕτερον ἐκεῖ - εἰς τόν φυρόν και σικίδι - εἰς τόν πλατύν γιαλόν ἔλιαϊς ἀπό χρουσῆν - τοῦ γάσπαρη τό περιβόλι πλησίον τοῦ μοναστηρίου - ἕτερον περιβόλι τοῦ φραγκουλάκη πλησίον τοῦ μόν. - εἰς τά πλακιά - εἰς τόν κακόν τοῖχον χωράφι - εἰς τόν παντοκράτορα χωράφι - εἰς τό βουνόν χωράφι - εἰς τόν πλατύν γιαλόν και βρυσιανά - εἰς ταῖς ἀμμουδάραις μέ ἔλιαϊς - εἰς τόν φάρον χωράφι - εἰς τήν πλατιάν και σπηλιώτην - εἰς τόν θόλον χωράφι - εἰς τόν ἅγιον μηνάν χωράφια - εἰς τό μοναστήρι μόνιασμα	5 35 4 17 ² / ₄ 6 2 4 ¹ / ₄ 62 24 ² / ₄ 14 12 1 ¹ / ₄ 25 1 2 6 25 5 25 45 10 5	6 6 2 ² / ₄ 2 ² / ₄ 2 ² / ₄ 3 9 22 6 174 ¹ / ₄ 9 ² / ₄ 22 4 3 ² / ₄
---	---	---	---	--

- εις τό πελιάρδι χωράφι	17 ² / ₄	- εις τόν πλατύν γιαλόν χωράφι	13 ² / ₄
- περίσσευμα μοθωνέου χωράφι	2 ¹ / ₄	- εις τό στραβοπόδι χωράφι	3
- εις τά πλακιά	2	- εις ταῖς σαβούραις	4
	<hr/>	- εις τόν ἅγιον θεολόγον χωράφι	2
- εις τό βλιχόν	3	- εις τόν ἅγιον στέφανον χωράφια	20
- εις τό πέρασμα χωράφι	22	- εις τήν ἁγ. παρασκευήν χωράφι	32 ² / ₄
- εις τόν θόλον χωράφι	13	- ἀμπέλι τοῦ σκανδάλη καί καίρη	36
- εις τό λαγκάδι χωράφι μέ ἔλαιαῖς	19 ² / ₄	- εις ταῖς ἀμμοδάραις	2
- εις τήν βρύσιν θεμωνιά	9	- εις τόν θόλον χωράφι	15
- εις τήν αὐτήν τοποθεσίαν χωράφια	59	- εις τό πέρασμα χωράφι	8
- εις ταῖς παλαιόμανδραις	2		<hr/>
- εις τοῦ κάμπα	6	- εις τοῦ θεκλιά χωράφι	4
- εις τούς ἀγίους ἀναργ. χωράφι-ἀμπέλια	19	- εις τά βορινά χωράφι	8
- εις τήν φικιάδαν	5	- εις τήν ἁγίαν εἰρήνην χωράφι	6
- το ἔξω περιβόλι πλησίον τοῦ μοναστηρίου	40	- εις τά βρυσιανά χωράφι	6 ² / ₄
- εις τό λαγκάδι χωράφια	7 ² / ₄	- εις τά κηπιά καί φυρά	
- εις τήν βρύσιν χωράφι καί ἀμπέλι	22	γιαλούδια χωράφια	24 ² / ₄
- εις τόν καλαγκάλαμον χωράφι	16	- εις τά βλυσίδια χωράφι	15
φ. 13β - εις τοῦ κοντοῦ χωράφι	1 ² / ₄	- εις τήν κάλιβον χωράφι	6
- ἡ σπηλιά εἰς τήν ἀναβροχιάν	¹ / ₄	- εις τοῦ θεκλιά καί	
- εις τήν γουναριάν	2	πρόβαλμα τοῦ φάρου	21
- εις πλατύν γιαλόν μέ ἔλαιαῖς καί ἀμπέλι	<hr/>	- εις τοῦ δημητράκη καί	
	16 ² / ₄	φραντζεσχάκη χωράφι μῆλος	26
- εις τοῦ μούγκρου χωράφι μέ δένδρα	10	- εις τόν θόλον τρεῖς πάρταις	55
- εις τό βαθύ χωράφι	2	- εις τόν πλατύν γιαλόν χωράφι	4 ² / ₄
	<hr/>	- εις τόν θόλον τό χωράφι τοῦ χλωροῦ	13 ² / ₄
- εις τόν ἄσπρον πύργον	2 ² / ₄	- εις τό βλησιδί καί σκοτινόν	2 ² / ₄
- εις τόν ἅγιον Κωνσταντῖνον	1	- εις τά ἀμπελάκια	2
- εις τήν βρουλιάν	2	- εις τόν θόλον χωράφι	10
- εις τούς λαγνοῦς	1	- εις τόν σωτήρα χωράφι	3
- εις τό πέρασμα χωράφι	5	- εις τόν θόλον ἔτι χωράφια	14
- εις τό παλαγιάρι χωράφι	2	- εις τόν πλατύν γιαλόν χωράφι	8
- εις τό στραβοπόδι χωράφι	2		<hr/>
- εις τόν θόλον χωράφι	7	- εις τήν ἁγίαν εἰρήνην χωράφι	6 ² / ₄
- εις τό πελιάρδι χωράφι	4	- εις τόν ἅγιον μηνάν χωράφι	6 ² / ₄
- εις ταῖς ἀμμοδάραις ἔλαιαῖς	4	- εις τό ἀποκοφτόν λιβάδι	16 ² / ₄
- εις τόν πλατύν γιαλόν χωράφι	5	- εις τόν πλατύν γιαλόν χωράφι	
- εις τήν χαλακιάν χωράφι	1 ² / ₄	μέ δένδρα	26
- εις τοῦ στεφανάκη χωράφι	5	- εις τήν χαλακιάν καί πλακιάν	2
- εις τοῦ ποθητοῦ δύο πάρταις	14	- εις τοῦ καλέα χωράφι	10 ² / ₄
- εις τόν ἅγιον στέφανον χωράφι	3 ² / ₄	- εις τόν ἅγιον ἐλευθέρον	1
	<hr/>	- εις τά συμπόπουλα καί θεολόγον	2
	64 ² / ₄		

- εις τό πλακωτόν χωράφι	17 ² / ₄
- εις άνεμόμυλος πλησίον του μοναστηρίου	<u>10</u>
	98 ² / ₄

τά ὄσα ζῶα εὐρέθησαν τοῦ
μοναστηρίου εἰς τόν ἴδιον καιρόν
3: τρία μουλάρια
4: βόδια ἀρσενικά
1: μία ἀγελάδα
4: τέσσαρα κατζίκια
3: τρία μελίσσια

- ἐν μετόχιον εἰς ἀντίπαρον ἐρημοκκλήσι τῆς ἁγ. αἰκατερίνης	
- ἔχει τό αὐτό μετόχιον εἰς ἀντίπαρον χωράφια δεκαεπτά.	
• ἡ πρώτη σούμα	471 ³ / ₄
• ἡ δεύτερη σούμα	554 ³ / ₄
• ἡ ἄντικρυ σούμα	<u>64 ²/₄</u>
	1.190 ² / ₄

† ὁ Παροναξίας Νεόφυτος καί πατριαρχικός ἕξαρχος ὑποβεβαιοῖ

† ὁ Σαντορίνης Γαβριήλ καί πατριαρχικός ἕξαρχος ὑποβεβαιοῖ

- ὁ Πρωτοσύγγελος τοῦ Ἁγίου Παροναξίας
γέγραφα ὁ μεθόδιος.

φ.14β Ἐπειδή καί οἱ θεῖοι ἱεροὶ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες διαγορεύουσι ὅτι οὐδεὶς τῶν τοῦ
μοναδικοῦ μέτοχος σχήματος συγκεχώρηται εἰς δικαστήριον κοσμικόν ἐπιέναι ἐλέγ-
χει πάντα τά ἱερά καταγώγια κατὰ κόσμον... διὰ τοῦτο καγῶ ὁ καθυπογραφόμενος
ἡγούμενος... καί σὺν πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς, τόν πανοσιολογιώτατον κύριον κύρ-
ἄνθιμον γριππάρην ἐκλεγόμεθα πατέρα ἡμῖν τῆς ἱεράς σεβασμίας μονῆς ἐπονομαζο-
μένης βρύστης, ὄνπερ παρακαλοῦμεν ὅπου ἂν πιστῶς ἀναδεχθῆ τήν παρούσαν ἐπιτρο-
πικήν δι' ἀγάπην τῆς οὐρανοῦ ἀνάσσης καί ἔλθη εὖρη δύναμιν καί ἐξουσίαν ἐπὶ πᾶσαν
συμπίπτουσαν τῇ μονῇ ὑποθέσει, διοικῶν καί κυβερνῶν ἐν φόβῳ θεοῦ, ἐπιτιμῶντα
τούς (εἰς) τήν μονήν ἀναξίου καί ταύτην... ἢ... καί ἀπειθοῦντας, ἔχει ἐξουσίαν τούς
τῆς μονῆς προσόδους ἐξετάζων πῶς καί ποῦ καί διατί ἐξοδεύονται, οὐ μόνον ἀλλά γε
καί πάντα τά τοῦ μοναστηρίου, εὐαγρέψας (;) αὐτούς... ἀπόλυται τῆς μονῆς τό...
ὑπισχνούμενοι δέ καί ἡμεῖς (ὅτι) θέλομεν μνημονεύειν αὐτούς ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς
τελεταῖς καί συνάξεσι καί αὐτόν..., τούτου χάριν τό παρόν διευτώθη εἰς εἶδησιν καί
μενέτω εἰς τῷ τῆς μονῆς κώδιξι καί τῇ ἰδίᾳ χειρὶ σφραγισθέν εἰς ἀσφάλειαν.

σίφνος: 1800: ἀπριλλίου: 12

ὁ καθηγούμενος ἀγάπιος τῆς ἱεράς μονῆς καί οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.
ὑποσχόμεθα.

φ.15 Ἴσον ἀπαράλλακτον τῆς σταλείσης πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς περὶ τῶν ἀφιερωθέντων τῇ
ἱερᾷ ἡμῶν μονῇ, παρὰ τοῦ μακαρίτου ἁγίου Καισαρείας κυρίου Φιλοθέου ἱερῶν ἀμφίων.

Κύριλλος ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας ρώμης καί οἰκου-
μενικός πατριάρχης.

ὁσιώτατοι, ὅ,τε ἡγούμενος καί λοιποὶ προεστοὶ τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Σίφνου κειμένου ἱεροῦ

καί σεβασμίου ἡμετέρου πατριαρχικοῦ καί σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου, τοῦ σεμνουμένου ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, τοῦ ἐπιλεγομένου τῆς Βρύσης, τέχνα ἐν Κ(υρί)ῳ ἀγαπητά τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ἡμῖν καί εἰρήνη παρά Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δέ εὐχή, εὐλογία καί συγχώρησις.

Διά τήν ἔσχατον εὐσέβειαν ἣν εἶχε πρὸς τό ἱερόν αὐτό καταγώγιον ὁ μακαρίτης καισαρείας κύρ Φιλόθεος, ἀφιέρωσεν οἰκειοθελῶς ἐν διαθήκαις μίαν ἀρχιερατικὴν στολήν: ἥτοι ἓνα σάκκον, ἓν στιχάριον, ἓν ὠμοφόριον, ἓν ἐπιτραχήλιον, ἓν ἐγκόλπιον διαμάντινον, ἓν περιζώνιον καί μίαν ζυγὴν δικηροτρύχηρα, ἵνα μένωσι πεφυλαγμένα ἐν αὐτῷ καί νά εἶναι εἰς χρῆσιν μόνον ὅταν προσκληθῆ, ἢ ὁ κατά τόπον ἀρχιερεύς, ἢ ἄλλος τίς τῶν πλησιοχώρων εἰς ἀρχιεροπραξίας τινός ἐπιτέλῃσιν ὅθεν προνοοῦντες, ὡς εἰκός περί τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἀφιερώματος τούτου καί ἵνα μή τί συμβῆ ἐναντίον τῆς διατάξεως τοῦ μακαρίτου, ἐντελλόμεθα τῇ ὁσιότητί σας διά τῆς παρουσίας πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς ὅπως, παραλαβόντες τήν ρηθεῖσαν ἀρχιερατικὴν στολήν, παρά τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ μακαρίτου ἐκείνου, ἥτοι παρά τοῦ κύρ Ἰωαννικίου ἀρχιδιακόνου, καταγράψετε ἐν τῷ κώδικι τοῦ μοναστηρίου καί ἔχετε πεφυλαγμένην ἐν μέρει ἀσφαλές καί ὅταν προσκληθῆ ἀρχιερεύς ἢ εἰς τό μοναστήριον, ἢ εἰς τό μετόχιον τοῦ μοναστηρίου διά νά ἐπιτελέσῃ ἀρχιεροπραξίαν, τότε μόνον νά εἶναι εἰς χρῆσιν, εἰς ἄλλον ὅμως καιρόν οὐδένα, νά μήν ἔχητε ἄδειαν, μήτε οἴκοθεν, μήτε ἄν γίνῃ ζήτησις παρά τοῦ κατά τόπον ἀρχιερέως ἢ ἄλλου τινός, νά δώσητε ἔξω τὰ ἀρχιερατικά ταῦτα ἄμφια, ἀλλά νά φυλάττητε αὐτά ἄθικτα καί ἀνέπαφα ἐν βάρει ἀργίας καί ἀλύτου ἀφορισμοῦ, ὅτι τοιαύτη εἶναι καί ἡ βούλησις τοῦ μακαρίτου ἐκείνου τοῦ ποιησαμένου τήν ἀφιέρωσιν, οὕτω λοιπόν γινώσκοντες, προσέχετε καλῶς καί ποιήσατε καθὼς ἐκκλησι-στικῶς ἡμῖν γράφοντες, παρακελευόμεθα καί μή ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως.

ἵνα καί ἡ τοῦ θεοῦ χάρις καί τό ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

αἰς': νοεμβρίου β'.

ὁ κωνσταντινουπόλεως καί ἐν Χ(ριστ)ῷ εὐχέτης.

φ.15β Τὴν σήμερον ἐσυμφώνησαν ὁ πανοσιώτατος ἅγιος καθηγούμενος κύριος Δαμιανός καί οἱ πατέρες τῆς ἱεράς μονῆς Βρύσης μέ τόν εὐγενέστατον κύριον Νικολάχην, υἱόν τοῦ μακαρίτου ἰωάννου μπάου, κάμνοντες τήν παροῦσαν ἀλλαγὴν, δίδοντας ὁ ἡγούμενος καί οἱ πατέρες εἰς τόν κύριον μπάον τό χωράφι ὁποῦ ἔχει τό μοναστήρι τους τοποθετημένο εἰς τόν φάρον καθὼς εὐρίσκεται, πλησίον εἰς τό πρᾶγμα τοῦ αὐτοῦ μπάου καί ἀπό τήν σήμερον τό αὐτό χωράφι τοῦ μοναστηρίου νά εἶναι καί νά ὀνομάζεται τοῦ κυρίου μπάου κάμνοντάς το ὡς θέλει καί βούλεται ὡς τέλειος οἰκοκύρης· δίδοντας καί ὁ κύριος μπάος εἰς τό μοναστήρι τό ἀμπέλι ὁποῦ ἔχει τοποθετημένον εἰς πλατύν γιαλόν καί εἰς μετρητά γρ(όσια) πενήντα καί ἀπό τήν σήμερον τό αὐτό ἀμπέλι τοῦ μπάου νά εἶναι καί νά ὀνομάζεται τῆς Βρύσης κάμνοντάς το ὡς θέλει καί βούλεται· καί διά τό βέβαιον ἐγιναν δύο συμφωνητικά κρατόντας ὁ καθείς τό ἓνα ὑπογεγραμμένον μέ τὰς ἰδίας των ὑπογραφάς δι' ἀσφάλειαν. 1827: ὀκτωβρίου 14.

«ὁ καθηγούμενος δαμιανός, ὁ προηγούμενος κύριλλος, ὁ παπᾶ Νικηφόρος, ὁ ἱεροδιάκονος Ἰωσήφ «ιερεμίας ἱερομόναχος, Νικόλαος Μπαῶς βεβαιοῖ, Κωνσταντῖνος μπάος καί ἐπίτροπος τῆς μονῆς βεβαιοῖ.

Ἴσον τοῦ πρωτοτύπου.

Τὴν σήμερον ἐσυμφώνησεν ὁ πανοσιώτατος καθηγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς Βρύσης κύριος Δαμιανός, ὁμοῦ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πατέρες μέ τόν Νικολόν Τουλλῆ καὶ ἕκαμαν τὴν παροῦσαν ἀλλαγὴν, δίδοντες ὁ ἡγούμενος καὶ οἱ πατέρες εἰς τόν εἰρημένον Νικολόν τό χωράφι ὅπου ἔχει τό μοναστήρι ἀπό τόν μακαρίτην Κωνσταντῆν Ποδενέ μέ θημωνιάν, μάνδρες καὶ συκαῖς, κείμενον ὑποκάτω τοῦ χωρίου τῆς Καταβατῆς καθὼς εὐρίσκεται, διὰ νά εἶναι κύριος εἰς τό ἐξῆς εἰς τό εἰρημένον χωράφι νά τό κάμη ὡς βούλεται, παρ' οὐδενός κωλυομένου· ἔδωσε δ' ἀντ' αὐτοῦ καὶ ὁ Νικολός εἰς τό μοναστήρι τό χωράφι μέ συκαῖς, ὅπου ἔχει προικίον τῆς γυναικός του κείμενον εἰς τόν ἅγιον στέφανον μεταξύ τῶν χωραφίων τοῦ Γιαννάκη Μπατῆ καὶ Μάρκου ἱερόνυμου καὶ γρόσια τριακόσια πενήντα, καθὼς εὐρέθη δίκαιον καὶ μένει τοῦ λοιποῦ ὑπό τὴν ἐξουσίαν τοῦ μοναστηρίου, ὅθεν ἐγένοντο καὶ τὰ παρόντα δύο ὁμοια γράμματα καὶ ἐδόθη ἀνά ἓν ἐκάστω μέρει δι' ἀσφάλειαν. 1828: ἰανουαρίου: 4 ὁ καθηγούμενος Δαμιανός, ὁ προηγούμενος κύριλλος, ὁ ἱερεμίας ἱερομόναχος, ὁ Νεόφυτος ἱερομόναχος παπᾶ Ἀθανασίου.

Ἴσον τοῦ πρωτοτύπου τοῦ εἰς Ἀντίπαρον χωραφίου.

Ἐπειδὴ εὐρίσκεται ἐν χωράφιον κείμενον εἰς τόν Κάμπον, ἀφιερωθέν πρό χρόνων εἰς τὴν ἐν Σίφνῳ μονήν, ὀνομαζομένην Βρύσην, παρῶν ὁ ταύτης καθηγούμενος κ. Δαμιανός, παραδίδει αὐτό εἰς τόν αἰδεσιμώτατον ἅγιον οἰκονόμον Καλάργυρον συμφωνήσαντες ἀμφοτέρω ὥστε, ὁ μὲν οἰκονόμος νά φυτεύσῃ τό ρηθὲν χωράφιον ἀμπέλι ἐξ ἰδίων ἐξόδων, νά τό καλλιεργῇ καὶ νά τό περιποιῆται ὡς ἴδιόν του κτῆμα, καὶ αὐτό τοῦτο νά κάμωσι καὶ οἱ κληρονόμοι του, τόν δέ καρπὸν νά μερίζουν ἀμφοτέρω ἐξ ἴσου· ὅταν δέ τό ἀμπέλι, παλαιόθεν δὲν εἰσφέρει πλεόν τινά καρπὸν καὶ σχεδὸν ἐξαμπελισθῆ, τότε πάλιν νά μένη τό ρηθὲν ὑπό τὴν τελείαν κυριότητα τῆς εἰρημένης μονῆς, χωρὶς πλεόν νά μετέχη ἀπὸ αὐτοῦ ὀλοτελῶς ὁ ρηθεὶς οἰκονόμος. καὶ διὰ τό βέβαιον ἔγιναν τὰ παρόντα ἔγγραφα καὶ ὑπεγράφησαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη εἰς ἀσφάλειαν.

Ἐν Ἀντιπάρῳ τῆ 1: ἰουλίου: 1831

»ὁ καθηγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς Βρύσεως Δαμιανός ἐπιβεβαιοῖ
»οἰκονόμος Ἀντιπάρου Καλάργυρος ἐπιβεβαιοῖ

φ. 18. Ἴσον τῷ πρωτοτύπῳ.

Ἄριθ. 9

Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος

ἐν Μήλῳ 5 Μαΐου 1834

Ὁ Ἐπαρχος Μήλου

Πρὸς τοὺς ἐν Σίφνῳ ἡγουμένους τῆς μονῆς ὑπεραγίας

Θεοτόκου τῆς Βρύσεως καὶ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ.

Κατὰ συνέπειαν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 5265 ἐγκυκλίου τῆς Β. Νομαρχίας, ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς ἡγουμένους ἢ ὀλοσχερῆς διαχείρησις τῶν κινητῶν φθαρτῶν κτημάτων καὶ ἰδίως ἢ ἐκποίησης ἢ ἀνταλλαγῆ τῶν γηραιῶν ἢ ἄλλως ἀχρήστων καὶ περιττῶν ζώων πρὸς οἰκονομίαν τοῦ Μοναστηρίου προσέχοντες ὅμως νά πράττητε κατὰ τὰς ὁποίας ἔχετε ἀνά χειρας ὁδηγίας ὑπ' ἀριθμ. 728 διότι ἄλλως θέλετε ὑποπέσει εἰς εὐθύνην.

Ὁ Ἐπαρχος Νικόλαος Γερακάρης.

Ἄριθ. 728
ἐν Μήλω, 5 Μαΐου 1834

Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος
Ὁ Ἐπαρχος Μήλου
Πρὸς τοὺς ἐν Σίφνῳ ἡγουμένους τῆς μονῆς ὑπεραγίας
Θεοτόκου τῆς Βρύσεως καὶ τοῦ Προφήτου Ἡλίου.

Μ' ὄλον ὅτι σᾶς ἐκοινοποιήσαμεν ὅταν μετεύημεν εἰς τὴν Μονὴν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 4329 ἐγκύκλιον τῆς Β. Νομαρχίας καὶ ἐκλέχθησαν καὶ οἱ διορισθέντες σύμβουλοι τοῦ ἡγουμένου, διευθύναμεν καὶ πρὸς τὸν κατὰ τὴν ἐπισκοπὴν Μήλου σεβασμιώτατον Μητροπολίτην τὰς ἐνδιαλαμβανομένας ὁδηγίας διὰ νὰ εἶναι ἐν γνώσει καὶ διὰ νὰ σᾶς διευθύνῃ αὐτάς πρὸς ὁδηγίαν σας. ἤδη δὲ σᾶς διευθύνομεν καὶ ἡμεῖς τὰς εἰρημένας ὡς πρὸς τὴν τακτοποίησιν τῶν διατηρουμένων μοναστηρίων μέ πληρωμὴν διπλοδεκάτου, κατὰ τὴν εἰρημένην ἐγκύκλιον τῆς Β. Νομαρχίας, διὰ νὰ ὁδηγήσθε εἰς τὰς πράξεις σας συμμορφούμενοι μέ αὐτάς.

Α'. Ὁ ἡγούμενος ἐκάστου τῶν Μοναστηρίων τούτων, ἐκλεγόμενος παρά τῶν ἐν αὐτοῖς πατέρων κατὰ πλειοψηφίαν, θέλει ἐπικυροῦσθε παρά τοῦ κατὰ τόπον ἐπισκόπου, εἰδοποιουμένου συγχρόνως καὶ τοῦ ἐπάρχου.

Β'. Ἐκαστον τῶν Μοναστηρίων τούτων θέλει κρατεῖ Κώδικα τακτικόν, ἠριθμημένον καὶ ἐσφραγισμένον παρά τοῦ ἐπαρχείου, εἰς τὸν ὅποιον θέλει εἶναι καταγεγραμμένα α') ἡ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία τοῦ Μοναστηρίου ἀνεξαιρέτως, μέ τὴν δυνατὴν ἀκρίβειαν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν περὶ ἰδιοκτησίας ἐγγράφων ὑπὸ ἰδιαιτέρον ἀριθμόν β') ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῷ μοναζόντων (ἐννοεῖται τῶν ἐχόντων κουράν) προσημειοῦται γ') ὁ γενικὸς ἰσολογισμὸς τῆς ληψοδοσίας ἐκάστου ἔτους, περὶ τῆς ὁποίας θέλει κρατεῖσθαι καθημερινῶν προσόδων καὶ ἐξόδων κατὰστιχον, τὸ ὅποιον ἐξακριβούμενον κατ' ἔτος διὰ τῶν ἐπισυνημμένων ἀποδείξεων, εἴτε παρά τοῦ οἰκονόμου τῆς ἐπισκοπῆς, εἴτε παρά τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, θέλει διευθύνεσθαι εἰς τὸ ἐπαρχεῖον καὶ ἐπικυρούμενον μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης προσυπεργασίας, αὐτὸ μὲν θέλει μένει εἰς τὸ γενικὸν τῆς ἐπισκοπῆς ἀρχαιοφυλάκιον, ἡ δὲ περιληψὶς τοῦ θέλει σημειοῦσθαι, ὡς προεῖρηται, εἰς τὸν Κώδικα τοῦ Μοναστηρίου.

Γ'. δύο οἱ φρονιμότεροι τῶν πατέρων, ἐκλεγόμενοι κατ' ἔτος παρά τῶν συναδέλφων των, θέλουσιν ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ ἡγουμένου τὸ συμβούλιον τοῦ Μοναστηρίου, προσυπογραφομένοι εἰς ὅλας τὰς περὶ οὐσιωδῶν ἀντικειμένων ἐγγράφους πράξεις, τῶν ὁποίων, καθὼς καὶ ὅλων τῶν ἐγγράφων τοῦ μοναστηρίου, θέλουσιν φυλάττει ἀντίγραφα καὶ ἀριθμόν, καμμία πράξις οὐσιώδης δὲν ἔχει κύρος, γινομένη χωρὶς τὴν εἶδησιν καὶ συγκατάθεσίν των.

Δ'. ὁσάκις τὸ συμβούλιον τοῦτο κρίνει ἀναγκαῖον διὰ καλλιέργειαν τῶν κτημάτων τοῦ Μοναστηρίου ἢ ἄλλας ἀποδεδειγμένας καὶ ἀναποφεύκτους ἀνάγκας νὰ κάμῃ δάνειον, θέλει ἀναφέρεσθαι διὰ τοῦ ἐπισκόπου πρὸς τὸ ἐπαρχεῖον ἐπισήμως καὶ ζητεῖ τὴν ἄδειαν προσθέτον ὅλας τοῦ δανείου τὰς αἰτίας καὶ πρό πάντων τὸν τρόπον καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀποσβέσεως αὐτοῦ θετικῶς καὶ μέ ἀποδείξεις, τὸ δὲ ἐπαρχεῖον, ἂν κρίνῃ τὴν αἴτησιν εὐλογον, θέλει ἀναφέρεσθαι πρὸς τὴν Νομαρχίαν ἐξαιτούμενον τὴν, περὶ ἐπικυρώσεως τοῦ δανείου ἄδειαν, ἄλλως ἢ συμφωνία θέλει λογίζεσθαι εἰς βάρος ἀτομικῶν τῶν δανεισομένων, κατὰ τὰ εἰς τὸ γ' ἄρθρον τῆς ὑπ' ἀριθμ. 4254 ἐγκυκλίου μας διαλαμβανόμενα καὶ τὸ Μοναστήριον μένει ἀκαταζήτητον.

Ε'. Ἐκποίησης, ὑπόθηκη ἢ πολυετῆς ἐνοικίας κτήματος μοναστηριακοῦ δέν ἐπιτρέπεται κατ' οὐδένα τρόπον καί οἱ μοναχοί εἶναι ἐπισκοπικῶς ὑπεύθυνοι δι' ὅποιονδήποτε παράβασιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης· ἄν πρός ἐκχέρσωσιν, ἐμφύτευσιν καί ἄλλας βελτιώσεις οὐσιώδεις, κτήματος μοναστηριακοῦ, τό συμβούλιον τοῦ Μοναστηρίου θέλει καθυποβάλλει τήν πρότασιν εἰς τό ἐπαρχεῖον καί θέλου ἐνεργεῖσθαι ὅσα καί περί δανείων.

ΣΤ'. Ἀγορά κτήματος ἀκινήτου, ἐπισκευή οὐσιώδης τοῦ Μοναστηρίου ἢ ἐπιχείρησης ὅποιασδήποτε δαπανηράς ὅπως οἰκοδομῆς, δέν θέλει γίνεσθαι χωρίς ρητῆς ἐγγράφου ἀδείας τοῦ ἐπαρχείου, προηγουμένης ἐξετάσεως καί προαπαιτουμένης τῆς ἐγκρίσεως τῆς Νομαρχίας· ἄλλως τά ἔξοδα δέν θέλου γίνεσθαι δεκτά εἰς τόν ἰσολογισμόν καί λογίζεσθαι εἰς βάρος ἀτομικῶν τῶν δαπανησάντων.

Ζ'. Χωρίς ἐγγράφου ἀδείας τοῦ ἡγουμένου, ἐπικυρουμένης παρά τοῦ ἐπισκόπου, μοναχός δέν μεταβαίνει ἀπό τόπου εἰς τόπον.

Ὁ ἑπαρχος
Νικόλαος Γερακάρης.

= 1832: Φεβρουαρίου: 28 ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τοῦ ἡγουμένου κ. Δαμιανοῦ ἐπί παρουσία ὄλων τῶν πατέρων καί συνεποσώθησαν τά ἔξοδά του εἰς διάστημα δέκα ὀλοκλήρων χρόνων ὅπου ἡγουμένευσεν
γρ. 6.156:27
συνεποσώθησαν δέ καί τά ἔσοδα εἰς αὐτό τό διάστημα
γρ. 5.565:32
ἅπερ ὀφειλόμενα ἐκ τῶν ἐξόδων ἔμειναν νά λαμβάνη
γρ. 590:35
ἦτοι πεντακόσια ἐνενήντα καί παράδες τριανταπέντε καί εἰς ἔνδειξιν κατεγράφησαν ἐνταῦθα.

= 1835: Ἰανουαρίου: 18. ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τοῦ ἡγουμένου κ. Ἰωσήφ, ἐπί παρουσία τοῦ ἀρχιερέως, τῶν δημογερόντων καί τῶν πατέρων καί συνεποσώθησαν τά ἔξοδά του εἰς διάστημα τριῶν ὀλοκλήρων χρόνων ὅπου ἡγουμένευσεν γρόσια δύο χιλιάδες ἑξακόσια ἐνενήντα τρία καί παράδες τριανταπέντε
No 2.693:35
συνεποσώθησαν δέ καί τά ἔσοδά του γρόσια δύο χιλιάδες
τριακόσια ἑβδομήντα τρία καί παράδες εἰκοσιεπτά
No 2.373:27
ἅπερ ὀφειλόμενα ἐκ τῶν ἐξόδων, μένει νά λαμβάνη
No 320:08
γρ. τριακόσια εἴκοσι καί ὀκτώ καί εἰς ἔνδειξιν κατεγράφησαν ἐνταῦθα.

φ. 19. Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος

ὁ πανιερώτατος Μηροπολίτης τῆς ἐπισκοπῆς Μήλου κ. Καλλίνικος

ὁ Β. ἔκτακτος ἐπίτροπος τῶν διατηρουμένων Μοναστηρίων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καί Εὐβοίας κτλ.

ὁ ἡγούμενος κ. Νικηφόρος καί οἱ σύμβουλοι κ. Δαμιανός καί κ. Νεόφυτος τῆς ἐν Σίφνῳ ἱεράς Μονῆς τῶν γενεθλίων Θ(εοτόκου).

Ἀφ' οὗ τῆ 26ῆ Ὀκτωβρίου εἰσῆλθομεν ὁ πανιερώτατος ἅγιος Μήλου κ. Καλλίνικος, ὁ Β. ἔκτακτος ἐπίτροπος τῶν διατηρουμένων Μοναστηρίων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους κ. Γ. Κοντοπούλης, ὁ ἡγούμενος κ. Νικηφόρος Συναδινός, οἱ σύμβουλοι Δαμιανός Μπατῆς καί

Ν. Κουζουρής, ἐκάμαμεν ἀρχὴν τοῦ μεγάλου Κώδικος καὶ κατεγράψαμεν τὰ ἱερά σκεύη καὶ ἅγια λείψανα κτλ. τῆς Μονῆς. ὁμοίως ἐκατεγράψαμεν καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς Μονῆς μέ τὰ τωρινὰ ὀνόματα τῶν ἀγρῶν κτλ., ὡς ἄγνωστοι αἱ παλαιαὶ ὀνομασίαι. ἐκατεγράψαμεν καὶ τὸν τρίτον Κώδικα περὶ τῆς ἀποσκευῆς καὶ περιουσίας καὶ προϊόντων τῆς Μονῆς. ἐσχεδιάσαμεν καὶ τὸν δεύτερον περὶ τῆς ἡμερουσίου δοσοληψίας, τοὺς ὁποίους ὅλους Κώδικας, δηλ. τὸν μέγαν Κώδικα ὑπὸ στοιχείου Α', τὸν δεύτερον ὑπὸ στοιχείου Β' καὶ τὸν τρίτον ὑπὸ στοιχείου Γ'. ἐπληροφόρηθημεν ἐντελῶς τὸν τρόπον τῆς καταγραφῆς. ὑπελογίσθη καὶ ἡ ζευγαρία τῶν ἀγρῶν στρέμα ἐν καὶ μισόν. καὶ ὑπογράφομεν ἰδίαις χερσίν, ἐπισφραγίζοντες μέ τὴν σφραγίδα. τῆ 30 Ὀκτωβρίου 1836.

(Τ.Σ.) ὁ Μήλου Καλλίνικος

- ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς

τῶν γενεθλίων τῆς Θεοτόκου

τῆς Βρύσεως ἐν Σίφνῳ

νικηφόρος συναδινός

Οἱ σύμβουλοι

(Τ.Σ.) - δαμιανός μπατῆς

- νεόφυτος κουζουρῆς

Ὁ Β. Ἐκτακτος ἐπίτροπος τῶν

διατηρουμένων Μοναστηρίων τοῦ

Αἰγαίου Πελάγους καὶ Εὐβοίας κλ. κλ.

Γεώργιος Κοντοπούλης.

φ. 19β Ἅγια σκεύη ἱερά χρυσά καὶ ἅγια λείψανα τῆς ἐν Σίφνῳ ἱερᾶς Μονῆς Γ (γενεθλίων) τῆς Θεοτόκου.

1. εἰκῶν δεσποτική τοῦ σωτῆρος.

2. μία θεομητορική ἀργυροδεμένη τῶν γενεθλίων.

3. μία τοῦ ἁγίου ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

4. μία τοῦ ἁγίου βλασίου.

5. μία μικρά τοῦ προδρόμου ἀργυροδεμένη.

6. μία τῶν ἁγίων ἀναργύρων.

7. ἐν κουτίον ξύλινον ἔξωθεν μέ πλάκας πέντε ἀργυράς καὶ τό γύρος τοῦ στομίου ἀργυρόν, ἔσωθεν ἱστορισμένη ἡ εἰκῶν τῆς θεοτόκου, ἰωάννης θεολόγος, Βλασίου ἡ στρώσις ἡ κατέχουσα ἔξη κομμάτια ἁγίων λειψάνων ἀργυρά, μέ ἓνα σταυρόν ἀργυροδεμένον ἐπίχρυσον, περιέχον τριάντα μικροὺς μαργαρίτας καὶ μέ ἕξ μαλτζένια, μάρτυρος Τρύφωνος, Παντελεήμονος, Χαραλάμπους, Ἄρτεμίου, Βαρβάρας καὶ προκοπίου ὅπισθεν τοῦ κουτίου ἀργυροδεμένον μέ τό κυτίον ὑπάρχει τλ:-.

8. ἐν ἐγκόλπιον ἀργυροῦν τῆς θεοτόκου καὶ σταυρός.

9. ἓνας σταυρός τῆς παντιέρας μέγας ἀργυρός.

10. δύο ἕτεροι παλαιοί.

11. εἰς σταυρός ἀργυροδεμένος ἐπίχρυσος μέ στρώσιν μέ εἰκοσιῆς μελτζένια, τρία μεγαλύτερα, καὶ τέσσαρις πράσινες πέτρες.

12. ἓνας ἕτερος σταυρός μέ δύο σημεῖα ἔξωθεν καὶ δύο περιστεράκια, τρία κουμπία, ὀκτώ πέτρες πράσινες μικραῖς, ἑπτὰ ἄσπραις εἶδος Διαμάντι, ὀκτώ κόκκινες καὶ δύο μελτζένια.

13. ἓνας ἕτερος ἀργυροδεμένος μέ δεκατέσσαρες πέτρες κόκκινες, δεκατέσσαρες

- μαργαρίτες μικρούς καί μεγάλους, ὀκτώ μελτζένια ἄνωθεν μέ τό ἅγιον πνεῦμα.
14. ἓνας σταυρός ἀργυρούς ἐπίχρυσος μέ τέσσαρες πέτρες κόκκινες, μέ δεκαπέντε πράσινες καί ἑπτὰ μαβιές.
  15. ἓνας ἕτερος ἀργυρούς μέ σμάλτους, περιέχων ἕξι πέτραις ἄσπρες εἶδος ἀδαμαντίου ὡς ρεβίνθια, δύο μαλτζένια, δύο πράσινες πέτρες καί δύο κόκκινες.
  16. ἓνας ἕτερος ἀργυροδεμένος, μέ τό ἅγιον πνεῦμα ἐπάνωθεν, μέ εἴκοσι μαργαρίτας μικρούς, τρεῖς μεγαλητέρους, τέσσαρας πράσινες πέτρες καί μία μαβιά, μέ τίμιον ξύλον.
  17. ἓνας ἕτερος ἀργυρούς ἐπίχρυσος.
  18. ἓνας ἕτερος ἀργυρούς σύρμα.
  19. ἓνας σταυρός μέγας ἀργυροδεμένος χαλασμένος τό δέσιμον.
  20. τέσσαρα δισκάρια ἀργυρά μέ τέσσαρες ἀστερίσκους.
  21. δύο δισκοπότηρα ἀργυρά.
  22. ἐν ἕτερον σπασμένον εἰς τήν μέσην.
  23. δύο λαβίδες ἀργυραί.
  24. μία λόγχη.
  25. δύο ἀνεματερά ἀργυρά.
  26. δύο ἅγια εὐαγγέλια μέ κατιφέ πράσινον, μέ δύο πλάκες ἀργυρές τῆς ἀναστάσεως καί σταυρόσεως, μέ τοὺς τέσσαρες εὐαγγελιστάς καί τέσσαρα ἑξαπτέρυγα καί ἕξ σταυρίσκους καί ἀργυραῖς θυληκώσεις.
  27. ἐν ἕτερον εὐαγγέλιον ἢ σταύρωσις, ἢ ἀνάστασις, τέσσαρες εὐαγγελισταί, τέσσαρες προφῆται καί ὀκτώ ἀργυροῖ ἀστερίσκοι.

φ. 20. Λευκό

φ. 20α.

28. δύο ἑξαπτέρυγα ἀργυρά μέγала.
29. Μία λειτουργία χειρόγραφος ἀργυροδεμένη.
30. δύο καντηλέρια ἀργυρά τῆς ἁγίας τραπέζης τό ἐν σπασμένον.
31. τρεῖς κανδήλαις ἀργυραῖς μέγαις.
32. τέσσαρες κανδήλαις ἀργυρές μικρότερες ὀλίγον.
33. δύο θυμιατά ἀργυρά.
34. δύο κανδήλες ἀργυραί μετρίου μεγέθους.
35. δύο ἕτεροι ὅμοιοι.
36. δύο... εἶδους ἀντλήματος.
37. τρεῖς... μικρές.
38. ἓνας σταυρός ἐπίχρυσος μέ δύο πέτρες σπασμένο τό ξύλο.
39. ἓνας σταυρός μικρός.
40. ἓνα ραντιστήριο ἀργυροῦν ὀλίγον σπασμένο.
41. ἐν πιατάκι τοῦ γλυκοῦ ἀργυροῦν.
42. ἐν κουτί μπαγάς καί σιντεφένιον.
43. ἐν στεφάνιον ἀργυροῦν τῆς παναγίας.

44. ἐν τρικέριον τοῦ ἄρτου.
45. ἐν ἑτερον τρικέριον ἀργυροῦν δεκατρίφωτον μέ δέκα κουμπιά τρέμουσα καί ἐξ μελιτζένια.
46. ἐν τρικέριον ἀργυροῦν εἰς τόν ἅγιον σίφνου.
47. ἐν κουτίον μέ δύο τρικέρια ἀργυρά ἀρχιερατικά μέ τέσσαρες πέτρες.
48. ἐν στιχάριον ἀρχιερατικόν μέ ἄσπρην στόφαν καί σιρίτια χρυσά.
49. ἐν ἐπιτραχήλιον ἀπό ἀτλάζι μαβί χρυσοκέντητον, μέ τούς δώδεκα ἀποστόλους.
50. ἐν περιζώνιον μέ ἀργυρές ἐπίχρυσες βουλλες.
51. ἐν ὑπογονάτιον χρυσοκέντητον ὁ Χριστός παλαιόν.
52. ἕνας σάκκος ἀρχιερατικός ἀπό στόφαν ἄσπρην χρυσήν μέ σιρίτια χρυσά.
53. ἐν ὠμόφορον περιέχον τήν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ, τούς τέσσαρας προφήτας, μέ στεφάνια μαργαρίτας κτλ. καί τήν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ μέ τούς προφήτας καί ὁ ἄμνός τοῦ Χριστοῦ μέ τό ἄρνιον καί μέ μαργαρίτας.
54. ἐν ἐγκόλπιον ἀετός, στολισμένον μέ ρουμπίνια κόκκινα μικρά καί ἀδάμαντες μικρούς, δύο μεγαλυτέρους καί πέντε μικράς πράσιναις πέτρας, εἰς τό στήθος του σταυρός, καί τήν λόγχην καί σπόγκο μέ ἀλυσίδα ἀργυρή.
55. ἕνας σάκκος καί ἐν στιχάριον ἀπό στόφαν χρυσήν ἄσπρην καί σιρίτια ἄσπρα, ἀρχιερατικός.
56. ἕνας ἕτερος σάκκος ἀρχιερατικός χρυσοῦφαντος παλαιός.
57. δύο ζευγάρια ὑπομάνικα πράσινα χρυσοκέντητα μέ εἰκοσιτέσσαρας χρυσοῦς ἀδάμαντας.
58. ἕνας ἀέρας ἄλυκος μέ σταυρόν σιρίτι χρυσόν καί 21 κομμάτια ἀσημένια πολλά λεπτά.
59. ἕνας ἕτερος πράσινος μέ πέντε σταυρούς χρυσοκέντητους.

- φ. 21 = 1862 Μαΐου 1 ἀφιερῶθη εἰς τήν Μονήν μία ἀργυρά κανδήλα τετράφωτος ὑπό τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδημότου μας Γεωργίου Νικολ. Συναδινοῦ πρός μνημόνευσιν αὐτοῦ καί τῶν γονέων του.
- = 1864 Ἰουλίου 20 ἀφιερῶθη εἰς τήν μονήν μία μικρά ἀργυρά κανδήλα ὑπό τοῦ Ἰωάννου Πέτρου Βασάλου εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ καί τῶν γονέων του.
- = 1876 Αὐγούστου 29 ἀφιερῶθη εἰς τό μετόχιον τῆς Μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς μία μικρά ἀργυρά κανδήλα ὑπό τοῦ Ἐμμανουήλ Ποδενέ εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ καί τῶν γονέων του.
- = ἐξεποιήθη τό ἐπιτραχήλιον τό ἀτλάζι μέ τούς δώδεκα ἀποστόλους.
- = ἐπίσης καί τό ὠμοφόριον τό ὁποῖον εἶχε τήν Σταύρωσιν καί τήν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καί τόν ἄμνόν τοῦ Χριστοῦ μέ τό ἄρνιον.

- φ. 21β 60. ἕνας ἕτερος μαβίς κεντημένος μέ μετάξι.
61. ἕνας ἕτερος μελιτζανίς μεταξοτός.
62. ἕνας μαβίς χρυσοκεντημένος καί μέ σιρίτια χρυσά.
63. ἕνας μέ μαῦρον κάμπον μέ 23 λουλούδια μαῦρα χρυσά.
64. ἕνας κριμετής χρυσοκεντημένος.

65. ἕνας ἄσπρος μέ κλόρους μαβίους μέ πέντε σταυρούς χρυσοσυνθέτους.
66. ἕνας κριμετής μέ κλόρους κάμπος μέ λουλούδια καί μέ χρυσοσύνθεση.
67. ἕνας κριμετής μελιτζανής μέ τό ἔξωθεν καί γύρους κίτρινους χρυσά σιρίτια.
68. ἕνα μαῦρο κάλυμμα μέ ποῦλες κεντημένον.
69. ἐν ἄλυκον.
70. δύο μαβιά καλύμματα ἀτλάζι χρυσοκεντημένον.
71. ἐν περιζώνιον ἀπό σιρίτι χρυσοῦν μέ βοῦλκες ἀργυρές μέτριες.
72. ἐν ἕτερον μεταξωτόν μέ ἀργυρές βοῦλκες μετρίου.
73. ἐν μαβί χρυσοκεντημένον μικρόν κελερίτικον παλαιόν.
74. ἐν παλαιόν μέ μικρές βοῦλκες.
75. ἐν παλαιόν μέ βοῦλκες ἀργυρές καί μαργαρίτας.
76. ἐν μέτριον ἀργυροῦν.
77. ἐν ζευγάριον ὑπομάνικα ὁ εὐαγγελισμός μέ 42 μαργαρίτας εἰς τά στεφάνια.
78. ἐν ἕτερον ζευγάριον ὑπομάνικα χρυσοκέντητον.
79. τρία ζευγάρια ἕτερα ὑπομάνικα μέ χρυσήν στόφαν.
80. ἐν ἕτερον ζευγάριον ὑπομάνικα μεταχειρισμένον.
81. ἐν ἕτερον μαβί μέ ποῦλες χρυσοκεντημένον παλαιαῖς.
82. ἐν ἐπιτραχήλιον μέ στόφαν ἄσπρην μέ χρυσά σιρίτια.
83. ἐν ἐπιτραχήλιον κόκκινον περιέχον δύο σταυρούς καί δύο ἑξαπτέρυγα κεντητά παλαιά.
84. ἐν ἕτερον στόφι μέ χρυσά σιρίτια παλαιά.
85. ἐν ἕτερον μέ σιρίτια λουροτά.
86. ἐν ἕτερον κριμεζί χρυσοκεντητόν.
87. ἐν ἕτερον πράσινον μέ τέσσερα κουμπία καί μίαν πέτραν κόκκινην.
88. ἐν στόφας κίτρινη.
89. ἐν ἕτερον ἀτλάζι μέ σταυρούς χρυσοκεντητούς.
90. ἐν ἕτερον πορτοκαλί.
91. ἐν ἕτερον στόφα μέ τέσσερα κουμπία.
92. ἐν ἕτερον μεταξωτόν.
93. τέσσερα ἕτερα διαφόρων εἰδῶν παλαιά.

φ. 22 Λευκό

- φ. 22β 94. μία ποδιά ἀτλάζι χρυσοκέντητος τῆς ἀγίας τραπέζης πεμπέ.
95. μία πανί κεντημένη.
96. μία ώραία πύλη πράσινη μέ γύρους κόκκινους καί ἄσπρους χρυσοκεντητούς.
97. μία ποδιά τῆς προθέσεως χρυσοκέντητος.
98. ἐν στιχάριον πάνινον.
99. ἐν κριμεζί.
100. ἐν στιχάριον πράσινον μεταξωτόν.
101. ἐν στιχάριον μαβί.
102. ἐν στιχάριον πεμπέ.

103. ἐν στιχάριον μεταξωτόν λουλουδάτον. }
 104. ἐν στιχάριον μεταξωτόν }
 105. ἐν φελόνιον μαβί χρυσοῦφαντον. } καταναλωμένα σχεδόν
 106. ἐν φελόνιον πράσινον.
 107. ἐν φελόνιον κριμεζί.
 108. ἐν φελόνιον πράσινον μέ τόν Χριστόν.
 109. ἐν φελόνιον λουλουδάτον.
 110. ἐν ὁμόφορον δεσποτικόν φθαρμένον.
 111. μία ώραία πύλη μαβιά χρυσοκέντητος.
 112. ἐν ὀράριον παλαιόν.
 113. τέσσαρα μανουάλια μπρούντζινα, δύο μεγάλα καί δύο μικρά.
 114. ἕνας πολυέλαιος ἀργυρούς μέ δώδεκα φῶτα.
 115. καί βιβλία ἐκκλησιαστικά παμπάλαια
 ἐν κιβώτιον περιέχον τά ἀκόλουθα βιβλία.
 116. τρεῖς τόμοι χρυσοστομικοί εἰς μισήν κόλλαν.
 117. ἕνας τόμος εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου εὐαγγελικῆς τροπαρσκειῆς εἰς μισήν
 κόλλαν, τό δέκατον πέμπτον βιβλίον.
 118. Προκοπίου σοφιστοῦ εἰς τόν προφήτην ἠσαΐαν.
 119. εἰς βαρῖνος παλαιός.
 120. Βασιλείου Μάμαντος εἰς τήν ἐξαήμερον.
 121. Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας τά ἅπαντα.
 122. Διονυσίου ἀρεοπαγίτου περί οὐρανοῦ ἱεραρχίας.
 123. Δοσιθέου Ἱεροσολύμων κατά λατίνων.
 124. Ἰωάννου ταπεινοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐπισημειώσεις ἀπασῶν βιβλίων
 καί γραφῶν.
 125. εἰς τόμος εὐσεβίου παμφίλου περί ἐκκλησ. ἱστορίας
 εἰς βαρῖνος
 λόγοι Ἰουστίνου
 Ἀπιανοῦ ρωμαϊκή ἱστορία
 Θεοφίλου ἐρμηνεῖα κατά Λουκᾶν
 δύο τόμοι θεοτόκη κυριακοδρόμιο
 ἐν τετραβάγγελον παλαιόν.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ-ΠΕΙΡΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΔΕΙΝΩΝ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΤΩΝ ΤΟΥ 17ου ΑΙΩΝΑ [ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ]

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Μετά τή ναυμαχία τής Ναυπάκτου (1571), ακολούθησε στά νησιά μακρά περίοδος ήσυχίας καί ύφεση στίς μεγάλες πειρατικές επιδρομές, γεγονός πού επέτρεψε τήν ανόρθωση τής οικονομίας τους καί τή βελτίωση τών συνθηκῶν διαβίωσης τών κατοίκων. Ἡ Τουρκία, ἡ ὁποία μέσα σέ σύντομο χρονικό διάστημα μετά τήν ἤττα της στή Ναύπακτο, κατάφερε νά ανασυγκροτήσει καί νά διατηρεῖ ἑτοιμοπόλεμο στό στόλο της, παράλληλα μέ τά μέτρα πού ἔλαβε κατά τής πειρατείας, παρεχώρησε στούς ραγιάδες τών νησιῶν εἰδικό προνομιακό καθεστώς διοίκησης καί φρόντισε νά ανασυνοικήσει ὅσα νησιά εἶχαν ἐρημωθεῖ ἢ νά πυκνώσει τούς πληθυσμούς στά ὑπόλοιπα. Τοῦτο δ' ἐπειδή ἔθεσε σκοπό της τήν παγίωση τής κυριαρχίας της στό Αἰγαῖο καί, ὅπως ιδιαίτερα, στόν ζωτικῆς σημασίας κυκλαδικό χῶρο, τόν μέχρι πρό τινος φραγχοκρατούμενο. Μέ τήν παραχώρηση στούς ὀρθοδόξους νησιῶτες καθεστῶτος αὐτοδιοίκησης, ἀπέβλεψε στήν κάλυψη τής ἀδυναμίας της νά διοικήσει μέ δικούς της ὑπαλλήλους καί φρουρές τά πολυάριθμα νησιά, ἀλλά καί στήν ἀποδυνάμωση τοῦ Λατινικοῦ στοιχείου τους, ὁμοδόξου τών εὐρωπαϊκῶν ἀντιπάλων της. Ἀπό τά κυκλαδονήσια μόνον ἡ Τήνος παρέμενε κτήση τών Βενετῶν, στή δέ Κύθνο, Κίμωλο, Φολέγανδρο, Σίφνο, Πολύαιγο καί Γυάρο, οἱ Φράγχοι δυνάστες τους Γοζαδῖνοι, μέ ἔδρα τή Σίφνο, ἐξακολουθοῦσαν κατ' ὄνομα νά ἀσκοῦν ἐξουσία καί διοίκηση, ὡς φόρου ὑποτελεῖς στό Τουρκικό κράτος.

2. Περί τά τέλη τοῦ 16ου αἰῶνα, ὅταν ἀκόμη ἡ ἀπήχηση τής ναυμαχίας τής Ναυπάκτου στούς ὑπόδουλους ἑλληνικούς πληθυσμούς ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι μεγάλη, οἱ ἐπιτυχίες τών χριστιανικῶν δυνάμεων κατά τόν πόλεμο μεταξύ Γερμανίας-Τουρκίας (1593-1606), ἐνέπνευσαν στούς λαούς τών Βαλκανίων τήν ἰδέα ὅτι ἡ ἀποτίναξη τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ δέν ἦταν ἀδύνατη, ὅπως πίστευαν. Ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε τό ξέσπα-

σμα πολλῶν ἀπελευθερωτικῶν κινημάτων καί σ' αὐτόν τόν ἑλληνικό χῶρο, ὅμως χωρίς ἐπιτυχία. Ἀκόμη καί στή Σίφνο, κάτοικοί της μέ κατοίκους ἄλλων νησιῶν, εἶχαν συμπήξει μυστική ἐπαναστατική ὀργάνωση μέ τόν ἴδιο στόχο, σύμφωνα μέ μαρτυρίες τῶν πηγῶν.

Ἔτσι, ὁ 17ος αἰώνας ἔκανε τό ξεκίνημά του μέσα σέ ἀναβρασμούς καί νέες ιδέες, ἀλλά καί ἔξαρση τῆς πειρατείας (ἡ ὁποία οὐδέποτε εἶχε παύσει νά ἀσχεῖται ἀπό μεμονωμένους πειρατές καί κουρσάρους).

3. Τήν ἐποχή αὐτή (ἀλλά καί καθ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ 17ου αἰώνα) ἐμφανίζονται νέοι πειρατές καί φοβεροί κουρσάροι, ὅπως οἱ Μανιάτες, οἱ ὁποῖοι, χωρίς διάκριση, λεηλατοῦν καί σκλαβώνουν Ἑλληνας καί Τούρκους. Τό ἴδιο καί οἱ Τηνιακοί ἀλλά καί ἓνα πλήθος Δυτικῶν Χριστιανῶν [Γάλλων, Ἀγγλων, Ἰσπανῶν, Ἱταλῶν, Δαλματῶν (γνωστῶν ὡς Σκλαβούνων), Λιβονέζων ἢ Ἀλιγουρνέζων καί Ἱπποτῶν τῆς Μάλτας], Τούρκων καί Μπαρμπαρέζων. Οἱ δύο βενετοτουρκικοί πόλεμοι μέσα στόν ἴδιο αἰῶνα [1645-1669, 1684-1699], κατά τούς ὁποίους οἱ Κυκλάδες ὑπῆρξαν τό κέντρο μεγάλων ναυτικῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, εὐνόησαν τίς δραστηριότητες τῆς πειρατείας. Οἱ νησιῶτες ὑποχρεώθηκαν νά ζοῦν μέ τή διαρκῆ παρουσία ποικιλῶνυμων πειρατῶν καί κουρσάρων, ἀνθρώπων σκληροτράχηλων καί ἀδίστακτων, οἱ ὁποῖοι κουβαλοῦσαν μαζί τους τή θηριωδία, τό διαγούμισμα, τούς φόνους, τήν κραιπάλη, τή διαφθορά καί, οἱ καθολικοί ἀπ' αὐτούς, ὅπως δ' ἰδιαίτερα οἱ μοναχοί-στρατιῶτες τοῦ τάγματος τῶν Ἱπποτῶν τῆς Μάλτας, τήν μεγάλη ἀντιπάθεια πρὸς τούς ὀρθοδόξους κατοίκους (τούς ὁποίους χαρακτήριζαν αἰρετικούς), ἀλλά καί τά κάθε λογῆς πλούσια ἐμπορεύματα - λεῖτες τῆς πειρατείας.

4. Ἐνώπιον τῆς ἀδυναμίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους νά ἐξαλείψει ἢ περιστείλει τήν πειρατεία, δέν ἀπέμενε παρά ἡ ἐκμετάλλευσή της ἀπό τούς νησιῶτες, παρά τούς κινδύνους πού ἐγκυμονοῦσε. Πολλοί μάλιστα ἀπ' αὐτούς, ὅπως οἱ Τήνιοι καί οἱ Ἀμοργίνοι, ἀναδείχτηκαν σέ ἱκανότατους πειρατές, ἄλλοι δέ ἀσχολήθηκαν μέ τό πλούσιο ἐμπόριο τῶν λειῶν της ἀποκομίζοντας σημαντικά κέρδη. Σέ ὅλα σχεδόν τά νησιά τῶν Κυκλάδων, οἱ πειρατές καί κουρσάροι εἶχαν ἐγκαταστήσει τά ὀρμητήρια, τίς βάσεις τους. Ὀνομαστές ὅμως πειρατικές φωλεές ἀναφέρονται ἡ Μήλος μέ τό σπουδαῖο λιμάνι της, ἡ Πάρος, ἡ Κίμωλος, ἡ Ἴος, ἡ Σίφνος, ἡ Σύρος, ἡ Τήνος καί ἡ Μύκονος. Στά νησιά αὐτά ἀποθήκευαν ἢ πωλοῦσαν τίς λεῖτες τους, ἔκαναν τή συντήρηση-ἐπισκευή τῶν σκαφῶν καί τόν ἀνεφοδιασμό τους καί ἀπ' αὐτά ἀνοίγονταν στό πέλαγος ἢ περίμεναν στά περάσματα γιά νά ἐπιτεθοῦν στά διερχόμενα ἐμπορικά πλοῖα. Στά ἴδια νησιά εἶχαν συνεργάτες ἐμπόρους, ἐντόπιους ἢ ξένους, δημιουργοῦσαν νόμιμες ἢ παράνομες οἰκογένειες, διασκέδαζαν

κατά τόν ἐλεύθερο χρόνο τους, κάποιιοι δ' ἀπ' αὐτούς ἐγκατέλειπαν τελικά τήν πειρατεία καί τό κοῦρσοσ καί γίνονταν πολῖτες τῶν νησιῶν. Μέ τίς οἰκονομίες τους ἀγόραζαν καλλιεργήσιμες ἐκτάσεις καί ἄλλα ἀκίνητα, τά ὅποια ἐκμεταλλεύονταν κατά τό ὑπόλοιπο τοῦ βίου τους ἢ ἀξιοποιοῦσαν τά κεφάλαιά τους στό ἐμπόριο καί ἄλλα ἐπαγγέλματα. Ἄλλοι πάλι νυμφεύονταν ἐντόπιες ἢ συζοῦσαν μαζί τους, ἀργότερα δέ τίς ἐγκατέλειπαν καί γύριζαν στίς πατρίδες τους, ὅπου τοὺς περίμεναν οἱ νόμιμες σύζυγοι, δημιουργώντας στά νησιά δράματα καί κοινωνικά προβλήματα.

Στή Μήλο, ἀπό τήν πρώτη ἤδη δεκαετία τοῦ 17ου αἰῶνα διέθεταν ἄφοβα κατοικίες. Στήν Πάρο κατοικίες καί ἀποθήκες, ὅπως καί στά λιμάνια τῆς Ἴου καί τῆς Μυκόνου. Στήν τελευταία, ἐνῶ οἱ κάτοικοι διαμαρτύρονταν (1635) στό Βατικανό γιά τοὺς Δυτικούς πειρατές πού κατέπλεαν στό νησί τους καί προξενοῦσαν ἐκτεταμένες ζημιές οἱ ὅποιοι τοὺς ἔφερναν σέ οἰκονομική ἀπόγνωση, τριάντα χρόνια μετά, τό 1664, ὑπῆρχαν «τριάντα σπίτια λατίνων Σκλαβούνων, πού ὅλοι σχεδόν ζοῦσαν ἀπό τό κοῦρσοσ». Μάλιστα «μερικοί ἀπ' αὐτούς ἀκολουθοῦσαν τό ὀρθόδοξο δόγμα γιατί ἤθελαν νά ἔχουν καλές σχέσεις μέ τίς γυναῖκες τους ἢ γιά νά ἀποκτήσουν κτήματα μέ πρόθεση νά μείνουν μόνιμα στό νησί καί νά ἔχουν τή συμπαράσταση τῶν ντόπιων». Τό νησί, «πού ἦταν παλαιότερα τό πιά φτωχό ἀπό τά ἄλλα», τότε, τό 1664, «εὐποροῦσε, πρᾶγμα πού χρεωστοῦσε σ' αὐτούς τοὺς Σκλαβούνοσ».

Ὁ διάσημοσ Κορσικανόσ πειρατήσ Γεώργιοσ-Μαρία Βιτάλησ, μέ τό πρόσχημα ὅτι ἦταν καταδρομέασ στήν ὑπηρεσία τῶν Βενετῶν, εἶχε ἀνεγείρει στή βενετοκρατούμενη Τήνο μεγάλο κτίσμα περιμανδρωμένο μέ ὑψηλά τεῖχη, στό ὅποιο, κατά τά 18 χρόνια τῆσ δράσεσ του στίσ Κυκλάδεσ (1650-1668) συγκέντρωνε κατά χιλιάδεσ τοὺσ σκλάβουσ πού συνελάμβανε καί ἐμπορεύονταν. Γιά τήν Τήνο ἄλλη πηγὴ ἀναφέρει ὅτι περί τό 1640 ὁ Βενετόσ διοικητήσ τῆσ, παρά τίς ὑφιστάμενεσ συνθηκεσ μεταξύ Βενετίας-Τουρκίας, τήν εἶχε μετατρέψει «σέ φωλεά Πονεντίνων κουρσάρων, οἱ ὅποιοι πηγαινοέρχονταν ἐκεῖ καί ἐπισκευάζαν τά πλοῖα τους σάν νά ἦταν στή Μάλτα. Δέν ἦταν δέ μόνον αὐτό, ἀλλά εἶχαν καί σκλάβουσ Τούρκουσ, οἱ ὅποιοι κατάφεραν νά εἰδοποιήσουν γιά τή σκλαβιά τους τόν Μπεκῆρ πασά καί ἄλλουσ μπέηδεσ πού ἐξεπλάγησαν ἀπό τό γεγονόσ».

Τήν Κίμωλο χρησιμοποίησαν ιδιαίτερα οἱ σκληροτράχηλοι Ἴππότεσ τῆσ Μάλτασ. Οἱ κάτοικοι ὑπέφεραν πολλά ἀπ' αὐτούσ, μέχρι πού τό ἔτοσ 1638 ὁ ἱππότησ μονσοῦ Σέλια καί οἱ ἄνδρεσ του κατέστρεφαν τόν μοναδικό οἰκισμó τοῦ νησιοῦ, ἀποτελούμενον ἀπό 200 σπίτια. Οἱ Κιμῶλιοι, οἱ ὅποιοι κατεστράφησαν ὀλοσχερῶσ, δέν κατάφεραν, ἐπί

τέσσερα χρόνια, νά τόν ἀποκαταστήσουν γι' αὐτό καί ἔστειλαν τόν καπετάν Ρά(μ)φο (τόν ἰδρυτή τοῦ Κάστρου τους) στή Ρώμη νά ζητήσει ἀπό τόν Πάπα νά μεσολαβήσει στόν Μεγάλο Μάγιστρο τῶν Ἰπποτῶν γιά τήν ἀποζημίωσή τους, προκειμένου νά ἀνεγείρουν τά σπίτια τους. Βραδύτερα χρησιμοποίησαν τήν Κίμωλο καί ἄλλοι κουρσάροι Λατινικοῦ δόγματος. Στίς 5 Ἰουλίου 1660 ὁ ἐπίσκοπος Τήνου Mauricio ἔγραφε στό Βατικανό ὅτι, ὅπως τόν διέταξε, ἐπῆγε στήν Κίμωλο νά ἐξετάσει τό ζήτημα τῶν ἐκεῖ κτημάτων τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας Σίφνου, γιά τά ὁποῖα οἱ πρόκριτοι τόν πληροφόρησαν ὅτι ἦταν ἀπό τά καλύτερα τοῦ νησιοῦ· ἀνέφερε δ' ὅτι συνήντησε τόν Σκιαβόνο κουρσάρο καπετάν Fiorin Triro, συζευγμένον μέ παιδιά καί ἀποκατεστημένον ἐκεῖ, ὁ ὁποῖος τοῦ δήλωσε ὅτι ἐπιθυμοῦσε νά ἐπενδύσει τά κεφάλαιά του σέ ἀκίνητα γιά τήν καλύτερη διαβίωσή του. «Γενομένης μάλιστα συζητήσεως», ἔγραφε ὁ ἐπίσκοπος, «μοῦ ἔκανε, ὡς πρώτη προσφορά, 170 ρεάλια γιά νά ἀγοράσει τά ἀνωτέρω κτήματα τοῦ ἀπῆντησα ὅτι δέν μποροῦν νά πωληθοῦν λιγότερο ἀπό 210 ρεάλια, ὅσο δηλαδή εἶχαν κοστίσει πρό πολλῶν ἐτῶν στήν Ἐκκλησία. Τό ξανασκέφτηκε καί ἀντιπρόσφερε 200, λέγοντας μάλιστα ὅτι, ἂν ἐγκρίνουν οἱ σεβασμιότητές σας τήν πώληση, τό ξανασυζητοῦμε...».

Ὁ ἴδιος καπετάν Fiorin Triro, καταγόμενος ἀπό τό Περάστο τῆς Δαλματίας, ὁ συμπατριώτης του καπετάν Lucas Bronza καί ὁ καπετάν Anelo Monti, ἀπό τή Νάπολη, ἔγραψαν δύο χρόνια ἀργότερα (28 Φεβρουαρίου 1662) στόν καθολικό ἐφημέριο Σίφνου Ἀντώνιο Γοζαδῖνο, ἐκ μέρους καί ἄλλων καθολικῶν τῆς Κιμώλου, νά ζητήσει ἀπό τό Βατικανό νά τούς στείλει ἐφημέριο γιά τίς θρησκευτικές ἀνάγκες τους στό νησί. Ὅταν τό 1667 ἐπισκέφτηκε τήν Κίμωλο ὁ ἀποστολικός ἐπισκέπτης Sebastiani καί προσκάλεσε σέ συγκέντρωση τούς καθολικούς κατοίκους, ἐμφανίστηκαν μόνο δύο «διότι οἱ ἄλλοι εἶχαν ἐξέλθει μέ τά πλοῖα τους στό κοῦρσο...».

5. Μέσα στό κλίμα αὐτό, πού ἐπικράτησε στά νησιά κατά τόν 17ο αἰῶνα, ὅπως δημιουργήθηκε καί συντηρήθηκε ἀπό ἐξωγενεῖς παράγοντες (πολεμικοί-πειρατικοί-κουρσάριχοι στόλοι μέ τά πληρώματά τους), ἔζησαν οἱ νησιῶτες, οἱ ὁποῖοι, παρά τά δεινά πού ἀντιμετώπισαν κατά καιρούς, ἀτομικά ἢ κοινά, ἀναδείχτηκαν στήν ἐπικρατοῦσα δύναμη τῆς περιοχῆς καί προόδευσαν κοινωνικά καί πολιτικά-πνευματικά, ἄλλα νησιά περισσότερο, ἄλλα λιγώτερο. Ὁ ἀγώνας τους γιά ἐπιβίωση μέ τίς ἰδιαιτερότητες τῶν δύο Κοινοτήτων, ὀρθοδόξων καί καθολικῶν, διαφαίνεται μέσα ἀπό τά χρονικά πού δημοσιεύονται κατωτέρω, ποικίλου περιεχομένου καί ἐνδιαφέροντος. Πρόκειται, κυρίως, γιά ἀνέκδοτα στοιχεῖα, μέ παρεμβολή, ὅπου χρειάστηκε, καί ἐκδεδομένων ὁμοίων, προ-

κειμένου νά τηρηθεῖ μία χρονική συνέχεια ἢ κάλυψη κενοῦ καί προσέγγιση τῶν γεγονότων.

6. Ὡς ἰδιαίτερο κεφάλαιο τῆς ἐργασίας καταχωρίζεται στό τέλος ἡ περιγραφή τῆς ἰσοπέδωσης τοῦ μοναστηριοῦ τῶν καπουτσίνων τῆς Μήλου ἀπό τοὺς Τούρκους, ὡς ἓνα ντοκουμέντο σπάνιο, μολοντί δημοσιευμένο, ἀλλά μὴ προσπελάσιμο, ἡ ὁποία ἔχει μεγάλο ἐνδιαφέρον γιά πολλοὺς λόγους. Εἶναι ἀναδημοσίευση ἀπὸ ἓνα θαυμάσιο περιοδικό, τὴν «*ΗΩ*» πού ὅμοιό του δέν ξανάγινε, τό ὁποῖο ἐξέδιδε ὁ ἀείμνηστος Κων. Ἀθ. Παπαγεωργίου, ὁ «πατέρας» μου καί δάσκαλος στά ἐκδοτικά πράγματα, στήν τήρηση κανόνων συγγραφῆς καί τὴν καλλιέργεια.

Πρόκειται γιά κείμενο τοῦ συνεργάτη τοῦ περιοδικοῦ Κων. Γ. Κωνσταντινίδη, τό ὁποῖο δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 43 (Φεβρουάριος 1961) τῆς περιόδου Γ', ἔτους 4ου, σελ. 41-46.

1617

Ὁ καπουδάν πασᾶς Ἀλῆ Τσελεπῆ βγῆκε αὐτὴ τῆ χρονιά μέ τὴν ἀρμάδα στό Αἰγαῖο σκορπίζοντας βία καί τρόμο. Στὴ Σύρο δολοφόνησε τόν καθολικό ἐπίσκοπο Ἀνδρέα Κάργα καί προκρίτους, σκλάβωσε περὶ τοὺς 300 κατοίκους, ἔκαψε τοὺς μύλους τοῦ τόπου καί ἓνα μέρος τῶν οἰκιῶν τῆς πόλης. Στὴ Σίφνο ἐξεδίωξε τόν ἡγεμόνα τῆς Ἀγγελο Γοζαδῖνο, φόρου ὑποτελῆ μέχρι τότε στό σουλτάνο, τόν ὁποῖο μάλιστα ἤθελε νά κρεμάσει. Ὁ Γοζαδῖνος, ἀφοῦ μετέφερε στή βενετοκρατούμενη Τῆνο τίς γυναῖκες τῆς οἰκογενείας του, ἔγινε κουρσάρος ἐνάντια στους Τούρκους. Μέ ἓναν νόθο γιό του καί δύο φελοῦκες ἐπανδρωμένες μέ 35 ἄνδρες ἢ καθεμιᾶ, μεταμφιεσμένοι σέ Τούρκους, ἔκαναν σ' αὐτούς σημαντικές ζημιές.¹

Ὅταν ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς γιούς του, ὁ Ἰάκωβος, ἀπεφοίτησε τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1623 ἀπὸ τό Ἑλληνικό Κολλέγιο Ρώμης, ἔγινε καπετάνιος σέ παπική γαλέρα καί ἀργότερα ὀργάνωσε ὁ ἴδιος στολίσκο πέντε γαλερῶν καί ἐπιδόθηκε σέ πειρατικές ἐνέργειες κατὰ τῶν Τούρκων στό Αἰγαῖο καί στήν Ἀφρική.²

1. Στεργίου Γ. Σπανάκη, Francesco Moresini, *Relatione di Candia*, 1629, στά *Μνημεῖα τῆς Κρητικῆς Ἱστορίας*, Ἡράκλειο Μ.Μ.ΧΧΧV, τόμος II, σελ. 102-103.

2. Ζαχαρία Ν. Τσιρπανλῆ, *Τό Ἑλληνικό Κολλέγιο τῆς Ρώμης καί οἱ μαθητές του, 1576-1700*, Θεσσαλονίκη 1980, σελ. 440.

1620

‘Ο καθολικός αρχιεπίσκοπος Νάξου Ἄγγελος Γοζαδίνος, ὁ Σίφνιος,³ φυλακίστηκε ἀπό τόν Ἄγα τοῦ καπουδάν πασᾶ καί γιά τήν ἀπελευθέρωσή του κατεβλήθη σημαντικό χρηματικό ποσό.⁴

1621

‘Ο καθολικός ἐπίσκοπος Σίφνου καί Θερμίων Pietro Pitarcha κατηγορήθηκε στόν καπουδάν πασᾶ ὡς κατάσκοπος τοῦ Γάλλου βασιλέως καί τοῦ Πάπα καί ὅτι εἶχε ἐνισχυθεῖ ἀπ’ αὐτοῦς μέ 2000 τάλληρα. ‘Ο πασᾶς ἔδωσε ἐντολή στους καθῆδεις τῶν νησιῶν νά συλληφθεῖ καί κρεμαστεῖ. ‘Ο ἐπίσκοπος ὅμως κατάφερε νά διαφύγει στή Δύση.⁵

1629

‘Ο ἀγᾶς τοῦ καπουδάν πασᾶ, ὀνόματι Μουσταφᾶς, μέ τέσσερις φρεγάτες ἀρματωμένες καί ὀγδόντα λεβέντες... ἔστησαν ἐνέδρα ἔξω ἀπό τήν πόλη τῆς Νάξου καί συνέλαβαν τόν ὀρθόδοξο μητροπολίτη Ἱερεμία Βαρβαρήγο καί τέσσερις διακεκριμένους πολῖτες· τούς μετέφεραν στό λιμάνι τῆς Σίφνου, ὅπου τούς ἐπώλησαν γιά 1000 ρεάλια.⁶

1634

- Σεπτεμβρίου 24. Οἱ Τοῦρκοι τῆς Ἄνδρου ἐξολοθρεύουν τούς προκρίτους. «Μέχρι σήμερα ἔχουν στραγγαλίσει τέσσερις, τούς δύο πρό μηνῶν καί ἄλλους δύο πρό ὀλίγων ἡμερῶν, προκρίτους Ἕλληνες, πρόσωπα διακεκριμένης ὑπολήψεως καί φήμης· ἔστειλε ὁ Καδῆς καί τούς ἐκάλεσε, ἡμέρα μεσημέρι, γιά κάποιες ὑποθέσεις· μόλις εἰσῆλθαν στό σπίτι του, τούς στραγγάλισαν ἀμέσως, χωρίς κανένα λόγο καί στή συνέχεια πέταξαν ἀπό τό παράθυρο τά πτώματά τους πρός ἀπερίγρα-

3. Ἰάκωβου Ἐμμ. Καμπανέλλη, *Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Παροναξίας διά μέσου τῶν αἰώνων*, Ἀθήνα 1991, σελ. 161, ὅπου ὁ ἀρχιεπ. Ἄγγελος Γοζαδίνος χαρακτηρίζεται, ἐσφαλμένα, Νάξιος, ἀντί Σίφνιος.

4. Giorgio Hofmann, *Vescovadi Cattolici della Grecia*, IV-Naxos, Roma 1938, σελ. 20.

5. B.J. Slot, *Καθολικά Ἐκκλησιαί Κιμῶλου καί τῶν πέριξ νήσων*, «Κιμωλιακά», 5 (1974), σελ. 111.

6. Σίμου Μ. Συμεωνίδη, *Ἱστορικά Ἐγγραφα Μήλου [1628-1683]*, ἀπό τό Ἄρχεῖο τοῦ Βατικανοῦ, «Μηλιακά», 2 (1985), σελ. 108 (καί σέ ἀνάτυπο).

πτον τρόμον ὄλων· ἐκεῖ ἔμεναν πεταμένα καί τρεῖς ἡμέρες μετά, ἀφοῦ πληρώθηκε μεγάλο χρηματικό ποσόν, ἐπέτρεψαν τήν παραλαβή τους».⁷

1635

- Ἀπριλίου 1. Ἡ Κοινότητα Μυκόνου, μέ ἐπιστολή της στήν Ἁγία Προπαγάνδα τῆς Ρώμης, ἐξιστορεῖ τά δεινά τοῦ τόπου ἀπό τούς χριστιανούς πειρατές πού καταφθάνουν ἐκεῖ, σέ σημεῖο πού σκέπτονται νά ἐγκαταλείψουν οἰκογενειακῶς τό νησί τους.⁸

1637

- Δεκεμβρίου 13. «Ἀνεχώρησα ἀπό τή Χίο μέ τόν συνοδό μου στίς 26 Φεβρουαρίου 1637 μέ προορισμό τή Σαντορίνη, ἀλλά τό πλοῖο μας ἔπρεπε πρῶτα νά πιάσει στήν Τήνο· ἡμασταν τόσο κοντά σ' αὐτήν, ὅταν ἕνας δυνατός ἄνεμος μᾶς ἀνάγκασε νά κατευθυνθοῦμε στή Μύκονο. Φτάνοντας ἐκεῖ εἶδαμε μέσα στό λιμάνι δύο κουρσάρικα χριστιανικά, τό ἕνα τῆς Μάλτας καί τό ἄλλο τοῦ Λιβόρνου καί μία φρεγκατίνα τῆς Κορσικῆς... γι' αὐτό δέν μπήκαμε μέσα, ἀλλά πιάσαμε σέ μιά ποῦντα τοῦ νησιοῦ. Αὐτοί ὅμως μᾶς ἀκολούθησαν καί ἀνάγκασαν τούς ἐπιβάτες τοῦ πλοίου μας νά τούς παραδώσουν ὅ,τι πολύτιμο εἶχαν... Μείναμε στή Μύκονο ὀκτώ ἡμέρες, ἡμέρες καρναβαλιοῦ κατά τίς ὁποῖες οἱ ὀρθόδοξοι ἔκαναν μύρια ἀστεῖα καί τρέλλες... Μετά ἐπήγαμε στήν Τήνο... καί ἀπ' ἐκεῖ γιά νά πᾶμε στή Σαντορίνη, προκειμένου νά ἀποφύγουμε τά κουρσάρικα πλοῖα, ξεκινήσαμε νύχτα μέ μιά μικρή βάρκα καί φτάσαμε σέ ἕνα νησί πού λέγεται Νιός, ὅπου παρέστη ἀνάγκη νά φορτωθοῦμε τά πράγματά μας καί νά ἀνεβοῦμε σέ ἕνα βουνό γιά νά γλυτώσουμε ἀπό τά χέρια κουρσάρων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἤδη λεηλατήσει ἕνα πλοῖο πού βρῖσκονταν ἐκεῖ...».⁹

Ἐπίσης ἀναφορά τοῦ ἱησουῖτη Michele Almbertino.

1638

- Δεκεμβρίου 17. «Κατά τήν παραμονή μου στή Σίφνο προσῆλθε νά ἐξομολογηθεῖ ἕνας τοῦ δόγματός τους (ἐννοεῖ τῶν ὀρθοδόξων), ὁ πλέον διακεκριμένος καί ὁ μεγαλύτερος ἔμπορος τοῦ τόπου· ἔχει οἰκονομικές

7. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἀνδριακά Ἱστορικά Ἐγγραφα ἀπό Ἱταλικές Ἀρχεὶακές Πηγές (1629-1723), «Ἀνδριακά Χρονικά», 22 (1994), σελ. 15.

8. SCPF/SOCG. 184, ff. 5^r-6^r καί 365^r-366^r.

9. SCPF/SOCG. 184, ff. 43^{rv}.

σχέσεις μέ ὅλα τά νησιά, τή Βενετία καί τήν Ἀγκώνα (ἐννοεῖ τόν Βασίλειο Λογοθέτη).

...Μοῦ προξένησε ἐντύπωση τό γεγονός ὅτι δέν ἔκανε τό παραμικρό ἐναντίον μερικῶν κουρσάρων ὅταν αὐτοί, διερχόμενοι ἀπό τή Σίφνο μέ προορισμό κάποιο ἄλλο νησάκι τόν συνέλαβαν, τόν ἀπεγύμνωσαν καί τόν ἐπώλησαν σκλάβο. Τοῦτο δέ γιατί δέχεται πάντοτε μέ καρτερία κάθε ἐναντιότητα, ὡς προερχομένην ἀπό τό χέρι τοῦ Θεοῦ καί ἰσχυρίζεται ὅτι κάθε κακό τοῦ τό στέλνει ὁ Κύριος γιά δοκιμασία του...».¹⁰

Ἀπό ἀναφορά τοῦ ἱησουῖτη Michele Almbertino.

1640

- Ἀπριλίου 8, Μῆλος. «Στίς 15 τοῦ περασμένου μήνα, ἔφτασε ἐδῶ, προερχόμενο ἀπό τή Σούδα, ἕνα γαλιόνι ξεστρατισμένο ἀπό τή φουρτούνα καί κατατσακισμένο ἀπό ἐναντίους ἀνέμους ζητώντας βοήθεια γιατί εἶχε χάσει καί τήν ἄγκυρά του· εὐρισκόμενος στό λιμάνι μας ἕνας κεχαγιάς τοῦ ἐξοχωτάτου Μπεκῆρ Πασᾶ, ἔσπευσε νά βοηθήσει κι' ἐπέτυχε νά σύρει τό γαλιόνι χωρίς νά πάθει ἄλλες ζημιές. Καί ἐνῶ ὁ κεχαγιάς θά ἦταν εὐχαριστημένος μέ 50 ρεάλια γιά τό ἔργο πού προσέφερε, μερικοί ντόπιοι καί ὁ Καδῆς ὑποχρέωσαν τόν καπετάνιο τοῦ γαλιονιοῦ νά πληρώσει 550 ρεάλια... Τήν ἴδια ἡμέρα πού ἔφτασε ἐδῶ τό βενετσιάνικο γαλιόνι καί λίγες ὥρες ἀργότερα κατέπλευσαν τρία βατσέλια τῆς Μπαρμπαριάς· τό πιό μεγάλο ἀπ' αὐτά, μόλις μπῆκε στό λιμάνι, κινήθηκε ἀμέσως κατά τοῦ βενετσιάνικου χωρίς νά ὑφώσει κανένα σινιάλο πού νά φανερώνει ποιᾶς ἐθνικότητος εἶναι. Τό βενετσιάνικο τότε ἔρριξε ἕναν κανονιοβολισμό χωρίς μπάλα, ἀλλά βλέποντας ὅτι δέν σταματάει τό ἄλλο, ἔρριξε ἕναν μέ μπάλα, ὅποτε ἐκεῖνο ἀνέκοφε λίγο, τό βενετσιάνικο ὅμως συνέχισε νά ρίχνει μπάλες γιατί τό δεύτερο δέν ἀνέκοπτε πορεία. Μόλις ὅμως νύχτωσε, ἡσύχασαν τά πάντα. Τήν ἐπομένη πληροφορηθήκαμε ὅτι ἦταν βατσέλια τοῦ πασᾶ τῆς Τυνησίας ὑπό τόν *Tracuman* πασᾶ· ὁ εἰρημένος πασᾶς ἔστειλε (στό βενετσιάνικο) ἀνθρώπους του, οἱ ὁποῖοι εἶπαν ὅτι αὐτός, λόγω τῆς ἐκτιμήσεως πού τρέφει πρὸς τή Βενέτικη Δημοκρατία, δέν θά συνεχίσει τήν παρενόχληση· οἱ Βενετσιάνοι ὅμως δέν ἀπήντησαν, ὅποτε ὁ *Tracuman* ἔστειλε μίαν ἐπιστολή μέ τήν ὁποία ζητοῦσε ἀπό τόν Βενετό νά γράφει στόν βαίιλο ὅτι δέν συνέβη ἀπολύτως τίποτα καί νά ἐνημερώσει τόν Καίμακάμη ὅτι ὅλα ἐπῆγαν καλά. Τό βενετσιάνικο πλοῖο ἀνεχώρησε στίς 17 τοῦ μηνός καί τά Μπαρμπαρέζικα στίς 18.

Στίς 6 τοῦ παρόντος μηνός κατέπλευσε ἐδῶ ἕνα βατσέλο ἐγγλέζικο,

10. «Σιφνιακά», 6 (1998), σελ. 31.

ὀνόματι *NOVA*, τό ὁποῖο μᾶς εἶπε ὅτι εἶχε συναντήσει ἕνα βατσέλο πυρπολημένο ἀπό μιά γαλλική σαϊτιά...».

Ἄναφορά τοῦ προξένου τῆς Βενετίας στή Μῆλο πρὸς τόν βάιλο Κων/πόλεως.¹¹

- Ὀκτωβρίου 12, Χίος. «... Ἀπό τῆ Νιό περάσαμε στή Νάξο, ὅπου παραμείναμε μιάμιση ἡμέρα καί στή συνέχεια πήγαμε σέ ἕνα ἄλλο νησί πού λέγεται Μύκονος. Ἐδῶ παραμείναμε 40 ἡμέρες. Δέν ὑπάρχει παρά μόνο ἕνα Κάστρο ἢ μικρή πόλη μέ 6000 περίπου ψυχές, κτισμένη στήν παραλία. Ἐπειδή ὑπάρχουν καλά λιμάνια, τό νησί ἀπέκτησε μεγάλη κίνηση καί συρροή πλοίων καί φελουκῶν κουρσάρων χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι λεηλατοῦν, διαρπάζουν καί, τό χειρότερο, παρασκευάζουν ἐδῶ μπισκότα καί ἄλλα ὅμοια εἶδη (διατροφῆς), χωρίς οἱ ντόπιοι νάμποροῦν νά τοὺς ἀντισταθοῦν, γεγονός πού ἐξεγείρει τήν μῆνη καί τήν τιμωρία τους ἀπό τοὺς κυριάρχους Τούρκους...».

Ἄπό ἀναφορά τοῦ ἱησουῖτη Michele Almbertino¹²

1641

- Μαΐου 20, Σίφνος. Ὁ βικάριος τοῦ νησιοῦ Marco da Polla γράφει ὅτι «οἱ στόλοι βρίσκονται στή Χίο, ἐκεῖνος τῶν Τούρκων μέσα στό λιμάνι καί οἱ κύριοι Βενετοί ἔξω καί δέν τοὺς ἐπιτρέπει τήν ἔξοδο, ρίχνοντας κανονιοβολισμούς στό Κάστρο, τοῦ ὁποῖου κατεκρήμνισαν τμήμα, κατεβύθισαν δέ καί μερικές σάϊκες τῶν Τούρκων...».¹³

1643

- Νοεμβρίου 8, Χίος. Ὁ ἱησουῖτης Michele Almbertino γράφει ὅτι, μετά τῆ Νιό, ἔφτασαν «στὶς τρεῖς μετά τὰ μεσάνυχτα στή Νάξο, ὅπου συνελήφθησαν καί ἀπεγυμνώθησαν ἀπό τοὺς ἄνδρες δύο κουρσάρικων φρεγκατῶν, ἡ μία τῆς Μάλτας καί ἡ ἄλλη *del Braccio di Maina*... ἐμᾶς δέν μᾶς ἄφισαν γυμνοὺς, πλὴν μᾶς ἐπῆραν τὰ λίγα χρήματα πού εἶχαμε, ἀφοῦ πρῶτα μέ πολλήν εὐγένεια μᾶς ζήτησαν συγγνώμη... στήν σύστασή μου ὅτι, ὡς χριστιανοὶ καθολικοί, πρέπει νά φοβοῦνται τόν ἀφορισμό τοῦ πάπα, μοῦ ἀπήντησαν ὅτι ὁ πάπας βρίσκονταν πολὺ μακριά ἀπ' ἐκεῖ· στοὺς ναυτικούς τοῦ πλοίου μας καί τοὺς ἄλλους πτωχοὺς ταξιδιωτῆς πού εἶχαν μερικά μικροπράγματα γιὰ πώληση προκει-

11. VENEZIA, Biblioth. Marchiana, IT.VII 1191 (= 8881).

12. SCPF/SOCG. 185, 197^v.

13. SCPF/SOCG. 175, 402^{rv}.

μένου νά ἐξοικονομήσουν τούς φόρους τους, δέν ἄφισαν οὔτε τά παπούτσια τους· δέν τούς συνέκρινε οὔτε τό κλάμα, οὔτε τά δάκρυα αὐτῶν τῶν πτωχῶν ἀνθρώπων. Δέν εἶναι εὐκολο νά κατανοήσει κανεῖς τήν ἔκταση τῆς δυστυχίας τῶν πτωχῶν νησιωτῶν ἀπό τούς πονεντίνους κουρσάρους, οἱ ὁποῖοι δέν ἀρκοῦνται στή θαλάσσια δραστηριότητά τους, ἀλλά ἀποβιβάζονται ἔνοπλοι στήν ξηρά καί εἰσέρχονται στά κάστρα ἀπό ὅπου ἀρπάζουν τίς λίγες σοδεῖές πού μέ πόνο ἔχουν συγκεντρώσει· θεωροῦσα ὅτι δέν ἦταν σωστό νά ἀκούω συνεχῶς σέ ὅλα τά νησιά τίς βλασφημίες καί τίς κατάρεις ἐναντίον τῶν ἀρχηγῶν τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας πού, ἐνῶ ἔχουν τή δύναμη νά περιορίσουν τή δράση τῶν κουρσάρων, δέν τό κάνουν. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος πού ἔχουν χάσει κάθε ἐμπιστοσύνη σ' ἐμᾶς καί τήν ἐπιθυμία νά ἀκούν τόν λόγο τοῦ Θεοῦ ἀπό τούς ἱεραποστόλους μέ συνέπεια νά χάνονται ἔτσι πολλές ψυχές».¹⁴

1646

Στήν ἐκθεση περί τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας Ἄνδρου (ἀπό 2-8-1652) τοῦ ἀποστολικοῦ ἐπισκέπτη φρά Bernardo da Parigi, ἀναφέρεται ὅτι τό 1646 Τοῦρκοι κουρσάροι κατέστρεψαν ὀρθοδόξους ναούς καί διεσχόρπισαν τά ἱερά σκεύη στούς δρόμους.^{14a}

1648

- Ἀπριλίου 9, Σίφνος. Ὁ βικάριος τοῦ νησιοῦ πρέ Marco da Polla γράφει, μεταξύ ἄλλων, στήν Ἁγία Προπαγάνδα Ρώμης ὅτι «ἦταν ἔτοιμος νά ἀναχωρήσει γιά τή Σμύρνη, ἀπό ὅπου θά συνέχιζε τό ταξεῖδι του γιά τήν Κων/πολη, ἀλλά βλέποντας τούς (καθολικούς) ἐπισκόπους τοῦ Ἀρχιεπελάγου νά ἀναχωροῦν γιά τή Δύση γιά νά διασωθοῦν ἐπειδή οἱ ἄπιστοι ἀπειλοῦν μέ καταστροφή ὅλα τά νησιά, τά ὁποῖα βρίσκονται στό ἔλεος τοῦ μεγάλου Τοῦρκου (= τοῦ σουλτάνου), ἐξακολουθοῦσε νά παραμένει στή Σίφνο... Τόν περασμένο χρόνο εἶχαμε ἐπί ἕξι συνεχῶς μῆνες πανώλη, φέτος δέ μεγάλο λιμό· οἱ ἀνθρώποι πεθαίνουν ἀπό πείνα καί ὁ Θεός νά βάλει τό χέρι του... Ὁ (τούρκικος) στόλος καταστρέφει νησιά, στίς 5 δέ Ἀπριλίου μάθαμε ὅτι κατέστρεψε 16 γκάλιες καί ἕξι βατσέλια τοῦ βενετσιάνικου στόλου... Εἶχαμε κάποια ἐλπίδα γιά εἰρήνη· τώρα ὅμως οἱ Τοῦρκοι βλέποντας τίς ἐπιτυχίες τους αἰσθάνονται σπουδαιότεροι ἀπό ὅ,τι πράγματι εἶναι· ὁ (Χριστιανός) ναύαρχος τῆς ἀρμάδας εἶχε καλωσύνη καί ἀγάπη γιά τούς χριστιανούς,

14. SCPF/SOCG. 186, 3^a-7^a.

14a. SCPF/Visite e Collegi, vol. 31.

ὅμως δέν μπόρεσε νά κάνει τίποτα γιά νά μὴν ἀρπαγοῦν οἱ προμήθει-
ες ἀπὸ τὰ νησιά... οἱ στρατιῶτες του ἔκαναν τρομερά πράγματα...».¹⁵

- Ἰουνίου 7, Σίφνος. Ὁ βικάριος πρέ Marco da Polla γράφει ὅτι
«πέρασαν 25 τούρκικες γκάλιες μέ κατεύθυνση τὰ Χανιά, ἐνῶ ἄλλες
πέντε παρέμειναν ἐδῶ ἐπιτηρώντας τὸ πέρασμα πρὸς Κρήτην...».¹⁶

1649

- Αὐγούστου 8, Σίφνος. Ὁ μεγαλέμπορος Βασίλειος Λογοθέτης
ἔγραψε στό Βατικανό ὅτι «ὁ φτωχὸς agente του (ἐμπορικός πράκτορας)
Vittorio πιάστηκε σκλάβος ἀπὸ μπαρμπαρέζικα πλοῖα, μαζί δέ καί ὁ
δυστυχῆς βικάριος μας πρέ Μάρκος, ὁ ὁποῖος μετέβαινε στή Ρώμη γιά
ὑποθέσεις τῆς Ἐκκλησίας του...».¹⁷

Ο ΠΡΕ ΜΑΡΚΟΣ DA POLLA ΣΚΛΑΒΟΣ

Μετά τὴν ἀνωτέρω ἀναφορά τοῦ Λογοθέτη καί ὁ ἀδελφός τοῦ πρέ
Μάρκου Γεώργιος da Polla, ἀποκατεστημένος κι' αὐτός στή Σίφνο,
ἄρχισε νά γράφει στή Ρώμη, στήν Προπαγάνδα καί διάφορα πρόσωπα,
ζητώντας οἰκονομική συμπαράσταση γιά τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀδελ-
φοῦ του ἀπὸ τὴ σκλαβιά.

Στίς 10 Αὐγούστου 1649 ἔγραψε στὸν ἀδελφό του Βαρθολομαῖο,
σπουδαστὴ στό Κολλέγιο Urbano τῆς Ρώμης:

«...ἐπιβιβασθεῖς σέ ἓνα γαλλικὸ πλοῖο γιά νά ἔλθει στή Ρώμη προ-
κειμένου νά δώσει ἀναφορά στήν Ἁγία Προπαγάνδα γιά τὴν κατάστα-
ση τῆς Ἐκκλησίας του, ὁ ἀδελφός μας δόν Μάρκος συνελήφθη κοντά
σὴ Ζάκυνθο ἀπὸ γαλέρες τῆς Τυνησίας καί μεταφέρθηκε στή Μπαρ-
μπαριά. Δέν σοῦ γράφω τί ἔκανα γιά νά ἀπελευθερώσω τὸν ἀδελφό
μας, μέχρι πού αὐτές οἱ γαλέρες κατέπλευσαν στή Μῆλο γιά νά ἐνω-
θοῦν μέ τὸν ὑπόλοιπο στόλο πού θά κατευθύνονταν στὰ Χανιά· μόνο
ποιάν ἀπάντηση μοῦ ἔδωσαν· ὅτι ἔπρεπε ἐν καιρῷ νά ἐπανέλθω ἐκεῖ,
ἐπειδὴ ὁ στόλος ἐτοιμάζονταν γιά ἀπόπλου, καί ὅτι δέν εἶχαν πρόθεση
νά πωλήσουν τὸν δόν Μάρκο τότε, ἀλλά μετά τὴν ἐπάνοδό του στή
Μπαρμπαριά»¹⁸ καί τοῦ ζητοῦσε νά ἐνημερώσει σχετικῶς τοὺς καρδινα-
λίους τῆς Προπαγάνδας. Στίς 20 Αὐγούστου ἔγραψε καί στὸν καρδινα-
λιο Carroni ὅτι ὁ ἀδελφός του «βρίσκονταν γυμνός στήν γαλέρα μέ

15. SCPF/SOCG. 177, 220^{rv}.

16. SCPF/SOCG. 177, 221^r.

17. SCPF/SOCG. 187, 640^{rv}.

18. SCPF/SOCG. 187, 632^{rv} + 647^r.

σίδερα στά χέρια, άλυσιδες στά πόδια και ξυλιές στην πλάτη, χωρίς έλπίδα άπελευθέρωσής του, άν βασιζονταν μόνο σ' αυτόν, έναν φτωχό νησιώτη, εάν δέν βοηθοῦσε ή 'Αγία Προπαγάνδα» μέ την καταβολή τριών έτών μισθών πού χρεωστοῦσε στον σκλάβο άδελφό του έξ είκοσι-πέντε σκούδων τό χρόνο. 'Ο ἴδιος και άν πούλαγε τά υπάρχοντά του όλα, όπως έγραφε, ήταν αδύνατον νά καλύψει τά τετρακόσια ή πεντακόσια σκούδα πού θά ζητοῦσαν οί Μπαρμπαρέζοι.¹⁹

Τελικά ό πρέ Μάρκος άπελευθερώθηκε και πραγματοποιήσε τό ταξίδι στη Ρώμη, όπως είχε υποχρέωση ως άποστολικός μισσιονάριος, έχοντας μαζί του και τό έπόμενο γράμμα του Βασίλη Λογοθέτη:

«Σεβασμιώτατοι

Μέ προηγηθείσες έπιστολές μου έχω αναφέρει στις σεβασμιότητές σας επί διαφόρων ζητημάτων, στις όποιες και παραπέμπω. Τώρα, μέ την ευκαιρία αναχώρησης του αιδεσιμωτάτου πρέ Μάρκου Νταπόλλα, έρχομαι βαθυσεβάστως νά άσπασθώ τό χέρι σας και νά σάς περιγράψω τά βάσανα πού πέρασε τον περασμένο χρόνο, όταν ταξίδευε μέ μία γαλλική ταρτάνα, κατευθυνόμενη στην 'Αγκώνα, για υπηρεσία της 'Εκκλησίας του και της 'Αγίας Προπαγάνδας, κατόπιν έντολής σας. Συνελήφθη λοιπόν, έξω από τή Ζάκυνθο, από τίς γαλέρες της Μπαρμπαριας, οί όποιες τον μετέφεραν στά Χανιά, όπου άπελευθερώθηκε μέ την καταβολή 300 *pezze da oio* έντοκα. Για την πληρωμή αυτή έγώ βοήθησα μέ 100 ρεάλια, έν τρίτο κατέβαλαν τά αδέλφια του και τό υπόλοιπο μου χρεωστοῦν άτοκα.

Παρακαλώ τίς σεβασμιότητές σας, ως ταπεινός υπηρέτης σας, νά βοηθήσετε τον φτωχό αυτόν κληρικό, ό όποιος υπηρέτησε πάντοτε πιστά την 'Εκκλησία και την 'Αγία Προπαγάνδα κατά τίς δυνάμεις του και άν κάποιος έχει γράψει στον επίσκοπό του έναντίον του, τουτο για κανένα λόγο δέν θά είναι αλήθεια.

Κατασπάζομαι τίς πορφύρες σας

Τών σεβασμιότητων σας

Δούλος ταπεινός

Βασίλης Λογοθέτης».²⁰

1651

- 'Ιουνίου 29. 'Ο βικάριος Σίφνου Βαρθολομαϊος Πόλλα, σέ αναφορά του προς τό Βατικανό, σημείωσε, μεταξύ άλλων, ότι «ή τούρκικη άρμάδα μέ 150 πλοία βρίσκονταν στη Χίο και ή βενετσιάνικη στά Κύθηρα...».²¹

19. SCPF/SOCG. 187, 633^{av}.

20. SCPF/SOCG. 187, 675^a.

21. SCPF/SOCG. 187, 700^a.

1653

- Μαρτίου 26, «κατέπλευσαν ἕξ γαλέραι βενετικαί ἐπενεγκοῦσαι μεγάλας καταστροφάς εἰς τήν Νάξον».²²

- Ἰουνίου 18, ὁ βικάριος Σίφνου Βαρθολομαῖος ἀναφέρει στό Βατικανό ὅτι «σ' αὐτά τά μέρη (τῶν Κυκλάδων) δέν μπορούμε πλέον νά ζήσουμε ἀπό τόν μεγάλο ἀριθμό τῶν κουρσάρων, τόσο Τούρκων, ὅσο καί Χριστιανῶν· καί ἄν οἱ μὲν λεηλατοῦν τά ὑπάρχοντά μας, οἱ δέ μαζί μέ αὐτά καί τήν ἐλευθερία καί τή ζωή μας πολλές φορές».²³

1654

- Ἰανουαρίου 10, Σίφνος. Ὁ μεγαλέμπορος Βασίλης Λογοθέτης, σέ ἐπιστολή του πρὸς τήν Ἁγία Προπαγάνδα, ἀνέφερε, μεταξύ ἄλλων, ὅτι «φρόντισε καί ἀπελευθέρωσε ἀπό τή σκλαβιά ἕναν σκλάβο ἀπό τήν Ἀγκώνα, ἕναν ἄλλο ἀπό τή Σικελία καί ἄλλους οἱ ὅποιοι παντρεύτηκαν στό νησί» καί δημιούργησαν τῆς οἰκογένειές τους.²⁴

1655

- Ἰουνίου 21 (παλαιό), Σίφνος. Ὁ βικάριος Βαρθολομαῖος Πόλλα «ὅτι μόλις ἔφτασε στό νησί ἕνα *fregatino* ἀπό τοὺς ἄνδρες τοῦ ὁποίου πληροφορήθηκαν ὅτι ἡ Βενέτικη ἀρμάδα κατετρόπωσε τήν τουρκική πλησίον τῆς Κων/πόλεως καί κατεβύθισε δέκα μεγάλα βατσέλια τῆς».²⁵

- Ἰουλίου 24, Βενετία. Ὁ καθολικός κληρικός Γεώργιος Πέρης, μόλις διορισμένος ἀπό τό Βατικανό ὡς βοηθός τοῦ ἐπισκόπου Μήλου Ἀντωνίου Σέρρα, πρὶν ἀναχωρήσει ἀπό τή Βενετία γιά τή θέση του, ἔγραψε στή Ρώμη ὅτι ἔλαβε τόν διορισμό του, ὅτι ἐτοιμάζεται νά ταξιδέψει κ.λπ. καί ὅτι «πληροφορήθηκε τή ζημία πού ἔκαναν οἱ Βενετοὶ στοὺς Τούρκους, δηλαδή σέ 16 πλοῖα, μία μαούνα καί ἕξι γαλέρες· αἰχμάλωτοι Τούρκοι 4.000 μέ ἀπώλεια ἑνός μόνον σκάφους πού κάηκε».²⁶

22. Περ. Ζερλέντη, Ἱστορικά σημειώματα ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἐν Νάξω καπουκίων (1649-1753), ἐν Ἑρμουπόλει 1922, σελ. 31.

23. SCPF/SOCG. 187, 638^α.

24. SCPF/SOCG. 187, 446^α.

26. SCPF/SOCG. 187, 371^α.

- 'Ιανουαρίου 19, Μήλος. 'Ο άνωτέρω Γεώργιος Πέρης ότι «μέ άλλην εύκαιρία έγραψε ήδη στη σεβασμιότητά του (τόν Γραμματέα της Προπαγάνδας), τήν καλή άφιξη του στη Μήλο, μολονότι περιπετειώδη και άκρωσ επικίνδυνη, διότι παραλίγο νά σκλαβωθεί δύο φορές από 'Οθωμανούς κουρσάρους, από τά χέρια τών όποιών, μέ τή θαυματουργική επέμβαση του Κυρίου άπελευθερώθηκε».²⁷

- Αύγούστου 15, Ρέθεμνο. 'Εξουσιοδότηση ταχτοποίησης λογαριασμών από άγοραπωλησίες σκλάβων (κακογραμμένη, άλλ' ένδιαφέρουσα).

«Στά 1656 Αύγούστου 15 στό Ρέθεμνο

Τήν σήμερο(ν) έ(μ)προστε εισέ μένα τόν ύπογράφο(ν)τα και εις τούς κάτωθε(ν)|³ αξιόπιστους μαρτύρους έστοντας και νά έχη νά λάβη ό κύρ Μώχουε (;) στην Σαντορήνη|⁴ τήν σκλαβία, ήγουν τήν άγορά τών σκλάβω(ν) όπου ήβγαλε έτζι θεληματικώς⁵ θέλει και κάμει τήν παρό(ν) κομεσιό(ν) του αύθ(έν)τή Μιχελάκη Γύζη και κύρ Μιχελή Κα|⁶φούρου και κάνει της έπιτρόπους και καθολικούς νοικοκυρούς ώσα(ν) τό ιδιόν του|⁷ κορμί νά (μ)ποροῦ(ν) νά λαβαίνου(ν) τήν άγορά τως όπου τούς ήδωκε ως καθώς γράφου(ν)|⁸ τά σκρήτα των και από τόν Γιωργάκη Κατζένο ριάλια 200 τόσα τζιγίνια χρυσά, εκατό|⁹ καθώς έπρομετάρισε και καθώς γράφει τό γράμμα του όπου πέ(μ)πομε τήν κόπια.|¹⁰ Και από τόν караβοκύρη τόν μαρή Πιτζίκαλη ριάλια 130 καθώς γράφει ή κο|¹¹πια του σκρήτου του και από τόν άδελφόντου τόν Νικολό Πιτζίκαλη ριάλια 129|¹² καθώς γράφει τό σκρήτο του. "Ετζι θέτε της σφίζετε ή θεληματικώς¹³ ή στανικώς ως έρθου(ν) έτοῦ σέ τέρμενο ήμέρες δέκα νά σās στα μετρήσου(ν)|¹⁴ και πέ(μ)πῶ της αύθεντίας σας και τίς κόπιες τών σκρητῶν τως και ότι σās έδώσου(ν)|¹⁵ νάναι καλά δοσμένα και νά τά δώσου(ν) τζιγίνια χρυσά καθώς έπρομετάρασι|¹⁶ άκόμη άνίσως και θέλουσι νάρθου(ν) ατοί τους νά μου τά κονσεινιάρου(ν) έδῶ στό Ρέ|¹⁷θεμνο ως καθώς είναι τά περίκολα άπάνω τως, θέτε τά μετρήσει|¹⁸ νά τά βουλώσετε νά τά δώσετε ά(ν)θρώπου πιστεμένου νάρθου(ν) μαζί του|¹⁹ νά μου τά φέρουσι μά στα χέρια τως μή(ν) τά δώσετε πλιό άπότα(ν) λάβετε νά μη|²⁰ τά φουμίσου(ν). από του για(ννη;) νά μή λάχη τίπετις χί(ν)δυνο(ς) και τά άσπρα (μ)ποροῦ(ν) νά|²¹ γλυτώσου(ν) μά τό πρά(γ)μά είναι δύσκολο, κι' έτερο δέν έχω ειτα τόν επάρω|²² μόνου καθώς έπρομετάρασι νά τά δώσου(ν) έτοῦ. έτζι

27. SCPF/SOCG. 187, 370^a.

θέτε τά λάβει²³ καί εἰς βεβαίωση τῆς παρούσης κομεισιός θέλου(ν) ὑπογράψει διά χειρός τως καί βάζοιμε²⁴ καί μάρτυρες εἰς ἀσφάλεια.

²⁵ < Ἄ(ν)τώνης Παρπαρίγος στέργω τά ἄνωθε.

²⁶ < παραβοκύρης Μαρής στέργει τά ἄνωθε καί γ(ι)ᾶ νά μὴν ξέρη νά γραῖφη²⁷ ἔγραφα ἐγὼ Νικόλας Μανωλέσος διά λόγου του.

²⁸ < ἐγὼ παραβοκύρης Γεώργης μάρτυρας στά ἄνωθεν καί γιά νά²⁹ μὴ ξέρη νά γράφη ἔγραφα ἐγὼ Ἄ(ν)τώνης

³⁰ Μανουήλ πιστῶς ὑπόγραφα». ²⁸

Σημείωση

Ὅπως γίνεται φανερό ἀπό τό κακοδιατυπωμένο αὐτό ἔγγραφο, «ἡ σκλαβία, ἥγουν ἡ ἀγορά τῶν σκλάβων» καί ἡ, ἐπ' ἀμοιβῆ, ἀπελευθέρωσή τους, εἶχε ἀξιόλογη οἰκονομική ἀπόδοση γιά τούς Ἑλληνας μέσα στά πλαίσια τοῦ «γενικοῦ ἐμπορίου». Ὁ ἀναφερόμενος σ' αὐτό «αὐθέντης Μιχελάκης Γύζης», Σαντορινιός, εἶναι πρόσωπο γνωστό καί ἀπό ἄλλη πηγή· συνεργάτης τοῦ μεγαλεμπόρου τῆς Σίφνου Πετράκη Ρόζα, ἀντιπρόσωπός του στή Σαντορίνη [βλ. «Σιφνιακά», 9 (2001), σελ. 58, ἀλλά καί Δημητρίου Ι. Πολέμη, Οἱ Κοντόσταβλοι τῆς Ἄνδρου, Δελτίο τῆς Καίρειου Βιβλιοθήκης «Ἄγκυρα», 2 (2004), σελ. 212].

1658

- Μαΐου 18, Τήνος. Ὁ καθολικός ἐπίσκοπος Mauricio Doria γράφει ὅτι «ἡ τούρκικη ἀρμάδα, ἀποτελουμένη ἀπό 50 γαλέρες γυρίζει σέ ὄλο τό Ἀρχιπέλαγος γι' αὐτό τό ἐμπόριο τῶν νησιῶν καθεύδει ἀπό φόβο, ὅπως καί ὄλοι ἐμεῖς, τά δέ ταξείδια εἶναι πολύ ἐπικίνδυνα». ²⁹

1657 ἢ 1658

Σίφνος, ὁ βικάριος Βαρθολομαῖος Πόλλα γράφει στό Βατικανό, μεταξύ ἄλλων, ὅτι «ὁ σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Μήλου (Ἀντώνιος Σέρρα) εἶχε ἀπό τή Βενετική Δημοκρατία μηνιαῖο μισθό 15 pezz. da otto γιά τίς πληροφορίες καί καταδόσεις πού ἔκανε κατά τῶν Τούρκων. Γι' αὐτόν τόν λόγο οἱ τελευταῖοι τόν μισοῦν καί ἐπιδιώκουν νά τόν συλλάβουν... γιά τήν ὥρα δέν τό ἐπιχειροῦν ἐξ αἰτίας τῆς περιπλέουσας Βενετσιάνικης ἀρμάδας, ὅταν ὅμως καλυτερέφουν γι' αὐτούς τά πράγματα, ὅπως ὁμολογοῦν Ἑλληνας καί Τούρκοι, θά χάσει τή ζωή του». ³⁰

28. Μορφωτικό Ἰδρυμα Ἐθνικῆς Τραπεζῆς (ἀπωλέσθησαν ὅμως τά ἀρχαῖα στοιχεῖα τοῦ ἔγγραφου).

29. SCPF/SOCG 276, 260^a-261^v.

- Φεβρουαρίου 8, Βενετία. Ὁ κανόνικος Κρήτης Μάρκος de Rossi, Νάξιος, γράφει στήν Προπαγάνδα γιά τόν καθολικό ἐπίσκοπο Μήλου Ἀντώνιο Σέρρα καί τόν βικάριο Σίφνου Βαρθολομαῖο Πόλλα ὅτι κατέδωσαν στόν Βενετό ναύαρχο Φώσκολο κάποιον Pietro Cesi, ἄλλοτε μαθητή τῆς Προπαγάνδας, ὡς Τουῦρκο καί κατάσκοπο τῶν Ὀθωμανῶν μέ ἀποτέλεσμα νά ριφθεῖ ὁ δυστυχής ἐπί τέσσερα χρόνια δέσμιος στή γαλέρα. Τελικά κατάφερε νά δραπετεύσει στά Χανιά καί νά παρουσιαστεῖ στόν Δελη Χουσεῖν πασᾶ καί νά καταγγεῖλει τούς ἀνωτέρω ἐπίσκοπον καί βικάριο. Ὁ πασᾶς ἔστειλε τρεῖς γαλέρες νά συλλάβουν τόν ἐπίσκοπο Μήλου καί μερικές γαλιῶτες στή Σίφνο γιά τόν Πόλλα ὁ ἐπίσκοπος ὅμως κατάφερε νά δραπετεύσει στό Ἡράκλειο, ὁ δέ Πόλλα βρῆκε καταφύγιο στά βουνά...».³¹

- Ἰουλίου 22, Σίφνος. Ὁ μεγαλέμπορος Πέτρος Ρόζας γράφει στό Βατικανό κατά τοῦ νέου βικαρίου Σίφνου Antonio Cozadino, ὅτι «πηγαινοέρχεται ἀπό νησί σέ νησί μετερχόμενος ὅ,τιδήποτε ἄλλο παρά τόν βικάριο ὅτι εἶναι κατάσκοπος τῶν Βενετῶν στούς ὁποίους ἔχει καταδόσει καί παραδώσει πολλούς φτωχοὺς νησιῶτες πού εἶχαν δραπετεύσει ἀπό τή βενετική ἀρμάδα. Ἔτσι καταφέρνει νά ἀποσπᾶ χρήματα ἀπό τούς μέν (γιά νά μὴν τούς φανερώσει) καί ἀπό τήν ἄλλη ἔχει τήν ἐμπιστοσύνη τῶν Βενετῶν. Σέ ὅλα αὐτά ἔχει τήν ὑποστήριξη τοῦ ἀρχιεπισκόπου Νάξου Πόλλα, ἀπό τόν ὁποῖο ἀποστέλλεται μέ τόν τίτλο τοῦ ἀρχιμανδρίτη τοῦ Ἀρχιπελάγους γιά τήν ἐκτέλεση δῆθεν ὁδηγιῶν πού ἔχει πάρει ἀπό τόν Πάπα. Μεταξύ ἄλλων κατέστησε ἐδῶ ἔγκυο μίαν Ἑλληνίδα... τό ἴδιο δ' ἔκανε τώρα καί στήν Πάρο...».³²

- Τά πληρώματα τοῦ γαλλικοῦ στόλου μέ ναύαρχο τόν Ἀλμερίγο «κατέλαβαν ὅλην τήν πόλη τῆς Νάξου ἐξωσθέντων τῶν ἐντοπίων (ἀπό τίς κατοικίες τους) διά νά στεγασθοῦν οἱ στρατιῶτες...».³³

- 5 Ἰουνίου, Βενετία. Ὁ ἐκεῖ εὐρισκόμενος καθολικός ἐπίσκοπος Τήνου Mauricio γράφει στό Βατικανό ὅτι στήν Κίμωλο, «βρίσκεται συζευγμένος καί ἀποκατεστημένος μέ παιδιά ἕνας Σκιαβόνος, ὀνόματι

30. SCPF/SOCG. 272, 205^{kv} + 208ⁿ.

31. SCPF/SOCG. 276, 264^{kv}.

32. SCPF/SOCG. 276, 298^{kv}.

33. N.B. Τωμαδάκη, Ὁ Σεβαστείας Ἰωσήφ Δόξας ἐν Κρήτῃ καί Παροναξία, Ἐπετηρ. Ἐταιρ. Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ΜΒ' (1975-1976), σελ. 12.

καπετάν Τίρο πού μετέρχεται τόν κουρσάρο, ό όποϊος έπιθυμεί νά επενδύσει σέ άκίνητα τά χρήματά του γιά τήν καλύτερη διαβίωσή του». ³⁴

1662

- Φεβρουαρίου 28. Κουρσάροι τοῦ Λατινικοῦ δόγματος, οἱ καπετάνιοι Luca Bronza, ἀπό τό Περάστο, Τίρρο Fiorini, ἀπό τό Περάστο, έπίσης, καί Anelo Monti, ἀπό τή Napolι τῆς Ἰταλίας, ζήτησαν μέ γράμμα τους ἀπό τόν βικάριο Σίφνου Ἀντώνιο Γοζαδῖνο νά γράψει στήν Ἁγία Προπαγάνδα νά τούς στείλει έφημέριο γιά τίς θρησκευτικές ανάγκες τους, ἀφοῦ ἔμεναν μόνιμα στήν Κίμωλο, ὅπου, μέ δαπάνες καί ἄλλων καθολικῶν, εἶχαν ἀνεγείρει ἀπό τό 1657 νάό στό ὄνομα τῆς «Παναγίας τῶν Ρόδων». ³⁵

- Αὐγούστου 14, Σίφνος. Ὁ καθολικός κληρικός Γεώργιος Πέρης γράφει στό Βατικανό ὅτι ὁ ἀποθανών μεγαλέμπορος Πέτρος Ρόζας κατέλιπε ὑπέρ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας τοῦ νησιοῦ 50 ρεάλια, ὁ κύριος Μιχελέτος Κοντόσταυλος δύο τόπια βελούδινου ὑφάσματος ἀξίας τό λιγώτερο 100 ρεαλιῶν καί ὁ capetan Luca Bronza (ὁ ἀνωτέρω κουρσάρος τῆς Κιμώλου) δώρησε ἕναν Τοῦρκο σκλάβο. Ὁ σκλάβος, μέσω τοῦ κ. Κοντόσταυλου, πωλήθηκε 140 ρεάλια, τά ὅποια έπρόκειτο νά διατεθοῦν, κατά τήν έπιθυμία τοῦ δωρητῆ, γιά τήν ἀνακατασκευή τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ πού βρίσκονταν ἔξω ἀπό τό Κάστρο. ³⁶

1663

- Αὐγούστου 30, Σίφνος. Ὁ βικάριος Giovanni Battista Grimani Paterio ἔγραφε στό Βατικανό ὅτι «γιά κακή μου τύχη, μετά τήν ἀσθένειά μου, γιά τήν ὁποία σᾶς πληροφόρησα μέ έπιστολή μου μέσω Σμύρνης, ἄρχισε νά ἀκούγεται ἐδῶ έπιδημία πανώλης· γι' αὐτό καί παραμένουμε διστακτικοί μέχρι νά δοῦμε τί πρόκειται νά συμβεῖ, προκειμένου νά ἀναχωρήσω γιά τή Μύκονο». ³⁷

34. «Σιφνιακά», 12 (2004), σελ. 135.

35. Slot, ὕ.π.π., σελ. 138-139.

36. SCPF/SOCG. 272, 330°.

37. SCPF/SOCG. 276, 347°-348°.

- Ἀπριλίου 20, Σίφνος. Ὁ ἀνωτέρω βικάριος, μετὰ τήν, ἀπό 23 Ἰουνίου 1663, ἐντολή τῆς Ἁγίας Προπαγάνδας νά τήν ἐνημερώσει τί ἀπέγιναν τά 130 ρεάλια τῆς ἀξίας τοῦ σκλάβου πού ἄφισε ὁ Λούκας Μπρόντζα γιά τήν ἐπισκευή τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἀπήντησεν ὅτι «δέν ἀπέμειναν παρά μόνον 80 ρεάλια, ἐκ τῶν ὁποίων διεκδικεῖ ὁ, διά διαθήκης, κληρονόμος τοῦ ἀποθανόντος (ὀρθοδόξου) οἰκονόμου Γοζαδίνου 20 ρεάλια ὡς ἔξοδα πού ἔκανε ὁ εἰρημένος οἰκονόμος γιά τή συντήρηση τοῦ σκλάβου ἐπί πέντε μῆνες.³⁸

Σημείωση.

Ὅπως φαίνεται, ὁ σκλάβος δέν πωλήθηκε ἢ ἐξαγοράστηκε ἀμέσως καί ἐπειδή ἡ τοπική καθολική ἐκκλησία δέν ἦταν σέ θέση νά ἀντιμετωπίσει τά ἔξοδα διαβίωσής του, ἀνέλαβε, ἐπ' ἀμοιβῆ, τή συντήρησή του ὁ κατόπιν ἀποθανών ὀρθόδοξος οἰκονόμος Σίφνου. Αὐτά τά ἔξοδα ζητοῦσε ὁ κληρονόμος τοῦ οἰκονόμου.

- Ὀκτωβρίου 1, Νάξος. Ὁ Λατῖνος ἀρχιεπίσκοπος Νάξου Βαρθολομαῖος Πόλλα ἐνημέρωσε, κατόπιν διαταγῆς τῆς, τήν Ἁγία Προπαγάνδα ὅτι τό 1659 «ἐπῆγε στή Μῆλο ὅταν βρίσκονταν ἐκεῖ ἡ Βενετική ἀρμάδα μέ ναύαρχο τόν Φραγκίσκο Μοροζίνη. Ἐφθασε τίς ἡμέρες τῶν Χριστουγέννων καί ἐπῆγε νά τοῦ εὐχηθῆ καλές ἐορτές μαζί μέ ἄλλους κληρικούς. Κατευχαριστημένος ὁ ναύαρχος, θέλησε νά προσφέρει δῶρα σέ ἕναν ἕκαστο τῶν ἐπισκεπτῶν του. Ἐθεώρησε λοιπόν αὐτός καλό νά τοῦ ζητήσῃ τήν ἀπελευθέρωση ἑνός σκλάβου τόν ὁποῖο θά ἀπελευθέρωνε ἐν συνεχείᾳ ὁ ἴδιος μέ τήν ὑποχρέωση νά τοῦ στείλῃ 300 ρεάλια. Ἐτσι καί ἔγινε καί παρέδωσε τόν σκλάβο σέ ἕναν Ἕλληνα ὁ ὁποῖος θά πῆγαινε στήν Τουρκία μέ τή συμφωνία νά τοῦ φέρεῖ τά 300 ρεάλια. Ὅμως μέχρι τότε δέν ἠμπόρεσε νά συγκεντρώσῃ παρά μόνο 190 ρεάλια γιατί ὁ Ἕλληνας αὐτός ταξίδευε συνεχῶς στήν Τουρκία, ὅπου δέν ἦταν σέ θέση νά τόν πιέσῃ γιά νά εἰσπράξῃ ὅλο τό ποσόν... Ἦθελε πάντως τά χρήματα αὐτά γιά νά ἀνεγείρῃ στή Νάξο ἐπισκοπική κατοικία».³⁹

38. SCPF/SOCG. 271, 51^{uv}.

39. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ποικίλα ἱστορικά [1659-1866] τῶν Κυκλαδικῶν Λατινικῶν ἐπισκοπῶν, περιοδ. «Ναξιακά», τεύχος 13(51), Β' περίοδος Ἰούν.-Αὐγ. 2004, σελ. 29-30.

- «Ἐτει 1666 ὁ καπουδάν πασαῶς Μουσταφᾶ-Καπλάν λαφυραγωγῆσας τὴν Παροικίαν (Πάρου) ἀπήγαγεν ἐξ αὐτῆς, τετρακοσίους αἰχμαλώτους».⁴⁰

- Χειμῶνας 1666-1667. «Ὅτε ἔφθασαν οἱ Γάλλοι τοῦ μαρκησίου De Ville στὴ Νάξο, ἐπανελάβαν τὰ τῆς λεηλασίας τοῦ 1660. Ὅταν τίς τῶν ἐντοπίων τοὺς κατηγόρησε ὅτι μᾶλλον κατὰ τῶν βοῶν τῆς νήσου μάχονται ἢ τῶν Τούρκων, ὁ Γάλλος μαρκήσιος ἐπέβαλε συλλογικῶς εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νήσου βαρὺ πρόστιμο, τὸ ὁποῖον εἰσέπραξαν οἱ Ἰησουῖται (διὸ καὶ ἐτιμωρήθησαν μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοὺς ἐπανελθόντας Τούρκους».⁴¹

- Φεβρουαρίου 2. Ἀπὸ τὴν visita personale del isola e diocesi di Sira, τοῦ ἀποστολικοῦ ἐπισκέπτη Giuseppe di Santa Maria, ἐπισκόπου Ἱεραπόλεως: «Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ σεβασμιωτάτου Marengo, οἱ καπουτσῖνοι κυβέρνησαν ἐπὶ δώδεκα χρόνια αὐτὴ τὴν ἐπαρχία... Οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ εἶχαν συνεργασία μὲ τοὺς Φράγκους κουρσάρους πού τοὺς φιλοξενοῦσαν στό μοναστήρι τους καὶ λόγῳ τῆς φιλίας τους μ' αὐτούς, ἀπειλοῦσαν καὶ ἔκαναν κάθε ἀντίθετόν τους νά τρέμει, τὸ δέ χειρότερο ἀνελάμβαναν τὴ φροντίδα τῶν παλλακίδων πού ἀρχετοὶ ἀπ' αὐτούς τοὺς κουρσάρους ἄφιναν στὴ Σύρα καὶ τίς ἐμπιστευόντουσαν στὰ χέρια τῶν εἰρημένων πατέρων καθὼς δέχονταν στὴν Ἀδελφότητά τους καὶ μερικὲς Φραγκισκανές μοναχές...».⁴²

- Μαρτίου 26. Ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος στὴν ἔκθεσή του γιὰ τὴν Κίμωλο ἀνέφερε ὅτι «ἐκάλεσε τοὺς καθολικοὺς κατοίκους τοῦ νησιοῦ σέ συγχέντρωση, ὅμως ἐνεφανίσθησαν μόνο δύο, διότι οἱ ἄλλοι εἶχαν ἐξέλθει μὲ τὰ πλοῖα τους εἰς τὸ κοῦρσο... ἔτσι δέν κατέστη δυνατόν νά λάβῃ κάποια μέτρα γιὰ διάφορα σκάνδαλα πού κατηγγέλθησαν...».

- Σεπτεμβρίου 28. Σαντορίνη. Πιστοποίηση τοῦ Κοινοῦ ὅτι στό πλοῖο τοῦ караβοκύρη Βαρθολομαίου Πρωτόδικου «Παναγία Κεταπολιανή» μὲ φορτίο ἀπὸ ἄχυρα, κρασί καὶ κάρβουνα, «προοριζόμενα γιὰ τοὺς Βενετούς τῆς Κρήτης, ἐπετέθησαν τρία κάτεργα καὶ μία γαλλιότα (τούρκικα πλοῖα) καὶ τὸ μόνο πού μπόρεσε νά διασώσει ἦταν οἱ ζωές τῶν ἀνθρώπων του...».⁴³

40. Περ. Γ. Ζερλέντη, *Νησιωτικὴ Ἐπετηρίς*, ἔτος πρῶτον (1918), σελ. 81.

41. Ζερλέντη, *Ἱστορικὰ Σημειώματα*, σελ. 36.

42. SCPF/SC. ARCIPI., vol. 2b, 407^r.

43. Ἄγαμ. Τσελίκα, *Μαρτυρίες ἀπὸ τὴ Σαντορίνη (1537-1819)*, Ἀθήνα 1985, σελ. 37-38.

- Δεκεμβρίου 22, Βενετία. Ὁ καθολικός ἀρχιεπίσκοπος Νάξου Βαρθολομαῖος, εὐρισκόμενος στή Βενετία, ἔγραψε στό Βατικανό «τά θλιβερά γεγονότα πού συνέβησαν στά δυστυχισμένα νησιά τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἀπό ὅπου μέ ἐπιστολή τῆς 4ης Νοεμβρίου γράφουν ὅτι λεηλατήθηκαν ἀπό τόν καπετάν πασᾶ. Τό πρῶτο εἶναι ἡ Ἄνδρος ἀπό τήν ὁποία, ἐκτός τῶν καταστροφῶν, ἄρπαξαν καί 125 ἄνδρες, μέχρι καί τόν φτωχό γέρο βικάριό μας πού προσέφερε ἐκεῖ τίς ὑπηρεσίες του περισσότερα ἀπό 50 χρόνια. Μετά, τά νησιά Κέα καί Θερμιά, ἀπό τά ὁποία ἀνηρπάγησαν 250 ἄνδρες γιά νά μεταφερθοῦν στό Ἡράκλειο (Candia) ὡς χαλαστές... Λέγεται ὅτι ὁ καπετάν πασᾶς, ἐκτελώντας διαταγές τοῦ Μεγάλου Κυρίου θά ἐπιχειρήσει τά ἴδια καί στά ἄλλα νησιά, γιά δύο λόγους: πρῶτον, γιατί τά νησιά δίνουν βοήθεια στους πολιορκημένους τῆς Candia καί δεύτερον γιατί, ἐλλείψει χαλαστῶν, θά χρησιμοποιήσουν γι' αὐτή τή δουλειά νησιῶτες. Μεταξύ τῶν νησιῶν πού κινδυνεύουν περισσότερο εἶναι ἡ Μήλος καί ἡ Σίφνος γιά τό πλῆθος τῶν κουρσάρων πού συγκεντρώνονται σ' αὐτές».⁴⁴

- «Τό ἔτος τοῦτο καί τό ἐπόμενο 1669 παρήλθε πλήρες διωγμῶν πάντες οἱ Καστριανοί καί Μπουργιανοί καί οἱ Νεοχωρίται ἀναγκάστηκαν νά διαμείνωσιν εἰς τούς ἀγρούς ἔνεκα τῶν Τούρκων».⁴⁵

- Ἰανουαρίου 17, Βενετία. Ὁ καθολικός ἀρχιεπίσκοπος Παροναξίας Βαρθολομαῖος γράφει στήν Ἁγία Προπαγάνδα ὅτι «Σίφνιοι κατέφθασαν οἰκογενειακῶς στή Βενετία γιά νά γλυτώσουν ἀπό τή μανία τῶν Τούρκων καί ὅτι ὁ Μέγας Βεζύρης διέταξε νά καταστραφοῦν ὅλα τά νησιά καί νά αἰχμαλωτισθοῦν ὅλοι οἱ ἄνδρες γιά χαλαστές στόν Χάνδακα... τά βατσελία δέν ταξιδεύουν κατά μόνας, ἀλλά κατά ομάδες γιά ἀσφάλεια...».⁴⁶

- Ἰουνίου 3/23, Ἄνδρος. Ὁ μεγαλέμπορος Γάσπαρος Κοντόσταυλος γράφει ὅτι «πρόσφατα φρόντισε νά ἀπελευθερωθεῖ ὁ τέως βικάριός τους δόν Giacomo Grammatica, μέσω τοῦ Ἁλῆ πασᾶ, προστάτη του, καί μάλιστα χωρίς καταβολή χρημάτων. Κατά τή λεηλασία πού ἔκαναν οἱ ἄνδρες τῆς ἐχθρικής ἀρμάδας, ἀπό ὅλα τά ἱερά ἀντικείμενα πού εὐρήχθηκαν οἱ Τούρκοι στόν (Λατινικό) καθεδρικό ναό, ὅπου καί ὑπῆρχαν τά

44. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἱστορικά Ἐγγράφα Μήλου, σελ. 142.

45. Περ. Ζερλέντη, Ἱστορικά Σημειώματα, σελ. 38.

46. SCPF/SC. ARCIP., vol. 1α, 714^{rv}.

πάντα, δέν ἐπῆραν, μέ τή βοήθεια τοῦ Κυρίου, παρά μόνο μία ἱερατική στολή, δύο τεμάχια μεταξένιων ὑφασμάτων καί τήν ποιμαντορική ράβδο...».⁴⁷

- Ἰουνίου 18, Σίφνος. Ὁ καθολικός ἐπίσκοπος Σαντορίνης Φραγκῆσκος, εὐρισκόμενος στή Σίφνο, γράφει στήν Προπαγάνδα ὅτι «ἡ τούρκικη ἀρμάδα τριγυρίζει αὐτό τό νησί γιά νά βρεῖ κατάλληλη εὐκαιρία νά τό καταστρέφει· τά πλοῖα τῆς βενετσιάνικης ἀρμάδας καί τά ἄλλα τῶν κουρσάρων δέν βρίσκονται ἐδῶ... οἱ τούρκικες γαλέρες τριγυρίζουν τά νησιά συγκεντρώνοντας τά χαράτσια καί μόλις ἀναχωρῶσιν θά ἐπιστρέψω στή Σαντορίνη...».⁴⁸

- Ἰουλίου 6, Μῆλος. Ὁ καθολικός ἐπίσκοπος Μήλου Καμίλλης καί τοποτηρητής τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας Σίφνου γράφει ὅτι ἀπέλυσε τόν βικαριό της Γιόν. Paterio, ὁ ὁποῖος κατακρατοῦσε ἑκατό ρεάλια τά ὅποια εἶχε ἀφίσει ὁ ἀποθανών (κουρσάρος) Lucas Bronza γιά νά ἐπισκευασθεῖ ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ πού εὐρίσκεται πλησίον τῶν τειχῶν τοῦ Κάστρου Σίφνου. Τά χρήματα αὐτά ἐζήτησα ἀπό τόν Paterio, ὅμως δέν ἠθέλησε νά μοῦ τά δώση. Ὁ ἀδελφός τοῦ εἰρημένου ἀποθανόντος Bronza, ὄνοματι Vincenzo, βλέποντας ὅτι ἐπί ἐπτά-ὀκτώ χρόνια τά χρήματα εὐρίσκονταν στά χέρια τῶν βικαριῶν, οἱ ὁποῖοι τά ἐκμεταλλεύονταν, ἐνῶ ἡ ἐκκλησία συνεχῶς κατέρρει... ἐπέτυχε τήν ἔκδοση διαταγῆς τοῦ Βενετοῦ ναυάρχου μέ τήν ὁποία ἐπῆρε πίσω τά 100 ρεάλια...».⁴⁹

1670

- Ὀκτωβρίου 2, Μῆλος. Ὁ καθολικός ἐπίσκοπος Μήλου Καμίλλης ἀναφέρει ὅτι (μέ τό νά ἀποβεῖ ὁ πόλεμος τῆς Κρήτης ὑπέρ τῶν Τούρκων τέλη τοῦ 1669) «οἱ Τοῦρκοι δέν ζητοῦν ἄλλο παρά χρήματα, χρήματα, δέν λείπουν δέ ξυλιές, σκλαβιές, φυλακή, ὅπως ἔκαναν στούς πατέρες καπουτσίνους τῆς Μήλου καί σ' ἐκείνους τούς ἰησουῖτες τῆς Νάξου... Φέτος ἔχουν βασανίσει τούς κατοίκους τῶν νησιῶν τυραννικώτατα... μέ ἐκβιασμούς καί ἀβανίες... Δέν ὑπάρχει νησί στό Ἄρχιπέλαγος, ὅσο μικρό κι' ἄν εἶναι, τό ὁποῖο νά μή βρίσκειται χρεωμένο μέ 15, 20 καί 30 χιλιάδες σκούδα στούς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι, μή ἱκανοποιούμενοι, συλλαμβάνουν τούς ἀνθρώπους, ἄλλοι ἀπό τούς ὁποίους ἀποθνήσκουν ἀπό τούς ξυλοδαρμούς καί ἄλλοι στά σίδερα τῆς γαλέρας, ὥστε σέ ὅλα τά νησιά νά μήν ἀκοῦς τίποτα ἄλλο παρά κλαυθμούς καί ὄδυρμούς...».⁵⁰

47. SCPF/SCR. RIF. CONGR., Arcip. vol. 1, 792^{rv}.

48. SCPF/SOCG. 423, 275^{rv}.

49. SCPF/SC. ARCIP. vol 1α, 815^r.

50. SCPF/SCR. RIF. CONGR., Arcip. 2α, 76^{rv}.

- Ὀκτωβρίου 18/28, Σίφνος. Ὁ μεγαλέμπορος Γάσπαρος Κοντόσταυλος ἀναφέρει ὅτι «ἔφθασε στήν Κίμωλο ἓνα πλοῖο μέ σημαία τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἔμπορο, προερχόμενο ἀπό τή Σμύρνη καί κατευθυνόμενο στή Βενετία. Τό ὄνομα τοῦ πλοίου *la Madona delle Gracie* τοῦ καπετάν *Simmon Belgrado*. Δύο κουρσάρικα πλοῖα μέ σημαία Ἰσπανίας ἔστειλαν ἀρματωμένες τίς λάντσες τους καί ζήτησαν νά ἐλέγξουν τά ἔγγραφα τοῦ φορτίου πού ἔφερε τό πλοῖο. Ἔτσι, ὅταν διεπίστωσαν ὅτι σαράντα ἕξι δέματα ἀνήκαν σέ Ἑβραίους, Τούρκους καί Ἑλλήνες, τά ἐπῆραν πληρώνοντας τόν ναῦλο καί δίνοντας σχετική ἀπόδειξη στόν καπετάνιο. Τά ἐμπορεύματα ἦταν ὑφάσματα καμηλό, νήματα βαμβάκινα, ἀγκορά καί ζαμπελέτι, *moscaiani* καί μία μπάλα μετάξι».⁵¹

- Ἰουλίου 4, Τήνος. Ὁ Κων. Ἀλιπράντης, γαμβρός τοῦ μεγαλέμπορου Γάσπαρου Κοντόσταυλου γράφει στόν βάιλο Κων/πόλεως ὅτι «κατέπλευσε στήν Τήνο μία βάρκα ἀπό τό Ρέθυμνο ἡ ὁποία ἔφερε τήν εἶδηση ὅτι ὁ καπετάν πασαῶς μέ τήν ἀρμάδα ἔφθασε ἐκεῖνες τίς ἡμέρες στά Χανιά καί ἀμέσως ἀνεχώρησε γιά τό Ἡράκλειο, ὅπου προτίθεται νά ἀντικαταστήσει διάφορα πρόσωπα (στά ἀξιώματα)· ἔστειλε μόνο στά νερά τῆς Σούδας μία γαλέρα γιά ἐπιτήρηση. Στήν περιοχή τῆς Τήνου βρῖσκονταν τέσσερα μεγάλα κουρσάρικα πλοῖα, δέν εἶναι ὅμως γνωστό ἂν πρόκειται νά κτυπηθοῦν μέ τήν τούρκικη ἀρμάδα...».⁵²

- Σεπτέμβριος, Μῆλος. Ὁ *Marchantonio Kinamo*, πρόξενος τῆς Βενετίας στή Μῆλο ἀναφέρει στόν Βάιλο Κων/πόλεως ὅτι «ὁ πειρατής *Κριβιλιέ*, μέ σημαία Ἰσπανίας, ἐπῆγε στήν Ἄνδρο μέ τέσσερα ἄλλα μπριγαντίνια καί συνέλαβε τόν *Καδῆ* καί ἄλλους Τούρκους, καθώς καί τρεῖς ἀπό τούς πρώτους προκρίτους τοῦ νησιοῦ ἀρπάζοντας καί ἀντικείμενα συνολικῆς ἀξίας 100.000 ρεαλιῶν· μόνον ἀπό τούς προκρίτους ἐπῆρε 30.000 ρεάλια. Οἱ κουρσάροι πού εἶχε μαζί του ἀνέρχονταν σέ 42 λεβέντες· ... τό ἴδιο ἔκανε καί στά *Θερμιά*. Προηγούμενως ἦταν στή Μῆλο καί μέ τό νά ἀναρτήσῃ σημαία τῆς Γαλλίας μέ λευκό φόντο καί ἐπάνω τήν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα, ἔκανε τόν καπετάνιο τοῦ πλοίου *Μέγας Ἀλέξανδρος* τοῦ *Simon Nolosichi* (προερχομένου ἀπό τή Σμύρνη γιά Βενετία μέ βελανίδι καί ἔνδεκα Ἀρμενίους ἐμπόρους) νά πιστέψῃ ὅτι ἦταν γαλλικό πολεμικό πλοῖο, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀρπάξῃ τά

51. ASV/Bailo, busta 114, 11-A3.

52. Αὐτόθι, busta 116, 89-A3.

έμπορεύματα τῶν Ἀρμενίων πού ἦταν ἀξίας 80.000 ρεαλιῶν: 52 μπά-
λες μετάξι, ὑφαντά, ζαμπελότι, κορδέλλες κ.ἄ.».⁵³

- Ὀκτωβρίου 21/31, Χανιά. Ὁ πρόξενος τῆς Βενετίας στήν Κρήτη Γάσπαρος Κοντόσταυλος, ὁ Ἄνδριος γράφει στόν Βάϊλο Κων/πόλεως ὅτι «τά κουρσάρικα πλοῖα (προφανῶς τοῦ ἀνωτέρω Κριβιλιέ) λεηλά-
τησαν τήν Ἄνδρο. Πληροφορήθηκε ὅμως ἀπό τή Χίο ὅτι κάποιοι συκο-
φάντες διαδίδουν πῶς αὐτός ὁ ἴδιος τά ἔστειλε γιά νά συλλάβουν τούς
Τούρκους κατοίκους καί νά διαγυμίσουν τήν πόλη τῆς πατρίδας του...
Ἄφινει λοιπόν στήν περίσκεψη τῆς ἐξοχότητάς του νά κρίνει τίς ἀβανίες
τῶν κακόβουλων...».⁵⁴

1673

- Φεβρουαρίου 18, Μῆλος. Ὁ Marcantonio Kinamo, πρόξενος τῆς
Βενετίας στή Μῆλο, ἀναφέρει στόν Βάϊλο Κων/πόλεως:

α) Ὁ κουρσάρος Μαρκήσιος de Flori, μέ σημαία Μονακό, ναυάγη-
σε πρό δεκαημέρου στό λιμάνι τῆς Πάρου, ὅπου ὡς ἐκ θαύματος διε-
σώθη αὐτός καί οἱ περίπου 400 ἄνδρες του· κατέφυγαν, μέ ὅλα τά
ὑπάρχοντά τους, στήν ἐκκλησία τῆς Παναγίας Κατωπολιανῆς. Τά
πράγματα αὐτά ἦταν ἀπό τά διαρπαγέντα ἀπό τό πλοῖο «Μέγας Ἀλέ-
ξανδρος» καί ἀνήκαν στόν Ἀρμένη (ἔμπορο τῆς Μήλου) καί σέ Ἑβραί-
ους, ἀξίας 80.000 ρεαλιῶν· μεταξύ αὐτῶν περιλαμβάνονταν 40 δέμα-
τα μετάξι, ταπέτα, ὑφαντά, καί ἄλλα πού εἶχαν φορτωθεῖ στό πλοῖο
τους, ὅπως κανόνια, ἰστία, γούμενες.

β) Στίς 21 Ἰανουαρίου κατέπλευσαν στόν κόλπο τοῦ νησιοῦ μας ἐν
καιρῷ νυκτός καί μέ μεγάλη θαλασσοταραχή τέσσερα πλοῖα ἀπό τό
Ἀλγέρι ἔχοντας μαζί τους καί τό πλοῖο «Mora», τό ὁποῖο εἶχαν συλ-
λάβει τίς προηγούμενες ἡμέρες στά νερά τοῦ Τσιρίγου· τοῦτο, λόγω
μεγάλου φορτίου, ἦταν δυσκίνητο, εἶχε δέ καπετάνιο Φλαμανδικῆς ἐθνι-
κότητος, ἔφερε σημαία τοῦ Ἁγίου Μάρκου καί μετέφερε ἀπό τό Λιβόρ-
νο στή Σμύρνη φορτίο μέ κανέλλα, γαρύφαλο, κόκκινο πιπέρι καί
ὑφάσματα· παρέμειναν ἐδῶ γιά λίγες ἡμέρες καί κατόπιν ἀνεχώρησαν
γιά τή Χίο. Ἐνῶ ὅμως βρίσκονταν κοντά στή Σύρα, συνήντησαν ὀκτώ
πειρατικά πανεντίνικα τά ὁποῖα τά κατεδίωξαν, ἀλλά δέν κατάφεραν νά
τά πλησιάσουν. Τό «Mora», πού λόγω βάρους δέν μπορούσε νά ἀκο-
λουθῆσει, τοῦ ἔβαλαν φωτεῖα καί τό ἔκαψαν· ἐκεῖνα μὲν κατευθύνθηκαν
στά Χανιά γιά νά βροῦν καταφύγιο, τά δέ κουρσάρικα ἀναγκάστηκαν
νά ἀπομακρυνθοῦν.

53. Αὐτόθι.

54. Αὐτόθι.

γ) Στο πλοίο «*Misericordia*» του καπετάν Baschiano Nalosischi, τό όποιο, μέ φορτίο μπισκότου του Δημοσίου, βρίσκονταν στη Μήλο μέ προορισμό τή Σούδα, έγινε άσφαλώς θαύμα' τουτο δέ γιατί τό βράδυ τής Πέμπτης, όταν κατέπλευσαν έδω τά άλγερίνικα πλοία, εκείνο είχε άναχωρήσει λίγο πριν βραδυάσει, μέ άποτέλεσμα νά γλυτώσει τή σκλαβιά...».⁵⁵

- Μαΐου 22, Μήλος. 'Ο πρόξενος Marchantonio Kinamo προς τον Βάιλο, ότι «έξι γαλέρες τής Μάλτας μέ δύο βατσέλια φάνηκαν τίς περασμένες ήμέρες στά άνοιχτά τής Μήλου. 'Η ναυαρχίδα πού έφερε τον *capitan delle Nave*, λόγω φουρτούνας, άπομακρύνθηκε από τά άλλα πλοία προς τά νερά τής Σαπιέντσας»⁵⁶ εκεί συναντήθηκε μέ τρία Τριπολίνικα μέ τά όποια συγκρούσθηκε επί μιάν ήμέρα και νύχτα, διασωθεισα μέ τήν βοήθεια του Θεου... 'Από μιá βάρκα Θερμιώτικη πού κατέπλευσε έδω πληροφορηθήκανε ότι χθές οι άνωτέρω έξι γαλέρες τής Μάλτας κτύπησαν τά πλοία του 'Αλή Μπέη' τό ίδιο συνέβη και στα νερά τής Σερίφου όπου είχε μεταβεί για τή συγκέντρωση των χαρατσιών...».⁵⁷

1674

- Σεπτεμβρίου 15, Μήλος. 'Ο καθολικός έπίσκοπος 'Ιωάννης 'Αντώνιος Καμίλλης γράφει προς τήν Προπαγάνδα Πίστεως ότι «όλα τά νησιά ύποφέρουν από φτώχεια γιατί οι Τουρκοί ζητούν ύπερβολικές φορολογίες, ένω ή οικονομία δέν πηγαίνει καλά λόγω του ότι ύπάρχουν πολλοί κουρσάροι, τόσον ώστε, κάθε πλοίο μόλις κάνει ένα βήμα, νά τους συναντά και νά λαφυραγωγείται. Τό μόνο καλό από τους κουρσάρους είναι ότι ή παρουσία τους κρατά τους Τούρκους μακριά από τά νησιά. Μόνο στη Νάξο και τήν 'Ανδρο ύπάρχουν Τουρκοί γιατί ύπάρχουν δάση για νά κρυφτούν, όταν ύπάρχη άνάγκη, γιατί οι κουρσάροι δέν μπορούν νά παραμείνουν εκεί επί πολλές ήμέρες σε άκατάλληλα λιμάνια. Οι τουρκικές γαλέρες έρχονται δυό-τρεις φορές τό χρόνο, άρπάζουν άνθρώπους και τους βάζουν στα σίδερα μέχρι νά πληρώσουν όσα χρήματα αξιώνουν, όμως πολλές φορές τά νησιά δέν μπορούν νά δώσουν τόσα χρήματα μέ άποτέλεσμα νά αφήνουν τους δυστυχείς αυτούς νά πεθαίνουν στις γαλέρες... Οι 'Ελληνες διατηρούν άπέναντί μας τά προσχήματα γιατί φοβούνται τους Δυτικούς κουρσάρους, όμως είναι άσυγκράτητοι όταν καταφέρωνται κατά τής 'Εκκλησίας μας

55. Αύτόθι.

56. Νησάκι τής Μεσσηνίας ανάμεσα στη Μεθώνη και στο άκρωτήριο 'Ακρίτας.

57. ASV/Bailo, busta 116, 89-A3.

λησμονώντας όλα τὰ δεινά πού τούς στέλνει ὁ Κύριος διὰ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας». ⁵⁸

- Νοεμβρίου 14 (παλαιό), Μῆλος. Ὁ Μανώλης Ἀρμένης, νέος πρόξενος τῆς Βενετίας στή Μῆλο πρὸς τόν Βάϊλο Κων/πόλεως ἀνέφερε, μεταξύ ἄλλων, ὅτι «αὐτές τὶς ἡμέρες ἔφτασε ἐδῶ μία βάρκα ἀπὸ τὰ Χανιά, οἱ ἄνδρες τῆς ὁποίας εἶπαν πὼς ἓνα τούρκικο ἐμπορικό πλοῖο, προερχόμενο ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια ἔμφορτο γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη καταβυθίστηκε καὶ ὁ εὐγενέστατος Προβεντιτόρε τό διεκδικεῖ γιὰ δικό του ναυάγιο, ἐνῶ ὁ πασᾶς τῶν Χανίων ἀξιῶνει τὰ δικαιώματά του... Ἐνα πολεμικό πλοῖο μέ καπετάνιο τόν *Biase Marin*, γαλλικό, μέ σαράντα κανόνια, συγκρούστηκε μέ τέσσερα Τριπολίτικα ἔξω ἀπὸ τό Κερί στά ὁποῖα προξένησε μεγάλες ζημιές... Χριστιανοὶ κουρσάροι γιὰ τὴν ὥρα βρίσκονται ἄλλοι στή Σύρα, ἄλλοι στή Νιό καὶ ἄλλοι στό Κούρσο...». ⁵⁹

1675

- Μαρτίου 13, Μῆλος. Ὁ ἀνωτέρω Μανώλης Ἀρμένης, γράφει στόν Βάϊλο ὅτι στίς 28 τοῦ πρλθ. Ἰανουαρίου κατέπλευσε στή Μῆλο μία ταρτάνα τῆς Μάλτας, «ἀπὸ τὴν ὁποία πληροφορηθήκαμε ὅτι προέρχονταν ἀπὸ τὴ Μεσσήνα, ὅπου εἶχε βοηθήσει τούς Γάλλους νά ἐκδιώξουν τούς Σπανιόλους... ἐπίσης ἔφτασε καὶ μία πολλάκα ἢ ὁποία ἔφερε τὴν εἶδηση ὅτι οἱ Μπαρμπαρέζοι βρίσκονταν στή Σαπιέντσα καὶ ὅτι μία βάρκα ἐνός πλοίου μέ τέσσερις σκλάβους τό ἔσκασε καὶ ἐπῆγε στή Ζάκυνθο σέ κουρσάρους Δυτικούς πού βρίσκονταν ἐκεῖ... στίς 3 τρέχοντος μηνός κατέπλευσε ἐδῶ ὁ *capitan delle Nave* μέ τέσσερα βατσέλια καὶ εἶχε μαζί του τόν πρόξενο τοῦ Χαλεπίου κ. *Bembo* μέ προορισμό τὴ Σούδα, ὅπως καὶ ἄλλα πλοῖα γιὰ νά φορτώσουν μυλόπετρες...» ⁶⁰

- Μαΐου 13, Μῆλος. Ὁ πρόξενος Βενετίας στό νησί Μανώλης Ἀρμένης γράφει, μεταξύ ἄλλων, στόν Βάϊλο τὰ νεώτερα γιὰ τούς Δυτικούς κουρσάρους, ὅτι δηλ. «ἀναφέρεται πὼς ὁ *Civilier* μέ ἄλλα τέσσερα πλοῖα ἀλιγουρνέζικα ἐπιτηροῦν τὴν περιοχὴ τοῦ Μοριά· τὶς περασμένες ἡμέρες βρίσκονταν ἐδῶ ὁ καπετάν Δανιήλ μέ τό πατάκιό του, ἐπίσης ὁ καπετάν Ρῆγος, Μαλτέζος, στήν Πισχοπή ὅταν κατέπλευσαν τρία βατσέλια Μπαρμπαρέζικα πού συνέλαβαν τόν Δανιήλ μέ τό πατάκιό του, ἀλλ' ὁ Ρῆγος κατάφερε νά ξεφύγει...» ⁶¹

58. SCPF/SC.ARCIP., vol. 2α, 572^α.

59. ASV/Baio, busta 114, 11-A3.

60. Αὐτόθι.

61. Αὐτόθι.

- Μαΐου 31, Μήλος. 'Ο ἴδιος πρὸς τὸν Βάιλο ὅτι ὁ capitano delle Nave τοῦ ἔγραψε νὰ συζητήσει καὶ βοηθήσει μέσω τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Ἀνδρέα Μπαρότση τῆ διαφορά πού εἶχε γιὰ τίς μυλόπετρες... ἐμίλησε μέ τὸν ἀντιπρόσωπο καὶ προήλθαν σέ συμφωνία, ἔλαβε μάλιστα καὶ σχετικό ἔγγραφο του...⁶²

1676

- Ἰουλίου 25. 'Ο fra Felice da Bologna, capucino laico, ἔγραψε στήν Ἁγία Προπαγάνδα, μεταξύ ἄλλων, ὅτι «βλέπουμε πολλά δυσάρεστα καὶ μαθαίνουμε κάθε ἡμέρα καὶ κάποιο ἀτυχές περιστατικό μέ τά πλοῖα καὶ ὅπως ἐγώ σᾶς ἔστειλα τίς ἐπιστολές μου μέ γαλλικό πλοῖο, ἀμφιβάλλω ἂν τίς ἐλάβατε, γιατί ἐκτός τῶν κινδύνων τῶν τρικυμιῶν πού συναντοῦν, εἶναι καὶ ἐκεῖνος τῆς σκλαβιάς, ὄχι μόνον ἀπό τοὺς Μπαρμπαρέζους, ἀλλά καὶ ἀπό τοὺς Σπανιόλους καὶ τοὺς Ὁλλανδοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀρκετά πειρατικά πλοῖα σ' αὐτές τίς θάλασσες καὶ ὅταν συλλάβουν γαλλικά σκάφη, κακομεταχειρίζονται τά πληρώματα χειρότερα ἀκόμη καὶ ἀπό τοὺς Τούρκους πρὸς τοὺς σκλάβους τους' βέβαια καὶ οἱ Γάλλοι κάνουν τό ἴδιο».⁶³

- Σεπτεμβρίου 10, Σίφνος. 'Ο καθολικός ἐπίσκοπος Μήλου Ἰωάννης Ἀντώνιος Καμίλλης ἔγραψε στήν Ἁγία Προπαγάνδα ὅτι «ἕνας Τούρκος ἀπό τὴν Αὐλή τοῦ Μεγάλου Κυρίου (= σουλτάνου) πού ἀπεστάλη στά νησιά, συνέλαβε στή Μήλο ὄλους ἐκείνους πού συνεργάστηκαν ἐμπορικά μέ τοὺς κουρσάρους γιατί ἡ Μήλος εἶναι διάσημη γιὰ τό ἀσκούμενο ἀπό τοὺς κουρσάρους ἐμπόριο. 'Ο Τούρκος αὐτός καπιτζήμασης μέ 16 γαλέρες ἔριξε στά κάτεργα 12 ἄτομα σκλάβους καὶ ἐπῆρε ἀπό τὸν Ἑλληνα ἐπίσκοπο 500 ρεάλια. Στήν Πάρο ἰσοπέδωσε τά σπίτια τῶν κουρσάρων, συνέλαβε μερικούς καὶ γενικά σκόρπισε τὸν τρόμο στά νησιά...».⁶⁴

- Δεκεμβρίου 5, Μήλος. 'Ο ἴδιος ἐπίσκοπος γράφει ὅτι «στή Σίφνο μόνον ἕνας εἶναι σωστός καθολικός, ἕνας φτωχὸς ναυτικός, οἱ ἄλλοι εἶναι τρεῖς Σκιαβόνιοι, κουρσάροι, πού δολοφόνησαν πρὸ δεκαημέρου τὸν Παῦλο Ὁμηρο, πρόξενο τῆς Γαλλίας στό νησί. Οἱ κουρσάροι, μέ τό νά μὴν βρῖσκουν πλέον Τούρκους εὐχολα, κυνηγοῦν χριστιανούς, τόσο Ἑλληνας, ὅσο καὶ Λατίνους. Πρὸ μηνὸς δῆωσαν τὴν Ἐκκλησία Ἀνδρου, ἄρπαξαν ὅλα τά πράγματά της...».⁶⁵

62. Αὐτόθι.

63. SCPF/SC.ARCIP., vol. 2α, 655^{rv}.

64. SCPF/SC.ARCIP., vol. 2b, 218^a.

65. Αὐτόθι.

- Δεκεμβρίου 20, Σίφνος. Ὁ νεοδιορισμένος βικάριος Σίφνου Giovanni Santhaki γράφει στήν Προπαγάνδα «ἔφθασα σ' αὐτό τό νησί μετά ἓνα ταξεῖδι περιπετειῶδες καί μακρú γιατί ἀναγκάστηκα νά παραμείνω στή Ζάκυνθο ἐπί πέντε μῆνες περιμένοντας τόν ναύαρχο τῆς Βενετσιάνικης Ἀρμάδας λόγω τῶν Μπαρμπαρέζικων πλοίων ἔνεκα τῶν ὁποίων ὑπῆρχε διαταγή τοῦ Σενάτου νά μὴν ἀποπλεύση κανένα πλοῖο χωρὶς τῆ συνοδεία τοῦ εἰρημένου ναυάρχου...».⁶⁶

1678

- Ὁ ἀποστολικός ἐπισκέπτης Angelo Venier, ἐπίσκοπος Τήνου, ἔγραφε στήν ἔκθεσή του πρὸς τό Βατικανό ὅτι «κατά τήν ἐποχή τοῦ Κρητικοῦ πολέμου (1645-1669) ἐνυμφεύθησαν ἐδῶ μερικοὶ ξένοι μέ ἑλληνίδες γυναῖκες - περίπου 15 οἰκογένειες καί ἄλλα 20 πρόσωπα - κουρσάροι πού πότε ἦταν ἐδῶ καί πότε ἀπουσίαζαν, καί ἀφοῦ ἦλθαν οἱ Τοῦρκοι στά πράγματα, οἱ ἀνωτέρω ἔφυγαν γιά τήν ἀσφάλειά τους».⁶⁷

- Ὁ ἴδιος στήν ἔκθεσή του γιά τήν Κίμωλο, ὅτι «οἱ κάτοικοι τοῦ Λατινικοῦ δόγματος εἶναι 21, συμπεριλαμβανομένων ἀνδρῶν, γυναικῶν καί παιδίων, οἱ περισσότεροι εἶναι ξένοι, ἐγκατεστημένοι ἐδῶ πρό μικροῦ χρόνου καί μὴ δυνάμενοι νά ἔχουν μόνιμη διαμονή διότι εἶναι κουρσάροι εἰς τὰς τουρκικὰς χώρας καί τὰ τέκνα των ἀκολουθοῦν τό δόγμα τῆς Ἑλληνίδος μητέρας τους. Ὅλοι οἱ ἄλλοι κάτοικοι εἶναι Ἑλληνες καί ἀνέρχονται εἰς χιλίους».⁶⁸

1680

Ἰουνίου 4, Μῆλος. Ὁ καθολικός ἐπίσκοπος Μήλου Καμίλλης γράφει ὅτι «ἐπῆγαν στή Μῆλο Μυκονιάτες αὐτές τίς ἡμέρες γιά νά διαπραγματευθοῦν ἐμπορεύματα ἀπό τίς λεῖτες πού φέρνουν στό λιμάνι μας οἱ κουρσάροι...».⁶⁹

1682

- Ὀκτωβρίου 28. Οἱ Τοῦρκοι κατέστρεψαν ἐκ θεμελίων τό μοναστήρι τῶν καπουκίνων στή Μῆλο [Βλ. σημαντική περιγραφή τοῦ γεγονότος κατωτέρω].

66. Αὐτόθι, 304^{rv}.

67. Slot, ὁ.π.π., σελ. 152-153.

68. Αὐτόθι, σελ. 156.

69. Σίμου Μιλτ. Συμεωνίδη, Ἀνίερος γάμος μεταξύ Μαλτέζου κουρσάρου καί Μυκονιάτισσας, ἐφημ. «Νέα Μύκονος», φ. 390-391, Αὔγ.-Σ/βριος 1980.

- Νοεμβρίου 3, Κίμωλος. 'Ο Βενετός κόνσολος Ματθαῖος Μοδινός γράφει ὅτι «ταλαιπωρεῖται καί κατατρέχεται ἀπό τόν μονσινιόρ ἐπίσκοπον Μήλου Καμίλλη, ὁ ὁποῖος τοῦ κατακρατεῖ ἕναν ἀγρό. Αὐτός ὑπῆρξε καί ὁ λόγος πού ἐσύρθηκε σκλάβος εἰς τήν Τρίπολη τῆς Βαρβαρίας ἐπειδὴ ἐπεδίωκε νά ἀνακτήσῃ τήν περιουσίαν του μέ τήν ἐπέμβασιν τῆς δικαιοσύνης, τόν ἐνέπλεξε μέ τούς κουρσάρους καί ὑπαίτιος ἦταν ὁ προαναφερθεῖς ἐπίσκοπος... Γιά τήν σκλαβιά ὁποῦ τόν εὐρῆκε... ἐπλήρωσε διά τήν ἐξαγοράν του 300 ρεάλια...».⁷⁰

1683

- 'Ιουνίου 24, Νάξος. Κάτοικοι τῆς Νάξου ἀναφέρουν ὅτι «ἡ τύχη τοῦ μοναστηριοῦ τῶν αἰδεσιμοτάτων πατέρων καπουτσίνων τῆς Μήλου, τό ὁποῖο τόν περασμένο χρόνο ἰσοπέδωσε ὁ καπουδάν πασαῶς, γιατί εἶχαν κατηγορηθεῖ ὅτι συμπαραστέκονται τούς κουρσάρους καί συνεργάζονται μ' αὐτούς, ... αὐτόν δέ τόν χρόνο ἀπειλήθηκε τό μοναστήρι τῶν ἰδίων πατέρων τῆς Σύρας γιά τήν ἴδια αἰτία, ἀπογυμνώθηκαν καί κατέφυγαν στήν Τήνο γιά νά γλυτώσουν.

... 'Ακόμη ὁ πρέ Νικολός Γαυράς ... ὅταν ἐπῆγε στά πειρατικά πλοῖα γιά νά βοηθήσῃ πνευματικά καί ἐπέστρεψε ἐδῶ, θέλανε οἱ Τοῦρκοι νά τόν συλλάβουν καί ἔγιναν πολλές ἐνέργειες καί καταβολή χρημάτων γιά νά τόν πάρουν ἀπό τά χέρια τους...».⁷¹

- 'Ιουνίου 25, Μῆλος. 'Ο καθολικός ἐπίσκοπος Καμίλλης ἔγραψε στό Βατικανό ὅτι «παρατηροῦνται σέ πολλά ἀπό τά νησιά κάποιες ἀταξίες καί καταχρήσεις στήν τέλεση τῶν γάμων, τόσο ἀπό τήν ἀνεπάρκεια τῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, ὅσο καί ἀπό τήν κακοήθεια μερικῶν κακῶν Χριστιανῶν, Γάλλων καί Ἰταλῶν, οἱ ὁποῖοι ἐρχόμενοι σ' αὐτά τά μέρη μέ κουρσάρικα πλοῖα, ἄλλοι διά τῆς βίας καί ἄλλοι μέ τή συγκατάθεση Ἑλληνίδων γυναικῶν, νυμφεύονται κατά τό ὀρθόδοξο δόγμα καί μερικές φορές ἀναγκάζουν τούς Λατίνους ἐφημερίους νά τούς νυμφεύσουν παρουσιάζοντας πλαστές βεβαιώσεις ὅτι εἶναι ἄγαμοι ἢ τελοῦν σέ χηρεία καί μετὰ τόν γάμο, ἀφοῦ ἱκανοποιήσουν τίς σεξουαλικές ἐπιθυμίες τους, ἐγκαταλείπουν τίς γυναῖκες, μερικές σέ κατάσταση ἐγκυμοσύνης καί ἄλλες μέ δύο ἢ τρία παιδιά βαπτισμένα κατά τό Λατινικό δόγμα ὅμως οἱ μητέρες τά βαπτίζουν καί πάλι κατά τό ὀρθόδοξο ἢ τούς δίνουν τό ἅγιο μύρο ἢ χρῖσμα καί τήν ἁγία κοινωνία γιά νά γίνουν πραγματικοί Χριστιανοί ἐπειδὴ εἶναι παιδιά σκυλόφραγκων, ὅπως τούς ἀποκαλοῦν. Αὕτη ἡ ἀνοσιότητα γεννᾷ στίς ψυχές τῶν Ἑλλήνων μία κάκιστη γνώμη,

70. Σλοῖ, ὀ.π.π., σελ. 159-160.

71. Συμεωνίδη, Ἱστορικά Ἐγγραφα Μήλου, σελ. 146-147.

ὥστε πιστεύουν ὅτι ὅλοι οἱ Φράγχοι, ὅπως αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, εἶναι ἄθεοι. Ἔτσι, ὅλοι οἱ κόποι καὶ οἱ ἰδρωῶτες πού ἔχουν χυθεῖ ἐπὶ χρόνια ἀπὸ τοὺς ἱεραποστόλους, ἐκμηδενίζονται σέ ἓνα λεπτό ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς καχοὺς Χριστιανοὺς μέ τίς ἱερόσυλες καταχρήσεις τοῦ γάμου».⁷²

1684

- Μαρτίου 9, Μῆλος. Ὁ Michiele Corfiati, custode τῆς Νάξου, πρὸς τὸν Γραμματέα τῆς Προπαγάνδας στή Ρώμη ὅτι, «μέ ἄλλην ἐπιστολή του εἶχε πληροφορήσει ὅτι παρέμενε στή Μῆλο μέχρι νά πάρει κάποια ἀπάντηση ἀπὸ τὴ Νάξο, ἂν μπορεῖ νά ἀναχωρήσει χωρίς νά κινδυνεύσει ἀπὸ τοὺς διώκτες του. Ἀπὸ κάποια πρόσωπα πού τὸν ἀγαποῦν ἔμαθε ὅτι (οἱ διώκτες του) ἀπειλοῦν νά τὸν παραδώσουν στοὺς Τούρκους μέ κίνδυνο καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς του. Τοῦ εἶπαν ἀκόμη ὅτι, ὅπως λέγει ὁ κ. πρόξενος (τῆς Νάξου), πολύ λίγο τὸν ἐνδιαφέρει τὸ προξενικό ἀξίωμα ἂν τοῦ τὸ ἀφαιρέσει ὁ κ. πρεσβευτής, γιατί δέν περιμένει ἀπὸ τὸ κονσολάτο, οὔτε νά φάει, οὔτε νά πιεῖ, φτάνει μόνο νά τὸν καταδιώκει ὅσο θά βρῖσκεται στή ζωῆ. Τὴν ἐπιστολή τῆς σεβασμιότητός του θά ἀποστείλει στὸν ἐκλαμπρότατο κ. πρεσβευτὴ καὶ ἄς ἀκολουθήσει κατόπιν ὅ,τι ἀποφασίσει ὁ Θεός. Παραμένει στή Μῆλο γιατί δέν ἔχει τὰ ἐξόδα νά μεταβεῖ στήν Κων/πολη καὶ περιμένει κάποια παρηγορία ἀπὸ ἐκεῖ»,⁷³ δηλ. τὸν πρεσβευτὴ.

- Αὐγούστου 29, Τῆνος. Ὁ Luppazoli, console Veneto, ἀναφέρει ὅτι «ὁ χριστιανικός στόλος περιφέρεται στό Ἀρχιπέλαγος γιατί οἱ Χριστιανοὶ ἔχουν ἀνάγκη προστασίας, διαφορετικά οἱ Τούρκοι θά τοὺς ἐξολοθρεύσουν...»⁷⁴

1685

Ἀπριλίου 22, Κωνσταντινούπολη. (Σύσταση ὑπὲρ ταξιδιώτη).

«Ἡμεῖς φρά *Pietro Martire Ciustiniano* τοῦ Τάγματος τῶν Δομινικανῶν, Πρῶτος Ἀποστολικὸς Ἱεραπόστολος καὶ Γενικός Βικάριος τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐν Χριστῷ πιστοὺς, πρὸς οὓς ἤθελε περιέλθη ἢ παρ' ὧν ἤθελεν ἀναγνωσθῆ ἢ παροῦσα ἡμετέρα, ὑγιεῖαν καὶ εἰρήνην παρά Θεοῦ.

Γνωστοποιοῦμε διὰ τῆς παρούσης ἡμετέρας εἰς ἕκαστον τῶν πιστῶν καθολικῶν, πρὸς οὓς ἤθελε περιέλθη αὕτη, ὅτι ὁ *Rais Jusef Corbati*, ἐκ

72. SCPF/Scr. Rif. Congr., Arcip. vol. 4, 28^{rv}.

73. Αὐτόθι, f. 208R^v.

74. Αὐτόθι, f. 382R^v.

Τριπόλεως τῆς Συρίας, εἶναι Ρωμαιοκαθολικός Μαρωνίτης· ὡς ἐκ τούτου συνιστῶμεν αὐτόν εἰς τό ἔλεος καί τήν χριστιανικήν εὐσπλαγγνίαν ἀπάντων τῶν κυρίων πλοιάρχων τῶν κουρσάρικων πλοίων καί ἄλλων χριστιανικῶν σκαφῶν καί παρακαλοῦμε νά μή θελήσουν νά βλάψουν αὐτόν, οὔτε εἰς τό σῶμα, οὔτε εἰς τάς ἀποσκευάς του· ἀντιθέτως, νά προσφέρουν αὐτῷ πᾶσαν βοήθειαν εἰς ὅσας συντρέξουν ἀνάγκας του ὅπως ἐπιτάσσει ἡ χριστιανική ἀγάπη· διά τήν τοιαύτην φιλοφρόνησιν καί εὐεργεσίαν των θά μείνουμε ὑπόχρεοι, ἐνῶ ἐπιπροσθέτως θά παρακαλοῦμε διά τήν, ἀπό Κυρίου, ἐπιδαφίλευσιν πάσης εὐημερίας των, θείας χάριτος καί οὐρανίας εὐλογίας.

Εἰς βεβαίωσιν τῶν ἀνωτέρω θέτομεν ἰδιοχείρως τήν ὑπογραφήν ἡμῶν καί τό σφράγισμα τῆς Μονῆς ταύτης.

Ἐξεδόθη ἐν Γαλατᾶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Μονῇ τῶν Ἁγίων Πέτρου καί Παύλου τῇ 22 Ἀπριλίου 1685.

Φρά Pietro Martire Giustiniano,
τοῦ Τάγματος τῶν Δομινικανῶν,
Γενικός Βικάριος Ἀνατολῆς». ⁷⁵

1689

Σεπτεμβρίου 4, Μῆλος. Ὁ καθολικός ἐπίσκοπος Καμίλλης ὅτι «τρία ἔτη κατά σειράν ἐμφανίζεται ἡ πανώλης ἀπό τά μέσα τοῦ Μαΐου καί διαρκεῖ, μέ μεγάλην θνησιμότητα, τρεῖς καί τέσσαρας μήνας... Φέτος ἀπέθανον ἐν συνόλῳ πέντε (Λατῖνοι) καί ἕνας πατήρ καπουτσιῖνος... καί ἀπό τούς Ἕλληνας ἀπέθανον ἄνω τῶν 700 ψυχῶν...». ⁷⁶

1695

Μαΐου 30, Μῆλος. Ὁ αὐτός Καμίλλης ὅτι «τά ἱερά ἀντικείμενα πού ἔστειλε ἡ Ἁγία Προπαγάνδα σ' αὐτήν τῇ φτωχῇ ἐκκλησίᾳ, μᾶς πληροφορεῖ ὁ σεβασμιώτατος Σύρου, ὅτι ἀνηρπάγησαν ἀπό Σπανιόλους κουρσάρους...». ⁷⁷

1697

Αὐγούστου 14, Τήνος. Ὁ καθολικός ἐπίσκοπος Τήνου Angelo Venier ὅτι «ἐπελθόντος τοῦ πολέμου, αἱ νῆσοι ὑπέστησαν καταστροφάς

75. SCPF/CONGR. PARTICOLARI, vol. 30, 610^R.

76. Stol, ὁ.π.π., σελ. 162.

77. SCPF/SC. ARCIP., Vol. 6, 417^R.

ἀπό βαρβάρους (= Ὀθωμανούς) καί κουρσάρους, ἐπειδή δέ ἠϋξήθησαν ὑπερβολικά καί αἱ τιμαί τῶν τροφίμων, οἱ κάτοικοι περιέπεσαν εἰς μεγάλην ἀθλιότητα καί κάθε ἱερωμένος ἀρνεῖται νά μεταβεῖ σ' αὐτά διὰ νά ὑπηρετήσῃ μέ τόσο πενιχρό εἰσόδημα καί μέ κίνδυνο νά αἰχμαλωτισθεῖ καί γίνῃ δοῦλος, ὅπως σκλαβώθηκε πρό τετραετίας ὁ πατήρ Γεώργιος Βαπτισμένος καί πρό τινος ὁ φρά Domenico Carboni, Ναπολιτάνος τοῦ Τάγματος τῶν Πρεδικατόρων, ὁ ὁποῖος ὑπηρετοῦσε εἰς τήν Ἀρζαντιέραν καί ἐλθὼν ἐδῶ (στήν Τήνη) διὰ νά παραλάβῃ τόν μισθό του, ἐπιάσθη σκλάβος μετ' ἄλλων 140 προσώπων τήν 25ην πρλθ. Μαρτίου ἀπό τόν κουρσάρον Κασίδην, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἐδῶ μέ πέντε γαλέρες...». ⁷⁸

1698

Ἰουνίου 5, Μήλος. Ὁ καθολικός ἐπίσκοπος Καμίλλης ὅτι «οἱ κουρσάροι εἶχαν δώσει στόν Ignatio D'Aquila 110 τράβες ἀξίας 1 1/2 σκούδου κάθε μιᾶς γιά νά ἐπισκευάσῃ τήν ὀροφή τῆς ἐκκλησίας (Ἰου), καί αὐτός τίς ἔστειλε στήν ἀδελφή του στή Σαντορίνη... Ὁ ἐφημέριος Ἰου, ἐπίσης, Angelo Barbarigo δέν κάνει λειτουργίες παρά μόνο τίς ἑορτές, βαπτίζει κανένα παιδί τῶν κουρσάρων πού παντρεύονται ἐκεῖ μέ Ἑλληνίδες καί παλλαχίδες. Χριστιανική κατήχηση ἢ σχολή δέν κάνει ἐπειδή δέν ξέρεי νά κάνει. Ἔτσι περνᾷ τίς ὥρες του, ὅπως ὅλοι οἱ κληρικοί στήν Πάρο, Ἀγούσα, Μύκονο, Κέα καί Θερμιά, πού πότε παίζουν χαρτιά μέ τούς Ἑλληνας καί τούς κουρσάρους, πότε πηγαινοῦν στήν ταβέρνα, πότε νά καπνίσουν ταμπάκο μέ συζητήσεις καί ἄλλα παρόμοια. Ὅλα αὐτά τά μικρονήσια τοῦ Ἀρχιπελάγους πού λυμαίνονται οἱ κουρσάροι, Ναπολιτάνοι - Σικελοί - Καλαβρέζοι - Γάλλοι - Μαλτέζοι, ἄνθρωποι κακῆς ποιότητος, πρέπει νά ἐπανδρωθοῦν μέ κατάλληλους ἱερεῖς γιά νά βοηθήσουν τούς κατοίκους...». ⁷⁹

1699

- Ἰούνιος 2, Ρώμη. Περιληπτικό σημείωμα τῆς Γραμματείας τῆς Προπαγάνδας γιά διάφορα θέματα πού ἔθεσε μέ ἀριθμό ἐπιστολῶν τοῦ ὁ ἐπίσκοπος Ἄνδρου Ignatio Rosa, στό ὁποῖο ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ἐπέστρεψε στήν ἔδρα του στήν Ἄνδρο μετά τήν ἀπελευθέρωσή του ἀπό τή σκλαβιά, στήν ὁποία εἶχε πέσει γιά τέταρτη φορά... ⁸⁰

78. Slot, ὁ.π.π., σελ. 191.

79. SCPF/SOCG. 533, 206^{rv}.

80. Συμεωνίδη, Ἀνδριακά Ἱστορικά Ἐγγραφα, σελ. 69.

• «Τό 1699, θανόντος τοῦ Ξενοφῶντος Περγάμου (ἡγούμενου τῆς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Σερίφου), οἱ πατέρες ἔστειλαν καί ἔφεραν τόν κύρ Ἀθανάσιον Ρώταν ἀπό τόν Πόρον, ὅπου ἦτον εἰς τό μετόχι καί τόν ἔβαλαν ἡγούμενον... Εἰς τούς 1707, μηνός Σεπτεμβρίου, ἤθελεν ἔλθει ἐδῶ ὁ Κέλ μείμēt πασσᾶς, τοῦ ὁποίου ἤθελε φύγει ἕνα Ζιώτης, ὁποῦ εἶχε μαζί του διά τήν σοδομικήν μίξιν, ὅπως συνηθίζουν οἱ κατάρατοι, Γιαννάκης τοῦ παπαῦ Γιώργη ὀνομαζόμενος, ὁ ὁποῖος ἐκρύφθη ἐδῶ καί ἐδιάβαλεν τόν ἡγούμενον ἢ ὀργισμένη ἢ Μαρία τοῦ σακελλαρίου πῶς ἐκεῖνος (δηλ. ὁ ἡγούμενος) τόν εἶχε χουσμένον καί τόν ἔδειρεν τόσο, ὁποῦ ἔκοπταν ὕστερον μέ τό ψαλίδι οἱ ἱατροί εἰς Θερμία τά κρέατα, πλὴν δέν τό ὠμολόγησεν ἔχοντας ὅμως μαζί του τόν ἀνεψιόν του τόν παπα-Καλλίνικον, τόν ἔδειραν καί αὐτόν, ὅστις μή ὑποφέρων τόν ὠμολόγησεν καί θυμωθεῖς πάλιν τόν ἐματάδειρεν καί τόν ἐπῆρεν εἰς Θερμία μαζί του καί τόν ἐπούλησε διά ὀκτακόσια γρόσια καί τόν ἐξαγόρασαν ὁ Τζώρτζης Φίλιππας καί παπα-Μανώλης ἀπό Σύλαχα, ὕστερον ἐπώλησεν ἀσημικά πράγματα τοῦ μετοχίου τῆς Κέας καί ἄλλα πού ἤμπόρεσε καί ἔδωσε τά ἄσπρα... Ἡ δέ κατηραμένη Μαρία ὅπου ἔκαμε τήν προδοσίαν, τήν ἀφόρεσαν τρεῖς ἀρχιερεῖς, ὅ,τε κύρ Γαβριήλ πρῶην Σίφνου καί κύρ Μακάριος Σίφνου καί ὁ Τζίας ἀρχιερεὺς καί τόν αὐτόν χρόνον ἔδωσεν τό κακόν τέλος τοῦ Ἀρείου καί ἐπῆγαν τά ἔντερά της ἀπό κάτω καί ἔλαβε τόν μισθόν της...».⁸¹

---

81. Κώδικας Ἱερᾶς Μονῆς Ταξιάρχου Σερίφου.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΩΝ ΚΑΠΟΥΚΙΝΩΝ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ ΣΤΑ 1682

Κ.Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Άπ' τά 1678 τό γαλλικό γόητρο στή Μεσόγειο είχε αρχίση νά κλονίζεται. Ἡ δράση τῶν Μπαρμπαρέζων πειρατῶν καί ἡ χειροτέρευση τῶν σχέσεων μέ τό Σουλτάνο, ἀνάγκασαν τό Λουδοβίκο 14ο νά πάρη ριζικά μέτρα. Ἐνα ἀπ' αὐτά τά μέτρα ἦταν, νά στείλῃ τόν περίφημο ναύαρχο Duquesne νά κάμῃ πρῶτα μιάν ἐπίδειξη στίς ἀκτές τῆς Μπαρμπαριᾶς καί μετά νά περάσῃ στό Αἴγαῖο, νά πάῃ στή Σμύρνη κι' ἄν ἦταν ἀνάγκη νά φτάσῃ μέχρι τά Στενά.

Στίς ἀρχές λοιπόν τοῦ 1681 ξεκίνησε ὁ Duquesne μέ τή μοῖρα του, πού τήν ἀποτελοῦσαν τέσσερα μέτρια τρικάταρτα τῶν 350-1000 τόννων (40 - 60 κανονιῶν), ἕνα μπουρλότο κ' ἕνα ἐφοδιαστικό. Ἀργότερα θά τή συμπλήρωναν ἄλλα δύο τῶν 50 καί 58 περίπου κανονιῶν, «τό Στολίδι» κι «ὁ Δυνατός». Αὐτός λοιπόν ὁ «Δυνατός», λίγο πρίν ἐνωθῆ μέ τήν μοῖρα τοῦ Duquesne, πού ἐκείνη τή στιγμή τραβοῦσε γιά τό Αἴγαῖο, συνάντησε νότια τῆς Σαπιένζας ἕξ μπαρμπαρέζικα πειρατικά τῶν 52 καί 56 κανονιῶν. Ὁ κυβερνήτης μαρκήσιος d'Amfreville, ἔχοντας πεποίθηση στήν ἀξία τῶν 350 ἀνδρῶν τοῦ πληρώματός του, δέ δίστασε νά ἐπιτεθῆ καί νά τά χτυπήσῃ, ὅμως αὐτά μπόρεσαν νά γλυτώσουν καί νά χωθοῦν στό λιμάνι τῶν Χανίων, γιά νά ἐπιδιορθώσουν τίς ζημιές τους. Ἀπό κεῖ πῆγαν καί κλείστηκαν στό λιμάνι τῆς Χίου. Ὁ Duquesne ἤξερε τήν συνήθεια τῶν Μπαρμπαρέζων νά καταφεύγουν κάτω ἀπό τήν προστασία τῶν παλιῶν γενοβέζικων κάστρων: τό λιμάνι ἦταν ἀρκετά ἀπλόχωρο γιά νά τοὺς παίρῃ καί τό στόμιο πολύ στενό, μόλις περνοῦσε ἕνα καράβι ἴσα-ἴσα. Ἡ γαλλική μοῖρα ἔφτασε στίς 23 Ἰουλίου 1681 κατά τή μία μετά τό μεσημέρι καί πῆρε θέση σέ ἀπόσταση ντουφεκιάς ἀπ' τό μῶλο. Οἱ Μπαρμπαρέζοι, εἰδοποιημένοι σίγουρα, φρόντισαν κ' ἔφραξαν τό στενό στόμιο τοῦ λιμανιοῦ. Ἐτσι τό γαλλικό μπουρλότο δέ θά μπορούσε νά κάνῃ τίποτα.

4

Et le dit metter oglou ala teste de vingt ou trente
 Leuendis les armes aux poings, entra dans le Couvent,
 aultj tost le Rd pere Sup^r et moy fumes le saluer
 avec quelque sorte de hardielle; nostre dit pere Sup^r
 vouloit comme luy demander la raison pour la quelle
 j'uenoit ainly j'investir nostre maison; mais nous
 n'eumes pour toute reponce de luy que ces paroles
 (aid'e aid'e; ευγαδε τα εχρα σας, εκει να χαναση
 το μουσασηι, εινα βαβυλικος ορισμος;) cequi ueut
 dire en lanque francoise; ua mettre dehors tes
 meubles parceque je ueux faire sauter ton monastere,
 l'ordre de mon prince, est tel; nous luy demandames
 au moins quel temps il nous vouloit adorder pour
 les otter et il nous dit dans une demye heure
 que tout soit dehors; alors nous nous separames
 de luy saisis de crainte tous deux; et nous
 montames au dortoir ou estoient trois autres de
 nos religieux; la nous conuinmes de ce qu'il
 estoit plus expedient de faire; enfin nous conlumes
 tout qu'il falloit commencer par le tres st sacrement
 de l'autel, ceque nous fimes; mais passant par la
 sacristie pour aller dans l'eglise nous la uimes
 pleine de ces jnsibelles qui en auoient enfoncé
 les armoires et y prenoient les calices, les chasubles
 les robes, les parements, pavillions, les nappes
 d'au L et mille autres choses qui seruoient au culte
 diuin; toutefois ce desastre ne nous empecha pas
 de sauuer le tres st sacrement, et nous le
 portames dans une petite eglise greque alles proche
 de la nostre nomée st georges; ensuite de quoy
 nous retournames a la sacristie ~~offin~~ y piller
 pour ainly dire quelque chose avec les autres
 mais des trois parts nous n'en pumes pas sauuer une
 seule et encore toute rompue; pendant tous ces
 delordres le saldar qui par une lachete non
 pareille (a un homme de sa qualite) auoit mis
 dans la poche un petit miroir de la sacristie,

Donnoit

Μία σελίδα από τό χειρόγραφο του ανώνυμου Καπουκίνου.

Ὁ ναύαρχος μῆνυσε στή στεριά, πὼς ἦρθε σά φίλος κ' ὑπήκοος ἐνός Αὐτοκράτορα φίλου τοῦ Σουλτάνου, μὰ ὅπως ἦταν σέ κατάσταση πολέμου μέ τούς Μπαρμπαρέζους, εἶχε διαταγή νά τούς χτυπή ὅπου τούς εὔρισκε καί δέ νόμιζε πὼς ἦταν δυνατό οἱ διοικητές τοῦ κάστρου νά προστατέψουν αὐτούς τούς ληστές, πού ἦταν κιόλας ἀνυπάκουοι στίς διαταγές τοῦ Σουλτάνου. Παράγγειλε ἀκόμα πὼς σέ περίπτωση πού θά χτυποῦσε πρῶτος, δέ θάρριχνε οὔτε στήν πόλη, οὔτε στό κάστρο.

Ἄφοῦ περίμενε ἀπάντηση πάνω ἀπό δύο ὥρες, ὁ Duquesne πῆρε τήν ἀπόφαση νά χτυπήσῃ. Τούς χτύπησαν καί τά μπαρμπαρέζικα καράβια, μὰ τό πυροβολικό τοῦ Duquesne τάκανε νά σωπάσουν. Σύγχρονα ἄρχισαν νά χτυποῦν κι' ἀπό τό βόρειο καί νότιο μέρος τοῦ κάστρου ἐναντίον τῶν γαλλικῶν καραβιῶν μέ ἄμεση, βέβαια, ἀπάντηση τῶν γαλλικῶν κανονιῶν. Ὅλη γενικά αὐτή ἡ μονομαχία τοῦ πυροβολικοῦ κράτησε ὡς τίς 5 τ' ἀπόγεμα, κ' ἔπεσαν πάνω ἀπό πέντε χιλιάδες κανονιές. Τό λιμάνι ἦταν ρηχό, κ' ἔτσι τά μπαρμπαρέζικα καράβια δέ μπόρεσαν νά βουλιάξουν, μὰ καταστράφηκαν σχεδόν ὅλα. Μόνο ἡ ναυαρχίδα τους «τό Φεγγάρι» ἔφαγε περισσότερο ἀπό 800 κανονιές κ' ἔγινε κομάτια. Ἐπεσαν κι' ἀρκετά σπίτια καί κάμποσοι μιναρέδες. Στίς ἀρχές τοῦ Δεκέμβρη ὁ Duquesne ὑπαγόρευε τή συνθήκη εἰρήνης πού ὑπογράφηκε μέ τούς μπαρμπαρέζους.

Πολλές εἶναι οἱ ἱστορικές πηγές γι' αὐτή τήν ἐπιχείρηση τοῦ Duquesne, πού, μαζί μέ τόσα καί τόσα ἄλλα τῆς περιόδου τῆς Τουρκοκρατίας, εἶναι πολύ λίγο γνωστά στόν τόπο μας.* Ὑπάρχει ἀκόμα στό μουσεῖο τοῦ Ναυτικοῦ στό Παρίσι καί ὠραιότατος πίνακας τοῦ Ὁλλανδοῦ Van Beecq πού τόν τέλειωσε στά 1684, μέ πολύ πιστή ἀναπαράσταση τοῦ βομβαρδισμοῦ τῆς Χίου. Γι' αὐτό τό θέμα τοῦ πίνακα ἔχει ἰδιαίτερα ἀσχοληθῆ ὁ P. J. Bruhier κ' ἔχει δημοσιέψῃ σχετικό ἄρθρο μέ τίτλο «La Canonade de Chio en 1681», ἀπό ὅπου πῆρα ἀρκετά στοιχεῖα**. Ὑπάρχει καί ἡ ἔκθεση τοῦ ναυάρχου πρὸς τόν πρεσβευτῆ Guilleragues, γραμμένη στίς 31 Ἰουλίου 1681, ἀπό τά νησιά τοῦ Βουρλά στόν κόλπο τῆς Σμύρνης, πού πιάνει 30 σελίδες.

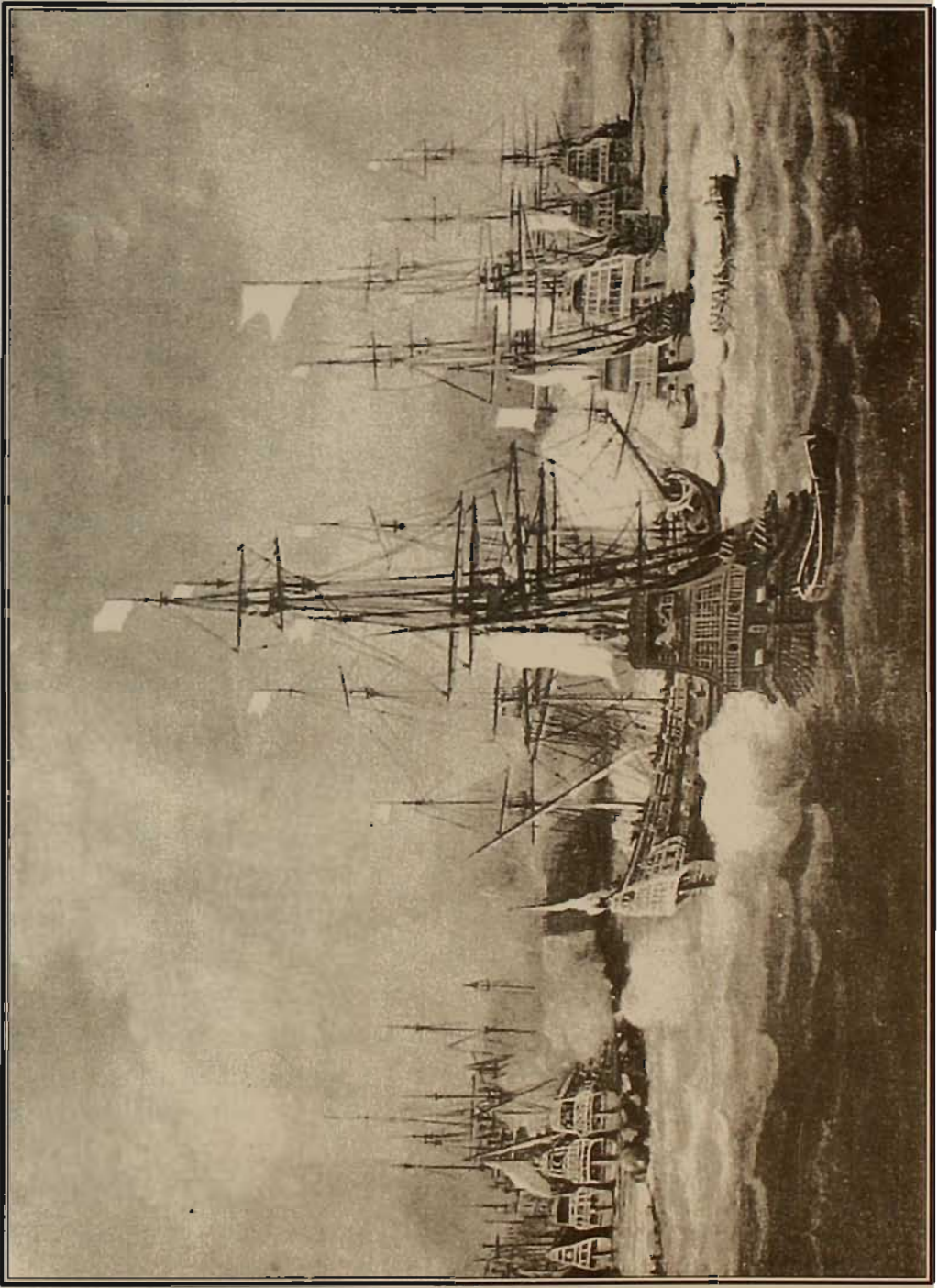
Ἀλλά ἐδῶ δέν ἦταν σκοπός μου νά γράψω γι' αὐτήν τήν ἐπιχείρηση, μὰ γιά μιά τῆς συνέπεια:

τήν ἐκδίχηση τοῦ Σουλτάνου, πού τόσο ζωντανά μᾶς τήν περιγράφει παρακάτω ἓνας καλόγερος. Τήν μετάφραση τήν ἔκανα ὅσο μοῦ ἦταν δυνατό πιστότερα.

Παρίσι Δεκ. 1960.

* «Gazette de France» 1681, σελ. 548, 552, 636.- Archives Nationales de France, Aff. Etr. B1 378 κ.λπ.

** «Bulletin de l'Association des Amis du Musee de Marine» 1933, Nos 11 καί 12.

Ἄναφορά γιά τήν ἀθανιά πού ἔκαναν οἱ Τοῦρκοι στούς
Γάλλους καπουκίνους, ὅπου φαίνεται ὁ τρόπος πού
μεταχειρίστικαν αὐτοί οἱ βάρβαροι ὅταν
κατάστρεψαν τό μοναστήρι τους στό νησί τῆς Μήλου.¹

Πρὶν περάσω στίς λεπτομέρειες αὐτῆς τῆς ἀναφορᾶς, πού τήν κάνω
μέ πόνο καί παρά τή θέλησή μου, ξέροντας πολύ καλά τήν ἀδεξιότητα
τῆς πέννας μου καί τό βάρβαρο ὕφος μου, γιά νά τολμήσω νά ὑψωθῶ
σέ ἱστοριογράφο, πρέπει νά πῶ ὅτι τήν καταπιάνουμαι γιατί πῆρα ἐντο-
λή ἀπό τόν ἀνώτατο προϊστάμενό μου² κατά διαταγή τοῦ ἐξοχότατου
πρεσβευτῆ.

Ἀρχίζοντας, κρίνω σκόπιμο νά διευκρινίσω πῶς πᾶνε εἰκοσιδύο χρό-
νια, ἀπό τότε πού ἐγκατασταθήκαμε στό νησί τῆς Μήλου. Οἱ πόλεμοι
τῆς Κρήτης μᾶς πρόσφεραν αὐτή τήν εὐκαιρία, ἔχοντας μάλιστα προ-
σκληθῆ δεκατρία χρόνια πρὶν ἀπό τοὺς κατοίκους τοῦ νησιοῦ. Οἱ πατέ-
ρες λοιπόν αὐτοί ἔβαλαν μπροστά μέ ἀκόμη μεγαλύτερη χαρά, ξέροντας
πῶς ὁ Θεός ἤθελε νά τοὺς χρησιμοποίησιν σάν ταπεινά του ὄργανα, γιά
νά ἐξασκήσουν στό νησί αὐτό τό λειτούργημα τοῦ ἱεραπόστολου, ιδιό-
τητα πού κράτησαν φηλά (χάρη στό Θεό) μέ τήν ἐπιδοκιμασία τῶν
φτωχῶν νησιωτῶν, πού μᾶς τίμησαν μέ τήν ἀγάπη τους. Κ' ἦταν δικαι-
ολογημένη αὐτή τους ἡ ἀγάπη, γιατί πολλές φορές τοὺς γλυτώσαμε ἀπό
τά χέρια τῶν κουρσάρων, πού ἤθελαν νά τοὺς ρημάξουν τελείως, προ-
φασισζόμενοι τόν κακό τρόπο αὐτῶν τῶν νησιωτῶν ἀπέναντί τους.³
Ὑστερα ἦταν γι' αὐτούς κάποια παρηγοριά ν' ἀκοῦνε κάθε μέρα τά
κηρύγματά μας, τόσο στά ἑλληνικά ὅσο καί στά ἰταλικά, κατά τίς
νηστείες τῶν Χριστουγέννων καί τοῦ Πάσχα. Μπορῶ νά πῶ, χωρίς νά
θέλουμε νά παινευτοῦμε γι' αὐτό, ὅτι εἴμαστε τό καταφύγιό τους σέ ὅλες
τίς κακουχίες πού τοὺς ἔπεφταν, σέ σημεῖο πού ἡ ἱκανοποίηση ἦταν
γενική κι' ἀπό τή δική τους κι' ἀπό τή δική μας πλευρά.

Παρ' ὅλα αὐτά κάθε χρόνο βρισκόμαστε ἀνάμεσα στήν ἐλπίδα καί τό
φόβο (μά προπαντός ὅταν οἱ γαλέρες τοῦ Σουλτάνου φτάναν σ' ὅ Αἰγαῖο
γιά νά μαζέψουν τό χαράτσι) κι' αὐτό δικαιολογημένα, ἀφοῦ ἡ δυστυ-

1. Archives Nationales de France Aff. Etr. B1 862.

2. Τόν ἐπί κεφαλῆς τῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς στήν Πόλη, πού ἦταν ὁ ἐκκλησιαστι-
κός προϊστάμενος τοῦ ἀνώνυμου καπουκίνου.

3. Ἄν πιστέψουμε τόν πρεσβευτῆ τῆς Γαλλίας Guillaques, οἱ καπουκίνοι εἶχαν
σχέσεις καί μεγάλη οἰκειότητα μέ ὅλους τοὺς κουρσάρους. Τοὺς φύλαγαν τά χρήματά
τους, τά ξάρτια τῶν καραβιῶν τους, τά σκοινιά ἀκόμη καί τά κανόνια τους. Ὑπῆρχε
καί φήμη πῶς μέ τά λεφτά τῶν κουρσάρων χτίστηκε τό μοναστήρι τῆς Μήλου. (Ἀπό
ἀναφορά τοῦ πρεσβευτοῦ Guillaques, 1683).

χία ἀκολουθᾷ τὴν εὐτυχία πάντα ἀπ' τὸν ἴδιο δρόμο, ὅπως ἡ θλίψη εἶναι πολὺ συχνά τ' ἀποτελέσματα τῆς χαρᾶς. Καί τώρα μπορῶ νά πῶ, ὅτι τὰ δάκρυά μας εἶναι ὁ καρπὸς τῆς περασμένης μας εὐτυχίας, μιά δοκιμασία ἀπὸ Θεοῦ, ὅπως τὸ χρυσάφι μέσ' τὸ καμίνι.

Εἴχαμε πάντα κάποιο ἀόρατο προαίσθημα γιὰ τὸ κακὸ πού μᾶς χτύπησε αὐτὴ τὴ χρονιά τοῦ 1682, πού τὴν διήγησή του πρόκειται νά κάμω σ' αὐτὴ τὴ θλιβερὴ ἔκθεση. Μά γιὰ νά προχωρήσω μέ τὴν πρέπουσα τάξη, θ' ἀρχίσω ἀπὸ τὴν πρώτη ἐπίσκεψη, πού μᾶς ἔκαμε ὁ Σαρντάρ μέ τ' ὄνομα Μεσέρογλου, στίς 24 τοῦ Μάη, μέ τὴ μοῖρα του ἀποτελουμένη ἀπὸ δέκα γαλέρες. Εἶχε διαταγὴ τοῦ Καπετάνπασα νά ζητήσῃ τὸ χαράτσι τῶν Μηλιῶν, πού δέν δυσκολεύτηκαν νά βροῦν ἕξη χιλιάδες τάλλαρα. Τὰ δικὰ μας καράβια εἶχαν ἀφήσει στό νησί πολὺ περισσότερα ἀπὸ αὐτὸ τὸ ποσό, τόσο πρὶν ὅσο καί μετὰ ἀπὸ τὴ δοξασμένη ἐπιχείρηση τῆς Χίου. Ἐξόν ἀπ' αὐτὴ τὴ διαταγὴ εἶχε κι' ἄλλη νά ἐπισκεφτῆ τὸ μοναστήρι, πρᾶμα πού ἔκαμε στίς 25 τοῦ μηνός. Τὸν δεχτήκαμε μέ φόβο πολὺ, γνωρίζοντας πολὺ καλά πὼς δέν ἐρχόταν γιὰ νά μᾶς δώσῃ, μά, περισσότερο ἴσως, γιὰ νά μᾶς ζητήσῃ. Ὅμως φέρθηκε μέ τέτοιον τρόπο, πού μᾶς ἄφησε τὴν καλύτερη ἐντύπωση, βρίσκοντας ἀρκετὸν ἕναν περίπατο στὸν κῆπο, θαυμάζοντάς τον τὸ ἴδιο καί τὸ μοναστήρι, ὅπου ὅμως δέ μπῆκε. Δέν ἔκαμε καμιὰ ἔρευνα, πρᾶμα πού μᾶς καθυσύχασε πολὺ, ξέροντας ὅλοι μας τὸ τί εἶχαν κάμει τὰ καράβια μας σ' αὐτὰ τὰ νερά. Τέλος ὕστερα ἀπὸ ἕναν περίπατο μισῆς ὥρας, τὸν συνωδέσαμε ὡς τὴν πόρτα μέ πολλή χαρά, πού δέν τὴν εἴχαμε ὅταν τὸν ὑποδεχτήκαμε. Εἴμαστε πιά βέβαιοι πὼς δέν θάχαμε καμιὰ ἄλλη ἐπίσκεψη ἐκείνη τὴ χρονιά. Μά λογαριάζαμε χωρὶς τὸν ξενοδόχο μας, ὅπως λένε στά καλά γαλλικά.

Ἔτσι, στίς 26 Αὐγούστου ὁ Καπετάνπασας μέ τὸ στόλο του ἀπὸ 30 γαλέρες ἔφτασε στό λιμάνι τῆς Μήλου. Λοιπὸν φανταστήκαμε, πολὺ φυσικά, πὼς μποροῦσε νά μᾶς γινόταν ἡ τιμὴ μιᾶς δεύτερης βίζιτας, πρᾶμα γιὰ τὸ ὁποῖο δέ γελαστήκαμε. Τὴν ἴδια μέρα κατὰ τίς 4 τ' ἀπόγευμα ξεμπαρκάρανε τ' ἄλογο τοῦ Καπετάνπασα· τὸ καβάλησε κ' ἦρθε κατ' εὐθεῖαν στό μοναστήρι μας, μέ συνοδεία τριάντα ἀπὸ τοὺς ἀνώτερους ἀξιωματικούς του. Μπῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ κήπου, κι' ἀφοῦ ἔκαμε μιά βόλτα κάτω ἀπ' τὴ σκιά μιᾶς ὁμορφῆς κρεββατίνας πού φάνταζε ἀνάμεσα στ' ἄλλα, κάθησε κοντὰ στὴ στέρνα πάνω σ' ἕνα μαξιλάρι, πού ἕνας ἀπὸ τὴν ἀκολουθία του κρατοῦσε. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ ρώτησε τὸν ἡγούμενό μας, πόσα χρόνια πᾶνε ἀπὸ τότε πού ἐγκατασταθήκαμε στό νησί.⁴ Ὁ ἡγούμενος τοῦ ἀποκρίθηκε πὼς τὸ μοναστήρι χτί-

4. Τοὺς ἐνοχλοῦσε πολὺ τοὺς τούρκους τὸ ὕψος τοῦ μοναστηριοῦ, πού φάνταζε σάν πύργος «chateau». (Ἀπὸ ἀναφορὰ τοῦ Guillaeraques, 1683).

στηκε τήν ἐποχή τῶν Κρητικῶν πολέμων κι' ὅτι πᾶνε δεκαοχτώ ἢ δεκαεννιά χρόνια ἀπό τότε πού τό χτίριο τέλειωσε. Δέν κρίνω περιττό ἐδῶ νά σημειώσω ὅτι βρισκόντανε στόν κῆπο πενήντα κολόνες πέτρινες, δηλαδή εἰκοσιπέντε ἀπό κάθε πλευρά, πού κρατοῦσαν τήν κληματαριά καί πού δίναν τήν ἐντύπωση σά νά εἶχαν χτιστῆ τελευταία. Ἀπ' αὐτό πῆρε ἀφορμή καί ρώτησε ἄν εἶχαν χτιστῆ κι' οἱ κολόνες τήν ἴδια ἐποχή μέ τά κελλιά. Ὁ ἡγούμενος τοῦ ἀπάντησε καταφατικά. Σέ συνέχεια μᾶς ρώτησε μέ τί ἄδεια εἶχαμε ἐγκατασταθῆ στό νησί κι' ἄν εἶχαμε τήν κανονική πατέντα τοῦ Σουλτάνου. Τοῦ ἀπαντήσαμε ναι, καί ὁ ἡγούμενός μας τότε τράβηξε ἀπ' τ' ἀρχεῖα τό διάταγμα, πού ὁ ἐξοχότατος de Nointe εἶχε πετύχει νά βγάλῃ γιά μᾶς στήν Πόλη. Ὁ Καπετάνπασας τό διάβασε φωναχτά καί προσεχτικά καί μᾶς εἶπε πῶς ἦταν ἓνα ἀντίγραφο, κι' ὅτι ἤθελε νά τοῦ δείξουν τό πρωτότυπο. Τοῦ ἀπαντήσαμε πῶς αὐτό τό πρωτότυπο βρισκόταν στήν Πόλη, στό παλάτι τοῦ ἐξοχότατου Κύριου de Guilleragues τοῦ πρεσβευτῆ μας. Αὐτό ἔγινε ἀφορμή νά τό ξαναδιαβάσῃ μέ περισσότερη προσοχή, καί, βλέποντας τή σφραγίδα τοῦ Καδῆ τοῦ Γαλατᾶ, πού δέν εἶχε προσέξει τήν προηγούμενη φορά, τό παραδέχτηκε. Τότε μερικοί Τοῦρκοι τῆς ἀκολουθίας τοῦ Καπετάνπασα μᾶς ἔκαναν σημεῖο μέ τό κεφάλι, σά νά μᾶς λέγαν στή γλῶσσα τους, ὅπως θά λέγαμε στά γαλλικά, «νά ζήσης καί νά εἶσαι καλά». Ὑστερα ἀπ' αὐτές τίς ἐρωτήσεις σηκώθηκε καί βγῆκε ἀπό τήν ἴδια πόρτα τοῦ κήπου. Ἐφελνα ἀπό μέσα μου μέ ὅλη μου τήν καρδιά «Σέ, τόν Θεόν αἰνοῦμεν» καί τόν εὐγνωμονοῦσα, πού μᾶς λευτέρωσε τόσο εὐκολά ἀπό τίς ἀβανιές, πού κρεμόντανε πάνω ἀπ' τά κεφάλια μας. Ἐνας ἀπό τήν ἀκολουθία ζήτησε νά πᾶμε στόν πασᾶ τό ὠραιότερο σταφύλι πού βρισκόταν στόν κῆπο, πρᾶμα πού κάναμε μέ πολλή χαρά, βλέποντας πόσο φτηνά τή γλυτώσαμε. Τοῦ ἄρεσε πολύ τό σταφύλι καί τήν ἄλλη μέρα ἔστειλε δυό μουσταφάδες⁵ κι' ἔκοψαν μέ τήν ψυχή τους. Δυό μέρες μετά, στίς 28 Αὐγούστου, ἀφοῦ πῆρε τό δῶρο του δυό χιλιάδες τάλλαρα, ἔκανε πανιά μ' ὅλη του τήν ἀρμάδα. Ἐτσι τέλειωσε κι' αὐτή ἡ δευτέρη βίζιτα, πού μᾶς ἔκαμε νά νομίσουμε ὅτι εἶχαμε γλυτώσει τό ρήμαγμα. Μά, δυστυχία μας, πρωτάκουστη κι' ἀνέλπιστη, ἀφοῦ ξεφύγαμε ἀπ' τή Χάρυβδη, πέσαμε στήν ἄβυσσο τῆς Σκύλας.

Νά λοιπόν, πῶς ἤρθε ἡ συμφορά μας, πού γιά νά τήν παρουσιάσω πειό πιστά, πρέπει ν' ἀρχίσω ἔτσι, ἄν αὐτό σᾶς ἀρέσῃ. Στίς 27 Ὀκτωβρίου ὁ ἴδιος ὁ Σαρντάρ Μεσέρογλου, πού μᾶς εἶχε ἐπισκεφτεῖ τήν πρώτη φορά, ἀποσπάστηκε μέ δέκα γαλέρες ἀπ' τήν ἀρμάδα τοῦ Καπετάνπασα, πού βρισκόταν ἐκεῖνες τίς μέρες στή Σίφνο, εἴκοσι μίλλια ἀπ' τό λιμάνι τῆς Κιμῶλου. Εἶχε μεγάλη τύχη, γιατί ὅταν ἔφτασε κατά τίς

5. Στό κείμενο «*deux moustafas*».

έννιά τό πρωί, είχαν φύγει τά τέσσερα κουρσάρικα, πού θά μπορούσαν νά τόν χτυπήσουν. Το ένα ήταν τῶν πενήντα κανονιῶν, τό ἄλλο τῶν σαράντα καί τά δυό ἄλλα τῶν εἴκοσι καί τῶν δώδεκα. Μά φοβήθηκαν, γιατί οἱ σκοποὶ πού είχαν οἱ κουρσάροι στήν κορυφή τοῦ βουνοῦ γιά νά βιγλίζουν, εἶπαν πώς οἱ δέκα γαλέρες συνοδεύονταν ἀπό ἕξη μεγάλα καράβια μπαρμπαρέζικα. Τότε ἔκαναν πανιά καί τά τέσσερα καί βγήκαν στ' ἀνοιχτά, ἀφίνοντάς μας στό στόμα τοῦ λύκου. Ἐσάλπαραν μέ τόση βιά, πού τά τρία ἔκοψαν τίς καδένες τους, τίς ὁποῖες ὁ Μεσέρογλου κατάφερε νά βγάλη, λέγοντας περιπαιχτικά, πώς αὐτοὶ οἱ ἔλεεινοί μ' ἔβαλαν στόν κόπο νά σηκώνω τίς ἀγκυρές τους.

Ἔστερα ἀπ' αὐτό κι' ἀφοῦ ἀγκυροβόλησε, ἔστειλε μιά διαταγή στούς πρόκριτους τῆς πόλης τῆς Μήλου, σ' ἀπόσταση δυό λεῦγες ἀπ' τό λιμάνι τῆς Κιμῶλου, γιά νά τοῦ βροῦν ἀμέσως εἴκοσι ἄλογα. Ἰπάκουσαν εὐτύς ἀπό τό φόβο τοῦ ξυλοδαρμοῦ, πού αὐτοὶ οἱ ἄπιστοι τόχουν πολύ φτηνό ἢ μᾶλλον πολύ ἀκριβό, γιατί πολύ συχνά σέ βάζουν μαζί μέ τό ξύλο καί πληρώνης κιόλας. Τέλος, τήν ἴδια μέρα στίς 27 Ὀκτωβρίου, ὁ Καπετάνπασας ἔφτασε στό λιμάνι τῆς Κιμῶλου μέ δεκαπέντε γαλέρες, πού μαζί μέ τίς δέκα τοῦ Μεσέρογλου ἔκαμαν τό ὅλο εἰκοσιπέντε.

Ὅλη τή νύχτα τήν πέρασαν κ' οἱ δυό τους, γιά νά συμφωνήσουν πάνω στά μέτρα πού θάπαιρναν γιά τό ξεκλήρισμά μας. Τ' ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς νυχτερινῆς συνομιλίας, ἦταν αὐτό πούβαλαν σέ πράξη τήν αὐγή τῆς ἐπομένης 28 Ὀκτωβρίου, γιορτή τῶν ἀγίων Σίμωνα καί Γιούδα. Τήν περάσαμε περίλυποι, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Σαρντάρ στή Μήλο μέ συνοδεία δώδεκα μπέηδες καί καπεταναίους τῶν γαλέρων, σταλμένους ἀπ' τόν Καπετάνπασα, σάν μάρτυρες τῆς ἐπιχείρησης, πού ἔπρεπε νά ἐκτελέσουν. Ἦρθαν καί τετρακόσιοι «λεβέντες», δηλαδή στρατιῶτες ἀρματωμένοι γερά καί καμιά εἰκοσιπενταριά φτωχοὶ σκλάβοι, φορτωμένοι ὁ καθένας τους μ' ἓνα καντάρι μπαρούτι καί μ' ἐργαλεῖα χρήσιμα γιά σκάψιμο ὑπονόμου. Μ' αὐτό τό συνεργεῖο ἔφταξαν στήν πόλη, πού οἱ περισσότεροι κάτοικοί της πῆραν τά βουνά, ἀπό φόβο πώς τό κακό θάπεφτε στό κεφάλι τους μιά κ' είχαν τόσα μεγάλα πάρε-δῶσε μ' ὅλους τούς κουρσάρους. Γελάστηκαν ὅμως γι' αὐτή τή φορά, μά, χωρίς νά θέλω νά κάνω τόν προφήτη, μπορεῖ σέ συνέχεια νάχουν τήν ἴδια τύχη μ' ἐμᾶς (ἂν ὁ Θεός δέν τούς φυλάξη).

Ὁ Σαρντάρης λοιπόν, δέ μπήκε καθόλου στήν πόλη, μά ἦρθε ἴσια στό μοναστήρι μας, ὅπου ἔφτασε κατά τίς ἑφτά - ὀχτώ τό πρωί. Καθώς πήγαινα γιά νά λειτουργήσω, ἓνας ἀπ' τούς φίλους μου ἦρθε μέ δάκρυα στά μάτια καί μοῦ λέει:

- Πατέρα μου, βγάλε τά ἱερά σου ἄμφια. Δέ μπορεῖς αὐτή τήν ὥρα

νά λειτουργήσης. Οί Τουρκοί είναι μπροστά στην πόρτα σας κι' έρχονται μέ σκοπό νά κάψουν τό μοναστήρι σας.

Σᾶς ἀφίνω νά σκεφτῆτε ἄν θά μπορούσα νά φοβηθῶ ἀκούοντας ἕνα τέτοιο πρᾶμα μή ξέροντας, ἐξ ἄλλου, ἄν θά μᾶς ἔκαναν κανένα κακό καί σ' ἐμᾶς τούς ἴδιους. Τέλος, ἀφοῦ ἔβγαλα τ' ἄμφια, ἀνέβηκα στούς κοιτῶνες γιά νά βρῶ τόν ἠγούμενό μας, καί, κοιτάζοντας ἀπό ἕνα παράθυρο, εἶδα ὄλο μας τό μοναστήρι ζωσμένο ἀπ' αὐτούς τούς ἐλεεινούς. Μά τήν ἀλήθεια ὁ φόβος μου μεγάλωσε ἀκόμα περισσότερο καί, μή βλέποντας τόν πάτερ-ἠγούμενο, κατέβηκα στόν κῆπο, ὅπου τόν συνάντησα κι' ἄρχισα νά τοῦ λέω αὐτά πού ἄκουσα κι' αὐτά πού εἶδα. Εὐτύς μου ἀπάντησε πώς κι' αὐτή ἡ βίζιτα θά ἦταν ὅπως κ' οἱ ἄλλες. Τότες ἐγώ τοῦ εἶπα ὅτι ἡ στάμνα πάει πολλές φορές στή βρύση, μά στό τέλος σπάει. Πραγματικά αὐτή ἡ γαλλική παροιμία βγήκε πέρα γιά πέρα ἀληθινή, γιατί δέν εἶχαμε ἀκόμα τελειώσει τήν κουβέντα μας καί ἡ πόρτα τοῦ κήπου, πού ἦταν κλειστή, ἄνοιξε καί ὁ Μεσέρογλου ἐπί κεφαλῆς εἴκοσι - τριάντα λεβέντηδων μέ τ' ἄρματα στό χέρι, μπῆκε στό μοναστήρι. Ἀμέσως ὁ πάτερ - ἠγούμενος κ' ἐγώ πήγαμε νά τόν χαιρετήσουμε κάπως τολμηρά, σάν νά θέλαμε νά τόν ρωτήσουμε τό λόγο πού ζῶσαν ἔτσι τό μοναστήρι μας. Σάν ἀπάντηση εἶχαμε αὐτά τά λίγα λόγια ἀπ' τόν ἴδιο.

«Ἄϊδε, ἄϊδε; εὐγαλε τά ρούχα σας⁶ ἔχει νά χαλαστή τό μοναστήρι, εἶναι βασιλικός ὀρισμός»⁶ Πού πᾶ νά πῆ στά γαλλικά: Βγάλε τά ἐπιπλά σου ἔξω, γιατί θέλω νά βάλω νά τινάξουν τό μοναστήρι σου, εἶναι διαταγή τοῦ βασιλιᾶ μου.

Τόν ρωτήσαμε τουλάχιστον νά μᾶς πῆ, πόσον καιρό μᾶς ἔδινε γιά τό ἄδειασμα καί μᾶς ἀποκρίθηκε, σέ μισή ὥρα νά εἶναι ὅλα ἔξω. Τόν ἀφήσαμε κατατρομαγμένοι κ' οἱ δύο μας κι' ἀνεβήκαμε στούς κοιτῶνες, ὅπου ἦταν ἄλλοι τρεῖς μοναχοί. Συμφωνήσαμε νά κάνουμε ἐκεῖνο πού ἦταν τό πειό ἐπιεικὲς σέ τέτοιες ὥρες καί καταλήξαμε ν' ἀρχίσουμε ἀπό τ' ἄχραντα μυστήρια, πρᾶμα, πού κάναμε. Περνώντας ὅμως ἀπ' τό σκευοφυλάκιο γιά νά μποῦμε στήν ἐκκλησιά, τό εἶδαμε γεμάτο ἀπ' αὐτούς τούς ἄπιστους, πού εἶχαν παραβιάσει τ' ἄρμάρια κ' ἔκλεβαν τά δυσκοπότερα, τ' ἄμφια, τά φαιλόνια, τά στολίδια, τούς γύρους καί τά τραπεζομάντηλα τῆς ἁγίας τράπεζας κ' ἕνα σωρό ἄλλα πράγματα χρήσιμα στή λατρεία. Ὅμως αὐτή ἡ συμφορὰ δέ μᾶς ἐμπόδισε νά σώσουμε τ' ἄχραντα μυστήρια, πού τά μεταφέραμε στόν Ἅγιο Γιώργη, μικρὴ ἑλληνικὴ ἐκκλησιά ἀρκετά κοντά μέ τή δική μας. Ὑστερα ἀπ' αὐτό ξαναγυρίσαμε στό σκευοφυλάκιο, γιά νά πλιατσικολογήσουμε -σά νά λέμε- κ' ἐμεῖς κάτι μέ τούς ἄλλους. Μά ἀπ' τά τρία μερίδια κατορθώ-

6. Ἡ φράση ἑλληνικά στό κείμενο.

σαμε νά σώσουμε μόνο τό ένα κι' αυτό τσακισμένο. Στή διάρκεια ὄλου αὐτοῦ τοῦ σαματᾶ ὁ Σαρντάρης, πού μέ μιάν ἀνανδρία ἀταίριαστη (σ' ἄντρα τοῦ ὕψους του), βούτηξε καί τσέπωσε ένα καθρεφτάκι ἀπ' τό σκευοφυλάκιο ἔδινε τίς ἀναγκαῖες ὁδηγίες γιά νά προχωρῇ ἡ ὑπόνομος, πού ἄρχισαν ν' ἀνοίγουν ἀπό τούς τάφους τῶν καλογέρων μας στή μέση τῆς ἐκκλησιᾶς. Τήν ἔκαμαν σέ σχῆμα σταυροῦ, δηλαδή ἀπό τά θεμέλια τῆς ἀγίας Τράπεζας ἴσαμε τά θεμέλια τῆς πόρτας καί μ' ἓνα σταύρωμα ἐγκάρσιο. Οἱ δύο μηχανικοί πού δουλεύανε στήν ὑπόνομο ἦταν δύο ἀλλαξόπιστοι, ὁ ένας Ἑγγλέζος κι' ὁ ἄλλος Κρητικός. Ὁ Σαρντάρης διάταξε ἀκόμα τρεῖς μέ τέσσερις ἀπό τούς ἀκολούθους του, νά πᾶνε νά ρίξουν τό καμπαναριό μας, ἀπ' ὅπου, εὐτυχῶς, εἴχαμε σηκώσει τήν καμπάνα.

Ὅσο ἐξακολουθοῦσε ἡ ἀναταραχή, προσπαθοῦσαμε νά σηκώσουμε τ' ἄλλα μας ἐπιπλα μέ τή βοήθεια μερικῶν ἐλλήνων φίλων μας, πού μᾶς τούς πῆραν ἀρκετά ἀπότομα καί μέ τή βία, γιά νά τούς βάλουν νά δουλέφουν κι' αὐτούς στήν ὑπόνομο. Αὐτό μᾶς ξεβόλεφε πολύ, ἐπειδὴ κ' οἱ ἄλλοι Ἕλληνες θά τρέχανε νά μᾶς βοηθήσουν, μά βλέποντας πῶς πῆραν μέ τή βία καί μάλιστα μέ τό ξύλο τούς ἄλλους, πού θέλησαν νά δώσουν ένα χέρι, μαζεύτηκαν ὅλοι στά σπίτια τους. Ἔτσι ὁ πάτερ - ἡγούμενός μας ἀναγκάστηκε καί πῆγε νά βρῇ τόν Σαρντάρη, νά τόν παρακαλέσῃ νά μᾶς ἀφήσῃ νά ἐξυπηρετηθοῦμε ἀπό τήν καλή πρόθεση τῶν ἐλλήνων, πού ἤθελαν νά μᾶς βοηθήσουν. Ἐδῶσε τήν ἄδεια καί μέ τή βοήθειά τους πήγαμε στήν ἀποθήκη μας, μά βρήκαμε τήν πόρτα παραβιασμένη καί μιὰ βαρέλλα μέ κρασί, πού μᾶς εἶχαν δώσει γιά ψυχικό τόν καιρό τοῦ τρύγου, ξεπατωμένη ἔτσι, πού ὅλο τό κρασί ἦταν χυμένο κατά γῆς. Ὅλες μας τίς ἄλλες προμήθειες τίς εἶχαν πάρει πολύ λίγα πράγματα μπορέσαμε νά γλυτώσουμε ἀπ' αὐτή τήν ἀποθήκη. Κατόπι ἀνεβήκαμε στή βιβλιοθήκη, ἀπ' ὅπου σώσαμε ὅλα τά βιβλία, ἐξόν ἀπό λίγα πού εἶχαν κλέψει. Ὑστερα μπῆκαν στό δωμάτιό μας καί οἱ ἄλλοι πατέρες στά δικά τους, ἀπό ὅπου βγάλαμε πολύ λίγα πράγματα, ὅ,τι καλύτερο μπορέσαμε. Δυό τοῦρκοι, ὁ ένας κατόπι τοῦ ἄλλου, ἤρθαν νά μᾶς βροῦν μέσα στό δωμάτιό μας. Μιλοῦσαν κ' οἱ δύο τους ἀρκετά καλά τά ἰταλικά, κι' αὐτό μ' ἔκαμε νά νομίσω πῶς μποροῦσε νά ἦταν ἄλλοτε Χριστιανοί. Ρώτησα τόν πρῶτο, γιατί μᾶς μεταχειρίζονται μ' αὐτό τόν τρόπο καί μοῦ ἀπάντησε, πῶς ἡ αἰτία ἦταν τά ἔξη πορτογαλικά καράβια, πού τούς εἴχαμε ἀλλάξει τή σημαία μας.⁷ Ὁ δεύτερος μοῦ ἀπάντησε ἔτσι:

7. Πραγματικά ἐκεῖνη τήν ἐποχή ὤργωναν τό Αἶγαῖο κάτι πορτογαλικά μεγάλα καράβια, πού οἱ κυβερνήτες τους κ' ἴσως οἱ περισσότεροι ἄντρες των ἦταν γάλλοι. Οἱ Τοῦρκοι εἶχαν τρομοκρατηθῇ ἀπ' αὐτό σέ τέτοιο σημεῖο πού ὁ Καπετάν Πασᾶς δέν τολμοῦσε νά βγῇ ἀπ' τά Στενά, μέ τίς γαλέρες του. (Ἀπό ἀναφορές τοῦ Guilleragues, 1683).

- Μπαμπά, άμα θά τινάξουμε τό μοναστήρι σου, ποῦ θά πᾶς νά παραπονεθῆς;

Τοῦ ἀπάντησα μέ μεγαλοφροσύνη:

- Θά πάω στό Μεγαλειότατο Αὐτοκράτορα τῶν Γάλλων καί στήν ἀπουσία του στόν πρεσβευτῆ του de Guilleragues κι' ἀκόμα στό Σουλτάνο, ἄν εἶναι ἀνάγκη, γιά νά τοῦ ἐξηγήσω πῶς ποτέ δέν κάμαμε τίποτα πού ν' ἀξίζη μέ τέτοια προσβολή.

Μοῦ λέει τότε:

- Τά καράβια σου πού πῆγαν στή Χίο, εἶναι ἡ αἰτία πού ὑποφέρεις ἔτσι. Ἐξω ἀπ' αὐτό ὅμως, ἄν κανένας σοῦ πάρη τίποτα, μπορείς νά παραπονεθῆς στό Σαρντάρη καί θά βρῆς τό δίκιο σου.

Μ' αὐτή τήν ὑπόσχεση τοῦ τούρκου βγῆκα ἀπ' τό δωμάτιό μας, ἀφοῦ ἔβγαλα τά κυριώτερα πράματα μέ τή βοήθειά του, πού μούκανε ἐξαιρετική ἐντύπωση, καί πῆγα στήν τραπεζαρία, ὅπου οἱ τοῦρκοι πίνουν μέ τή ψυχὴ τους τό κρασί πού βρῆκαν ἐκεῖ, ἀντίθετα μέ τήν αὐστηρή ἀπαγόρευση τοῦ προφήτου τους Μωάμεθ. Ὅλες μας οἱ πιτσέτες, τραπεζομάντηλα, μαχαιροπήρουνα καί θῆκες τους ἦταν ὅλα κλεμμένα ἢ σπασμένα. Μπροστά σ' αὐτό τό ἀπαίσιο θέαμα, οὔτ' ἐγώ, οὔτε οἱ πατέρες πού βρέθηκαν ἐκεῖ, βγάλαμε ἄχνα. Μετά ἀπ' τήν τραπεζαρία πῆγαμε στήν κουζίνα, ὅπου, καθὼς τά βρῆκαν ἔτοιμα, τηγάνιζαν αὐγά, ἐνῶ ἄλλοι κουβαλοῦσαν ὅλα τά τετζερεδικά. Ἐναν ἄλλο τόν παρακολούθησα ἀπό κοντά, καί, καθὼς πέρναγε μπροστά ἀπ' τό Μεσέρογλου, τοῦ παραπονέθηκα μέ μιά χειρονομία καί μέ νοήματα μόνο. Στή στιγμή τοῦ πῆρε τ' ἄρματα καί διάταξε καί τούδωκαν στήν κοιλιά καί στή ράχη τριακόσιες ξυλιές, πού τίς μετροῦσε ὁ ἴδιος καί μοῦ ἔδωσε πίσω ὅ,τι ὁ Τοῦρκος ἐκεῖνος μᾶς εἶχε παρμένο. Βλέποντας αὐτό, εἶπα μέσα μου πῶς αὐτός ὁ ἐλεεινός θά πρέπει γιά χρόνια νά θυμᾶται τήν ἀτυχία μας, ἀφοῦ πάνω ἀπό δύο ὥρες δέ μποροῦσε νά κουνηθῆ.

Πέρασαν στό μεταξύ δύο ὥρες μ' αὐτή τήν ἀναμπουμπούλα, ἄν κ' ἡ διαταγή τοῦ Σαρντάρ δέν ἔδινε παραπάνω ἀπό μισή ὥρα, φανταζόμενος πῶς μποροῦσε σ' αὐτό τό χρονικό διάστημα νά τελειώσῃ ἡ ὑπόνομος. Ὁ πάτερ - ἡγούμενος παρουσιάστηκε ἀκόμα μιά φορά στό Σαρντάρη καί τοῦ ζήτησε ξανά τήν αἰτία, αὐτῆς τῆς σκληρότητας, μᾶ δέν πῆρε ἄλλη ἀπάντηση ἀπ' αὐτή:

«Τί νά σοῦ κάμω ὀρισμός τοῦ βασιλέως εἶναι»,⁸ δηλαδή τί θές νά κάμω, εἶναι ἡ διαταγή τοῦ βασιλιᾶ μου.

Τοῦ παραγγείλαμε κρυφά ἄν ἦταν κανένας τρόπος μέ λεφτά, ν' ἀποφύγουμε αὐτή τή συμφορά (οἱ προύχοντες τῆς πόλης θά δίνανε γιά μᾶς). Μᾶς ἀπάντησε πῶς θάχανε τό κεφάλι του καί πῶς ἀκόμα τήν

8. Ἡ φράση ἑλληνικά στό κείμενο.

ἐκκλησιά ὅλη γεμάτη μέ τσεκίνια βενέτικα ἄν τοῦ χαρίζανε, δέν θά δεχόταν. Μπῆκε κατόπι μέσα σ' ἕνα σπίτι γειτονικό, ὅπου ἦταν συναγμένοι οἱ δώδεκα μπέηδες. Ἐνας τους, ὁ πειό καχός, πρότεινε νά μᾶς κλείσουν κ' ἐμᾶς μέ τά πράματά μας μέσα στήν ἐκκλησιά καί νά τιναχτοῦμε στόν ἀέρα μαζί, λέγοντας πώς δέν ἦταν δά καί τόσο μεγάλο πρᾶμα νά πεθάνουν μερικοί καλόγεροι, σάν ἐκδίκηση γιά τήν προσβολή πούκαμαν τά καράβια τους μπροστά στήν πόλη τῆς Χίου. Ὁ Θεός ἔβαλε τό χέρι του, κ' ἔτσι δέν τοῦ πέρασε ὁ λόγος, γιατί ὁ Μεσέρογλου τοῦ ἀποκρίθηκε πώς ἡ διαταγή μιᾶ γιά τό ρήμαγμα τοῦ μοναστηριοῦ κι' ὄχι τῶν καλογέρων. Γι' αὐτό θά τοῦ χρωστᾶμε χάρη καί σύγχρονα θά εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά προσευχόμαστε γιά τή μετάνοιά του.

Ἵστερα ἀπ' αὐτή τή σύσκεψη, ὁ Μεσέρογλου μπῆκε στήν ἐκκλησιά, ὅπου τόν ἀκολούθησα, γιά νά δῶ ἄν εἶχε ἀκόμα τίποτα γιά νά σώσω. Εἶδα τό μεγάλο ἐσταυρωμένο στή μέση τῆς ἐκκλησιάς. Τόν ξεκρέμασα μέ τή βοήθεια δυό ἐλλήνων, πού δουλεύανε στήν ὑπόνομο καί καθῶς ἐτοιμαζόμουν νά τόν μεταφέρω, μέ φώναξε καί τόν ἄγγιξε μέ κάποια συμπάθεια κάτω ἀπ' τό σαγόνι. Εἶχε ἀκόμα κι' ἄλλους τέσσερους πίνακες, πού δέ μπορούσα νά τούς ξεκρεμάσω, γιατί ἦταν ψηλά. Τότε σκαρφίστηκα νά τοῦ ζητήσω τήν ἐπίσημη μπαστούνα του, πού μοῦ τήν ἔδωσε μ' ἕναν τρόπο ἀρκετά πολιτισμένο, γιά ἕναν ἄνθρωπο τοῦ εἴδους του.

Δέ θ' ἀναφέρω ἐδῶ τίς βρισιές πού ἄκουσα ἀπό τούς τούρκους στρατιῶτες, καθῶς ἔβγαινα ἀπ' τήν ἐκκλησιά, ἔχοντας στό ὦμο τό Σωτήρα μου καί τούς τέσσερους πίνακες. Γιά μιά στιγμή φαντάστηκα, ἀκούοντας τίς κατάρες αὐτῶν τῶν βαρβάρων, πώς ἤμουν στήν Ἱερουσαλήμ, ὅπου κάποτε, οἱ Ἑβραῖοι δέν τόν μεταχειρίστηκαν πειό χυδαία. Στό μεταξύ ὁ Σαρντάρ ξαναέβηκε μόνος στους κοιτῶνες μας, ὅπου τόν βρῆκα μέ τόν πάτερ - ἡγούμενό μας. Βλέποντάς μας, μᾶς λέει ἐλληνικά:

*«Εὐγαλετε ταῖς πορταις καί τά παραθιρια».*⁹

Ἀμέσως συμφώνησα μέ τόν ἡγούμενο νά πάω νά φέρω μιά βαρειά, γιά νά μπορέσουμε νά τά βγάλουμε πειό εὐκολα. Γυρίζοντας ὅμως, ὅταν ἔφτασα μπρός στό μοναστήρι, ἕνας γενίτσαρος, πού στεκόταν στήν πόρτα μοῦ τήν ἔκλεισε στά μοῦτρα λέγοντάς μου τούρκικα:

- Ἄιντε, ἄιντε, γκιντί γκιαούρ! πού εἶναι ἰσοδύναμο μέ τό: Δίνε του, δίνε του, ἄπιστε!

Βρισκόμαστε κάπου τέσσερις ὥρες σ' αὐτή τήν ἄθλια κατάσταση καί μπορῶ νά πῶ, πώς θά εἶχαμε πετύχει νά σώσουμε ὅλα τά ἐπιπλα, ἄν οἱ Ἕλληνες μᾶς βοηθοῦσαν περισσότερο καί οἱ τούρκοι στρατιῶτες δέ μᾶς εἶχαν τόσα κλέφει. Ἀκόμα, ἄν ὁ Σαρντάρης μᾶς ὠρίζε ἀπ' τήν ἀρχή ὅλον αὐτό τόν χρόνο, πού πραγματικά ἔμεινε στή διάθεσή μας,

9. Ἡ φράση ἐλληνικά στό κείμενο.

δέ θά εἶχαμε τόσο τρομοκρατηθῆ. "Ὅμως ἔτσι ἀπό τά τρία μερίδια, σώσαμε τό ἕνα κι' αὐτό ὄχι σέ καλή κατάσταση. Τρέμαμε, κι' ὁ φόβος μας δέν ἦταν ἀβάσιμος, μήπως μετά τό τίναγμα στόν ἀέρα τοῦ μοναστηριοῦ, δέν ἐρχόταν κ' ἡ σειρά μας.

Τέλος, δύο ὥρες ὕστερα, ἡ ὑπόνομος ἦταν ἔτοιμη καί τά παράθυρα χτίστηκαν γιά νά μὴν ξεθυμάνη ἡ ἔκρηξη. Ὁ Μεσέρογλου καί οἱ δώδεκα μπέηδες μπῆκαν στήν ἐκκλησιά. Ὁ Σαρντάρ ἀνέβηκε στήν ἅγια τράπεζα ἀντίς γιά καναπέ καί κάθησε σ' ἕνα μαξηλάρι, πού τοῦ εἶχαν ἐτοιμάσει ἀπό πρίν. "Ἐξῆ ἀπό τούς μπέηδες μπῆκαν στ' ἀριστερά τῆς ἁγίας τράπεζας κ' ἔξῆ στά δεξιά. "Ὑστερ' ἀπ' αὐτό ἕνας τσαούσης, πού εἶχε φέρει τό διάταγμα τοῦ Σουλτάνου στόν Καπετάνπασα γι' αὐτή τήν ὠραία ἐπιχείρηση, μπῆκε στήν ἐκκλησιά καί τό διάβασε φωναχτά.

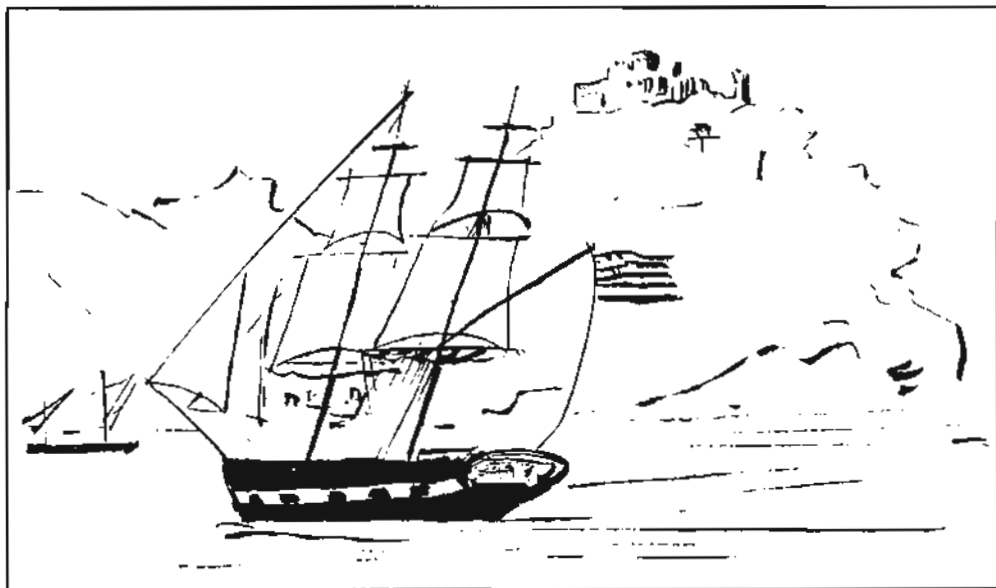
"Ἐλεγε λοιπόν, ὅτι τό μοναστήρι τῶν Γάλλων καπουκίνων τῆς Μήλου θά καῖ καί στόν τόπο του θά γίνουν χωράφια. "Ὅλοι αὐτοί οἱ κύριοι ἔσκυψαν τά κεφάλια, γιά νά δείξουν τό σεβασμό πού εἶχαν γι' αὐτό τό φερμάνι. Βγῆκαν κατόπι ἀπ' τήν ἐκκλησιά ὅλοι τους, κι' ὁ Μεσέρογλου ἔδωσε διαταγή νά χτίσουν τήν πόρτα καί νά σβύσουν τά οἰκόσημα τῆς Χριστιανικώτατης Μεγαλειότητάς του, πού βρισκόντανε στήν πρόσοψη τῆς ἐκκλησιᾶς, πελεκημένα σέ πολύ ὠραία πέτρα. "Ὅλα ἔγιναν στή στιγμή καί σέ λίγο, δηλαδή κατά τίς τρεισήμισυ ὁ Μεσέρογλου ἀνέβηκε στό ἄλογο. Βλέποντας αὐτό ὅλοι οἱ κάτοικοι, καί, νομίζοντες πώς θάμπαινε φωτιά στήν ὑπόνομο, τόβαλαν στά πόδια. Τό ἴδιο ἔκαμα κι' ἐγώ μ' ἕναν ἄλλο καλόγερο, πού ἦταν μέσα στήν ἐκκλησιά τοῦ "Ἁγ. Γιώργη, ὅπου οἱ δύο μας φυλάγαμε τά ἐπιπλά μας. Ἡ μικρή ἀπόσταση πού χώριζε αὐτή τήν ἐκκλησιά ἀπ' τό μοναστήρι, μᾶς ἔκαμε νά πιστέψουμε πώς θά τινάζόταν μαζί κι' αὐτή στόν ἀέρα (ὅμως ὁ καλός Θεός τήν προστάτεψε). Κοντολογῆς καταφύγαμε κι' ἐμεῖς μαζί μέ τούς ἄλλους στόν κάμπο.

Μισή ὥρα μετά αὐτός πού κρατοῦσε τό φυτίλι ἀναμμένο, ἔβαλε φωτιά στό μπαρούτι, πού τίναξε στόν ἀέρα τήν ἐκκλησιά καί τό μοναστήρι μαζί μέ τό σκευοφυλάκιο. "Ἐμειναν ὄρθια μόνο ἡ ἀποθήκη, μαζί καί τό σχολειό πού ἦταν γεμάτο ρήγματα καί σχισμάδες ἀπό τό τίναγμα τῆς ὑπονόμου. "Ἄλλα τέσσερα σπίτια κοντινά κατατσακίστηκαν, γιά μεγάλη ζημιᾶ τῶν φουκαράδων πού καθόντανε μέσα. Μά τί μπορούσαν νά κάνουν μ' ἕναν ἡγεμόνα βάρβαρο, πού ζεῖ ἀπό τό αἷμα τῶν ραγιαδων του! Πρίν φύγει γιά τήν Κίμωλο, ὅπου τόν περίμενε ὁ Καπετάνπασας, ὁ Σαρντάρης κάλεσε τούς προεστούς τῆς Μήλου καί τούς διάταξε νά ρίξουν σύρριζα τήν ἄλλη μέρα τήν ἀποθήκη καί τό σχολειό, νά μὴν ἀφήσουν πέτρα πάνω στήν πέτρα, νά κόψουν ὅλα τά δέντρα καί τ' ἀμπέλια, πού ἦταν ἕνα ὠραιότατο τοπεῖο κατάφυτο, μέ μιά λέξη νά

ριχτοῦν ὅλες οἱ κολόνες καί οἱ τοῖχοι τοῦ κήπου καί ὅλο αὐτό νά γίνη χωράφι καλλιεργήσιμο, ἀπ' ὅπου ὁ βομβόντας νά παίρνη τή δεκάτη. Οἱ φτωχοί Μηλιοί, ἐκτέλεσανε κατά γράμμα αὐτή τή διαταγή, ἀπό τό φόβο κάποιας δυσμένειας, πού δέ θά γλυτώνανε, χωρίς ἀμφιβολία.

Ἔτσι μείναμε χωρίς μοναστήρι καί στερημένοι ἀπ' ὅλα. Γράψαμε στή Μεγαλειότητά του γι' αὐτή μας τή συμφορά καί τόν παρακαλέσαμε νά ζητήση ἰκανοποίηση γιά τήν προσβολή πού ἔγινε στούς ταπεινοῦς του ὑπηκόους. Πῆγα κ' ἐγώ σάν ἀποσταλμένος στήν Πόλη, ὅπου καί βρίσκομαι αὐτή τή στιγμή, μέ σκοπό νά πληροφορήσω γιά τό γεγονός τόν ἐξοχότατο κύριο de Guilleragues πρεσβευτή τῆς Χριστιανικώτατης Αὐτοῦ Μεγαλειότητος στήν Πόρτα τοῦ Σουλτάνου. Περιμένουμε νά μᾶς συντρέξη μέ κάθε λογῆς βοήθεια ἢ δύναμή του κ' ἡ καλωσύνη του, πού εἶχε πάντα γιά τούς ταπεινοῦς του ὑπηρετές, τούς φτωχοῦς τούς καπουκίνοους. Νά, μέ λίγα λόγια καί πιστά, ἐκεῖνο πού ἡμουν ὑποχρεωμένος νά γράψω γι' αὐτή τήν ὑπόθεση, ὕστερα ἀπ' τή διαταγή πού πῆρα τῶν ἀνωτέρων μου.

(ἀνυπόγραφο)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΕΤΡΟΥ ΓΑΪΤΑΝΟΣ
ΕΛΛΗΝΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ
[1816-1897]

Ὁ Θεόδωρος Πέτρου Γαϊτάνος γεννήθηκε στή Σίφνο, στό χωριό Ἐξάμπελα, στίς 5 Αὐγούστου 1816. Μετά τά σχολεῖα τοῦ νησιοῦ του (ἀνευρίσκειται μαθητής τοῦ Ἑλληνικοῦ τό ἔτος 1836), σπούδασε στό Γυμνάσιο Ἀθηνῶν καί τήν Φιλοσοφική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου. Ὅταν ἐπῆρε τό ἀπολυτήριο τοῦ Γυμνασίου (ὑπ' ἀριθμ. 65/1841), ζήτησε ἀπό τό Ὑπουργεῖο Παιδείας νά ἐξετασθεῖ ἀπό τήν ἀρμόδια Ἐπιτροπή γιά νά ἀποκτήσει τό δίπλωμα τοῦ διδασκάλου ἑλληνικοῦ σχολεῖου. Συγκεκριμένα ἔγραψε:

«Ὁ ὑποφαινόμενος, ἀκούσας τά εἰς τό, ἐν Ἀθήναις Β(ασιλικόν) Γυμνάσιον, παραδιδόμενα ἐγκύκλια μαθήματα καί λαβών τό, κατά νόμους, ἀπολυτήριο, ἐπιθυμῶν δέ νά μετέλθω τό διδασκαλικόν ἐπάγγελμα, παρακαλῶ τήν Σ(εβαστήν) Γραμματεῖαν νά διατάξῃ νά ἐξετασθῶ ὅπου ἀνήκει.

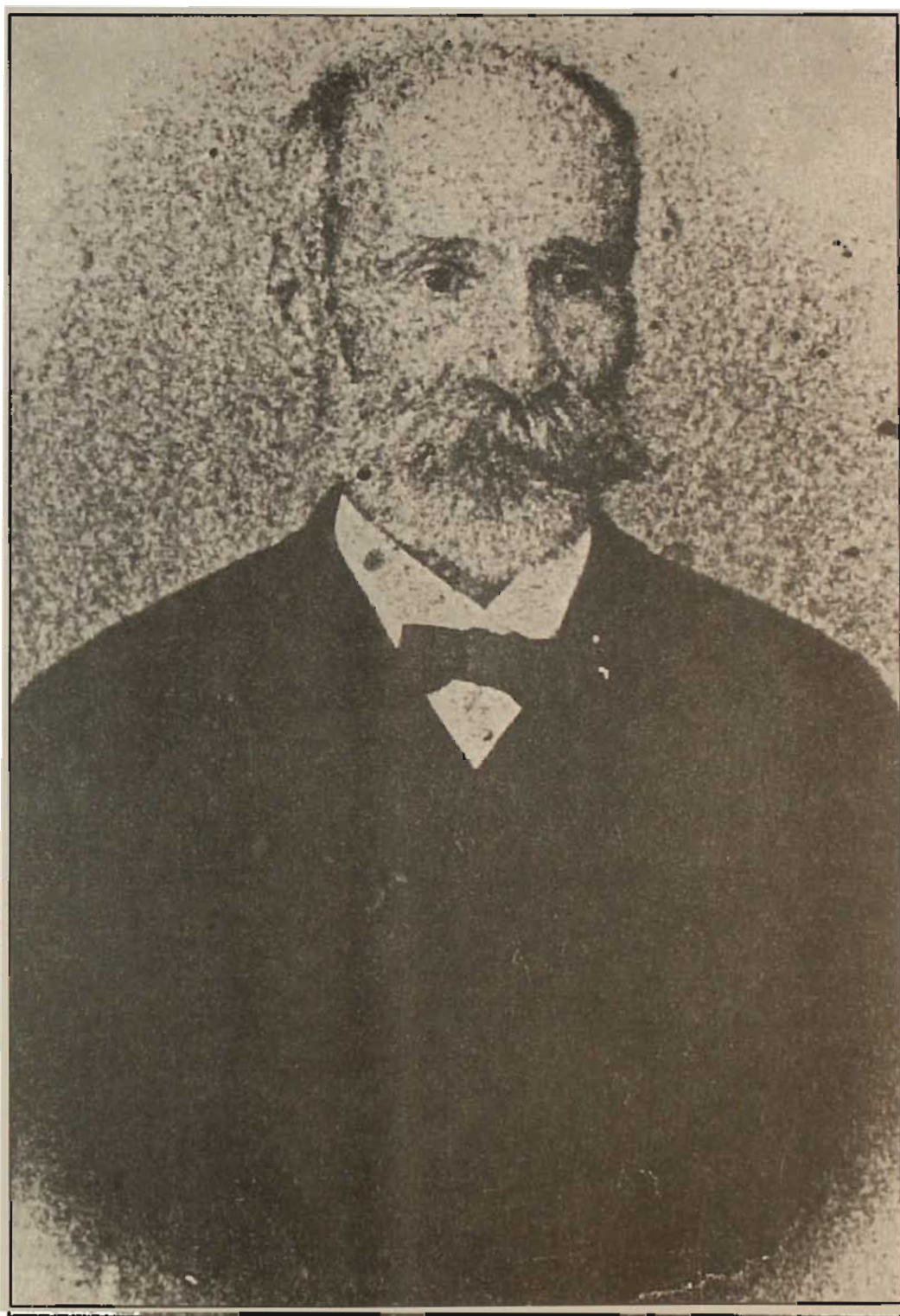
Ἐν Ἀθήναις τήν 14 Νοεμβρίου 1841

Εὐπειθῆς

Θεόδωρος Γαϊτάνος»

Ἡ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἔδωσε ἐντολή στίς 10 Δεκεμβρίου 1841 στήν Ἐπιτροπή, ὑπό τόν Γυμνασιάρχη Ἀθηνῶν Γ. Γεννάδιον καί τούς καθηγητές Ψαράν καί Βάφην, νά ἐξετάσουν, «παρόντος καί ἑνός εἰσηγητοῦ τῆς Γραμματείας, ὡς ὑποψήφιον διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος τόν κ. Θεόδωρον Γαϊτάνον» καί νά ἀναφέρουν τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐξετάσεως. Ἡ Ἐπιτροπή ἐξέτασε τόν Γαϊτάνο καί τόν ἀνέδειξε ἑλληνοδιδάσκαλο τρίτου βαθμοῦ, πράγμα πού γνωστοποίησε στή Γραμματεία μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 340 ἀναφορά της.

Μετά ταῦτα ἡ Γραμματεία ἀπένευσε στόν Γαϊτάνο τό ἐπόμενο δίπλωμα:

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΕΤΡΟΥ ΓΑΪΤΑΝΟΣ
Διδάσκαλος (1816-1897)

« Ἄριθμ. Πρωτ. 12083 Βασιλείον τῆς Ἑλλάδος
Διεκπ. 154 Ἡ ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς
δημοσίου ἐκπαιδεύσεως Γραμματεία
τῆς Ἐπικρατείας.

Θεωρήσαντες τήν ὑπ' ἀριθμ. 340 ἀναφοράν τῆς ἐνταῦθα ἐξεταστικῆς
τῶν Ἑλληνικῶν Διδασκάλων ἐπιτροπῆς καί τά ἐπισυνημμένα δείγματα
τῆς ἐξετάσεως, δίδομεν εἰς τόν κύριον Θεόδωρον Γαϊτάνον ἐκ Σίφνου
τό παρόν δίπλωμα, διά τοῦ ὁποίου ἀπονέμεται εἰς αὐτόν ὁ τρίτος βαθ-
μός τοῦ διδασκάλου τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων.

Ἐν Ἀθήναις τήν 20 Ἰανουαρίου 1842

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας
(Τ.Σ.) Ι. Ρίζος

Μ. Καλλιφρονάς

Ἴσον ἀπαράλλακτον τῷ εἰς χεῖρας
τοῦ Διδασκάλου κυρίου Θ. Γαϊτάνου
σωζομένῳ πρωτοτύπῳ

Ἐν Ὑδρᾷ τήν 14 ὀβρίου 1852

Ὁ Ἐπαρχος Ὑδρας καί Τροιζηνίας
(Τ.Σ.) ἄ.Σ. Ἀντωνόπουλος»

Ὁ νέος διδάσκαλος, μετὰ τῆς χορήγησης τοῦ διπλώματος, ζήτησε ἀπό
τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τόν διορισμό του μέ τήν ἐπομένη
αἴτησίν του:

«Πρός τήν ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς δημοσίου ἐκπαιδεύσεως Γραμ-
ματείαν τῆς Ἐπικρατείας

Ὁ ὑποφαινόμενος, λαβὼν παρά τῆς Σ(εβαστῆς) Γραμματείας τό
ἀνάλογον τῆς ἐξετάσεώς μου δίπλωμα καί ἀναχωρῶν εἰς τήν πατρίδα
μου Σίφνον, ὅπου θέλω διαμείνῃ, παρακαλῶ τήν Γραμματείαν ταύτην,
ἵνα, τυχούσης καταλλήλου θέσεως, εὐαρεστηθῆ νά μέ διορίσῃ εἰς αὐτήν.

Ἐν Ἀθήναις τήν 22 Ἰαν. 1842

Εὐπειθέστατος
Θεόδωρος Γαϊτάνος»

Ὁ διορισμός του σέ θέση καθυστέρησε ἕναν ὀλόκληρο χρόνο, πραγ-
ματοποιήθηκε δέ ὅταν ὁ Δῆμος τοῦ Πόρου ζήτησε ἀπό τῆς Γραμματείας

διδάσκαλο μέ τήν υπόσχεση νά πληρώνει τούς μισθούς του τό δημοτικό ταμείο. Ἡ Γραμματεία εἰσηγήθηκε τήν ἔκδοση Βασιλικοῦ Διατάγματος γιά τόν διορισμό τοῦ Γαϊτάνου στό ἑλληνικό σχολεῖο Πόρου, τό ὁποῖο ὑπεγράφη τέλη Ἰανουαρίου καί ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἄρ. 187 ΟΘΩΝ Ἄρ. Πρωτ. 18883

ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατά πρότασιν τῆς Ἡμετέρας ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.τλ. Γραμματείας τῆς Ἐπικρατείας, διορίζομεν τόν κύριον Θ. Γαϊτάνον, Σίφνιον, Ἑλληνικόν διδάσκαλον τοῦ Πόρου ἐπί μηνιαίῳ μισθῷ δρ. 120 (ἑκατόν εἴκοσι) δοθησομένῳ ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ Ταμείου Πόρου.

Ἡ Ἡμετέρα ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδευσεως Γραμματεία τῆς Ἐπικρατείας θέλει ἐνεργήσῃ τό παρόν Διάταγμα.

Τό ἐπισυνημμένον ἐπιστρέφεται.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Ἰανουαρ. 1843

10 Φεβρ.

Ἄθων

Πρός τήν Γραμματείαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
Περί διορισμοῦ τοῦ κου Θ. Γαϊτάνου διδασκάλου εἰς τό Ἑλληνικόν Σχολεῖον Πόρου.»

Ἡ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀπέστειλε ἐν συνεχείᾳ στόν Θεόδ. Γαϊτάνο τό ἐπόμενο ἔγγραφό της μέ τό ὁποῖο τοῦ γνωστοποίησε τόν διορισμό του καί τόν προέτρεψε νά μεταβεῖ ἀμέσως στή θέση του:

«Ἐπί τοῦ ἀριθμ. 18883

Πρός

Ἐν Ἀθήναις τῇ α' Φεβρουαρ. 1843 τόν κ. Θ. Γαϊτάνον, Σίφνιον

Σᾶς κοινοποιοῦμεν ὀπισθόγραφον τό ὑπ' ἀρ. 187 Β. Διάταγμα τῆς 29 Ἰανουαρίου/10 Φεβρουαρίου, διά τοῦ ὁποίου διορίζεσθε ἑλληνικός διδάσκαλος Πόρου ἐπί μηνιαίῳ μισθῷ δραχμῶν 120 δοθησομένῳ ἐκ τοῦ δημοτικοῦ ταμείου Πόρου κατά τήν ἀπό 19 Ὀκτωβρίου ὑπ' ἀριθμ. 2061 πρὸς τήν Γραμματείαν ἀναφοράν τῆς Διοικήσεως Ὑδρας, ἐλπίζοντες δέ ὅτι διά τοῦ ζήλου, τῆς φιλοπονίας καί τῆς ἀκριβοῦς πληρώσεως τῶν διδασκαλικῶν καθηκόντων σας, θέλετε δικαιώσῃ τήν ἐκλογήν τῆς Β(ασιλικῆς) Κυβερνήσεως, σᾶς προσκαλοῦμεν νά μεταβῆτε ὅσον τάχιστα εἰς τόν τόπον τῆς ἐνεργείας σας.

Ἄ Γραμματεὺς»

Ἐπίσης, ἀπηύθυνε ἔγγραφό της καί πρὸς τὸν Διοικητὴ Ὑδρας, σχετικό μέ τὸν διορισμό τοῦ Γαϊτάνου, κατὰ τὴν τάξη:

«Ἐπί τοῦ ἀριθμ. 17206/18883 Πρὸς τὸν Διοικητὴν Ὑδρας
Ἐν Ἀθήναις τῇ α' Φεβρουαρίου 1843

Ἄμα ἐλάβομεν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2061 ἀπὸ 19 παρελθόντος Ὀκτωβρίου ἀναφορὰν τῆς Διοικήσεως, ἐσπεύσαμεν νὰ ζητήσωμεν ἄξιον διδάσκαλον τοῦ ἐν Πόρῳ ἑλληνικοῦ σχολείου καί εὐρόντες τοιοῦτον τὸν νέον Θ(εόδωρον) Γαετάνον, Σίφνιον, τὸν ἐπροτείναμεν εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Α(ὐτοῦ) Μ(εγαλειότητος), ἐκδοθέν δέ ἤδη τὸ ὑπ' ἀριθμ. 187 Β. Διάταγμα τῆς 29 Ἰανουαρίου/10 Φεβρουαρίου, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ρηθεὶς Θ. Γαετάνος διορίζεται ἑλληνικὸς διδάσκαλος Πόρου ἐπὶ μισθῷ μηνιαίῳ δραχμῶν 120, δοθησομένῳ ἐκ τοῦ δημοτικοῦ ταμείου Πόρου κατὰ τὴν ἀναφορὰν τῆς Διοικήσεως, σπεύδομεν νὰ κοινοποιήσωμεν αὐτὸ ὀπισθόγραφον πρὸς Ὑμᾶς, κύριε Διοικητά, καί νὰ σᾶς προσκαλέσωμεν νὰ φροντίσετε περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐνεργείας του.

Ἄ Ο Γραμματεὺς».

Μετὰ τίς γραφειοκρατικές διαδικασίες, ὁ Γαϊτάνος ἀνεχώρησε γιὰ τὸν Πόρο, ὅπου καί ἀνέλαβε καθήκοντα. Παρέρχονταν ὅμως οἱ μῆνες καί μισθὸς δέν πληρώνονταν στὸν διδάσκαλο. Στίς διαμαρτυρίες του, ὁ Διοικητὴς Ὑδρας ἔγραψε στὴ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν (μετὰ τετράμηνον) ὅτι γιὰ νὰ γίνει δυνατὴ ἡ πληρωμὴ τῶν μισθῶν τῶν διδασκάλων, ἔπρεπε νὰ δοθεῖ ἐντολὴ τῆς Γραμματείας τῶν Οἰκονομικῶν νὰ ἀναληφθεῖ τὸ ἀπαραίτητο ποσὸν ἀπὸ ἄλλη πίστωση. Τὸ ἔγγραφο ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ἄρ. Πρωτ. 1224 Πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κ.λπ. Γραμματείαν.
Ὑδρα τὴν 26 Ἰουνίου 1843

Περὶ τῆς καθυστεροῦσης μισθοδοσίας τοῦ ἐν Πόρῳ ἑλληνοδιδασκάλου.

Ὅλα τὰ περὶ ἐξασφαλίσεως μέτρα ἐπὶ τῆς τακτικῆς μισθοδοσίας τῶν κατὰ τὴν Διοίκησίν μας Διδασκάλων ἐλήφθησαν καί ἰδίως διὰ τοὺς εἰς τὸν Δῆμον Τροιζῆνος διδασκάλους, ἀλλὰ διὰ τῆς ὑπαρχούσης οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Δημοτικοῦ Ταμείου τοῦ Δήμου τούτου, ἡ μισθοδοσία τῶν διδασκάλων δέν ἐνεργεῖται τακτικῶς καί ἔνεκα τούτου ὁ Ἑλληνοδιδάσκαλος τοῦ εἰρημένου Δήμου καθυστερεῖται τέσσαρας ἤδη μῆνας τοὺς μισθοὺς του.

Συμφώνως ὅθεν μέ τήν ἔννοιαν τῆς, ἀπό 9 ἰσταμένου ὑπ' ἀριθμ. 21225 Ἐγκυκλίου Διαταγῆς τῆς Β. ταύτης Γραμματείας ἀναφερόμενοι περί τοῦ ἀντικειμένου, ἐπειγόμεθα νά τήν παρακαλέσωμεν, ὅπως εὐαρεστηθεῖσα προκαλέσῃ τήν ἀπέναντι τῆς καθυστερουμένης ὡς εἴρηται μισθοδοσίας τοῦ διαληφθέντος ἑλληνοδιδασκάλου ἔκδοσιν ἐντάλματος ἐπί τῶν ἀνηκόντων ποσοστῶν εἰς τόν Δῆμον Τροιζῆνος ἐκ τοῦ φόρου τῶν ἐπιτηδευμάτων καί οἰκοδομῶν.

Ἡ προκειμένη καθυστέρησις τῆς μισθοδοσίας τῶν Διδασκάλων, χρεωστῶ νά πληροφορήσω τήν Β. ταύτην Γραμματείαν πηγάζει, ὅχι ἀπό τήν ἔλλειψιν Δημοτικῶν Πόρων, ἀλλά διά τόν ἐκπεσμόν τῆς τιμῆς τῶν προϊόντων καί κυρίως τοῦ λεμονίου, τό ὅποῖον εἶναι ὁ πραγματικός πόρος τοῦ Δήμου τούτου, διά τήν καθυστέρησιν τοῦ ἀναφερομένου ποσοστοῦ καί πολλῶν ἄλλων Δημοτικῶν φόρων τῶν παρελθόντων ἐτῶν, οἵτινες, ἐν ᾧ ἀπεράσθησαν εἰς τόν ἐγκριθέντα, πρὸς ἐξίσωσιν τῶν ἐξόδων τῆς αὐτῆς χρήσεως, Δημοτικόν προϋπολογισμόν, καθυστεροῦνται μολαταῦτα εἰσέτι, μὴ εὐκολυνομένων δι' ἔνδειαν τῶν φορολογουμένων εἰς τήν ἔγκαιρον ἀπότισιν τῶν φόρων των. Ἐν τούτοις, δέν ἐλείψαμεν νά ἐκδόσωμεν καί εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην τάς ἐντονοτέρας Διαταγὰς διά τήν ταχεῖαν εἰσπραξίν τῶν περί ὧν ὁ λόγος καθυστερούντων φόρων διά νά δυνηθῶμεν ὡς ἐκ τούτου νά καταστήσωμεν ὅσον ἔνεστι ταχτικῆν τήν μισθοδοσίαν τῶν διδασκάλων.

Εὐπειθέστατος
Διοικ(ητής) Ὑδρας
Δ. Ὀρφανός
Σ.Γ. Πραγματευτάκης.»

Ἡ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀπηύθυνε στή Γραμματεία Οἰκονομικῶν τό κατωτέρω ἔγγραφο καί ζήτησε τή μεταφορά τῶν πιστώσεων, προκειμένου νά πληρωθεῖ ὁ διδάσκαλος Γαϊτάνος:

«Ἐπί τοῦ ἀρ. 21617/1694 Πρὸς τήν, ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν,
Ἐν Ἀθήναις τῆ 8 Ἰουλίου 1843 Β(ασιλικήν) Γραμματείαν.

Ἐπειδή τό δημοτικόν ταμεῖον Πόρου δέν ἐπλήρωσεν ἀκόμη τόν ἑλληνοδιδάσκαλον τῆς αὐτῆς νήσου κ. Γαετάνον Σίφνιον τόν καθυστεροῦντα τετράμηνον μισθόν του συμποσούμενον εἰς δραχμάς 480, ὁ δέ διδάσκαλος οὗτος στερεῖται διά τοῦτο τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων, ἐπιθυμοῦντες νά προλάβωμεν τήν ἐντεῦθεν ἐπαπειλουμένην διάλυσιν τοῦ σχολείου καί ἀναφερόμενοι εἰς τό 22 ἄρθρον τοῦ περί τῶν ἐπιτηδευμάτων νόμου τῆς 6 Ἰουλίου 1836 καί εἰς τό ἄρθρον 9 τοῦ νόμου τῆς 31

τοῦ αὐτοῦ μηνός καί ἔτους περί τοῦ ἐπί τῶν οἰκοδομῶν φόρου, παρακαλοῦμεν τήν Β(ασιλικήν) ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν Γραμματεῖαν νά διατάξῃ τόν ἀνήκοντα διοικητικόν ταμίαν νά ἐκδώσῃ ἀπ' εὐθείας εἰς ὄνομα τοῦ ρηθέντος ἑλληνοδιδασκάλου Γαιτάνου καί εἰς ἀπότισιν τοῦ ἀνωτέρω σημειωθέντος ποσοῦ τοῦ καθυστεροῦντος μισθοῦ του ἔνταλμα ἐπί τῶν ποστημορίων τοῦ φόρου τῶν ἐπιτηδευμάτων καί οἰκοδομῶν, τῶν ἀνηκόντων εἰς τόν δῆμο Τροιζήνος καί κατὰ τά ρηθέντα ἄρθρα τοῦ νόμου ὠρισμένων ἀποκλειστικῶς εἰς τήν συντήρησιν τῶν σχολείων.

Παρακαλοῦμεν νά γνωστοποιηθῇ εἰς ἡμᾶς ὅ,τι ἐγκρίνητε νά ἐνεργήσῃτε.

Ἄ Γραμματεῦς».

Τελείωνε καί ὁ μήνας Αὐγούστος καί οἱ διαδικασίες μεταφορᾶς τῶν πιστώσεων καθυστεροῦσαν, ὅποτε ὁ Γαιτάνος ἀναγκάσθηκε νά γράφῃ ἐπὶ τῆς Γραμματείας τῆ δυσχερέστατη θέσις ἐπὶ τῇ ὁποίᾳ εἶχε περιέλθει μέ τήν ἐπομένη ἀναφορά του ζητώντας τή μετάθεσίν του σέ ἄλλη θέσις:

«Ἄρ. 8
Ἐν Πόρῳ τήν 26 Αὐγούστου
1843

Πρός τήν, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως,
Β. Γραμματεῖαν τῆς Ἐπικρατείας

Ἐπειδή μέχρι σήμεραν ἀθλιεστάτη ἐγένετο ἡ ἐν Πόρῳ διαμονή μου ἕνεκα τῆς μή ἀποδόσεως τῆς ἀντιμισθίας μου κ.λπ. βλέπω δέ ὅτι τό πρᾶγμα προοδεύει τοῦ λοιποῦ ἐπὶ τό χειρόν, διὰ τοῦτο παρακαλῶ τήν Σ. Γραμματεῖαν, ἵνα ἔχουσά με ὑπ' ὄψιν, εὐαρεστηθῇ νά μέ μεταθέσῃ εἰς τινά τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου ἢ ἄλλην τινά ἐπωφελεστέραν θέσιν δι' ἐμέ, μισθοδοτούμενον παρά τῆς Κυβερνήσεως, ὅποτε ἡ τοιαύτη ἤθελε παρουσιασθῇ.

Εὐέλπις ὢν, ὅτι ἡ Σ. Γραμματεία δέν θέλει μ' ἐγκαταλείψῃ πάσχοντα τοῦ λοιποῦ, ὑποσημειοῦμαι μέ τό ἀνήκον σέβας.

Εὐπειθέστατος

Ἄ Ἑλλ. διδάσκαλος Πόρου

Θ. Γαιτάνος»

Ἡ αἴτησίς του γιά μετάθεσι δέν ἐγένε δεκτή καί ὁ δυστυχής νέος διδάσκαλος συνέχισε νά διδάσκει καί νά ἐνοχλεῖ τοὺς τοπικούς παράγοντες γιά τοὺς μισθοὺς του. Ἐναντι αὐτῶν κατάφερε νά εἰσπράξῃ 542 δρχ. Ἐφτάσε καί ὁ μήνας Δεκεμβρίου τοῦ 1843 καί ὁ Γαιτάνος ἀπεφάσισε νά ξαναγράψῃ ἐπὶ τῆς Γραμματείας γιά τίς καθυστερήσεις πληρωμῆς τῶν μισθῶν του καί τῇ γενική κατάστασι τοῦ σχολείου του τήν ἐπομένη ἀναφορά:

«Ἄρ. Πρ. 11/Δ. 8
Ἐν Πόρῳ τὴν 7 10βρίου
1843

Πρὸς τὴν, ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως,
Γραμμ(ατεῖαν) τῆς Ἐπικρατείας.

Τὴν κατάστασιν τοῦ, ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου, Ἑλλ(ηνικοῦ) Σχολείου ἐπληροφορήθη ἡ Σ(εβαστή) Γραμματεία διὰ τῆς, ἀπὸ 26 Ὀκτωβρίου ὑπ' ἄρ. 9, ἐκθέσεώς μου, ἐπαναλαμβάνω δὲ καὶ αὐθις ν' ἀναφέρω εὐσεβάστως πρὸς αὐτήν, ὅτι τό Σχολεῖον κατέστη ἀπρόσιτον καὶ ὅτι, μὴ λαμβάνων τὸν μισθόν μου, δέν δύναμαι τοῦ λοιποῦ νά διατηρηθῶ. Δέκα μῆνας ἤδη διαμένω ἐν τῷ ρηθέντι Ἑλλ(ηνικῶ) Σχολεῖῳ χωρὶς νά λάβω ἐκ τῶν μισθῶν μου εἰμὴ μόνον πεντακοσίας τεσσαράκοντα καὶ δύο, ἀριθ. 542 δρχ. καὶ ταύτας μετὰ πολλὰς καὶ ἄλλεπαλλήλους παρακλήσεις καὶ ὡς ἐλεημοσύνην οὕτως εἶπειν.

Εἶναι δὲ λυπηρόν, Σ. Γραμματεία, ἐνῶ ἐξ ἑνός καταβάλλω καὶ ὑπὲρ δύναμιν πάντα κόπον πρὸς ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν διδασκαλικῶν καθηκόντων μου κατὰ τὰς εὐχὰς καὶ τὸν σκοπὸν τῆς Σ. Κυβερνήσεως, ἀφ' ἐτέρου νά εὐρίσκωμαι εἰς μεγίστην ἔνδειαν, στερούμενος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου.

Ἐκ τούτου δὲ δύναται νά συμπεράνη ἡ Σ. Γραμματεία τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς Δημοτικῆς ἀρχῆς πρὸς τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τῆς νεολαίας τοῦ ὁποίου προΐσταται Δήμου. Μὴ ἀναφέρων δὲ ἄλλο τί ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὡς γνωστοῦ γενομένου ἐκ τῆς ρηθείσης ἐκθέσεώς μου, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά ὑπάρξῃ Ἑλληνικόν Σχολεῖον ἄνευ τῆς συνδρομῆς τῆς Σ. Κυβερνήσεως, ἐλεῶν δὲ τοὺς ἀνθρώπους τούτους, οἵτινες μέρος τῆς Ἑλλάδος ἀποτελοῦντες, ὀλίγον φροντίζουσι περὶ τῆς βελτιώσεως τῶν τέκνων των πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν εὐχῶν ἅπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τολμῶ νά παρακαλέσω τὴν Σ. Γραμματεῖαν, καθυποβάλλων ὑπ' ὄψιν τῆς, ὅτι εἶναι δίκαιον νά μέ μεταθέσῃ εἰς τινα κατάλληλον θέσιν, μισθοδοτούμενον παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, διότι ἡ κατάσταση εἰς ἣν εὐρίσκομαι εἶναι ἀξιοδάκρυτος.

Εὐέλπις δὲ, ὅτι ἡ Σ. Γραμματεία διὰ τὴν ρηθεῖσαν αἰτίαν θέλει ὅσον τάχιστα δώσῃ ἀκρόασιν πρὸς τὴν δικαίαν ταύτην αἴτησίν μου, διότι ἄλλως εὐρίσκομαι εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε δέν δύναμαι παρὰ νά δώσω τὴν παραίτησίν μου τῆς θέσεως ταύτης, διότι οὔτε δυνατόν, οὔτε δίκαιον εἶναι, ἐργαζόμενος τίς, νά μὴ λαμβάνῃ τὴν ἀντιμισθίαν του πρὸς διατήρησιν καὶ βελτίωσιν ἑαυτοῦ, προσέτι δὲ καὶ ὅτι θέλει διατάξῃ, ὅπου ἀνήκει, νά λάβω τό λοιπὸν τῶν μισθῶν μου, συμποσούμενον εἰς 658 δρχ., ὑποσημειοῦμαι εὐσεβάστως.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Ἑλλην. Διδάσκαλος Πόρου,
Θ. Γαϊτάνος».

Αὐτή τή φορά ἡ Γραμματεία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀπεφάσισε νά ἱκανοποιήσει τό αἶτημα τοῦ Γαϊτάνου γιά μετάθεση καί, ἀφοῦ προῆλθε στίς ἀπαραίτητες ἐνέργειες, ἀπέστειλε στόν Γαϊτάνο τήν ὑπ' ἀριθμ. 24148/5-1-1844 ἀπόφασή της μέ τήν ὁποία τοῦ γνωστοποίησε τήν μετάθεσή του στό Ἑλληνικό Σχολεῖο Μήλου, ἐνῶ προηγουμένως, μέ τό ὑπ' ἀριθμ. 23921/3711/16 Δέχ. 1843 ἔγγραφό της πρὸς τόν Διοικητή Ὑδρας, ἐξέφραζε τή λύπη της «διὰ τήν καθυστέρηση τοῦ μισθοῦ» τοῦ διδασκάλου καί ἀποροῦσε γιατί δέν ἐφαρμόσθηκε ἡ ὑπ' ἀριθμ. 782/7-5-1843 Διαταγή τῆς Γραμματείας τῶν Οἰκονομικῶν γιά τήν μεταφορά τῶν ἀναγκαίων πιστώσεων.

Ἐπί τοῦ ἰδίου θέματος ἐπανῆλθε ἡ Γραμματεία καί μετά τή μετάθεση τοῦ Γαϊτάνου στή Μῆλο, προχειμένου νά πληρωθεῖ σ' αὐτόν τό ὑπόλοιπο τῶν χρεωστούμενων μισθῶν του μέ τό ἐπόμενο ἔγγραφό της:

«24122/55

Πρὸς

τόν Διοικητήν Ὑδρας καί Σπετσῶν

Περί τοῦ πρώην διδασκάλου Πόρου.

Καί ἄλλοτε κ. Διοικητά σᾶς προετρέψαμεν νά ἐπιμεληθῆτε περί τῆς ἐξοφλήσεως καθυστερούντας μισθούς τοῦ τέως διδασκάλου τοῦ ἐν Πόρῳ Ἑλληνικοῦ σχολεῖο καί ἤδη σᾶς ἐνθυμίζωμεν τήν αὐτήν ὑπόθεσιν διά νά συμπεριλάβετε τά χρεωστούμενα εἰς τόν νέον προϋπολογισμόν... ἐκ τοῦ ποσοστοῦ τῶν φόρων τῶν ἐπιτηδευμάτων καί τῶν οἰκοδομῶν.

Ἀθήνησι 10 Ἰανουαρίου 1844

Ὁ Γραμματεὺς».

Ἔτσι ὁ Θεόδωρος Γαϊτάνος, μετά τά βάσανα ποῦ πέρασε κατά τόν πρῶτο χρόνο τοῦ διορισμοῦ του στόν Πόρο, βρέθηκε κοντά στή Σίφνο, στό Ἑλληνικό Σχολεῖο Μήλου, στό ὁποῖο δίδαξε ἐπί τρία χρόνια. Ἀκολούθως μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 4845/12 Μαρτίου 1847 ἀπόφαση μετατέθηκε «εἰς Λοιδορίχιον», στό ὁποῖο ὅμως φαίνεται πῶς δέν ἐπῆγε, ἄγνωστο γιά ποιούς λόγους. Περὶ τίς ἀρχές Ὀκτωβρίου ἢ καί νωρίτερα ἀνευρίσκεται στήν Ἀθήνα νά «διαπραγματεύεται» μέ τό Ὑπουργεῖο νέα θέση διορισμοῦ του. Τοῦτο συνάγεται ἀπό τήν ἐπομένη ἀναφορά του:

«Πρός
τό, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς
δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, Ὑπουργεῖον.

Διά προφορικῆς Ὑμῶν ἀδείας, κ. Ὑπουργέ, διέμεινα ἐνταῦθα μέχρι τῆς ἀρτίως ἐκδοθείσης μεταθέσεώς μου εἰς Πόρον, ὅπου μεταβαίνων πρὸς ἀναλαβὴν τῶν τῆς διδασκαλίας χρεῶν, παρακαλῶ ὑμᾶς ἵνα, εὐαρεστηθέντες, διατάξῃτε τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἐν ἀδείᾳ χρηματικοῦ ἐντάλματος τῆς μισθοδοσίας μου.

Πέποιθα περὶ τῆς ἐπιτεύξεως τῆς δικαίας ταύτης αἰτήσεως μου καὶ ὑποσημειοῦμαι.

Ἐν Ἀθήναις

Εὐπειθέστατος

τὴν 15 Ὀκτωβρίου 1847

Ὁ Ἑλληνοδιδάσκαλος Πόρου

Θ. Γαϊτάνος.»

Μέ προφορικὴν ἄδεια τοῦ Ὑπουργοῦ παρέμεινε στὴν Ἀθήνα καὶ συμφώνησε νὰ διδάξῃ καὶ πάλι στὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο Πόρου ἀφοῦ, φαίνεται, εἶχε διασφαλισθεῖ καὶ ἡ τακτικὴ καταβολὴ τῶν μισθῶν του. Ἔτσι στίς 20 Ὀκτωβρίου «φθάσας ἐνταῦθα (στὸν Πόρο), ἀνέλαβα τὴν ἐπιούσαν τὰ τῆς διδασκαλίας χρέη», ἔγραψε στὸ Ὑπουργεῖο μέ τὴν ἐπομένη ἀναφορὰ του καὶ περιέγραψε τὴν κατάστασιν στὴν ὁποία βρῆκε τὸ σχολεῖο:

«Ἀριθ. 3

Ἐν Πόρῳ τὴν 20 Νοεμβρίου
1847

Πρὸς τό, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως,
Ὑπουργεῖον.

Τὴν 20 τοῦ παρελθόντος (μηνός) φθάσας ἐνταῦθα, ἀνέλαβον τὴν ἐπιούσαν τὰ τῆς διδασκαλίας χρέη, εὔρον δέ εἰς δύο τεταγμένους τάξεις εἰκοσιδύο μαθητάς, ὧν ὀκτώ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους φοιτῶντες εἶχον ἀκούσειν ἐκ μὲν τοῦ Α' τεύχους τῆς Χρηστομαθείας τοῦ Α. Ραγκαβῆ τεμάχια τινά, ἐκ δέ τῆς Γραμματικῆς τοῦ Γενναδίου μέχρι τοῦ περὶ ῥήματος, ἐκ δέ τῆς Πρακτικῆς Ἀριθμητικῆς τοῦ Χ. Βάφα μέχρι τῶν κλασματικῶν ἀριθμῶν, ἐκ τῆς Γεωγραφίας δέ τοῦ Κοκκῶνη τὸ Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος, ἐκ δέ τῆς κατηχήσεως τοῦ Δαρβάρεως μέχρι τοῦ Ζ' ἄρθρου τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως καὶ ἐκ τῆς συνόψεως τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας τοῦ Γενναδίου τὴν Παλαιὰν Διαθήκην· οἱ λοιποὶ δέ, οἱ τὴν κατωτέραν τάξιν σχηματίζοντες εἶχαν ἐξέλθειν ἐφέτος ἐκ τοῦ Δημ. Σχολείου. Τὴν αὐτὴν δέ διαίρεσιν ἐξ ἀνάγκης διατηρήσας, ἐξακολουθῶ παραδίδων τὰ εἰς μέ δύο τάξεις Ἑλληνικὰ Σχολεῖα κεκανονισμένα μαθήματα.

Βιβλιοθήκη δέν υπάρχει ἐκτός τομιδίων τινῶν-ἐκδόσεως στεροτύπου ἐν τῷ Δημαρχείῳ. Τό Σχολεῖον δέ χρήζει ἐπισκευῆς, τήν ὁποίαν ὑπεσχέθησαν μὲν, ὡς καί πρὸς τόν κ. Ἐπαρχον, πρὸ ἑνὸς μηνὸς ἐνταῦθα μεταβά- ντα, ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἐν τῇ αὐτῇ εἰσέτι ἀθλίᾳ μένει καταστάσει.

Ταῦτα ἀναφέρων πρὸς γνῶσιν τοῦ Σ. Ὑπουργείου, ὑποσημειοῦμαι εὐσεβάστως.

Εὐπειθέστατος

Ὁ διδάσκαλος τοῦ ἐν Πόρῳ Ἑλ(ληνικοῦ) Σχολείου.

Θ. Γαϊτάνος»

Μετά δύο χρόνια καί μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 2480/16 Αὐγούστου 1849 ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργείου μετατέθηκε στό Ἑλληνικό Σχολεῖον Σερίφου, γεγονός πού κατελύπησε τοὺς κατοίκους τοῦ Πόρου, οἱ ὅποιοι ἀπέστει- λαν σ' αὐτό τήν ἐπομένη ἀναφορά τους, ἐξυμνητική γιά τόν διδάσκαλο, ζητώντας τήν παραμονή του στό Σχολεῖο τους:

«Ἐν Πόρῳ
τὴν 22 Αὐγούστου 1849

Πρὸς τό Σ(εβαστόν) ἐπὶ τῶν Ἐκκλη-
σιαστικῶν καί τῆς Παιδείας Ὑπουργεῖον

Καιρίως ἐλυπήθημεν οἱ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τοῦ Δήμου Τροιζήνος διαδοθέντος ἐνταῦθα ὅτι μετατίθεται ἐντεῦθεν ὁ Ἑλληνοδιδάσκαλος τῆς Ἐπαρχίας ταύτης, κύριος Θεόδ. Γαϊτάνος.

Ἀποδίδοντες λοιπὸν εὐγνωμοσύνης φόρον πρὸς τόν κατὰ πάντα ἐνά- ρετον τοῦτον διδάσκαλον, σπεύδομεν νά εἰδοποιήσωμεν τό Σ. Ὑπουρ- γεῖον ὅτι ἡ διετής αὐτοῦ ἐνταῦθα διατριβή, ἀνέδειξεν ὡς ἀποτέλεσμα, ἀχαριαίας προόδου τῶν μαθητῶν του πρὸς τὰ διάφορα μαθήματα καί ἀξιολογώτατα παραδείγματα ἐναρέτου πολιτείας καί ἠθικότητος.

Ἄπαντες ἐλπίζομεν ὅτι ἂν τό Σεβ. Ὑπουργεῖον εὐαρεστηθῇ νά λάβῃ ὑπόψιν τὰς διαφορὰς παρά τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς ἐκθέσεις περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐτησίων ἐξετάσεών του, θέλει ἔτι μᾶλλον πεισθῆ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν παρ' ἡμῶν λεγομένων.

Ὅθεν, εἰ μὲν τυχοῦσα τις μετάθεσις αὐτοῦ προβλέπει, διὰ προβιβα- σμοῦ, ἢ ἄλλως πῶς, τήν πρόοδόν του, ἀδιαφοροῦμεν· εἰ δέ τό ἐναντίον, παρακαλοῦμεν θερμῶς νά διατηρηθῇ εἰς τήν θέσιν αὐτοῦ ταύτην καί δέν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θά τύχωμεν τοῦ σκοποῦ, δίκαια περὶ δικαίας Κυβερ- νήσεως ἐξαιτούμενοι.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Δήμου Τροιζήνος

(ἔπονται 31 ὑπογραφές)

ἐπικυρούμενες παρά τοῦ Δημαρχ. Παρέδρου

(Τ.Σ.) λ. Κριεζῆ»

Στή Σέριφο ὁ Θ. Γαϊτάνος δίδαξε μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1850, ὁπότε μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 9859 Διαταγή τῆς 12ης τοῦ μηνός αὐτοῦ μετατέθηκε στήν Πάρο. Ἀπ' αὐτήν στή Μύκονο (Διαταγή ἀριθμ. 12923/9-7-1851) καί ἀκολούθως στήν Ὑδρα (Διαταγή ἀριθμ. 3857/3-9-1852). Ἀπό τήν Ὑδρα ὑπέβαλε στό Ὑπουργεῖο ἀναφορά, μέ τήν ὁποία ζητοῦσε βαθμολογική καί μισθολογική βελτίωση τῆς θέσης του, τήν ἐπομένη:

«Πρός τό, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, Σ. Ὑπουργεῖον

Ἐκ τοῦ ἐγκλειστῶς διευθυνομένου ἀντιγράφου τοῦ διπλώματός μου καταφαίνεται ὅτι ἀνέκαθεν ἐδόθη μοι ὁ ἀνώτατος βαθμός· ἀλλ' ἐπειδή δεκαετία παρηλθεν ἤδη ἀνευ τῆς ἐλαχίστης παρ' ἐλπίδα βελτιώσεως τῆς θέσεώς μου, διά τοῦτο παρακαλῶ τό Σ(εβαστόν) καί φιλοδίκαιον Ὑπουργεῖον, ἵνα εὐαρεστηθῆν ἐπανορθώσῃ τό τυχόν λάθος καί εὐελπῖς εἰμί, ὅτι θέλει κατά τό δίκαιον ἀποδώσει καί εἰς ἐμέ μετά τοῦ βαθμοῦ καί τήν κατ' ἀξίαν μισθοδοσίαν, ἀναλογισάμενον μάλιστα, ὅτι δεκαετίαν ἤδη ὀλόκληρον ὑπέστην οὐκ ἀσήμαντον βλάβην.

Ἐν Ὑδρα, τῇ 12 8βρίου 1852

Εὐπειθέστατος
Ἑλληνοδιδάσκαλος Ὑδρας
Θ. Γαϊτάνος».

Τά αἰτήματά του φαίνεται πῶς δέν ἔγιναν δεκτά γι' αὐτό καί τόν ἐπόμενο χρόνο ὑπέβαλε νέαν ἀναφορά:

«Ἐν Ἀθήναις
τῇ 9 Ἰουλίου 1853

Πρός τό, ἐπί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καί τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως,
Σ(εβαστόν) Ὑπουργεῖον.

Γνωστόν ἤδη ἐγένετο διά τῆς πρὸς τό Σ(εβαστόν) Ὑπουργεῖον, ἀπό 12 Ὀκτωβρίου ἀναφορᾶς μου κ.λπ., ὅτι τῶν ἀρχαίων διδασκάλων ὦν, καί μετά ζήλου, ὡς νομίζω, τάς προσδοχίας τῆς Σ(εβαστῆς) Κυβερνήσεως δικαιώσας, δέν προυβιβάσθην μέχρι τοῦδε. Διό παρακαλῶ καί αὐθις τό φιλοδίκαιον Ὑπουργεῖον, ἵνα, εὐαρεστηθῆν, ἀνταμείψῃ κατ' ἀξίαν διδάσκαλον τοσοῦτον ἤδη χρόνον ὑπέρ τῆς ἐλληνικῆς νεότητος μοχθήσαντα, ἢ διά μεταθέσεως εἰς Σύρον, ὅπου ὑπάρχει θέσις κενή, ἢ διά προβιβασμοῦ εἰς ἀνάλογον τῶν οἰκογενειακῶν του ἀναγκῶν θέσιν.

Πεποιθώς περί τῆς ἐπιτεύξεως τῶν προσδοκιῶν μου, ὑποσημειοῦμαι.
Εὐπειθέστατος
Ὁ Ἑλληνοδιδάσκαλος Ὑδρας
Θ. Γαϊτάνος».

Αὐτή τή φορά ἡ αἴτησή του εἰσακούσθηκε μερικῶς, δηλαδή μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 5479/19 Ὀκτ. 1853 Διαταγή μετατέθηκε στή Νάξο, ὅμως μέ τόν ἴδιο καί πάλι βαθμό, τόν τρίτο, πού ἔφερε ἀπό τοῦ διορισμοῦ του. Στή Νάξο δίδαξεν ἐπί τέσσερα χρόνια, μετά τά ὁποῖα, μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 5534/5-9-1847 Διαταγή, μετατέθηκε στήν Ἄνδρο ἐπί δύο χρόνια. Ἐκεῖ ἐπῆρε μισθολογική αὐξηση «ἐκ πενταετίας» τόν Ἰανουάριο τοῦ 1859. Τόν ἴδιο χρόνο καί στίς 24 Αὐγούστου μετατέθηκε στήν Κέα μέ τήν ὑπ' ἀριθμ. 4520 Δ/γή καί τόν ἐπόμενο χρόνο 1860, Σεπτεμβρ. 30, μέ τή Δ/γή 6679 καί πάλι στή Νάξο.

Ἀπό τή Νάξο μετατέθηκε (Δ/γή 7550/1-10-1862) στή Σίφνο μέ προαγωγή στόν βαθμό τοῦ σχολάρχου. Ὅμως, ὁ Θ. Γαϊτάνος δέν ἔγινε δεκτός στήν πατρίδα του γιά λόγους πολιτικούς, ὅπως ἔχουμε ἱστορήσει λεπτομερῶς [«Σιφνιακά», 8 (2000), σελ. 127-130]. Ἡ σταδιοδρομία του, μέ ἀλλεπάλληλες μεταθέσεις [«Σιφνιακά», 2 (1992), σελ. 16] συνεχίστηκε ἐπί δέκα ἀκόμη χρόνια, μέχρι τοῦ ἔτους 1872, Αὐγούστου 29, ὅποτε ἀπολύθηκε τῆς ὑπηρεσίας καί συνταξιοδοτήθηκε. Ἀπεβίωσε τό ἔτος 1897.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

1. Γενικά Ἀρχεῖα Κράτους (ΓΑΚ), ΓΕΔΕ, Κλάδος Β' Παιδείας, Θυρίς 140, Φάκ. 1, «Οἱ ζητοῦντες διδασκαλικάς θέσεις».
2. Αὐτόθι, θυρίς 182, Φάκ. 1, «Πόρου (Καλαβρίας) Ἑλληνικόν σχολεῖον».
3. Αὐτόθι, Πρωτόκολλο λειτουργῶν τῆς Παιδείας Δ'-Δ'-5, σελ. 267, ὅπου ἡ μερίδα ἐπαγγελματικῆς ἐξέλιξης τοῦ διδασκάλου.
4. «Σιφνιακά», τόμ. 2 (1992), σελ. 16, τόμ. 3 (1993), σελ. 89, τόμ. 8 (2000), σελ. 127-130, τόμ. 10 (2002), σελ. 29.

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ

Ο ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΒΕΛΛΗΣ
ΕΛΛΗΝΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΙΟΥ
ΚΑΤΟΠΙΝ ΑΙΤΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΙΗΤΩΝ

Ὁ Ἀντώνιος Ἰωάννου Βέλλης γεννήθηκε στὸν Ἀρτεμῶνα τῆς Σίφνου τὸ ἔτος 1815. Σπούδασε «εἰς τὴν πατρίδα του τὰ κοινὰ γράμματα» καὶ συνέχισε τίς σπουδές του, ὡς ὑπότροφος, στὸ Κεντρικὸ Σχολεῖο Αἰγίνης, στὸ ὁποῖο προσῆλθε στίς 15 Ἀπριλίου 1830. Μετὰ τὸ Κεντρικὸ Σχολεῖο ἐγγράφηκε στὸ Γυμνάσιο Σύρου μέ γυμνασιάρχη τὸν διδάσκαλο Γ. Σερούιο. Ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο ἀποφοίτησε κι ἐπῆρε ἀπολυτήριον στίς 24 Ἰουλίου 1840.¹ Ἐπέστρεψε στὴ Σίφνο ὅπου, βραδύτερα, τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο τοῦ νησιοῦ, μέ τὴν ὑπ' ἀριθμ. Η' Πράξη τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1841, τὸν διώρισε «βοηθὸν τοῦ Σχολάρχου κυρίου Ν. Σπεράντσα ὡς ἔχοντα τὴν ἀπαιτουμένην ἰκανότητα καὶ εὐάρεστον διὰ τὴν καλὴν του διαγωγὴν, ἐν ἐλλείψει τοῦ κυρίου Γ. Ψαραύτη»², μέχρι τότε βοηθοῦ τοῦ σχολάρχου, ὁ ὁποῖος μετατέθηκε στὸ Γυμνάσιο Ναυπλίου.

Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἀπεβίωσε τὸ διακεκριμένο τέχνο τῆς Ἰου Σπυρίδων Βαλέττα, ὁ ὁποῖος, μέ τὴν ἀπὸ 2 Ἰουνίου 1843 διαθήκη του, κατέλιπε στὸν Δῆμο Ἰητῶν ποσὸν 26.000 δραχμῶν «διὰ συντήρησιν Ἑλληνικοῦ Σχολείου ἐν Ἰω».³ Οἱ ἐκτελεστές τῆς διαθήκης Βαλέττα, οἱ ὁποῖοι εἶχαν πληροφορηθεῖ ἀπὸ τοὺς Βαλέττα τῆς Σίφνου τὴν ἀξία τοῦ διδασκάλου Βέλλη, τὸν ζήτησαν γιὰ διδάσκαλο τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου πού ἀνίδρυσαν τότε. Ὁ Βέλλης ὅμως, μολονότι δίδασκε στὴ Σίφνο, δέν εἶχεν ἀκόμη πάρει δίπλωμα διδασκαλίας, γι' αὐτὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἑκκλησιαστικῶν παρήγγειλε στὸν Γυμνασιάρχη Σύρου νὰ συστήσει ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ἐξέτασή του προκειμένου νά τοῦ χορηγηθεῖ τὸ ἀπαραιτήτο δίπλωμα γιὰ τὸν διορισμὸ του στὴν Ἰο.

1. «Σιφνιακά», 10 (2002), σελ. 21.

2. «Σιφνιακά», 6 (1998), σελ. 136.

3. Θεοδ. Κ. Ὁθωναίου, *Ἡ Νῆσος Ἰος*, Ἀθῆναι 1938, σελ. 41.

Ἡ Ἐπιτροπή μετεκάλεσε ἀπό τή Σίφνω τόν Βέλλη καί, μετά τήν ἐξέτασή του, ἀπηύθυνε στό Ὑπουργεῖο τό ἐπόμενο ἔγγραφο τοῦ Γυμνασιάρχου:

«Ἄριθ. 103

Πρός τό, ἐπί τῆς Δημοσίου Ἐκπαδεύσεως κ.τ.λ., Σ(εβαστόν) Ὑπουργεῖον.

Κατά τό ὑπ' ἀριθ. 1828, προσκλητήριον τοῦ Σ(εβαστοῦ) Ὑπουργείου, προσκληθεῖς ἀπό Σίφνου ὁ κ. Ἀντώνιος Βέλλης καί ἐνώπιον τοῦ προϊσταμένου, τοῦ Σχολάρχου κ. Γ. Σουρία καί ἐνός τῶν Ἐφόρων, τοῦ πρωτοσυγκέλλου κ. Λ(εοντίου) Καμπάνη, ἀνδρός πεπαιδευμένου, καί ἐξετασθεῖς καθ' ὅλα τά στοιχεῖα τῆς Γραμματικῆς, τήν Ἀριθμητικὴν ἐν γένει, τήν Ἱερὰν καί Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, τήν Ἱερὰν Κατήχησιν, τήν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, τήν Γεωγραφίαν· ἐξετασθεῖς προσέτι πόσα καί ποῖα εἶδη μαθημάτων ἐδίδασκεν ἐν Σίφνω ὑπό τοὺς Σχολάρχας κ.κ. Χρυσόγελον καί Σπεράντσα καί ποῖαν μετήρχετο μέθοδον, παρουσιάσας ἐπὶ τέλους καί τό ὅποῖον ἔφερεν εὐχαριστήριον τῆς ἐκεῖ Δημαρχίας περὶ τῆς ἐπιμελείας καί προοδευτικῆς του μεθόδου· ἐκ πάντων τούτων εὐρηται ἰκανός κατά τε θεωρίαν καί πρᾶξιν νά διδάσκη τά μαθήματα τῶν τριῶν τάξεων τοῦ Σχολείου· καί ἄλλως ὁ νέος οὗτος χρηματίσας μαθητῆς τοῦ ἐνταῦθα Γυμνασίου ἕως τήν ἀνωτάτην τάξιν, ἠξιωμένος καί ἀπολυτηρίου, παρεῖχεν ἕκτοτε τρανώτατα δείγματα τοῦ εἰδικοῦ του προορισμοῦ, ὅτι ἦτον εὐπεφυκῶς πρὸς τό γενέσθαι διδάσκαλος, ὃ δέ καί ἡ πείρα ἐπεβεβαίωσεν ἔπειτα διὰ τρανῆς ἀσκήσεως λίαν εὐδοκίμου, κατά τήν ὁμολογίαν τῆς ἐν Σίφνω Δημαρχίας.

Σῦρος
15 Σεπτεμβρ. 1845

Εὐπειθέστατος
Ὁ Γυμνασιάρχης
Γ. Σερούϊος⁽⁴⁾

Ὅπισθεν τοῦ γράμματος τούτου τοῦ Γ. Σερούϊου ἔχουν γραφεῖ σχέδια ἐγγράφων τοῦ Ὑπουργείου, σχετικά μέ τήν προώθησιν τῆς ὑπόθεσης Βέλλη. Σημειώνεται:

«Τόν προτεινόμενον νέον Ἀντώνιον Βέλλη ἐζήτησαν αὐτοί οἱ ἐκτελεσταί τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου Σπ. Βαλέτα ὡς διδάσκαλον, ἔχει δέ τήν ἀπαιτουμένην ἰκανότητα κατά τήν μαρτυρίαν τοῦ Γυμνασιάρχου Σύρου καί ἄλλων καθηγητῶν οἵτινες τόν ἐζήτησαν».

Καί ἡ ἄδεια ἀσκήσεως τοῦ διδασκαλικοῦ ἐπαγγέλματος: «Κατά τήν γνωμοδότησιν τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς ἀναγνωρίζουμε ὡς διδάσκαλον

4. Γ.Α.Κ./ΓΕΔΕ/Θυρίς 140 - Φάκ. 1, «Οἱ ζητοῦντες διδασκ. θέσεις».

δευτεροβάθμιον τόν κ. Ἀντώνιον Βέλλην ἐπιτρέποντες αὐτῷ διδάσκειν τὰ μαθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε διατεταγμένα.

Ἀθῆναι 30 Σεπτεμβρίου 1845

Ὁ Ὑπουργός
(ὑπογραφή)».

Καί τό ἐπόμενο σχέδιο Β. Δ/τος:

«Ὁθων κ.λπ.

Κατόπιν προτάσεως... διορίζομεν διδάσκαλον ιδιοσυντήρητον εἰς τό σχολεῖον Ἰου τόν κ. Ἀντώνιον Βέλλην ἐπί μισθῷ 100 δραχμῶν κατὰ μήνα ἐκ τῶν κληροδοτηθέντων διά τόν σκοπόν τοῦτον ὑπό τοῦ μακαρίτου Σπυρίδωνος Βαλέτα.

Ὁ ἡμέτερος...

Ὁ Ὑπουργός».

Τό ἀνωτέρω Β.Δ/γμα, ἀφοῦ ὑπεγράφη ἀπό τόν βασιλέα, ἐπῆρε ἀριθμό 5666/15 Ὀκτωβρίου 1845, κοινοποιήθηκε στόν Βέλλην κι' αὐτός, ἐπίσημα πλέον, ἀνέλαβε καθήκοντα «εἰς τό δημοσυντήρητον σχολεῖον Ἰου» στό ὅποιο δίδαξε μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου 1848. Μέ τήν ἀπόφαση ἀριθ. 9314/24-2-1848 «μετετέθη ἐξ Ἰου εἰς Καλλίστην Θήρας» καί σέ ἄλλες θέσεις κατὰ τὰ ἤδη ἱστορηθέντα [βλ. «Σιφνιακά», 10 (2002), σελ. 21].

Στή Θήρα ὁ Βέλλης ἀντιμετώπισε προβλήματα μέ τήν πληρωμή τῶν μισθῶν του γιά τὰ ὅποια ἔγραψε στό Ὑπουργεῖο τήν ἐπομένη ἀναφορά του:

«Ἐν Ἀθήναις
τῆν 12 7βρίου 1851

Πρός τό Σ. Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καί τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Μετατεθείς ὁ ὑποφαινόμενος ἀπό τοῦ 1847 ἐξ Ἰου εἰς τό δημοσυντήρητον Ἑλληνικόν Σχολεῖον Καλλίστης, ὅπου μέχρι τοῦδε διατελῶ, ἐξεπλήρωσα, τό κατὰ δύναμιν, τὰ χρέη μου, καθ' ἅς καί τό Σ(εβαστόν) Ὑπουργεῖον δύναται νά ἔχη περί τούτου πληροφορίας· ἀλλ' ἡ ἄτακτος πληρωμή τῶν μισθῶν μου ἐκ μέρους τοῦ Δήμου, μ' ἐδυσκόλευσε πάντοτε εἰς τήν οἰκονομίαν τῆς πολυμελοῦς οἰκογενείας μου καί μ' ἔφερεν ἐπιτέλους εἰς μεγάλην στενοχωρίαν.

Ἐπειδή δέ καί τό Σ. Ὑπουργεῖον εὐηρεστήθη πολλάκις νά κάμη τὰς δεούσας παρατηρήσεις εἰς τήν Δημοτικήν Ἀρχήν καί ἐγώ αὐτός παρεπονήθην καθημέραν διά τήν ἀργοπορίαν τῆς πληρωμῆς τῶν μισθῶν μου

καί οὐδεμία ἔγεινε μέχρι τοῦδε, ὡς πρὸς τοῦτο, διόρθωσις, διὰ ταῦτα ἀναγκάζομαι νά προσφύγω εἰς τό Σ. τοῦτο Ὑπουργεῖον καί παρακαλῶ αὐτό θερμῶς νά εὐαρεστηθῇ νά μέ μεταθέσῃ εἰς τι τῶν τῆς Κυβερνήσεως Ἑλλ(ηνικῶν) Σχολείων, εἰς τὰς Νήσους, διὰ νά παύσωσι τὰ πολυετῶς πῖσαντα ἐμέ καί τήν οἰκογένειάν μου δεινά, ἔνεκα τῆς καθυστερήσεως ταύτης.

Εὐπειθέστατος
Ὁ Ἑλληνοδιδάσκαλος Καλλίστης
Ἄ. Βέλλης».⁵

5. Γ.Α.ΑΚ./ΥΕΔΕ (1848-1854), Θυρίς 92 · Φακ. 1, «Διορισμοί, παύσεις καί μεταθέσεις τοῦ προσωπικοῦ».

ΔΥΟ ΟΜΙΛΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΝΙΚΟΛ. ΚΟΥΛΟΥΡΗ

Ὁ Νικόλαος Κουλούρης, ἀπόφοιτος τῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Τάφου τῆς Σίφνου μέ διδάσκαλο τόν Νικόλαο Χρυσόγελο, συνέχισε τίς σπουδές του «εἰς τήν Ἑλληνικήν γλῶσσαν, τήν ἀριθμητικήν, τήν νεωτέραν γεωγραφίαν καί τήν καθολικήν ἱστορίαν ἐν Βουκουρεστίοις, ὅπου καί ἐδίδαξεν αὐτά εἰς τήν γαλλικήν γλῶσσαν ἰκανά ἔτη». Ἐπέστρεψε στήν Ἑλλάδα τό 1836 καί, ἀφοῦ ἔδωσε τίς ἀπαραίτητες ἐξετάσεις, διορίστηκε στό Μεσολόγγι (1836-1837) καί ἀκολούθως στή Μῆλο (1η Μαρτίου 1837 - Αὔγ. 1840).

Κατά τή θητεία του στή Μῆλο ἐξεφώνησε τούς δημοσιευομένους ἐδῶ δύο λόγους του στίς μαθητικές ἐξετάσεις τῶν ἐτῶν 1838 καί 1839:

Α΄.   *Λόγος ἐκφωνηθείς εἰς τό ἐν Μήλω Ἑλληνικόν
Σχολεῖον κατά τάς Γενικάς ἐξετάσεις
ὑπό Ν. Κουλούρη Διδασκάλου
ἐν Μήλω τήν 17 Ἀπριλίου 1838.*

*Ὑψιστε Βασιλεῦ! ὁ τῆ παντοδυναμία σου τά πάντα ἐκ τοῦ μή
ὄντος εἰς τό εἶναι παραγαγών καί τῆ σοφία σου πλάσας τόν
ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα οἰκεῖαν καί ὁμοίωσιν, ἐπίβλεφον ἰλέως
ἐφ' ἡμᾶς καί ἀνάδειξον ἀξίους τῆς σῆς θείας χάριτος ἀμήν.*

*Παλαιά καί νέα παραδείγματα μᾶς πληροφοροῦσι, Κύριοι, ὅτι αἱ
Μοῦσαι προξενοῦσι τήν ἀληθῆ δόξαν, αὔξησιν καί εὐδαιμονίαν τῶν
ἔθνῶν· αὐται εἰς τήν μητέρα καί τροφόν αὐτῶν τήν ἀρχαίαν Ἑλλάδα
ἀναδείξασαι μεγαλοφυεῖς ποιητάς καί ἀνθρωπογνώμονας φιλοσόφους·*

ἐξημέρωσαν τὴν θηριωδίαν τῆς ἀμαθείας καὶ ἐξωστράχησαν τὴν κακίαν· αὐταὶ ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος εἰς τὰς ἐσπερίους χώρας μεταβᾶσαι ἐμόρφωσαν φωτισμένους λαούς· καὶ ἐνὶ λόγῳ, ὅπου αὐταὶ θεραπεύονται, ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι γίνονται καύχημα τῆς ἀνθρωπότητος· ἐκεῖ ἄρχοντες πατέρες λαοῦ, ἐκεῖ ἀρχόμενοι τέκνα εὐάγωγα, ἐκεῖ βιωφελεῖς ἐφευρέσεις, βιομηχανία, κατὰ τὸ δυνατόν τελειότης καὶ τέλος πάντων ἤρωες μεταβαίνοντες εἰς τὴν ἀθανασίαν διὰ τῶν φιλανθρώπων εὐεργεσιῶν ἀφίνουσι τὰς πράξεις των ὡς πολύτιμον κληρονομίαν, ζηλωτὸν καὶ ἀξιομίμητον παράδειγμα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους· ἡ ἀπουσία τῶν Σεβασμιῶν παρθένων ἐκ τῆς γνησίας αὐτῶν ἐστίας ἐπαρουσίαζε τὸ Ἱερόν ἔδαφος τῆς γεννήσεως των οἰκτρὸν θέαμα κατατηχόμεναι διὰ τὴν θλιβεράν κατάστασιν τῆς μητρός καὶ φλογιζόμεναι ἀπὸ τὸν πόθον τοῦ νὰ θεραπεύσῃσι τὰ τραύματα τῆς πολυπαθοῦς γειναμένης, ἐστέναζον γοερῶς βλέπουσαι τὴν ἀδυναμίαν τοῦ νὰ συντρίψῃσι τοὺς τρομεροὺς ὀδόντας τῆς τερατώδους καὶ μιαρὰς τυραννίας· ἀλλὰ τέλος πάντων αἱ οἰμωγαὶ ἀντήχησαν πανταχοῦ καὶ διήγειραν τὸν Ἑλληνικὸν ἐνθουσιασμόν· εὐθύς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λεωνίδου, Μιλτιάδου, Θεμιστοκλέους καὶ λοιπῶν ἀθανάτων ἡρώων ἄφησαν νὰ ἐκραγῇ ἢ εἰς τὰ γενναῖα στήθη των περιστρεφόμενη φλόξ τῆς ἐλευθερίας, ἀπέκτησαν καὶ αὐτὴν τὴν πολυπόθητον κληρονομίαν καὶ, τὸ μέγιστον μετ' αὐτὴν, Βασιλέα ἐπιεικῆ, φιλόμουσον καὶ ἐνθουσιῶντα διὰ τὴν ἠθικὴν ἀνάστασιν τοῦ ἀγαπητοῦ ὑπηκόου του· ἢ τῆς Α. Μεγαλειότητος βαθεῖα καὶ ὀξυδερχῆς πρόνοια δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸ παρόν, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ εἰς τὸ ἄπειρον μέλλον, δὲν εὐχαριστεῖται μόνον εἰς τὸ νὰ βλέπῃ περὶ τὸν ὑψηλὸν θρόνον του ἄνδρας ἱκανοὺς ἀπανθήσαντας ἐκ τῆς φωτισμένης Εὐρώπης τὰ χρήσιμα, ἀλλὰ προετοιμάζει καὶ εἰς τοὺς κόλπους τῆς νέας πατρίδος του χρηστοὺς ὑπηκόους καὶ σοφοὺς ἄρχοντας διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους, αἱ συστάσεις Σχολείων, Γυμνασίων καὶ κεντρικοῦ Πανεπιστημίου σαλπίζουσι τρανῶς τὴν γνησίαν στοργὴν του· ὅσον τὸ ἐπιχείρημα ἀληθῶς πατρικὸν καὶ λαμπρὸν, τόσον καὶ τὰ ἄθλα μεγαλοπρεπῆ καὶ ὁ στέφανος ἀμάραντος! ἀλλὰ καὶ οἱ μιμούμενοι τὰ σοφὰ παραδείγματα τοῦ ἐναρέτου πατρός εἶναι μυρίων ἐπαίνων ἄξιοι! ἢ προθυμία των δικαιοῦναι τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας τῶν ἀοιδίμων ἡρώων μας τοὺς κάμνει ἀξίους τῶν ἀρχαίων προγόνων καὶ τῆς ἀγάπης τῆς Α.Μ. Μὲ ἀνέκφραστον χαρὰν βλέπει πᾶς Ἑλλήν συστάσεις Ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ εἰς τὰς ἐνδεεστερας Κοινοτήτας, καθὼς τῆς Σερίφου, Ἰου καὶ τοῦ ὑμετέρου τούτου, κύριοι, διὰ τοῦ ὁποῦ παρασκευάσατε ὁμαλωτέραν τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν Παρνασσόν· καθότι γυμναζομένη ἢ νεολαία σας ἱκανῶς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐξαντλοῦσα ἐκ τῶν σοφῶν συγγραμμάτων τῆς τὰς ὑγιεῖς γνώσεις δύναται, μὲ ὀλιγωτέρους κόπους καὶ δαπάνας,

νά τελειώση τό λοιπόν στάδιον εἰς τά πρός τοῦτο γυμνάσια. εἴθε νά δυνηθῆτε καί τήν ἐφοδίασιν τῆς βιβλιοθήκης του μέ τ' ἄφευκτα, διά νά τελειοποιηθῆ τό ἔργον σας κι ἐπομένως ν' ἀποκρίνωνται οἱ καρποί εἰς τόν φιλόπατριν σκοπόν σας! ἐάν ταῦτα πράττωσιν οἱ Ἕλληνες ὁμοθυμαδόν καί μέ τόν αὐτόν ζῆλον μέ τόν ὁποῖον καί ἡ Α.Μ. ἐνεργεῖ, τίς δύναται πλέον εὐλόγως ν' ἀμφιβάλλῃ περί τοῦ εὐτυχοῦς μέλλοντος;

Ἐγώ δέ, Κύριοι, διατρέξας τό στάδιον τῆς ἐτησίου διδασκαλίας, κατά τό ὁποῖον μ' ἐνεπιστεύθη ὁ πολύτιμος καιρός τῆς νεολαίας ταύτης καί παρουσιαζόμεθα ἐνώπιόν σας διά ν' ἀποδώσω λόγον τοῦ ζήλου καί τῆς προσπαθείας μου, ὡς καί ἀρχόμενος οὕτω καί παυόμενος ἐπικαλοῦμαι τήν θείαν Παντοδυναμίαν νά ἀναδείξῃ αὐτούς μέν ἀξιόους τῆς προνοίας καί εὐχῶν σας, ἐμέ δέ συντελέσαντα εἰς τόν σκοπόν σας. καί ἐπειδή διά παντός μέν, κατ' ἐξοχήν δέ εἰς τάς τοιαύτας περιστάσεις, εἶναι χρέος ἀπαραίτητον νά ἀποδίδωμεν τήν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην πρός τόν κοινόν πατέρα, τόν Σ(εβαστόν) ἡμῶν Ἄνακτα, ἅς κράξωμεν ὁμοφώνως «Ζήτω ὁ Βασιλεὺς».¹

Β'. Ἄναρχε, αἶδιε, ἀμέριστε, πάτερ οὐράνιε· ὁ τῆ Πανσθενῆ σου δρακί συνέχων τά σύμπαντα, ἐλθέ καί σκῆνωσον ἐν ἡμῖν καί καθάρισον ἡμᾶς ἀπό πάσης κηλίδος καί σῶσον, Ἄγαθέ, τάς ψυχάς ἡμῶν.

Ἄρχα Πολιτείας ἀπάσης νέων τροφά.

Ἀξίωμα, τοῦ ὁποίου τό ἀναντίρρητον καί οἱ σοφώτεροι τῶν αἰώνων ἐβεβαίωσαν, καί ἡ πεῖρα ἐπεσφράγισε· διότι καί Λυκοῦργος ὁ τῶν Λακεδαιμονίων νομοθέτης κατά ταύτην τήν ἀρχήν ἔθεσε τούς πρώτους θεμελίους τῆς πολιτείας του, καί Σωκράτης ὁ σοφώτατος τῆς ἀρχαιότητος περί αὐτό τοῦτο ἐμβριθῶς καθ' ὅλην του τήν ζωὴν ἐνησχολήθη· καί διότι, ὅτε αὕτη ἡ ἀληθῆς βᾶσις τῆς προόδου παντός ἔθνους, παρημελήθη ἀπό τούς διαφθαρέντας Ἀθηναίους, τότε καί οἱ στυλοὶ τῆς Ἐλευθερίας ἐκλονίσθησαν, καί τελευταῖον καταπεσόντες, ἐρειπώθη τό λαμπρόν οἰκοδόμημα τῆς μέχρι ἐκείνου τοῦ καιροῦ διαπρεφάσι; Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας. Ὄταν ἡ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἄσκησις τῆς ἀρετῆς, ἢ παντάπασι παραλείπεται, ἢ ὀλίγην φροντίδα λαμβάνη, οὐδ' ἴχνος ἀρετῆς δέν βλέπει τις πλέον εἰς τοιαύτην κοινωνίαν, καθὼς εἰς τάς

1. Ὁ λόγος αὐτός ἔχει δημοσιευτεῖ ἀπό τόν Δ.Α. Σακκῆ, Ἡ Ἐκπαίδευση στήν ἐπαρχία τῆς Μήλου κατά τά πρῶτα χρόνια τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, στήν Ἐπετηρίδα Ἐταιρ. Κυκλαδικῶν Μελετῶν, 14 (1993), σελ. 201-203.

Ἀρχαίας Ἀθήνας. Ἐκεῖ ματαίως οἱ σοφοί καί ἐνάρετοι πολῖται ἐδίδασκον τάς ἀληθείας ἀρχάς τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, τά κοινωνικά καθήκοντα. ματαίως ὁ φιλόπατρις Ἀριστοφάνης πικρότατα ὠνείδιζεν ἐπί σκηνῆς τῶν ἡλιθίων συμπολιτῶν του τήν διαφθοράν. «τάς δ' ἀρετάς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καί ἐπί τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἅ γάρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μανθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες, οἰκοδόμοι, καί κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω καί τά μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τά δέ σώφρονα, σώφρονες, τά δέ ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι» λέγει ὁ Σταγειρίτης φιλόσοφος, σύμφωνος μέ τῶν προγενεστέρων καί ἐπί-γενεστέρων τήν γνώμην· ἡ ἀγωγή λοιπόν τῶν παιδῶν εἶναι ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος πάσης πολιτείας καί αὕτη εἶναι ἔργον τῶν γονέων καί διδασκάλων· οἱ γονεῖς ὅμως πρέπει νά τήν θηλάζωσιν εἰς τά τέχνα των μέ αὐτό τό γάλα, διευθύνοντες τήν θέλησίν των πρὸς τό καλόν, ὥστε λαβόντες τήν καλήν παιδομάθειαν εἰς τοὺς κόλπους τῶν γονέων, νά προσέρχωνται ἔπειτα, ὡς παχυνθεῖσα γῆ, εἰς τήν παραδοχήν τοῦ σπόρου, εἰς τά Σχολεῖα καί Γυμνάσια, καί οὕτως νά ἀποδίδωσιν ἑκατονταπλασίονα τόν καρπὸν· ἄλλως δέ, ὁ σπόρος πίπτει κατὰ πετρῶν. Καί τῶ ὄντι, πῶς ἤθελε πεισθῆ νά παύσῃ τοῦ φεύδους, ὅστις ἐκ νηπιότητος ἔλαβε τήν ὀλεθρίαν καί καταστρεπτικὴν τῆς κοινωνίας ταύτην ἔξιν; οὐδ' ἡ δραστηριωτέρα ῥητορικὴ τέχνη, οὐδ' ὁ πειθανώτατος λόγος δέν δύναται νά προάξῃ τοιοῦτον θαυμάσιον ἀποτέλεσμα· διότι ἡ ἔξις γίνεται φύσις καί τάς φύσεις ἀδύνατον μεταβαλεῖν. ὅσα καί ἂν συμβουλεύῃ ὁ διδάσκαλος εἰς τήν βραθυμίαν ἐθισθέντα παῖδα, εἶναι ἐπίσης μάταια καί ἔτι ματαιότεραι αἰ παρά τῶν νόμων ποιναί εἰς πλεον προχωρημένην ἡλικίαν. ὁ ἐκ τῆς ἀργίας εἰς χειροτέρας ἔξεις μεταβάς, δέν παύει ἀπὸ τό νά κυλίνεται εἰς τόν βόρβορον τῆς ἐκτικῆς κακίας του· αἰ ἐπιβουλαί καί κατ' αὐτῶν τῶν μεγαλειτέρων εὐεργετῶν τῆς κοινωνίας, ἡ σύγκρουσις τῶν μελῶν της καί ἡ αἰωνία ταραχή, εἶναι οἱ τρομεροί καρποὶ τῆς ἡμελημένης ἀγωγῆς καί τῆς ἀδελφῆς της ἀμαθείας· ἀλλά καί ἂν ὡς ἐκ θαύματος παιδευθῆ ὁ κακοαναθραμμένος, ἡ θεία Παιδεία, τό ὄργανον τῆς δικαιοσύνης, μεταβαλλομένη εἰς χαμερπῆ σοφίσματα, διὰ νά ἐκτελέσῃ ἢ δικαιολογήσῃ τάς Ἀθεμίτους πράξεις του, γίνεται ρομφαία κινδυνωδεστέρα.

Ἡ Αὐτονομία καί εὐνομία, εἶναι αἰ μητέρες τῆς Ἀγωγῆς καί Παιδείας, καί ὅπου αὗται λείπονται, οἱ λαοὶ εἶναι οἰκτρά θύματα τῶν παθῶν καί δυστυχιῶν· μάρτυς τοῦ λόγου εἶναι ἡ ἀθλία κατάστασις τῶν πολυπαθῶν Ἑλλήνων ἐπί τῶν Γραικορωμαϊκῶν αὐτοκρατοριῶν καί τῆς Μιαρᾶς Τουρκοκρατίας.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ θεία πρόνοια μᾶς ἔστειλεν αὐτάς τάς δύο πηγὰς τῶν οὐρανίων χαρισμάτων, εἶναι ἔγκλημα τρομερόν νά μὴν ἐπαγρυπνῶμεν

εἰς τὰ μόνα αἷτια τῆς Ἐθνικῆς Προόδου· εἶναι ἀσυγχώρητον νά μὴν οἰκονομῶμεν καί ἐκ τοῦ ὑστερήματος ἡμῶν εἰς τὴν προμήθευσιν βιβλίων καὶ ἄλλων ἀναγκαίων πρὸς προκοπὴν τῶν τέκνων μας.

Ἡ γενναιότης καὶ φιλοκαλία τοῦ Δήμου τούτου, ἔκαμεν ἐντύπωσιν εἰς τὰς εὐαισθήτους καρδίας. ἀλλ' ἡ σύστασις μόνη Σχολείου, δέν εἶναι ὀλοτελής ἐξόφλησις τῶν χρεῶν· ἀπαιτοῦνται καὶ ζῆλος θερμός πρὸς αὐτό, καὶ σπέρματα ἀμίλλης καὶ πρὸς αὐτούς τοὺς ἀβελτέρους εἰς τό νά προμηθεύωσι προθύμως τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὰ τέχνα των, ὥστε γενόμενα κρείττω ἡμῶν, νά κάμωσι καὶ αὐτὰ βελτίους τοὺς ἐπιγενεστέρους· καὶ οὕτω βαθμηδόν νά ἀπορρίψωμεν τὰ ῥάκη τῆς ἀδοξίας καὶ νά ἐνδυθῶμεν τό λαμπρόν περίβλημα τῆς εὐδοξίας, ἐπιφέροντες εἰς τοὺς μεθ' ἡμᾶς σὺν τούτοις καὶ τό εὖ εἶναι.

Ταῦτα, νομίζω, εἶναι τὰ πρὸς τό ἀντικείμενον τοῦτο ἀνθρώπινα μέτρα. ὁ δέ χορηγός παντός ἀγαθοῦ ἴλεως ἐπιβλέψαι ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἀξι-
ους του κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ ἀναδειξάι· γένοιτο!».²

---

2. Γενικά Ἀρχεῖα Κράτους, ΓΕΔΕ, Κλάδος Β' Παιδείας, Θυρίς 163, Φάκ. 13, «Μήλου Ἑλληνικόν Σχολεῖον».

ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΟΥ ΝΙΚ. ΧΡΥΣΟΓΕΛΟΥ ΥΠΕΡ ΣΙΦΝΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

“Όταν ο Νικόλαος Χρυσόγελος ανέλαβε για δεύτερη φορά τό Ύπουργείο Παιδείας (Δεκ. 1849 - 23/29 Ίουλίου 1850), έδειξε ιδιαίτερο ένδιαφέρον καί επέλυσε ζητήματα πού άπασχολούσαν τούς πολλούς Σιφνίους διδασκάλους τής έποχής. Κατωτέρω δημοσιεύουμε, ένδεικτικά, μερικά έγγραφα-παραδείγματα του ένδιαφέροντός του για συμπολίτες του διδασκάλους:

1. Ύπέρ Νικολάου Θεολόγου, έλληνοδιδασκάλου Ίου

Ή Νικόλαος Ι. Θεολόγος γεννήθηκε τό έτος 1825 καί, άφού σπούδασε στά σχολεία τής πατρίδος του, συνέχισε τίς σπουδές του «έν τώ Γυμνασίω Σύρου». “Όταν άπεφοίτησε του Γυμνασίου έδωσε έξετάσεις καί έπηρε «πτυχίο πρωτοβαθμίου έλληνοδιδασκάλου».Ί Πρωτοδιορίστηκε στό Έλληνικό Σχολείο Ίου άπό τόν Νικ. Χρυσόγελο, ό όποιος είσηγήθηκε τήν έκδοση του έπομένου Β. Δ/τος:

«ΟΘΩΝ
ΕΛΕΩ ΘΕΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ήπί τή προτάσει του Ήμετέρου επί τών Έκκλησιαστικῶν καί τής Δημοσίας Παιδείσεως ύπουργου, μετατίθεμεν είς τό έν Μεγάροις Έλληνικόν Σχολείον, αντί του ήδη ύπάρχοντος αύτόθι Μελετίου Ίωάννου, άπολυομένου τής διδασκαλικής ύπηρεσίας, τόν κύριον Ι.Ε. Χοϊδάν, διδάσκαλον μέχρι τουδε είς τό έν Μεγαλοπόλει Έλληνικόν Σχολείον, επί μηνιαίω μισθῶ έκάτόν (100) δραχμῶνΊ αντί τούτου δέ είς Μεγαλόπολιν μετατίθεμεν τόν κύριον Θ. Ζαφειρόπουλον, διδάσκαλον του

1. «Σιφνιακά», 10 (2002), σελ. 56.

Ἑλληνικοῦ Σχολείου Φολεγάνδρου, ὁμοίως ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ ἑκατόν (100) δραχμῶν. Εἰς τὴν κενουμένην δὲ διδασκαλικὴν θέσιν τῆς Φολεγάνδρου διορίζομεν διδάσκαλον τὸν Κύριον Νικόλαον Θεολόγον ἐπὶ μηνιαίῳ μισθῷ ἑκατόν (100) δραχμῶν.

Ἀνατίθεται ἡ ἐκτέλεσις τοῦ παρόντος Ἡμῶν Διατάγματος εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Παιδείσεως Ἡμέτερον Ὑπουργόν.

Ἀθήνησι τῇ 11 Φεβρουαρίου 1850

Ἦθων

N. Χρυσόγελος.

Πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλ/κῶν κ.λπ.
Περὶ διορισμοῦ καὶ μεταθέσεως διδασκάλων»⁽²⁾

Ὅταν ὁ Νομάρχης Κυκλάδων καθυστέρησε νὰ γράφει στοῦ Ὑπουργεῖο ἂν ὁ Θεολόγος προσῆλθε νὰ δώσει ὄρκο καὶ ἀναλάβει ὑπηρεσία, ὁ Χρυσόγελος τοῦ ἀπηύθυνε τὸ ἐπόμενο ἔγγραφο:

«5633/1748 Πρὸς τὸν Νομάρχην Κυκλάδων

Περὶ τοῦ ἑλληνοδιδασκάλου Φολεγάνδρου.

Περὶ τοῦ διορισθέντος εἰς Φολεγάνδρον ἑλληνοδιδασκάλου κυρίου Νικολάου Θεολόγου, περὶ οὗ ἐγράψαμεν ὑμῖν, κύριε Νομάρχα, διὰ τοῦ ἀπὸ 14 Φέβρ(ουαρίου) ἐ.ἔ. ἐγγράφου ἡμῶν ὑπ' ἀριθμ. 533, τὴν παραμικρὰν εἶδησιν δὲν ἔχει τὸ ὑπουργεῖον, ἂν καὶ παρῆλθε τόσος καιρὸς ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἐχρεωστεῖτε, ἀπ' ἐναντίας, νὰ δηλώσητε εἰς αὐτὸ ἐγκαίρως πότε οὗτος ὤμοσεν ἐνώπιον ὑμῶν τὸν νόμιμον ὄρκον τῆς ὑπηρεσίας καὶ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἔχαμεν ἑναρξιν τῆς διδασκαλίας διὰ νὰ ἐνεργήσωμεν τὰ περαιτέρω περὶ τοῦ μισθοῦ του.

Ὅθεν ἀναμένομεν τὰς πληροφορίας ταύτας ὅσον τάχος.

Ἀθήνησι τῇ 7 Ἰουλίου 1850

Ὁ Ὑπουργός

N(ικόλαος) Χ(ρυσόγελος).»³

2. Γ.Α.Κ./Υ.Ε.Δ.Ε. (1848-1854), Τμήμα Β', θυρίς 92 (Διορισμοί, παύσεις καὶ μεταθέσεις τοῦ προσωπικοῦ), Φάκ. 8.

3. Αὐτόθι.

2. Ὑπέρ Παναγ. Σπεράντσα,
Δημοδιδασκάλου

Ὅταν τοῦτος, ὑποδιδάσκαλος «εἰς τό ἐν Ἐρμούπολει Β' σχολεῖον τῶν ἀρρένων», παύθηκε τῆς ὑπηρεσίας, ὁ Νικ. Χρυσόγελος τόν διευκόλυνε νά ἀνιδρῦσει δικό του ἰδιωτικό σχολεῖο στή Σύρα, κατά τά ἐπόμενα δύο ἔγγραφα:

«Ἀριθ. 6414

932

Ἐν Ἀθήναις

τῆν 11 Ἀπριλ. 1850

Πρός

τόν Δημοδιδάσκαλον

κ. Π. Σπεράντσαν

Περί ἀδείας συστάσεως ἰδιωτικοῦ σχολείου.

Σοί παραχωρεῖται, κατά τήν αἴτησίν σου, ἡ ἄδεια τοῦ νά συστήσης εἰς Ἐρμούπολιν ἰδιαιτέρον σχολεῖον τῶν ἀρρένων ἐπί διδάκτροις μέ τήν ὑποχρέωσιν τοῦ νά συμμορφώνεσαι ἀκριβῶς μέ τάς περί δημοδιδασκαλίας διατάξεις καί μέ τά ἄρθρα τοῦ περί δημοτ(ικῶν) σχολείων Νόμου 34-55 καί 63, πέμπων ταχτικῶς τούς μηνιαίους καί τριμηνιαίους ἐλέγχους τῆς καταστάσεως τοῦ σχολείου σου εἰς τό Γεν(ικόν) ἐπί τῶν δημοτικῶν Σχολείων Διευθυντήριον.

Ἐν περιπτώσει δέ παραβάσεως ἀπό μέρους σου τῶν διατάξεων, ἡ παροῦσα ἄδεια θέλει εἶσθε ἄκυρος καί τό Σχολεῖον σου θέλει κλεισθῆ κατά τό ἄρθρον 64 τοῦ εἰρημένου Νόμου.

Ὁ Ὑπουργός

Ν(ικόλαος) Χ(ρυσόγελος)».⁴

«5428/6414/941

Πρός

τόν Νομ(άρχην) Κυκλάδων

Ἐν Ἀθήναις

τῆν 11 Ἀπρ. 1850

Περί ἀδείας εἰς σύστασιν ἰδιαιτέρας σχολῆς εἰς Ἐρμούπολιν.

Ὁ δημοδιδ(άσκαλος) Π. Σπεράντσα, μή δυνάμενος δι' οἰκιακάς του ὑποθέσεις νά δεχθῆ διορισμόν ἐκτός τῆς Σύρου, ἐζητήσατο νά τοῦ

4. Γ.Α.Κ./Υ.Ε.Δ.Ε. (1848-1853), Θυρίς 143 («οἱ ζητοῦντες θέσεις»), Φάκ. 18.

παραχωρηθῆ ἄδεια συστάσεως ἰδιαίτερου σχολείου δημοτικοῦ ἐν Ἐρμουπόλει ἐπὶ διδάκτροις καὶ παρεχωρήθη εἰς αὐτόν ἡ ἄδεια συστάσεως τοιοῦτου σχολείου ἐπὶ τῇ ῥητῇ ὑποχρεώσει τοῦ νά ἔχη σχολεῖον τακτικόν συμμορφούμενος μέ τά ἄρθρα 34, 55 καί 63 τοῦ, περί δημοτικῶν σχολείων, νόμου.

Πρός τοῦτο κ. Νομάρχα θέλετε προσκαλέση τόν αὐτόσε ἐπαρχ(ιακόν) δημοδιδ(άσκαλον) κ. Ἐμμ. Μαγκάκην νά ἐπιτηρήση τόν εἰρημένον δημοδιδ(άσκαλον) ἵνα συστήση τακτικόν σχολεῖον προμηθευμένον μέ τό ἀναγκαῖον ὑλικόν καί ἐπιβλέπη αὐτόν ὅπως διδάσκη κατά τήν ἐγχεκριμένην μέθοδον.

ἽΟ Ὑπουργός
Ν. Χρυσόγελος»⁵

3. Ὑπέρ Ἀντωνίου Γκιών, δημοδιδασκάλου Γ' τάξεως.

ἽΟ Ἀντώνιος Γκιών, παλαιός δημοδιδάσκαλος καί ἀποκατεστημένος οἰκογενειακά στήν Τήνου, «διά τήν προτέραν διαγωγὴν του (ἄγνωστο ποιάν ἀκριβῶς), ἔνεκα τῆς ὁποίας ἐπαύθη τῆς διδασκαλικῆς ὑπηρεσίας» ἐπὶ ἔξι περίπου χρόνια, εἶχεν, ὡς ἐκ τούτου, ἀναγκασθεῖ «νά ἐξέλθῃ ἐκτός τοῦ Κράτους, ὅπου διά τινά καιρόν μετήρχετο τό αὐτό ἐπάγγελμα».⁶

ώΟταν ὑπουργός τῆς Παιδείας ἀνέλαβε ὁ συμπολίτης καί παλαιός διδάσκαλος του στή Σχολή τοῦ ἽΑγίου Τάφου τῆς Σίφνου Νικόλαος Χρυσόγελος, ὁ Ἀντώνιος Γκιών μέ αἴτηση ἀπό 25 Μαΐου 1650, ζήτησε τήν ἐπαναπρόσληψη του «εἰς ἔν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τῆς Τήνου, τόπον τῆς ἀποκαταστάσεώς του... μή δυνάμενος νά μετέλθῃ ἄλλο τι ἐπάγγελμα, εἰμή τοῦ Δημοδιδασκάλου...».⁷ ώΟ Νικόλαος Χρυσόγελος ἀποδέχτηκε τό αἴτημά του καί φρόντισε νά τόν ἀποκαταστήσει καί διορίσει στό δημοτικό σχολεῖο Κτηκάδου Τήνου, τοῦ ἀπηύθυνε δέ τό ἐπόμενο ἔγγραφο του:

«Ἀρ. 6986/1369
ἽΕν Ἀθήναις
τήν 27 Μαΐου 1850

Πρός
τόν Δημοδιδάσκαλον Γ' τάξεως
κ. Α. Γκιών. ἽΕνταῦθα.

Περί τοῦ διορισμοῦ του.

Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τήν ἀναφοράν σου καί ἐλπίζοντες ὅτι μεταμεληθεῖς, διά τήν προτέραν διαγωγὴν σου, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἐπαύθης τῆς

5. Αὐτόθι.

6. «Σιφνιακά», 10 (2002), σελ. 32.

7. Αὐτόθι.

διδασκαλικῆς ὑπηρεσίας, θέλεις προσπαθήσῃ εἰς τό ἐξῆς νά ἐκπληροῖς τήν ὑπηρεσίαν σου μετά τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας, εὐαρεστούμεθα, κατ' ἐπιείκειαν, νά σέ ἐπαναφέρωμεν εἰς τήν ὑπηρεσίαν διορίζοντες σε, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 224878 Β.Δ. εἰς τό Δημοτικόν Σχολεῖον Κτηκάρου ἐπί τῷ ὠρισμένῳ εἰς τόν βαθμόν σου μηνιαίῳ μισθῷ τῶν δραχμῶν 50 χορηγουμένων σοι ἐκ τοῦ δημοτικοῦ Ταμείου τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ μετατιθεμένου ἀλλοχοῦ δημοδιδασκάλου κ. Κ. Κροντηρᾶ.

Προσκαλεῖσαι ἐπομένως νά μεταβῆς εἰς τήν θέσιν σου ἀφ' οὗ δώσης τόν ὄρκον τῆς ὑπηρεσίας σου ἐνώπιον τοῦ κυρίου Ἐπαρχοῦ Τήνου καί ν' ἀναδεχθῆς τά χρέη σου, τά ὅποια θέλεις ἐκτελεῖ συμμορφούμενος μέ τάς περί δημοδιδασκαλίας διατάξεις.

Αἱ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας σου ἐτήσιαι ἀμοιβαί λογίζονται εἰς Δρχ. 700 πρὸς ἀπότισιν τοῦ νομίμου χαρτοσήμου, τό ὅποῖον θέλει περιαφθῆ εἰς τό πρωτόκολλον ὄρκοδοσίας σου τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ εἰρημένου κυρίου Ἐπαρχοῦ παρά τοῦ Ἐπαρχιακοῦ Ταμείου Τήνου.

[ὁ Ὑπουργός]

Ν(ικόλαος) Χ(ρυσόγελος)». ⁸

---

8. Βλ. ὑποσημ. 4, Φάκ. 3.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΟΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΥ

ἀρχιμ. = ἀρχιμανδρίτης
ἀρχπ. = ἀρχιεπίσκοπος
βλ. = βλέπε
βικ. = βικάριος
διάκ. = διάκονος
διδ. = διδάσκαλος
ἐπίσκ. = ἐπίσκοπος
ἐπίτρ. = ἐπίτροπος
ἡγ. = ἡγούμενος
ἱερμχ. = ἱερομόναχος
καθολ. = καθολικός-ἡ
ΚΠ. = Κων/πολη
καντζηλ. = καντζηλλιέρης

λογοθ. = λογοθέτης
μαθ. = μαθητής - μαθήτρια
μητρ. = μητροπολίτης
μον. = μοναχός
ὄν. = ὄνομα
οίκον. = οἰκονόμος
πρ. = πρώτην
πρόξ. = πρόξενος
πρωτοπ. = πρωτόπαπας
πρωτοσ. = πρωτοσύγκελλος
πτρχ. = πατριάρχης
χωρεπ. = χωρεπίσκοπος

I. ΟΝΟΜΑΤΩΝ - ΤΟΠΩΝ

- Ἄβερκιος
- Γερωντόπουλος, ἡγ. Βρύσης, 29, 67, 80
- Ζανάκης, μον. 88
- Ἀγάπιος
- Γρυπάρης, μητρ. Κυζίκου, 57
- ἡγ. Βρύσης, 56, 90, 101
- ἱερμχ., 85, 86, 87
- Ἄγγλοι, πειρατές, 112
- Ἄγιον Ὄρος, 70
- Ἄγιος Τάφος, σχολή Σίφνου, 175, 183
«Ἄγιος Θεολόγος», βλ. Ἐφεσος
«Ἄγιου Μάρκου», σημαία, 132, 133
- Ἀγκώνα, 118, 122, 123
- Ἄγουσα (Πάρου), 141
- Ἀδελφότητα Ἀγιοταφική, 41
- Αἰγαῖο, 143
- Αἰγίνης Κεντρ. Σχολεῖο, 171
- Ἀθανάσης, παπᾶ κύρ, 16
- Ἀθανάσιος
- μητρ. Σύρου, 67
- Καζανόβης, παπᾶ, 37
- Ρώτας, ἡγ. Σερίφου, 142
- Ἀλγέρι, 133
- Ἀλεξάνδρεια, 135
- Ἀλεξάνδρου, βλ. Ζαχαρίας
- Ἀλιγουρνέζοι (πειρατές), 112
- Ἀλιμπέρτης Γεώργιος, 49
- Ἀλιπράντης Κων., 42, 132
- Ἀμοργῖνοι (πειρατές), 112
- Ἀνανίας Βατῆς, ἱερμχ., 30
- Ἀνατόλιος, ἱερμχ. Πάτμου, 18
- Ἀνδρέας Κάργας, καθ. ἐπίσχ. Σύρου, 115
- Ἀνδριαδάκη, τ', Ἰωάννης, 40
- Ἀνδριώτης Νῆκος, 6
- Ἄνδρος, 43, 120, 130, 132-134, 136, 141, 168
- Ἄνθιμος
- Γρυπάρης, ἀρχιμ., 56, 57
- Ζαμπέλης, ἱερμχ., 30, ἡγ. 62
- Καρδίτσης, ἡγ. 29, 64, 80
- πρ. Οὐζίτζης, ἔξαρχος, 60, 94
- Ραφελέτος, ἱερμχ., 67
- Ἄντιπαρος, 16, 73
- Ἄντωνόπουλος Α.Σ., ἔπαρχος
Ἰδρας, 158
- Ἀποστόλης, βλ. Ἰωνᾶς
- Ἀποστόλου
- Γεώργιος Ἰω., 46
- Νικολός Γεώρ., 46
- Ἀρζαντιέρα, 141
- Ἀρμένης Μανώλης, ἔμπορος-πρόξ. Βενετίας στή Μῆλο, 133-135
- Ἀρμένιοι, ἔμποροι, 132, 133
- Ἀρχεῖα
- Βατικανοῦ, 6
- Ἄγ. Ἰωάννου Θεολ. Πάτμου, 5
- Ἰ. Μ. Σίμωνος Πέτρας, 6
Αὐγουστῖνος Κουρεμπέτης, ἡγ. 69
- Ἀφρική, 115
- Βάϊλος ΚΠόλεως, 132-136
- Βαλέτας
- Παυλάκης, ἐπίτρ., 98
- Σπυρίδων, 171-173
- Βαπτισμένος Γεώργιος, 141
- Βαρθολομαῖος
- βικ. Σίφνου 123-126
- ἀρχιεπ. Νάξου, 128, 130
- Βασάλος Ἰωάννης Π., 108
- Βατῆς, βλ. Δαμιανός
- Βατικανό, 40, 75, 114, 123, 125, 137
- Βέλλης Ἀντώνιος Ἰω., διδ., 171-174
- Βενέδικτος, ἱερμχ. Πάτμου, 18
- Βενετία, 118, 130
- Βενετίας Δημοκρατία, 118, 125
- Βενέτικη ἀρμάδα, 123, 137
- Βενετοί, 123, 129
- Βερνῖκος
- Γεώργιος, πρωτοσ.,
- πρωτοπ., ἐπίτρ., 93

- Βιτάλης Γεώργιος-Μαρία, πειρατής, 113
 Βουκουρέστι, 175
 Βουρλά, 145
- Γαβριήλ
 - άρχπ. πρ. Σίφνου, 142
 - άρχπ. Σαντορίνης, 73, 97, 99, 101
 - ιερμχ. Πάτμου, 18
 - ιερμχ. Πάτμου, 18
 - ιερμχ. Βρύσης, 26, 43
 - Κιουρής, ιερμχ., 65
 - Κορέσσης, ήγ., 68
 - σακελλίων, 32
- Γαϊτάνος
 - 'Αντώνης, 22
 - Θεόδωρος Π., 157-168
 - 'Ιωάννης 'Αντ., 22
 - βλ. Σταμάτιος
- Γαϊτάνου Αίκατερ., 22
 Γαλατᾶς ΚΠόλεως, 140
 Γαλλίας σημαία, 132
- Γάλλοι
 - καπουκίνοι, 147
 - πειρατές, 112, 129, 135-138, 141
- Γαυρᾶς Νικολός, ρέ, 138
 Γεδεών, ιερμχ. Πάτμου, 18
 Γενάδιος, ιερμχ. Πάτμου, 18
 Γεννάδιος Γ., διδ., 157
 Γερακάρης Νικ. Ε., έπαρχος, 84, 103, 105
- Γεράσιμος
 - προηγ. ήγ., 47-49
 - ιερμχ. 45
 - Σουδιανός, ήγ. 63, 65
- Γερμανός
 - άρχπ. Τζίας-Θερμίων, 23
 - ήγ. Πάτμου, 13
 - ιερμχ. Πάτμου, 17
- Γερώνημος Γεώργης Ν., 42
 Γερώνημου Μακαρία, 42
 Γεωργόπουλος
 - Δανιήλ, 96
 - 'Αντώνιος, διδ., 183-184
- Γκιών Κάρολος, ιστορικός, 63
- Γοζαδίνος
 - 'Αγγελος, ήγεμών Σίφνου, 115
 - 'Αγγελος, καθ. άρχπ. Νάξου, 116
 - 'Αντώνιος, βικ. Σίφνου, 114, 127
 - 'Απόστολος, χωρεπ., 46
 - 'Ιάκωβος, 115
- Γοζαδίνων Οίκος, 75
- Γρηγόριος
 - ό Ε', πτρχ. ΚΠ., 15, 19, 31, 36, 73, 74
 - ιερμχ., 49
 - μον., 46
- Γρυπάρης
 - 'Αγάπιος, μητρ. Κυζίκου, 87
 - 'Αναγνώστης, 48, 49
 - 'Αντώνιος, 85, 86
 - Γεώργης, 45, 52, 85, 86
 - Σταμάτης, καντζηλ., 21
- Γύαρος, 111
 Γύζης Μιχελάκης, 124, 125
 Γυμνάσιο 'Αθηνών, 157
- Δαλματοί, πειρατές, 112
- Δαμιανός
 - Βατῆς, ήγ. Βρύσης, 29, 63, 80
 - Μπατῆς, ιερμχ., ήγ. Βρύσης, 29, 60, 94, 95, 102, 105
- Δανιήλ
 - μητρ. Σύρου, 62, 67
 - ήγ. Βρύσης, 51-54, 85-87
 - Φασουλᾶς, ιερμχ. Πάτμου, 8
- Δεκαβάλλες, βλ. Κύριλλος
 Δημητριάδης Λ. 'Ιωάνν., 5
 Δομινικανῶν Τάγμα, 139, 140
 «Δυνατός» ὄν. πλοίου, 143
- 'Εβραῖοι, 132, 133
 'Ερμουπόλεως Β' σχολεῖο, 182
 'Εφεσος ἢ «'Αγιος Θεολόγος», 11
- Ζάκυνθος, 121, 122, 135, 137
 Ζαμπέλη Εὐγενία, καλογρηά, 22, 23, 46
 Ζαμπέλης
 - 'Αντώνης Νικόλα, 21, 22

- Ἰωάννης, ἱερεύς, 75, 76
- Ζαφειρόπουλος Θ., διδ., 180
- Ζαχαρίας
  - παπα-Ἀλεξάνδρου, 21, 23
  - ἱερμχ. Βρύσης, 49, 85, 86
- Ζερβός Ἀντώνιος, 50, 63, 80
- Ζερβοῦ Μαρία Ἀντ., 50

- Ἡράκλειο (Κρήτης), 130, 132
- Ἡσαΐας, ἱερμχ. Πάτμου, 17

- Θεολογίτης Ἰωάννης, μάστρο, 9, 23
- Θεολόγος Νικόλαος Ἰ., διδ., 180-181
- Θερμιά, 53, 88, 93, 130, 132, 141, 142
- Θερμιώτες, 53, 88
- Θήρα, 67

- Ἰάκωβος
  - Τριαντάφυλλος, ἀρχιμ.-ἡγ., 21, 43, 45-47
  - ὁ Β', ἡγ. Βρύσης, 48-49
  - Ξηρός, ἱερμχ., 32, 56
  - μον., 46-49
- Ἰγνάτιος
  - ἡγ. Βρύσης, 50-51
  - ἡγ. Βρύσης, 52
  - ἱερμχ., 26, 43, 45, 46, 49
- Ἰεραπόλεως, ἐπίσκοπος, 129
- Ἰερεμίας
  - Βαρβαρήγος, μητρ. Νάξου, 116
  - Ψυχούλης, ἡγ. Βρύσης 62
- Ἰερόνυμος
  - βοεβόδας Μήλου, 89-90
  - Ζαμπέλης, παπᾶς, 74, 99
  - Κώτης, ἱερμχ. Πάτμου, 18
  - Μάρκου, 103
  - Ροῦσσος, παπᾶς, 76
- Ἰλαρίων Κιγάλας, ἀρχπ. Κύπρου, 41
- Ἰητῶν Δῆμος, 171
- Ἴος, 112, 113, 141, 171, 180
- Ἴου Ἑλλην. Σχολεῖο, 171
- Ἰσπανίας, σημαία, 132
- Ἰσπανοί, πειρατές, 112
- Ἴταλοί, πειρατές, 112, 138
- Ἰωακείμ
  - ἱερμχ. 49, 85, 86
  - μον. 46
- Ἰωάννης, πρωτοπ., καντζηλ., 46
- Ἰωαννίκιος
  - Γραμματικῆς, ἡγ., 63-65
  - ἀρχιδιάκονος, ἡγ. 59-60, 92 ἐπ.
  - Λαμπρινός, ἡγ., 71
- Ἰωάννου Μελέτιος, διδ., 180
- Ἰωνᾶς
  - Ἀποστόλης, ἡγ. Βρύσης, 25, 26, 33-40
  - ἱερμχ. Πάτμου, 18
  - μον., 48
- Ἰωσήφ
  - Γαϊτάνος, ἡγ. Βρύσης, 61
  - πρωτοσ. Ξάνθης, ἡγ. Βρύσης, 49
  - ἱερμχ. Βρύσης, 45, 86
  - ἱερμχ. Πάτμου, 18
  - Φραδέλος, προηγ. Πάτμου, 36, 37
  - Χλωρός, ἡγ. Βρύσης, 50, 51
  - Β' Χλωρός, ἡγ. Βρύσης, 54, 89
  - ἡγ. Βρύσης, 58, 91, 105

- Καΐρειος Βιβλιοθ. Ἄνδρου, 125
- Καΐρη Μοσχοῦ, 43
- Καΐρης Λεονάρδος, 43
- Καλαβρέζοι, πειρατές, 141
- Καλαράκης Γεώργ., ἡγ. Βρύσης, 69-70
- Καλάργυρος, οἶκον. Ἀντιπάρου, 103
- Καλλίστης Ἑλλην. Σχολεῖο, 173, 174
- Καλλιφρονᾶς Μ., 158
- Καμίλλης Ἰωάννης-Ἀντώνιος καθολ. ἐπίσκ. Μήλου, 77, 131-141
- Καμπανάκης Σωφρόνιος, 95
- Καμπάνης
  - Ἀλεξανδράκης, 89
  - Γιαννάκης, 89
  - Ζαννῆς Ἰω., 95
  - Λεόντιος, πρωτοσ., 172

Καναβάρη Ἀγγ. Ἄννα, 7, 23
Καντζηλλιέρης Ἰω., 188
Καποδίστριας Ἰω., Κυβερνήτης, 32
Καπουκῖνοι Μήλου, 143-156
Καρᾶς, καλόγερος, 40
Κάρντι, Ἰωάννης-Μαρία, πειρατής,
77
Καρδίτσης Μανός, 36, 38
Καρπογιάννης Μεθόδιος, ἡγ. Βρύ-
σης, 71
Κασίδης, κουρσάρος, 141
Καστριανοί (Νάξου), 130
Κατζένος Γιωργάκης, 124
Καφοῦρος Μιχελῆς, κύρ, 124
Κέα, 71, 130, 141, 142
Κερί, 135
Κιγάλας, βλ. Ἰλαρίων
Κίμωλος, 111, 112, 126, 129, 132,
137, 149, 150
Κιτριανή, νησίδα, 80
Κλήμης, ἱερμχ. Βρύσης, 45
Κολλέγιο Ἑλλην. Ρώμης, 115
Κοντοπούλης Γ., 105
Κοντόσταυλος
- Γάσπαρης, 40, 41, 130, 132, 133
- Μιχελέτος, 37, 127
- Νικολός, 40
Κοντόσταυλου Κατερίνα, 37
Κορσική, 117
Κορφιάτης
- Ἀνεγνώστης, 93
- Ἀντώνιος, 93
Κουζουνός Γιάννης, 88
Κουζουρῆς Γεώργιος, 54
Κουκῆς
- Ἀπόστολος, 63, 80
- Γεώργιος, 63, 80
Κουλούρης Νικ., διδ., 175-179
Κρήτη, 121
Κριβιλιέ, πειρατής, 132, 133
Κροντηρᾶς Κ., διδ., 184
Κτηκάδος, Τήνου, 183, 184
Κύθηρα, 122
Κύθνος, 77, 111
Κυπριώτη Μαρία, 22, 52

Κύριλλος
- πτρχ. ΚΠ., 24, 101
- Δεκαβάλλες, ἡγ. Βρύσης, 55, 59,
89, 97
Κωνσταντινίδης Γ. Κων., 115, 143
Κωνσταντινούπολη, 14, 135
Κώσταρος, βλ. Τουλῆς

Λατινική Ἐκκλησία Σίφνου, 131
Λεβαντῆς Ἀντώνιος, πρ. ἀρχιερ.
ἐπίτρ. Σίφνου, 6
Λεόντιος, ἱερμχ. 49
Λεργιός Νικολός, 45
Λιβορνέζοι, πειρατές, 112
Λιβόρνο, 117, 133
Λογοθέτης
- Βασίλειος, 6 καί passim, 75, 121,
122
- Βενιαμίν, 49

Μαγγανάρη Μαρία, 20
Μαγγανάρης
- Ἀντώνης, 20
- Ἀπόστολος, 20
Μαγκάκης Ἐμμ., διδ., 183
Μακάριος
- ἀρχπ. Σίφνου, 142
- ἡγ. Βρύσης, 23, 31, 86-88
- Πουλάκης, ἱερμχ., 45
- Σκουργελός, ἡγ. Βρύσης, 31, 53,
55
- ἱερμχ., 45, 48
Μάλτα, 117, 119, 134
Μάλτας Ἰππότες, 112, 113, 135
Μαλτέζοι, πειρατές, 141
Μανώλης, παπᾶ, Σύλακα, 142
Μάτζας
- Κωνσταντῖνος, 49
- Οἰκονόμος, 31
Μεγαλοκονόμος Ἰω., 48
Μεγαλόπολη, 180
Μεγάλος Βεζύρης, 130
Μεγάλος Κύριος, 130, 136
«Μέγας Ἀλέξανδρος», πλοῖο, 133
Μεθόδιος

- άρχπ. Σύρου-Τήνου-Μήλου, 81
- πρωτοσ. Νάξου, 101
- μον. Βρύσης, 46
- Μελέτιος, ιερμχ. Βρύσης, 49
- Μελισσός Γιώργης, 86
- Μεσέρογλου, σεργάρας, 148 έπ.
- Μεσσήνα 135
- Μήλος, 112, 113, 115, 118, 121, 124, 128, 131-139, 147-156, 164, 175, 176
- Μόδεστος Άρμακόλλας, ήγ., 68
- Μοδινός Ματθαῖος, πρόξ. Βενετίας στη Μήλο, 138
- Μοθονέος Ίωάννης, λογοθ., 45, 46
- Μονακό, σημαία, 133
- Μοριᾶς, 135
- Μοροζίνης Φραγκ., Βενετός ναύαρχος, 128
- Μορφογός παπα-Νικόλας, 42
- Μουσταφᾶ ἄγᾶς, 116
- Μουσταφᾶ Καπλάν, καπουδάν πασᾶς, 129
- Μπᾶος
  - Γιαννάκης, ἀφέντης, 49
  - Ζώρξης, ἐπίτρ. Βρύσης, 48
  - Ίωάννης, ἐπίτρ. Βρύσης, 93, 94
  - Κωνσταντάκης, κόνσολος-ἐπίτρ. Βρύσης, 46
  - Κωνσταντάκης Ἀποστ., 56
  - Κωνσταντῖνος, 94, 98, 102
  - Μαρῖνος, 51
  - Νικολάκης Ίω., 102
- Μπαρμπαρέζικα, πλοῖα, 118, 137
- Μπαρμπαρέζοι, 112, 135, 136, 143
- Μπαρμπαριά, 121, 143
- Μπατῆς Γιαννάκης, 103
- Μπεκῆρ πασᾶς, 118
- Μπουργιανοί (Νάξου), 130
- Μπουφούνου
  - Ἀναγνώστης Γιακ., 40
  - Γιάκουμος, 40
- Μπρόντζα Λούκας, πειρατής, 128
- Μυκονιάτες, 137
- Μύκονος, 112, 113, 117, 119, 127, 141, 167
- Μωϋσῆς, ιερμχ. Πάτμου, 18
- Μώσουε, κύρ, 124
- Ναδάλες Ἀντώνης Λιᾶ, 36, 38
- Ναθαναήλ, ιερομόναχος Πάτμου, 18
- Νάξος, 116, 119, 123, 128, 131, 134, 138, 139, 168
- Ναπολιτάνοι, πειρατές, 141
- Ναυπάκτου ναυμαχία, 111
- Ναυπλίου Γυμνάσιο, 171
- Νεκτᾶριος, ήγ. Βρύσης καί ἐπίσκ. Τριμυθοῦντος-Πρόεδρ. Πάφου, 25, 26, 33-43
- Νεόφυτος
  - μητρ. Παροναξίας, 73, 97, 99, 101
  - άρχπ. Σίφνου, 21, 49, 50
  - ιερμχ. Πάτμου, 18
  - Κουζουρηῆς, ιερμχ., σκευοφ., ήγ. 32, 61
- Νεοχωρῖται (Νάξου), 130
- Νικηφόρος
  - Δροσᾶς, ήγ. Βρύσης, 26, 35, 41-46
  - Συναδινός, ήγ. Βρύσης, 30, 61, 62, 105
  - ιερομόναχοι, 17, 18
  - Παπαμάρκου, ιερμχ., 18
  - ό Β', ήγ. Βρύσης, 46, 47
- Νικολαῖδης Ἐμμ., 79
- Νιός, 119, 135
- Νταπόλλας
  - Βαρθολομαῖος, 122
  - Μάρκος, 122
- Ντολφίν, ἅγιος οἶκον., 45
- Ξενοφών Πέργαμος, ήγ. Σερίφου, 142
- Ἵθωμανοί, 141
- Ἵθων, βασιλεύς, 159, 173, 180
- Οἰχαλιώτης Ρέννος, 6
- Ὀλλανδοί, 136
- Ὀμηρος Παῦλος, πρόξενος Γαλλίας Σίφνου, 136
- Ὀρφανός Δ., διοικητής Ὑδρας, 161

Παλαιός
 - Κων/νος, 85, 93, 95
 - Νικολάκης, σιόρ, 54, 56, 59
 «Παναγία Κατωπολιανή», πλοίο, 129
 Παπαγεωργίου Ἀθ. Κων/νος, 115
 Παρθένιος
 - ὁ Α΄, πτρχ. ΚΠ., 14, 15
 - μητρ. Ξάνθης, 49
 - πρώην οίκον., 31
 - Χαιρέτης, ιερμχ., 35, 74-76
 - ιερμχ. Βρύσης, 49
 Παροιμία, 129
 Πάρος, 16, 113, 133, 136, 141
 Παρπαρίγος Ἀντώνης, 126
 Πατολιᾶ
 - Ζαμπέτα, 22, 50
 - Μαργετοῦ, 22, 50
 Πατριαρχεῖο
 - Ἱεροσολύμων, 41
 - Κων/πόλεως, 14, 55
 Περάστο Δαλματίας, 114
 Πέργαμος, βλ. Ξενοφών
 Πέρης Γεώργιος, καθολ. ιερέυς-διδ.,
 123, 124, 127
 Πιτζικαλης
 - Μαρῆς, 124
 - Νικολός, 124
 Πιτζινῆ Μαρία, 51
 Πιτζινῆς Νικόλαος, 74
 Ποδενές
 - Ἐμμανουήλ, 108
 - Κωνσταντῆς, 103
 Πολέμης Ἰω. Δημήτριος, 125
 Πολύαιγος, 111
 Πολύγυρος, 69
 Πορικός Μανόλης, 93
 Πόρου
 - Δῆμος, 158
 - Ἑλλην. Σχολεῖο, 159, 160, 165
 Πραγματευτάκης Σ.Γ., 161
 Πρεδικατόρων Τάγμα, 141
 Προβελέγγιος Ἰω., δήμαρχος, 30
 Πρόκος Ἀλέξης, Χατζῆς, 86
 Πρωτόδικος Βαρθολ., Καραβοκύρης,
 129

Ράμφος
 - παπα-Γιάννης, 39, 83
 - καπετάν, 114
 Ραφελέτος Γ. Ἰωάννης, 23, 42
 Ρέθεμνο, 124, 132
 Ρῆγος, καπετάν, Μαλτέζος, 135
 Ρίζος Ἰ., Γραμμ. Ἐπικρατ., 158
 Ρόζα Μοσχοῦ, βλ. Καίρη
 Ρόζας Πετράκης, 40, 43, 125, 127
 Ρώμη, 139, 141
 Ρώτας, βλ. Ἀθανάσιος.
 Σάββας, ιερμχ. - ἡγ. Πάτμου, 16,
 18
 Σαντορίνη, 117, 124, 125, 131,
 141
 Σαπιέντσα, 134, 135, 143
 Σαραντινός Νικόλ., ἡγ. Βρύσης, 70
 Σέλια, μονσοῦ, 113
 Σενάτο, 137
 Σεραφεῖμ
 - μητρ. πρώην Κώου, 16, 17
 - ἀρχπ. πρ. Σκύρου, ἡγ. Βρύσης,
 52-54, 85-86, 88, 98
 Σέριφος, 71, 134
 Σερμαρτῆς
 - διάκ.-πρωτον., 21, 36-37
 - Παῦλος Ἀναγν., 37
 Σερούϊος Γ., διδ., 171-172
 Σέρρας Ἀντώνιος, καθολ. ἐπίσκ.
 Μήλου, 123, 126
 Σικελοί, πειρατές, 141
 Σίκινος, 111
 Σκιαβόνι, πειρατές, 136
 Σκλαβοῦνοι, πειρατές, 112
 Σμύρνη, 120, 127, 132, 133, 143,
 145
 Σούδα, 118, 132, 134, 135
 Σουρίας Γ., σχολάρχης, 172
 Σπανιόλοι, πειρατές, 135, 136, 140
 Σπεράντσας
 - Ἀντώνιος, 186
 - Νικόλαος, διδ., 171, 172, 185 ἐπ.
 - Παναγιώτης, διδ., 182
 Σπίθας

- Θεωρητής Ἀντ., 46
- Ἰωάννης Μιχαήλ, 48
- Σταμάτιος Γαϊτάνος, ἡγ. Βρύσης, 67
- Στενά, τά, 143
- «Στολίδι», ὄν. πλοίου, 143
- Συναδινός Ν. Γεώργιος, 108
- Σῦρος, 112, 115, 133, 135, 138, 182
- Σύρου,
- Γυμνάσιο, 171
- καθολ. ἐπισκοπή, 140

- Τήνιοι, 112
- Τήνος, 112, 117, 132
- Τήνου, καθολ. ἐπισκοπή, 140
- Πουλάκης Γιαννάκης, 50
- Τουλῆς ἢ Κώσταρος Γεώργιος, 63, 80
- Τουλλῆς Νικολός, 103
- Τουῦρκοι, 147
- Τριαντάφυλλος
- Γεώργιος, 49
- βλ. Ἰάκωβος
- Τρίπολη Βαρβαρίας, 138, 140
- Τριπολίτικα πλοῖα, 134, 135
- Τροιζήνος Δῆμος, 160
- Τσελεπή Ἀλῆς, καπουδάν πασάς, 115
- Τσιρίγο, 133
- Τυνησία, 121

- Υἶδρας
- Διοίκηση, 159
- Διοικητής, 160

- Φασουλᾶς, βλ. Δανιήλ
- «Φεγγάρι», ὄν. πλοίου, 145
- Φιδέλες Μιχελάκης, 45
- Φιλάρετος
- Ἰωαννίδης, μητρ. Σύρου, 68
- Βιτάλης, ἀρχιμ., 19
- Φίλιππος Τζώρτζης, 142
- Φιλόθεος
- Μητρ. Καισαρείας, 58
- ἀρχπ. Ἄνδρου, 50, 57
- πρωτομ., ἡγ. Βρύσης, 57, 85, 90
- Κουλούρης, διάκ., 52

- Τσιλιμπουνίδης, ἡγ. Βρύσης, 64
- Φιλοσοφική Σχολή, 157
- Φολέγανδρος, 111
- Φολεγάνδρου Ἑλλην. Σχολεῖο, 181
- Φλαμανδική ἐθνικότητα, 133
- Φλωρεντῆς, βλ. Χρυσόστομος
- Φραγκῖσκος, καθολ. ἐπίσκ. Σαντορίνης, 131
- Φράγχοι, 139
- Φωκίδος, μητρόπολη, 71
- Φώσκολος, βενετός ναύαρχος, 126
- Φωτιάδης, Ν., μαθ., 186

- Χάβιαρης Θεόκλητος, ἡγ. 70
- Χαλεπῆς Γιαννάκης, ἀφέντης, 37
- Χαλέπι, 135
- Χάνδακας, 130
- Χανιά, 121, 122, 132-135, 143
- Χανούτζος Ἰω. Ἀντώνης, 92
- Χανούτζου Ἰω. Εἰρήνη, 92
- Χαντζερῆς Κωστάκης, δραγομάνος καπουδάν πασά, 56, 89
- Χαρίτων
- ἱερμχ. Βρύσης, 49
- παπᾶς, 51
- Χίος, 14, 117, 119, 133, 143
- Χοϊδάς Ἰ. Ε., διδ., 180
- Χρυσόγελος Νικ. 28, 30, 172, 175, 180-184
- Χρυσολωρᾶς Ἀμφιλόχιος, ἡγ., 71
- Χρυσόστομος Φλωρεντῆς, διάκ., 8

II. ΜΟΝΩΝ - ΝΑΩΝ

- Ἄγια
- Αἰκατερίνη Ἀντιπάρου, 80
- Αἰκατερίνη Σινᾶ, 68
- Λαύρα Καλαβρύτων (μονή) 71
- Σοφία Ἀλυκῆς, 79
- Φωτεινή Στραβοπόδι, 79
- Ἄγιας Μονὴ Ἄνδρου, 22
- Ἄγιος
- Ἀθανάσιος Ἀρτεμῶνα, 21, 47
- Ἀθανάσιος ἢ Φυρόγια, 79

- 'Αντίπας (μονή), 15, 75
- 'Αρτέμιος (μονή), 15, 47, 75
- Γεώργιος Μήλου, 151
- Γεώργιος Περάσματος, 79, 99
- Ευστάθιος Σκάφης, 80
- 'Ιωάννης Θεολ. Πάτμου (μονή) 5
passim
- 'Ιωάννης Θεολ. Μογκοῦ (μονή), 74
- 'Ιωάννης Χρυσόστομος Κύπρου,
34, 41
- Κωνσταντῖνος Φλάμπουρου, 81
- Μιχαήλ (καθολ.) Κάστρου, 127,
131
- Νικόλαος 'Εξαμπέλων, 71
- Τάφος, 15
- 'Αγιοι
- 'Ανάργυροι, 7, 17, 99
- Θεόδωροι Καλαυρύτων (μονή), 71
- Πέτρος καί Παῦλος, καθολ. μονή,
140

Βατοπεδίου Μονή, 69

Εισόδια Θεοτόκου (Φυρόγια), 79

Κοίμηση Θεοτόκου στό Τόσο Νερό,
63, 79, 80

Παναγία

- στόν 'Αρτεμῶνα, 21, 47
- Βρύση (μονή), 5-82
- Κατωπολιανή Πάρου, 133
- στό Πελιάρδι, 79, 99
- στό Στραβοπόδι, 79, 99
- «τῶν Ρόδων» Κιμῶλου, 127
- Χρυσοπηγή, 35, 38, 73, 99

Προφήτης 'Ηλίας (μονή), 15, 30,
64, 79, 86

Σωτήρα, 7, 8, 17, 79

Ταξιάρχης

- στό Βαθύ, 80
- Μερσίνης, 79
- Σκάφης, 79, 81

III. ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

'Αγία Φωτεινή, 99

'Αγιος 'Ανδρέας, 46

'Αγιος Γεώργιος, 90

'Αγιος 'Ελευθέριος, 100

'Αγιος Θεολόγος, 100

'Αγιος Κωνσταντῖνος, 100

'Αγιος Μηνᾶς, 99

'Αγιος Στέφανος, 100

'Αλυκή, 99

'Αμμουδάρες, 22, 46, 99, 100

'Αμπελάκια, 100

'Αναβροχιά, 100

'Αποκοφτό, 100

'Αράδες, 69

'Ασπρος Πύργος, 100

Βαθύ, 8, 100

Βλησίδι, 100

Βλιχός, 100

Βλυσίδια, 100

Βορινά, 100

Βρουλιά, 100

Βρύση, 7

Βρυσιανά, 100

Γουναριά, 100

Διποτάματα, 99

Δύο ποτάμια, 22, 46

'Εξάμπελα, 7, 157

Θελιά, στοῦ, 100

Θεολόγον, στόν, 100

Θόλος, 51, 99, 100

Καχός Τοῖχος, 99

Καλαγκάλαμος, 99, 100

Καλέκα, στοῦ, 100

Κάλιβον, στήν, 100

Καμινάκια, 99

Κάμπα, στοῦ, 100

Κάμπος ('Αντιπάρου), 103

Κηπιά, στά, 100

Κοντοῦ, στοῦ, 40, 99, 100

Λαγκάδα, στή, 7

Λαγκάδι, 100

Λαχνούς, στούς, 100

Μαροῦσα, στή, 69

Μούγκρου, στοῦ, 99, 100

Παλαγιάρι, στό, 100

Παλαιόμανδρες, 100

Παντοκράτορα, στόν, 99

Πελιάρδι, στό, 99, 100
Πέρα(σ)μα στό, 7, 51, 99, 100
Περιβόλια, 99
Πηγή, στήν, 99
Πλακιά, στά, 99, 100
Πλακωτό, στό, 101
Πλατύ Γιαλός, 43, 99, 100, 102
Ποθητού, στοῦ, 22, 46, 100
Πρόβαλμα, στό, Φάρου, 100
Σαβούρες, στίς, 100
Σκανδάλη, στοῦ, 100
Σκοτινό, στό, 22, 46
Σταβρί, τό, 40
Στραβοπόδι, 100
Σωτήραν, στόν, 100
Συμπόπουλα, στά, 100
Τρεῖς Ἐκκλησιές, 88
Φάρος, 74, 75, 99, 102
Φλάμπουρο, 81
Φυργιαλούδια, 8
Φυρά Γιαλούδια, 100
Φυρός, στόν, 99
Χαλακιά, στή, 100
Χοχλακοπόν, στό, 40

IV. ΞΕΝΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Almbertino Michele, 117-119
Amfreville, 143
Aquila Ignatio, 141
Barbarigo Angelo, 141
Belgrado Simon, 132
Bembo, console, 135
Bologna, (da) Felice, 136
Braccio di Maina, 119
Bronza
- Lucas, 114, 127, 131
- Vincenzo, 131

Bruhier P.J., 145
Cap. delle Nave, 134-136
Capponi, cardin, 121
Carboni Domenico, 141
Cesi Pietro, 126
Cinamo Marcantonio, 132-134
Corbati Rais, 139
Corfiati Michele, 139
Crivilier, 135
Doria Mauricio, vesc., 125, 126
Duquesne, 143-145
de Flori, 133
Giustiniano Pietro, 139
Gozadino Antonio, 126
Grammatica Giacomo, 139, 140
Guilleraques, 145-156
Lorendano Fr., 79
Luppazoli, console, 139
«Madona delle Gracie», 132
Marin Biase, 135
Mauricio, vesc., 114
«Misericordia», 134
Monti Anelo, 114, 127
Nalosichi Bashiano, 134
Nolosich Simon, 132
da Parigi Bernardo, 120
Paterio Giov., 127, 131
Polla Marco, 119, 121, 122
Pitarcha Pietro, 116
Rosa Ignatio, 141
Rossi Marco, 126
(di) Santa Maria Giuseppe, 129
Santhaki Giov., 137
Sebastiani, 114
Tripo Fiorin, 114, 127
Van Beecq, 145
Venier Angelo, 137, 140
de Ville, 129

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ
ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ ΑΒΕΕ
ΑΡΧΗΤΟΥ 12-16 - 116 36 - ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 210 9217513 - 210 9214820
FAX: 210 9237033
www.eptalofos.com.gr
e-mail: info@eptalofos.com.gr

